D. EMMANVELIS
THESAVRI
INSCRIPTIONES,
Elogia, & Carmina.

D. EMMANVELIS

THESAVRI

Comitis, & Maiorum insignium Equitis.

INSCRIPTIONES

Quotquot reperiri potuerunt;

OPERA, ET DILIGENTIA

EMANVELIS PHILIBERTI

PANEALBI

In Augustotaurinensi Alma Vniuersitate, Sacrorum Canonum Interpretis Primarij.

Cum eiusdem Notis, & Illustrationibus.

Innumeris mendis Authoris manu expurgatæ,

Multisque Inscriptionibus, & Indice perutili Rerum notabiliorum aucta.

SACRÆ

Præclariss. atque Reuerendiss. D.D.

PHILIPPO CARRETTA

In Ecclesia D. Pauli Presbytero Titulato & Reuerendiss. Cleri Venetiarum Decimarum Collectori &c.

VENETIIS, M.DC.LXXIX.

Typis Iosephi Prodocimi.

Superiorum Permissu, & Priuilegio.

PRÆCLARISSIME,
ATQ. REVERENDISS. D.

PRęcioſiſſimum ex virtutibus, ex meritis, ex fauſtiſſimis gloriæ encomijs tui cordis THESAVRVM, vel vnus EMMANVELIS COMITIS, THESAVRVS , eminùs vltra rependere valere conſultus , THESAVRVM in THESAVRO tibi, & iuremerito, additiſſimo inquam animi obſequio

quio, dico, Reuer. D. summas enim animi tui diuitias, dum Emporium addis, ęrrario compensans; nec alijs quam altissimis ingeniorum oblationibus; Theauris, tollendas laudibus, atque omni commendandas memorię & quam bene olim, semperque incomperto fuit. INSCRIPTIONIBVS fornisceecùs ADVENIENTIBVS intrinsecam, & scriptorum desuper penis, & famę desuper alis Numinis tui, atque nominis munificentiam, & quam bellè amplificaturis, ęquidem sisto; & ex quibus Aucthor summam laudem est mutatus, tibi; nec minorem exopto. PVBLICÆ PRINCIPVM RECEPTIONES tibi vtique debitę, qui Serenissimę Familię Cornelię dum potiora eaquè difficilia facta peragis, Principum gesta, quę immiteris nec longe tenes, ęquo quinimo pectore; eo nempe, quo fuerint receptę; ex amore, ex maiestate ex, ętate pollicitus, & afluen-

& afluenter, & vltra reddas, REGIARVM
ÆDIVM ORNAMENTA; Vnius Phi-
lippi probitati, in tot tantisque etiam
publicis expeditionum calculis, vnde orna-
tum addant, si fieri possit, quęrunt, qui
dudum optimus fuisti in omnibus, &
omnia vincis. THESIVM PVBLI-
CARVM PARERGA, ATQVE ILLV-
STRIVM VIRORVM ELOGIA, elo-
quentię, atque Poësis Thęsauris longa
forte, & quam par fuerit exposita, metho-
do, proh, quam vnicè, quàm preciosé
CVRRVI tuo obuiãt! qui et publica firmo
pede ministras ministeria, & dificiliores
THESES impauido marte substentas,
atque propterea ILLVSTRIVM VIRO-
RVM ELOGIS dignus, ijsdem ab vno
Thesauro rependeris. Subijciũtur denique
Antiquorũ Patriarcharum Genealogię in-
scriptionesque numeris adistrictę, quę
nec à tuis recedunt meritis, Heros præstan-
tissime, nam et antiquorum in vno, reduci

gressu, nouo tamen, & altissimo iu-re, numeris omnibus gesta, & merita, complecteris. Accipe ergo hæc humilima mei obsæquij munimenta, D. mi Reuerendissime, & dum Thesauri Operum Thesaurum sacro, è tui cordis ærrario, nec discedere vnquam permitte, qui in tempora, in annos tibi additissimus, venusto seruitutis titulo de gloriatur, dum viuit viuens.

D. V. S. Reuerendiss.

Ex Thijpographia Anno 1679. Die 29. Ianuarij.

Humilimus Seruus
Joseph Prodocimus.

EMMANVEL PHILIBÆRTVS
PANE ALBVS.

STVDIOSO LECTORI.

HVMANIS innata mentibus cupido est, præcellentium Artificum vetusta perscrutari Opera, & veluti extinctæ Lipsana Virtutis venerari. Sanè Apelleo penicillo, vel Praxiteleo cælo signata fragmina, situ licet fumoque fœda, magno emptitata fuiſse legimus, & inter pretiosa Penatium ostentui collocata. Ecquis tem eò pretiosiores INGENIOSARVM INSCRIPTIONVM, quàm pictarum Imaginum reliquias esse neget: quò ...iniùs est Illustrium Virorum Animos æternis consignare lite..., quàm externis Corpora pigmentis adumbrare? Nam si ...ctura, elinguis Mima, humanos tantum actus indicat; ...cturæ vocem, eloquiumque tradit Elogium. Si marmorea ...rtuti Monumenta statuuntur; Inscriptio Statuas erudit ...iumphales animat Moles; ingeniosa Sepulcrorum Marmora cum Viatoribus confabulari docet: ac felici Calamo, ve...ti fatali Hermetis Caduceo conclamatos Heroum Manes è ...bitine manibus eripit: nam ille demum omnino mortuus est, ...i Elogio caret.

Iam verò qualem hæc Ætas, hæc Patria, Inscriptionum ...rtificem ediderit, planè intelliget, qui EMMANVELIS ...HESAVRI Inscriptiones, & Elogia, cum ijs quæ ante illius ...uum legebantur, componat. Vt enim omnium primus, in suo ... Arguta loquutione Perspicillo, *Metricas Tabulas exco...itauit, quæ anabolicum, & effusum Orationis Caracterem, ...oncisa quadam respirationum mora recrearent, & aurium*

har-

harmoniam oculis ostenderent: idemque primus, melleam Metaphoræ suauitatem abditis è fontibus reclusit: ita suis in Elogijs duas res Lapidariæ *maximè proprias, maximè que difficiles,* Argutiarum delicias *cum* Argumentorum tetricitate, *conciliauit: totamque LAPIDARIAM, olim planipedem, horridam, & emortuam, vegeto quodam Spiritu impleuit; cuius, admiratio innumerabilem Imitatorum numerum suscitauit. Itaque de illius Inscriptionibus, serio fortaße dixißet Plinius in Præfatione.* Dignas esse, propter quas vadimonium deferatur.

Optandum igitur profectò foret, ne tam preclara Opera Opificis obitus efficeret pretiosiora: nimis enim caro emitur authoritas Operi, ex Authoris cinere: & sanè immortalis eße mereretur, qui alios facit immortales. Sed noster interim Author, Afræ instar Auis suorum fœtuum desertricis, perpauca suarum Inscriptionum Authographa sibi reseruauit: cum, vt ipse affirmat, grauius illi sit dictare quam obliuisci: multoque grauius, in tanta locorum viarumque varietate, immensum chartophylacium, Scytharum more, circumrotare. Itaque, ne multorum annorum, imò totius vitæ labor interiret: ac præsertim, ne quos suis ipse Inscriptionibus æternos fecit, æternitatem amitterent: Studiosorum, Amicorumq; plerique; tum præcipuè Vir Clarißimus Ioanes Tarinus, *qui Senatoria negotia dulci Musarum otio interpolare solebat: vt harum mihi vindiciarum solicitudinem aßumerem, aßiduis solicitationibus institere. Primò, quod Librum suum de Argutia diu sepultum, vt idem Author euulgaret, ego ipse obtinueram. Deindè quòd illarum Inscriptionum multa exempla, diligenti collecta operæ domesticum veluti Thesaurum aßeruabam. Denique, quòd cum illius Inscriptiones multi mendosis ab exemplis, mendosiùs exscriberent, mandarentue Typis: commune Musarum votum fuit, vt volumen aliquod emacula-*

tum

tum & fyncerum, fecuris oculis legeretur. Idque à me facilius perabant, qui, fi qua imparilitas inchirographis, vel obſcurita in fententijs inueniretur; familiari quadam confidentia, viui fententiam Authoris, vt Æditurus Oraculum poteram explorare.

Accinxi me igitur grauiſſimo, fed gratiſſimo Operi: excuſſi mea ſcriniola, & vndecumque quantas potui Authoris huius Inſcriptiones & Elogia, vel expreſſa Typis: vel impreſſa Monumentis, vel appicta Parietibus, vel inarata paginis perquiſitè adlegere curaui: atque ea, ne congeſtitium ſine calce ſabulum adaggerarem, in ſolidum nexumque Corpus compegi: & promiſcuam multitudinem, ſub certa Titulorum vexilla, quæ ſubſequens pagella dabit, centuriauit: tùm ſententiarum, & eruditionum obſcuritatem illuminare ſtudui; vt non amanuenſis, ſed gloſſographi miniſterium tibi videar præſtitiſſe. Scio equidem huic volumini; alterum quandoque poſſe aſtrui Volumen. Nam Pontificum Stemma, Author ipſe diu premit, antequam promat. Multa deinde Elogia veluti Sibyllæ folia paſſim ſparſimque volitantia, diligentiam meam effugere. Multa præterea, cùm alijs pleriſque eiuſdem calami laboribus impudentiſſimi Librorum, tanquam Liberorum plagiarij (vt ait Martialis) furtìm abduxere; Legis Iuliæ rigore profectò digni. Multa denique in hac ſua Heſiodi Senecta, in dies calamo ſuccreſcunt, vt Principi (qui ſuo tantum vtitur Apelle) obſequatur, vel rogantibus Amicis aff uat; alijs enim diteſcunt Theſauri, non ſibi. Sanè in hoc Volumine non leges Virtutes Infulatas, *nec alia quædam Elogia, Italis, Germanis, Lugdunenſibus Typis eius Inſcriptionibus aſſuta; neque enim vult hiauthor, vel Cuculi more ſuppoſititios fouère fœtus; vel Æſopicæ Cornicis inſtar alienis ouare pennis. Contrà verò inſignem Belgæ cuiuſdam ſuauitatem videas, qui Patriarcharum Stemma totum ex lapidaria proſa in hexametros verſus transfor-*

ma-

matum, & elegantibus Lemniscatum Imaginibus, Brabantiæ archiepiscopo Cognato suo, vt ingenij sui specimen, dedicauit. Quod sanè plagium præter sententiarum deformitatem, vel sola vtrisque Codicis Inscriptio ex annorum supputatione facile arguit.

Neque tamen mirabere, si author ipse, arguta quædam sua lumina ex vna in aliam Inscriptionem, quandoque inseruerit. Primùm enim, similitudo materiæ, similitudinem argutiarum non rarerent suggerit incogitanti; ac si duæ mentes in eandem sententiam facilè coincidunt; multò facilius mens vna secum ipsa (præsertim cum argutiarum genera non sint infinita) coincidet; quod in iteratis Virgilij, & Homeri Carminibus obseruarunt. Deindè cum Inscriptiones sæpè fuderit momentanea ex occasione statim perituras; mansuras alias, & æternas; iniuriam nemini fecit, si mortuarum gemmis, superstites exornauit. Nihil certè alienis è loculis, sed suo sibi de Thesauro, mutuatus. Quod vero in hoc volumine aliquid à prima origine immutatum legas, authoris Genio tribuendum. Non enim apellem imitatur, qui sua statim mirabatur vtcumque pingeret; sed Protogenem, qui penicillo, ac deletili spongia semper parata; numquam de tabula manu. Nam, insanis mentis primæ, sanis vltimæ cogitationes sunt meliores. audiui etiam qui omnibus in Elogijs, suorum Cæsarum stylum maximè quærerent. At ille contra maximè miratur, quòd illa fuerint admirationi; easque nugas & puerilitates vocat, materiæ tantum grauitate fulcitas. Illud sane sepè memorat ex Aristotele, de decoro in eloquutione differente. Videndum est, sicut Iuueni purpureus color, ità seni quid conueniat. *At iuuenes, Auctorem semper iuuenescere mauellent; ijsque gaudent, quæ ipsis cùm senuerint, displicebunt. Deniqud quod suorum Principum iterandis encomijs nimius quibusdam videatur. Pictores etiam Scalptoresque omnes (vt exemplum in*

exers

exordio propositum, in exordio reponam) Dominorum suorum Imagines in pergula frequentiùs exponunt. Reciproca fortuna est, Subdito, Principes sortiri summè laudabiles; Principi, Subditos habere suarum laudum Præcones.

Tu verò studiosissime Lector, valeto, & fruitor hac mea non leui, non inutili diligentia, vnoque te Libro diuitem puta. Piscatore illo sanè beatior, qui Thesaurum adducto in Reti cùm reperisset; Valete, inquit, Retia, satis hodie suum expiscatus.

INSCRIPTIONVM
ET
ELOGIORVM TITVLI.

I. Funebres Apparatus. Pag. 1.
II. Natalitiæ Pompæ. 44.
III. Sacræ Celebritates. 69.
IV. Literarij Apparatus, siue Cæsares. 96.
V. Publicæ Principum Receptiones. 120.
VI. Regiarum Ædium Ornamenta. 148.
VII. Publicarum Thesium Parerga. 271.
VIII. Illustrium Virorum Elogia. 269.
IX. Rerumque Locorum Inscriptiones, & Monumenta 321. & 595.
X Historicæ Inscriptiones, ideſt Patriarcharum Genealogia. 344.
XI. Inscriptiones Adstrictæ numeris. 539.

FVNEBRES
APPARATVS

FVNEBRES APPARATVS.

EXTREMI HONORES

PHILIPPO III. HISPANIARVM REGI, Mediolani celebrati die VII. Idus Iunij MDCXXI.

REGII Funeris apparatus vniuersus, quod ad rem literariam; Proregis, Supremique Concilij voto, vnicum Authoris huius calamum sensit: ab omnibus facilè agnoscendum. In exteriori Metropolitanæ Basilicæ prospectū, inter gemina Mortis simulacra, horribilium Præconum speciem referentia; Inuitamentum hoc, ex vetere Indictiuorum Funerum formula, legebatur.

EXEQVIAS MOESTISSIMAS REGI VESTRO, O CIVES.
HVC VOTA, HVC LACRYMAS.
QVI MAGNA DABAT, MODICVM PETIT.

Sub intima Templi Testudine, vbi supra Tumulum flammifera surgebat Moles, Sepulcrales Inscriptiones quatuor, quid à *Cælo*, quid à *Virtute*, quid à *Fortuna*, quid à *Natura* in Regem collatum fuisset, complectebantur: quarum prima, Filij nomine, Pyræ frontem occupabat.

PHILIPPO III. VERE CATHOLICO

REGNORVM, ANIMIQVE AMPLITVDINE COELITVS DONATO,
VT NVMINIS CVLTVM VBIQVE GENTIVM PROPAGARET,
SED PRÆMATVRE TERRIS EREPTO,
NE PRO NVMINE COLERETVR;
PHILIPPVS IV. PATERNORVM REGNORVM HÆRES.
SED REGNIS CARIORE PATRE SPOLIATVS,
VNICVM DOLORIS SOLATIVM NACTVS, DOLOREM,
PRO LACRIMARVM ILLECEBRA TVMVLVM PONIT.

Secunda, Proregis nomine.

PHILIPPO III. TER MAXIMO.

ARMATIS, PACATISQVE VIRTVTIBVS ITA INSTRVCTO;
VT EIVS ARMA,
NEQVE TEMERE, NEQVE TIMIDE COMMOTA,
AVT VICTORIÆ DECVS, AVT PACIS SECVRITATEM
ORBI SEMPER ATTVLERINT.
GOMEZ SOAREZ FERIÆ DVX DESOLATISS.
BELLO PACIQVE IN INSVBRIA PRÆFECTVS,
DOMINO SVO CLEMENTISSIMO,
VBI DE GERMANICA VICTORIA
TRIVMPHALEM PARABAT MOLEM, FVNEREAM P.
HEV PRÆPOSTERA FATA.

Tertia Mediolanensium nomine.

D. PHILIPPO III.

REGVM FELICISSIMO, FORTVNATISSIMO;
QVI SVA FELICITATE, ORBEM FELICEM FECIT,
ET FORTVNARVM TRIBVTIS, TRIBVTARIOS FORTVNAVIT
CINERIBVS ETIAM FIDELISSIMI MEDIOLANENSES,
INFELIX LACRYMARVM VECTIGAL,
QVOD VIVO NVNQVAM SOLVERANT, EXTINCTO SOLVVNT.

Vltima, Orbis vniuersi nomine.

PHILIPPVS III. OPT. MAX.

NATVRÆ DONIS OMNIBVS CVMVLATVS.
IMPERATORVM, REGVMQVE MAXIMORVM
FILIVS, GENER, PATER, SOCER.
QVI SPECIEM IMPERIO, IMPERIVM SPECIE DIGNVM,

ET

ET INGENITAM STIRPI GENEROSITATEM LIBERIS
PARTITVS;
VT NATVRÆ AVTHORI, QVOD A NATVRA ACCEPERAT,
RESTITVERET,
MORTALITATIS IMPATIENS,
VTRVMQE ORBAVIT ORBEM;
AB VTROQVE DEFLETVR.

Circà funebrē Thalamum *Parentales Vmbræ* quatuor augulatim sedebant, habitu vultuque flebili; & suum cuiusque Heroicum symbolum in Clypeo pictum, lugendi materiam præseferebat: addito Desticho ad explicatum.

I.

Phillippus II. Defuncti Pater, suum in Clypeo Symbolum gestabat; *Apollinem quadrigas agitantem*: additis literis, IAM ILLVSTRABIT OMNIA.

Distichon.

Jam lustraturum dicebas omnia solem.
Lustrauit subitò, sed subitò occubuit.

II.

Carolus V. Auus. Herculeas gestabat *Metas*; cum dicto, PLVS VLTRA.

Disticon.

NON PLVS, *Alcides*: PLVS VLTRA, *Carolus*, *at Mors*,
PLVS VLTRA NEMO *progreditur*, *ait*.

Philippi II. *Proaui* Symbolum; *Eques cataphractus*, sic inscriptus, QVI VALET.

Disticon.

Qui valet, armigeros Rex deijcit Armiger omnes.
Mors tamen, heu! Reges deijcit Armigeros.

IV.

Maximilianus Imperator Abauus. Rotatum Horologium, hoc lemmate animabat; IN TEMPORE.

Diſtichon.

Sol cadit Auſtriacus: medias ſtylus indicat Horas:
Naturæ leges Maximiane ruunt.

Alludebatur ad eiuſdem Cæſaris Apophtegma; Nam Vrbes ingrediens, ſi publicum Horologium diſſonaret, diſſonam legibus adminiſtrationem illius Vrbis coniectabat. Simulque ad præcelerem Philippi Regis obitum, meridiana ætatis linea vitæ contacta.

Baſilicæ ornamenta.

Ingentibus periſtylij columnis affixa *Regis Inſignia* inter trophæa, Regali finiebantur Thiara; vndetanquam è caudice, arboreſcentia *Candelabra*, crebris funalibus; Templum ſtudiosè contenebratum, meridiano veluti fulgore illuſtrabant. Intercoluminaribus autem in ſpatijs, ſingulæ *Regis virtutes* à ſingulis Prouincijs, lugentium inſtar Præficarum, arguta Inſcriptione memorabantur. Singulas verò Inſcriptionum Tabulas gemina claudebant *Epigrammata*, & *Heroicum Simbolum* vnum in Clypeo, eidem Virtuti conſentaneum.

Prima Inſcriptio de Regis Religione.

REGVM RELIGIOSISSIMO PHILIPPO;
Quòd veræ Pietatis inſtinctu,
Vt intaminatum Catholicæ Fidei candorem tueretur,
More, vt Ore, nigerrimam Mauritanorum Gentem,
Ab Auſtrali Orbe ad Hiſpanas Vrbes afflatam,
Auſtriaco ſpiritu antiquas ad ſolitudines difflauerit:
Hiſpanum Regnum
Poſt adeptam Securitatem, Amiſſo Securitatis Authore;
Beneficij recordatione lætum, præſenti iactura conſternatum;
Infelices luctus, felicitati pares
Rependit.

Epi-

Epigrammata

Religionis causa Mauros abigit.
Austri fœda lues, Regum timor, Infera pestis,
Ceu niger Herculeum per Mare Fumus abit.
Victori, & Victis omen de Nomine cessit:
Dici Austri Domitor debuit AVSTRIACVS.

Religionem propagat.
Religio auspicijs Orbem Regalibus implet:
Et quæ Religio Regna, Philippus habet.
Et Deus, & Princeps alterno munere regnant;
Nam Deus huic Orbem subijcit, iste Deo.

Symbolum.

Cyconia Pietatis Imago, Africos Serpentes rostro insectatur; cum Dicto, *DONEC CONFICIAM.* Virgiliano alludens carmini, de Ciconia, quæ tranquillo Vere ad nos ex Africa velut triumphatrix aduentat,

Candida venit Auis longis inuisa Colubris.

II.
De Amore erga Subditos.
AMANTISSIMO PRINCIPI.
Qui, vt Amor in suos totum eius Pectus impleret;
Totum sui Amorem à se procul expectorauit,
Et reciproci Amoris congeminato miraculo,
Omnes in vnius pectore,
Vnus in omnium Pectoribus, vixit.
Redamantissima Insubria;
Non pium experta Principem, sed Patrem;
Quod vltimum est Amantium munus,
Cineri lacrymas donat.

Ad Captiuorum vindicias, bis Africam inuadit.

Ad Captiuorum vindicias, bis Africam inuadit.

Vt pia Barbaricis exoluas colla cathenis,
Neptunum Hispano Marte, Philippe, quatis.
Commutare potes, non soluere vincula Vinctis:
Quæ tulerant Collo vincula, corde ferent.

Tricesimo altero die Martij è Terris migrat.

Vernus in aurato radiat dum vellere Phœbus,
Rex Cœlum aurato Vellere cinctus adit.
Horridus infaustis errabat cursibus Annus:
Sidere debuerat nobiliori regi.

Multipliciter hoc in epigrammate ludit Auctoris ingenium. Primò respicit Arietis Signum, cui Astrorum Principatus, & Anni auspicia tribuuntur. Deinde priscam fabellam Arietis aurei Velleris, in huiusmodi Asterismum conuersi: vnde Torquatorum insignia, Burgundi Duces, & Hispani Reges, Iasonis strenuitatem profitentes assumpserunt. Denique illius Anni sæuitiam, non vni modò, sed pluribus Principibus? Populisque fatalem.

Symbolum.

Aurei Velleris maximus Torquis Regum Hispanorum; Zodiacum imitante gyro: ac Sole super Arietem promicante. Dictum, *AMICO SIDERE*. Quasi Amicor Anni Auspex Cœlo suffectus sit, Rex ipse.

III.

De Clementia.

At quidni Amores pareret Clementia Gratiarum Parens?
CLEMENTISSIMO igitur *REGI*:
Quòd Innocens ipse, at in Nocentes æquissimus;
Tàm flagitia quàm supplicia perosus,
Malorum pœnitentiam maluit quàm pœnam:
Afflictissima Hierosolyma,

In-

Inclementissimi Ergastula Tyranni:
Nimis diù suorum scelerum pœnas à scelestis perpessa:
Nimis festinè sublato Vindici suo,
Lacrymas post vota profundit.

Clementiam diligit.

Pulcra Soror rigidi. cùm sit Clementia Iuris:
Hæc tibi sola placet: huic tua Sceptra placent.
At ne se immeritò spretam Soror altera dicat;
Rex alijs Clemens; ipse tibi es rigidus.

Æquitatem maluit quàm rigorem.

Cùm luci atque vmbris æquum Sol diuidit Orbem:
Nec calor exurit, nec gelat Arua rigor.
Tunc Regi placuit Cæleſtis Regia; Namque,
Rex iustè, summo Iure Tyrannus agit.

Designat Regis decessum vernali Æquinoctio.

Symbolum.

Irata Tygris, propria imagine in speculo conspecta mitescit: cum Epigraphe; *TARDATVR IMAGINE FORMÆ.* Sũpta ex Claudiano; qui eadẽ est cõparatione vsus 3. de Rapt. Proser.

Iam iamque hausura profundo
Ore virum, vitreæ tardatur imagine formæ.

IV.

De Seueritate.

Neque tamen Clementissimum Animum.
REGIA Deseruit *SEVERITAS*,
Vt Potestatis contemptores potentia comprimeret
Et *IVS* sacrum, *VIS* sancta tueretur.
Itaque; ne Sceptrum quidem frangere dubitasset,

 Dùm

Dùm preuicaces impiorum ceruices frangeret;
Quibus Clementia, Dementia est:
Hinc gemellæ Sorores Sicillia, & Sardina,
Hispani Sceptri, vel sola vmbra
Ab infreni Piratarum petulantia sospitatæ,
Sospitatoris tumulum gratis lachrymis spargunt.

Contrà Fidei perduelles sæuit.

Iam, iam, Sacrilegi. Terra insonat, attonat Æther;
Vndique Philippi tela facesque volant.
Patria pallentes sub Tartara condite vultus:
Hunc tantùm Austriaci non tenuere locum.

Pontificis defensor, obeuntem sequitur.

Dum simul in Cœlo surgunt Iouis Ales, & Anguis:
Exigua surgunt Herculis Astra mora.
Sunt ea Pontificis; sunt hæc insignia Regis.
Rex igitur fidus Pontificem sequitur.

Pauli Quinti stemma gentilitium fuit *Aquila cum Dracone*. Hercules verò, Philippi III. Heroicum Symbolum. Apud Astronomos, ascendente Aquila & Dracone, ascendit Hercules.

Symbolum.

Histrix sua tela iaculatur. Verbis ex Histrice Claudiani libatis: *SOLERTIA DESTINATICTVM*. Mirum enim quanta vi, quamque rectà Fera illa feriat.

V.

De Authoritate.

Hinc illa Amoris, ac Potentiæ Filia
PHILIPPI AVTHORITAS,
Quæ tanta fuit,
Vt voluntarium in obsequium Populi omnes,
Moti simul ac moniti; parere certi, ac perire:
Ad pericula, & cædes,

Cupi-

Cupidiùs quàm ad congiaria conuolarent.
Hanc obſequelam Neapolitana præſertim Natio,
Omnibus in bellis ſuo ſanguine conſcriptam,
Subſcribit lacrymis.

In ſuos Authoritas.

Rex velit; Hiſpana liquidus trabe vapulat Atlas.
Rex velit; Arctoa ſub niue candet Eques.
Fruſtrà, Nile Pater, caput inſcrutabile condis:
Rex velit; educes abdite Nile Caput.

Etiam defuncti Authoritas.

Pertenui Terras filo rapturus ad Aſtra,
Aſtra Syracuſius ſi petijſſet, erat.
Veriùs at placidis qui mouit nutibus Orbem,
Rex Animos Populi, dum petit Aſtra, rapit.
Archimedes iactabat ſe Terram è centro moturum, ſi pedem extrà Orbem poneret.

Symbolum.

Rex Apum, ſpecie inſigni, examem ducit: Ad Virgilianum carmen reſpiciens de Apicularum obſequijs ſuum erga Regem,
Vt cùm prima noui ducunt examina Reges, &c.
Epigraphe: *QVASECVMQVE FERAT.*

VI.

De Affabilitate.

Quid verò mirabilius, quàm tantæ Maieſtati cognata
PRINCIPIS AFFABILITAS?
Qui ſupremo in faſtigio ſine faſtu
Imperio Maximus, affatu æqualis:
Regiam grauitatem ſociali facilitate ità condijt:
Non vt ſe minoribus, ſed minores ſibi peræquarit.
Nam Regios ſuos mores in minorum pectora transfundens,
Cùm Regibus Rex imperare videretur:

Non

Non demisit Maiestatem, sed auxit.
Tàm humano igitur sub Principe, barbaros exuta mores,
Olim bruta & fremens Socotora:
Humaniore voce, sed lacrymabili,
Amissum luget.

Affabilis etiam Reis.

Armant Sceptra manum, mulcet Clementia linguam:
Inde timor miseris, hinc amor exoritur.
Quàm breuibus spatijs Asilum à Iudice distat;
Ad linguam fugiunt, qui timuere manum.

Rex affabilis moritur.

Plus tua quàm pridem Rhodopei carmina vatis,
Mulcebant animos dulcia dicta feros.
At te Mors rapuit: nunquam raptura, Philippe,
Auribus, aut oculis ni caruisset, erat.

Symbolum.

Magnes, siuè Herculeus lapis, appensus: & varia ferri ramenta ad se alliciens: facundiæ Imago, ob quam Poetæ confinxere, aureis Catenis ab Herculis ore prodeuntibus Homines raptos. Quod magis Defuncto Regi congruit, qui Hercule pro Symbolo vtebatur. Sententiam indicabant hæ literæ. VI SVAVI.

VII.

De Beneficentia.

Dulciùs tamen, quàm lingua Populos illexit
BENEFICA PHILIPPVS MANV
Cui, cùm noui nati essent Orbes, vt eos aleret.
Perpetuis commeatibus vtrumque Orbem connexuit.
Et citiùs impetrantibus, quàm implorantibus Populis,
Extumulatum Americæ Argentum in Europam fundens
Europæam vbertatem Americas in solitudines refundit.

Gemi-

Gemini Orbis diuitijs vna Manu distributis,
Nouercalē Naturæ inæqualitatē, Paterna caritate suppleuit.
Hinc inhumana olim Brasilia, ab humano pastu
Ad humaniorem frugem reuocata:
Quem suo Sole feliciorem habuit, extinctum deflet.

Prouidus Rex moritur.

Quas nequijt Cœlum milleno Sidere, Terras,
Solus, & immotus, conspiciendo beas.
Inuidus ergo tuos oculos vt vidit Olympus:
Hæc, ait, Astra mihi sunt opus: & rapuit.

Ad erudiendos Indos commeatus suppeditat.

Vt nigri auratis ornentur moribus Indi,
Aurum rependis Indicum
Hispanas recipit remeabilis India gazas:
Ergo tributa fœnerat.

Symbolum.

Fons saliens: multiforibus Elicibus circumpluente aurea lympha: cum dicto, *NIHIL SIBI*. Appositè ad Hispani Regis liberalitatem, cuius flumina auro scatent: sumpta ex Claudiano allegoria.

Præceps illa manus fluuios superabat Iberos,
Aurea dona vomens.

VIII.

De Prudentia.

Quanta verò fuerit grauissimis in rebus
PHILIPPI REGIS PRVDENTIA,
Gemino exemplo tuo, vel inuita testare Africa.
Primùm, quod Hispania, quam fœdatas, expiata,
Antequàm Famam acciperes, tuis te Monstris farciuit.
Deinde, quod Arces quas, Classium Syrtes,
Antequam timeres, iustissimè occupauit.
Quòd hæc summo consilio confecit; æternùm doce,
Quòd integrè te non subegit, æternùm luge.

Solertissimè Mauros abigit.

Edicti vix prima tui Vox attigit aures,
Turba per Occiduum iam fugit atra mare,
Quid non consilio vinces? Tua sola, Philippe,
Vox potuit, Proauum quod nequiere manus.

Prudentissimis Heroibus commoritur.

Humanes statuens Numen componere mores,
Aduocat è Terris Nobile Concilium.
Magnus Cæsar adit; Præsul tum Maximus: inde
Dux Magnus: Regum Maximus hic deerat.

Symbolum.

Solis radij cauo è speculo in vnum coeuntes, Armorum fascem comburunt: *Verbis ex Virgilio decisis: CVRA HVC TRADVCITVR OMNIS. Quò sua quoque cogitata omnia, tanquam radios ad punctum, Pacificus ille Solymorum Rex dirigebat.*, Arma, & Scuta comburet igni.

IX.

De Fide Publica.

Reuixit tandem
PHILIPPI REGIS EXEMPLO FIDELITAS.
Nam cum faciles Principum aures.
Aulicorum Histrionum dulce acroama demulceret,
Fidem Publicam Publicanorum esse Virtutem,
Ac Regiæ libertatis tesseram posse peierare.
Hanc tamen ille,
Vt Promissorum Arrham, Promittentium Aram,
Imò Sanctissimum Regij pectoris Numen,
Tam religiosè coluit;
Vt æterno depanges Clauo quod lingua promisisset,
Etiam fœdifragis fractam seruarit Fidem,
Norunt Belligeræ Belgij Prouinciæ:

Quæ

Quæ vires in Armis, in Inducijs Fidem.
In vtrisq; Pietatem experte,
Cùm lacrymis fidem faciunt.

Rex Fidem seruat.

Non tibi colla Phison, digitos non ambiat Indus;
Non Rubri Chlamydem cara pericula Freti,
Nam tibi firma Fides Regali in pectore fulget:
Vilior est omnis hac Adamante lapis.

Ætate medit moritur.

Fallere promissu, Naturæ legibus obstat;
Et Regi horrendum; Rex ais esse nephas.
At Natura tibi quæ tot promiserat annos;
Iam secat: haud legi paruit ipsa suæ.

Symbolum.

Carbasus Amiantina, inter flamminas? cui consonat Verba; *SEMPER CANDIDIOR Staminis genus est, ex friabili quodam lapide, igne incombustum, imo candidius, verum Fidei specimen.*

X.

De Moderatione.

Maius Miraculum fuit:
IN MAXIMO REGE MODERATIO.
Nam cùm Imperij, atque Flammæ immetata Cupiditas sit;
Et nobile Vitium Augustæ Potentiæ, velle augeri,
Non enim quod adest placet, sed quod deest,
Hic, Regnorum magnitudine Reges omnes supergressus;
Arctis adeò limitibus Cupiditatem coercuit.
Vt Imperandi mensura, ab eius Imperio,
Cupiendi Moderatio ab eiusdem Cupiditate, peti posset;
Tantæ Modestiæ Testis Nauaria:
Vbi Regia Potentia, crescendi opportunitate sæpè neglecta,
Suis se finibus, sine finitimorum timore, continuit:

Impe-

In periũ Cupidinem cohibet.

Carolus Herculeo quas sustulit Æquore Metas,
Præscribis menti, Magne Philippe, tuæ.
Tollere qui potuit, fuit Hercule fortior: at qui
Has sibi præscribit, fortior est Carolo.

Moderatus Rex pramature moritur.

Contentus medio Virtutum limite, Princeps,
Dicere consueras, Nil superet medium.
Cùm tibi dimidiæ neuisset stamina vitæ,
Parca, memor dixit, Nil superet medium.

Symbolum.

Sol, Eclipticæ lineæ medium decurrens, *MEDIVM NON DESERIT VNQVAM. Quo Moderationis exemplo vsus est Claudianus.*

Medium non deserit vnquam
Cœli Phœbus iter.

XI.

De Pudicitia

Hanc quoque gloriam retulit
A PHILIPPO REGE PVDICITIA;
Quod ex Mapalibus in Aulam recepta,
Purpuratas inter Virtutes fulsit,
Et ab Regibus decorata, Reges decorauit,
Age igitur Piscosa Oceani Ora:
Margaritarum tuarum Candorem Purpuræ innascentem;
Inter Hispani Regni miracula narrare desine
Nobiliorem Vnionem Hispana ostentat Regia,
PHILIPPVM ET MARGARITAM;
Vnum Vni natum.
Quorum Candor Regali in Purpura mirabilior,
Regiam Purpuram, Verecundiæ Purpura bis illustrans;
Et purpuræ, & Candoris pretium duplicauit,
Sed heheu! Tam pretiosam Vnionem clepsit furtiua Mors,
Totumque Orbem depauperauit.

Rex

Rex pudice viuit.

Cum tot delicijs tot, luxibus affluat Aula,
Tingere Candorem, Rex, nequit Aula tuum,
Mirum: at si Niuibus Flammas tua fęderat Æthna,
Luxum Candori iungere, & Aula potest.

Pudicus Rex moritur.

Aligeros qui Regna regunt ad maxima Cœli
Comitia acciri iusserat Omnipotens.
Nuncius hunc Regem acciuit. Cœloque stupente,
Angelus ah! (dixit) hic mihi visus erat.

Symbolum.

Purpurea, & vernans Rosâ, eiusque odore Vultur enectus: *appositis literis, TVRPE NIHIL. Rosæ fragrantia fugari Vultures, & si accedant perimi, affirmat Clemens Alexandrinus l. 2. Pedag. c. 8 Atqui Purpurea Rosa, verecundi Pudoris, vultur cadaueribus inhians, impurorum Affectuum, Imagines sunt. Verba ex Claudiano Stiliconis Pudicitiam celebrante, decisa.*

Seruator honesti;
Vt nihil, aut sæuum rabies, aut turpe libido
Suaderet.

XII.

De Magnaminitate.

MAGNVM PHILIPPI ANIMVM.

Cùm triplici felicitate alleuare dextera Fortuna tentauisset;
Turcarum fuga, Italica pace, Germanica Victoria:
Eundemque triplice ictu, vno impetu deprimere:
Indiuiduæ Coniugis: Carissimi Filij, Coniunctissimi Cæsaris letho
Hic, immoderatam felicitatem moderatissime ferendo,
Et intolerabilem dolorem fortissimè tolerando:
Docuit, non Philosophicum, sed Regium esse,
Nec Secundis flecti, nec aduersis frangi,
Tantæ igitur Fortitudinis, iunctimque intempestiuæ Mortis;

Vbi-

Vbique gentium resonantem Famam
Vltima Terrarum excipiens Taprobane;
Qualemq; amiserit Dominum secum reputans;
Vltimam publici Doloris Scenam
Cum lacrymis claudit.

Rex Bello inuictus.

Si Vexilla moues, Vexillum contremit Hostis:
Si Martem accendis, concidit ante turbam.
Belligero tibi fama nocet; iam bella paranti,
Iam bellum sine te conficit ipse timor.

Ter cum Morte luctatur.

Bis impetitum squalida Regem manu,
Ac bis repulsum passa mors tandem ferit.
Non vulnere vno, aut altero, sterni potest
Animos Philippus Tertius ternos gerens.

Symbolum

Cychnus cum Aquila confligens: *NEC PROVOCO, NEC FORMIDO. Argumentum habes ab Æliano lib.* 1. Ita Cychnus [*inquit*] cum Aquila pugnat, vt iniuriam propulset. non vt inferat prior. *Verba ex Seneca*. Eris [*inquit*] Magnanimus, si pericula, nec appetas vt temerarius, nec formides vt timidus.

Hactenus Defuncti Regis laudes. Poterat emeritum calamum Author deponere; æquato elogiorum & spatiorum numero. Sed quoniam extrà intercolumnarem ordinem tria vacabant spatia cæteris absimilia: placuit ea totidem Epigrammatis ita explere; vt populare documentum spectantibus offerrent.

I.

Hic gemit Argento mæstum pallente Feretrum:
Argento, Americæ quod tribuere Cauæ.
Hic gelida emeritis pendent cum fascibus Arma:
Arma, tot Afrorum quæ caluere nece.
Hic perit in proprio tabescens lumine Cera:
Cera, Europeæ quam peperistis Apes.
Hic pia fragranti pereunt cum stamine Thura;
Thura sacris Asiæ collacrymata Iugis,
Hoc igitur modico subiguntur plurima lucro
Regna: vt funeribus plura tributa ferant.

II.

Alta coronato quę incumbit Machina Busto.
Mox erit ipsa Rogus, ipsa Cadauer erit.
Dum pia lugubrem lustrant funalia Scenam;
Luce sua liquidas cerne perire faces.
Callida quæ viduum cingunt Simulacra Sepulcrum;
Ipsa suum repetent pulverulenta Solum.
Consona dum tacitum plorant modulamina funus:
Vox fugit; & statu deperit ipsa suo.
Omnia Mors spectat miserè spectantia Mortem:
Et tu qui spectas funera, iam moreris.

III.

Mœsta Theatralis rapimur Spectacula Scenæ.
Omnes (ah miseri!) fabula quanta sumus?
Actor Homo, Cœlum Spectator, grande Theatrum
Est Orbis; Vita est Actio: Scena, Dis.
Iam data Regali postrema est Clausula Vitæ.
Hoc est postremum Plaudite: abire licet.

Vltimo Carmine, Tragœdorum formulam ingerit: qui peracta fabula, Populũ dimittebant his verbis, ABIRE LICET.

EXTREMI HONORES

Sereniſſimo Principi

FRANCISCO THOMÆ A SABAVDIA

Auguſtæ Taurinorum perſoluti, Nonis Februarij

M. DC. LVI.

DEcreuerat vni Comiti Theſauros, Regia Celſitudo, tàm Publicæ laudationis, quàm litterarij totius Apparatus hoc in Funere Officium, ſed cùm improſpera tunc valetudo, & amiſſi Domini extremis Mœror, qui eius in Panegyrico ſeſe prodit; grauiorem illi redderent vtrumque coniunctim faſcem: placuit Optimo Principi laborem alleuare partiendo: Itaque præter funebrem Orationem, (quam inter Panegyricas ſuas leges, inſcriptam L'HEROE) Inſcriptiones etiam quas hic collegi, ad ornatum externi Templi, & interni Mauſolei, honorario Tumulo impoſitas, de ſuo contulit: Reliqua per Templi ambitum Ornamenta, P. Cæſaris Freſiæ è Societate Ieſu, Rhetoricorum lectoris calamus, elegantiſſimè, digniſſimèque perſoluit.

In externa igitur Maximi Templi fronte inter Armorum faſces, & bellica Trophæa, aterrimis Mortis inſignibus funeſtata; Inſcriptionem hanc ad conciundum Populum præfixit.

ADESTE CIVES,

EST QVID VSPIAM SIT IMMORTALE

CONDISCITE.

MARS MORTVVS EST.

In interore Baſilica funeram Molem varia illuſtrauit Emblemate: ac præſertim quatuor Piræ lateribus Sepulcrales totidem Inſcriptiones affixit.

A fron-

A fronte.

Exequiarum Titulum, & Regij Ducis affectum simpliciter exposuit.

CAROLVS EMMANVEL SAB. DVX CYPRI REX.

PATRVO OPTIMO

QVAM POTEST IMMORTALITATEM,

MORENS MERENTI CONTRIBVIT.

A dextera.

SI LACRYMIS EMERERI MANES POSSENT,

EREPTVM REDDERENT THOMAM.

NEMINI NOBILIORES IMPENSÆ LACRIMÆ.

REGINAS HABVIT PRÆFICAS.

Nihil enim heroicum funus pretiosiùs decorauit, quā Christinæ à Francia Defuncti Principis Fratriæ post ciuilia Bella, Regales & effusissimæ lacrimæ: quas in Panegyrico Author eximie celebrauit; alterius virtutem, alterius Amorem testantes.

A leua.

INVICTISSIMI THOMÆ,

VBI NON EST, PYRVM VIDES.

VBI EST, SI ACCVRANDVM SIT FVNVS,

IN EMPYREO STRVENDA EST PYRA.

Afronte:

HEV QVOT IACTVRE:

DECVS, VICTORIAM, VIRTVTEM, GRATIAM,

HIC MORS CONCLVSIT.

SED EFFRACTARIA AVOLAVIT FAMA.

Ad Pyræ angulos circa Bustum, Armigerorum simulacra, quatuor cataphracta, Defuncti Principis ostentabant insignia, breui titulo Inscripta.

Primus: *Florulentam gemmantemque Coronam Carinianensis Principatus*: cum titulo, INSIGNES, ET IMOS. Quæ Mortis iactantia est apud Horatium.

Alius, *Bacilia duo*: nempe geminum geminæ Dignitatis in Gallorum Regia, Insigne: Alterum *Supremæ Præfecturæ Militaris*; alterum *Supremis Regiæ Domus Magisterij*: cum Titulo ex eodem Lirico, IMPERIIS DECVS ARROGAVIT.

Tertius, *Gladium, Loricam, atque Galeam*, quibus in pugna Princeps vtebatur, adiectis Lucani verbis, ET PACEM POTVERE PATI. Ad designandam Principis illius bellicosissimi strenuitatem sumendis Armis, & pietatem deponendis, vt Patriam Pacaret.

Vltimus *Aurea Calcaria*; Equestris prærogatiuæ Tesseram: Lucani pariter Emistichio signata: STIMVLOS DEDIT ÆMVLA VIRTVS.

Ad hæc temporaria adumbrati Tumuli Ornamenta, mansurum addo *Elogium Sepulcrale*, plumbeo in sarcophago insculptum; quo inuictissimus idem Princeps in Heroum Sabaudorum Argemate, conditus est. Contigerat enim paucis ante mensibus, vt Regio illo in Conditorio, cùm Pium Pacifici Amedei Corpus quæreretur, inibi (quod Historiæ testabantur) depositum: nonnulli ex loculis sine titulo reperti sint: vt ne ille quidem qui optabatur Amedeus, dignosci potuerit. Quid est autem hoc aliud, quàm

quàm Mortuos bis mori, iustoque ſolatio fraudare ſuperſtites; Hanc igitur Inſcriptionem, poſtulante Vidua Principiſſa, idem Comes, non lapidario, ſed fuſiore ſtylo, quaſi vitæ breuiarium, æternitati conſcripſit.

D. O. M.

Hic quieſcit ille Hoſtiū terror *FRANCISCVS THOMAS A SABAVDIA, CARINIANI PRINCEPS*: Magni Caroli Emmanuelis Vltimogenitus; vt Fraternas Virtutes omnes colligeret: Fiorente adhuc Adoleſcentiæ Patriæ Equitatum, & Sabaudiæ Gubernacula pari Strenuitatis, & Prudentiæ admiratione rexit. Media inter Arma, bellicis Facibus Amoris faces aſtruens: *MARIAM BORBONIAM*: Regali è Sanguine Virginem duxit: qualem ad Heroas progignendos, Heros debuit. Pro temporum Fortuna contra Gallos aut Hiſpanos æquè Patriā tutatus, de vtroque Regno optimè meruit. Nam Hiſpani Exercitus in Belgio; Gallici in Italiam Supremam Præfecturam, fortiſſimè: Supremum etiam Franciæ Magiſterium integerrimè perfunctus; Regia ipſa decora decorauit. Munitiſſima Oppida propè manu, procul etiam conſilijs, expugnauit: propugnauitque imbecilliſſima: propterea ſemper, vel aduerſa Fortuna inexpugnabilis. Nihil tamen Marti, extra Oleas licere paſſus: æquali Virtute Hoſtes oppreſſit, repreſsit ſuos: & corrupto in Sæculo, militarem diſciplinam de ſuo Exemplo reſtituit. Itaque neſcias vtrum magis mirere Bellicam Virtutem in pacatiſſimo Animo: an morū Innocentiam in Bellico. Denique in Papienſi obſidione, cum non degenerem ſibi Prolem Marti initiaſſet: iam Palmæ proximus, lethali morbo correptus: vt in Cælo triumphum ageret: ſanctiſſimè, vti vixerat, in Patria expirauit, Die xxij. Ianuarij, Anno ſalutis *MDCLVI*. Ætatis *LX*. Nullum Funus, vel pluribus, vel pretioſioribus lacrymis conſtitit. Atque vt puplicus dolor congeminaret: *EMMANVEL* filius, & alter ipſe; bellantem Patrem ſecutus, morientem præceſſit.

Et ſanè quid luctuoſius, quàm cùm vno tempore Mortuum Filium, & cum Mortem luctantem Genitorem vidimus: multique

Sic enim amantiſſima Nurus, Magnæ Chriſtinæ occaſum ita doluit, vt continuò ſequuta ſit.

Alterum in eandem ſententiam: *Nauis velificans*, *Nauiculam in Portum remulco trahit*: cum dicto, MAIOR MINOREM Ad Regulam Iuriſperitorum reſpiciens: *Maior pars trahit ad ſe minorem*.

Hæc de Authoris huius ingenio fluxerunt, eaque duntaxat colligere præſentis fuit inſtituti.

EX-

EXTREMI HONORES

MAGNO CAROLO EMMANVELI

Sabaudiæ Duci

A VICTORE AMEDEO FILIO

Decreti

Anno M. DC. XXX.

Vixdum Paternos occulos Regius Successor Sauiliani obsignarat: vt primas inter curas, ad dignissimum tali Patre Funus animum intendit, Itaque Ludouicum Thesaurum, & Emmanuelem Fratres ad se statim acciuit: atque illi, qui Senatoria dignitate, atque Oratoria laude clarescebat, funebrum laudationem: huic vniuersi Apparatus dispositionem commisit. Decreuerat solemnem ceremoniam propè Montem regalem Vrbem exequi, in eo Templo Miraculis atque structura celeberrimo, quod Diuæ Virgini, magnanima Caroli pietas deuouerat, ac Sabaudorum Principum heroicum veluti Ceramicum, destinarat. Suas igitur actutum partes vtriusque Fratris Ingenium, elaboratè, ac solerter expleuere. Panegyricum Lodouicus, postea Præses, argumento plane dignum composuit. Emmanuel, singulos Defuncti actus arguit Elogiolis perstrinxit, quæ circa Templum depictam Vitæ Historiam explicarent. Sed festinata Mors, quæ pulchriores semper cogitatus dira falce succidit: & expeditiones bellicæ, per breues Imperij annos catenatis adeo laboribus implicuere: vt pijssimus Filius, non modò quod mente conceperat memorabile Funus, perficere, sed ne paternos quidem cineres, de sacro quodam Dominicani Cœnobij Adyto, vbi eos temporaria in sandapila Sauiliani deposuerat, potuerit dimouere. Nunc igitur, cum Inscriptiones illæ manuscriptæ quæ pene cum Carolo perierant: imò totius apparationis adumbrata quædam delineatio, meas in manus inciderint; bene meriturum me

cen-

EXTREMI HONORES

A CAROLO EMMANVELE, SABAVDIÆ DVCI, ETC.

REGIÆ MATRI, REGIÆQVE CONIVGI

Taurini redditi, III. & IV. Nonas Martias

M. DC. LXIV.

HOc etiam Funus, quarum Reginarum Fatis ferè coniunctis, omnium luctuosissimum; Regali Magnificentia omnium splendidissimum efficere, gemino luctu implicitus Princeps cùm decreuisset: literariam Operam (nam hic quoque se ab integro labore Thesauros Comes excusauit) diuidendam censuit. Itaque Regiæ Matris laudationem Comes ipse lugubri apolla, & maiori Stemmate Mauritianæ Militiæ insignita, transegit: postridie, laudationem Regiæ Coniugis, P. Carolus à Palma Clericus Regularis, & Metropolitanæ Concionator eximius, est prosecutus. Quo verò ad loci apparationem, ipse quidem Comes extimam Templi faciem intimumque Mausoleum parergis, & Inscriptionibus, quas hic excripsi, adornauit: ambitum autem totius Basilicæ, clarissima ex Societatis Iesu Collegio ingenia, illustrarunt.

In ipso igitur Templi adspectu, inter Mortis Trophæa, lugentesque Præficas: superliminarem hanc Inscriptionem, ad ingredientium Animos lacrymabili spectaculo præparandos apposuit.

DOLORIS THEATRVM INGREDERE.

DICES, QVAM SIT ATTIGVA

SVMMÆ FLEICITATI SVMMA INFELICITAS.

Nam quia publicus hic luctus; publicæ Nuptiarum pompæ

continuò ſuccedens, tragicæ Peripetiæ ſimillimus fuit: & ipſo in Funere, horribilis proſpectus duorum Tumulorum ſub eodem Mauſoleo: tragicæ Scenæ imaginem referebat: cenſuit Author continuãdam eſſe allegoriam: totumque Apparatum DOLORI. THEATRVM generatìm nominauit. Itaque, ſingula Templi Ornamenta Defunctarum Reginarum geſta, varias in Scenas diſtincta offerebant. Quin etiam Panegyricam tuam Orationem ad effigiem Tragœdiæ contextam TRAGOEDIAM inſcripſit, Voluit enim eruditam Priſcorum conſuetudinem imitari, quì Regijs in Funeribus tragica Spectacula prebebant ante Tumulum, ac præſertìm Artemiſiam in dedicatione Mauſolei, Tragœdiam cui Titulus, MAVSOLVS, à Theodecte compoſitam exhibuiſſe, affirmarunt.

Totam igitur Mauſolei Molem, infernè conquadratam, ſupernè in anguloſum faſtigium gradatim acuminatam, mœſtiſſime *Charites*, atque *Muſæ* Copreſſu coronatæ, propriaque Inſignia piæ dolore obijcientes, columnarum vice ſuſtinebat. Supra proiecturarum, graduumque pyramidalium angulos, *Virtutum omnium* ſimulacra, conſimilem doloris ſenſum vultu geſtuque ſignificabant, totaque *Pyramis* innumerabilibus ſtellata facibus, argenteis lacrymis guttatim perpluebat.

In anteriore Mauſolei facie, bipatenti ſecta hiatu, ſub concamerato amphithalamo, geminus *Doloris lectus*, vtriuſque Defunctæ Regalibus exuuijs conueſtitus, venerationem, atque horrorem incutiebant; ac ſupra vtriuſq; Reginæ Tumulum ſua legebatur *Sepulcralis* Inſcriptio, quarum penſiles Tabellas, horrificus *Mortis Coloſſus* interiectus diſtentis hinc inde prēſabat manibus.

Regiæ Matris Inſcriptio ad dexteram.

MAGNÆ CHRISTIANÆ A FRANCIA,
CAROLVS EMMANVEL FILIVS.
INELVCTABILI IACTVRÆ VIX SVPERSTES.
PIENTISSIME PARENTI, PISSIME PARENTAT.
HOC VNO MATRI NON OBSEQVVTVS.

Quæ

Quę postrema Verba ad Verba materni Testamenti referebantur; quibus Reginę Modestia præcisè cauerat, ne qua suis exequijs funerea Pompa, neue panegyrica laudatio adhiberetur. Voluit igitur Author piam sui Principis laudare inobsequelam, qui magnificentissimo funere, ac Virtutum Maternarum laudatione, Testamentarijs legibus, naturæ leges pretulit: Augusti exemplo, qui cùm Æneidem seruasset, quam Virgilius testamento iusserat flamis tradi: ita scripsit.

Frangatur potius legum reuerenda potestas,
Quam tot congestos noctuque diuque labores
Hauserit vna dies.

Regiæ Ducissæ Inscriptio, ad læuam.

FRANCISCÆ A FRANCIA
CAROLVS EMMANVEL CONIVX DESOLATISSIMVS.
NONDVM SICCIS EX ORBITATE OCVLIS
LACRYMAS CONTINVAT.

Dextrum læuumq; Mausolei latus simplici arcu patescens simplices ornabant Inscriptiones ad Regiam Matrem hęc pertinebat.

HEV FALLACIOR FORTVNA, QVO FELICIOR
CHRISTINA A FRANCIA
REGVM FILIA, REGIÆ SOL,
AD SVMMVM FELICITATIS EVECTA CARDINEM,
MOMENTO IN OCCASVM DEVERGIT.

Nimirum, seruato Imperio Ciuili, & publica pace parta, Filij Nuptijs quas vouerat auspicatis, cum quid quid optauerat, à fortuna cumulatè accepisset, in ipso felicitatis axe defecit.

censeo, s'è tenebris eas in lucem proferam; vt cum Regius Nepos pia Patris cogitata exequi; & Aui memoriam suscitare (vti nomen suscitat, animumque) voluerit? heroico adhuc Funeri possint suffragari. Externa igitur Inscripitio, inusitata quadam in funeribus formula, Popolum sic alloquebatur.

ACCVRRITE POPVLI.

MAGNVS CAROLVS EMMANVEL

REVIVISCIT DVM TVMVLATVR.

Huic respondebat iterna Iscripitio, Basilicæ vestibulo altè impendens.

MVLTOS VETERVM VELVT INGLORIOS;

OBLIVIO OBRVET.

HIC POSTERITATI NARRATVS;

SVPERSTES ERIT.

Quæ sunt ipsissima Taciti verba in Agricolæ vita. Hoc enim splendido apparatu Paterna gesta Virtutesq; memorãdo illustriores faciebat Princeps, & Genitorem restituebat vitæ. Itaque toto Templi ambitu, perpetua ex Coronide ingentes *Tabulæ* suspensæ, præcipua Caroli Acta, Diesque Fastos, æneo colore complectebãtur, picturam verò *Inscriptiones* Tabulis suppositæ declarabant; & Tabularum interualla *Hostium spolijs, vexillisque* bello captis, conuestita: horrorem ingerebant maiestate permistum. Prima igitur Tabula ad Vestibuli dexteram, *Equestres ludos* ob exoptatum Caroli Natalem Ripulano in Castro exibebat: cum hac Inscriptione, atque Titulo

CAROLVS NASCITVR.

Nascitur ; infœcundi iam Vteri fœcunda Soboles;
Vt Hominem minime natum, sed Numen Hominibus
dona-

donatus putes.

Vnicum peperit Margarita: vnicus enim Margaritarum
est Partus.

At ne vnico miraculo Orbis miraculum nasceretur 2 paties
nil passa est Parens.

Publicæ letitiæ enitus, dolore noluit Genitricem,
Nato igitur Carolo, nata Pax, Arces redditæ, Arma suspensa
Ita, de Armorum Imperio ne contenderent, Nascente
Carolo, Mar perijs.

1 Caroli Ortum Diuinæ Potentiæ miraculis annumerandum, Historicorum nemo non affirmat. Nam de miro Genitricis iam effœctæ conceptu, piorum votis impetrato; argumenta legis apud Guicenonium in Historia genealogica, cap. 36. ac præcipuè Pauli IV. Pontificis Vaticinium.

2 Quod citra dolorem vllum pepererit, ibidem leges. Quin etiam Sacram quandam Vrcellensis Cœnobij Vestalem, dolores sibi pro Partoriente deuouisse.

Secundæ vero Tabulæ appicta erat publica Religio, qua post Emmanuelis decessum, *Carolo Sacramentum* Magnates atque Populi dixerunt, cum hac inscriptione,

PVER PATRI SVCCEDIT.

Nec fine Fati consiglio, ætati præuolauit Ingenium.
Frustrà nimirum festinarat Prudentia, si tradiùs imperasset,
Aut Cœlo donatus est Emmanuel, quòd Terris,
Carolum donarat.

Sic igitur, ante maturus quàm adultus, Patri succedit
Patre maior.

Plaudente Italia, quod inter Gallum, & Hispanum
Ingeniosum Puerum, pro 1 Mercurio Terminali,
Fata collocassent.

Qui nunc illi, nunc isti callidè adhærendo, 2 vtriusque
Potentia deliberaret.

1 Terminus Deus, in cuius tutela Agrorum fines erant imberbis Mercurij specie sculpebatur, cum Caduceo, ad finitimorum

rum pacem fouendam; & sanè viuente Carolo, cuius dexteritas duorum Regum Potentiam librauit, neuter neutri apertum bellum indixit.

Sequens Tabula *Nuptialem celebritatem* Caroli; & Catharinæ in Ispana Regia continebat,

CAROLI CONNVBIVM.

At sollicita Patriæ spes erat, dum vnico nutabat in sinu;
Macte igitur esto tuis Vinculis ò Hymenæe;
Qui auspicato *CAROLI*, & *CATHERINÆ* coniugio,
Hesperiæ vtriusque Decora castis Amoribus nexuisti.
Ferent secundi, fœcundique 1 Austri genialem Nauim,
Quæ Parentes Heroas faustè in Italiam vehens,
Heroas 2 Filios aliquando in Hispaniam reuehat

1 Ludit in Austriæ Gentis, & Austri Venti nomine, qui calidus est atque humidus, ideoque fecundus.

2 Alludit ad Principes tres, Caroli Filios, quos Philippus Tertius dum à spe Prolis exclusus videretur, Regno destinatos ad se acciuit.

Quarta, Caroli primordia bellica oculis proponebat, nempè *Caramaniolam expugnatam*.

SALVTIANVM BELLVM.

At non tardiùs Martiali, quàm Martiali tactus est Face,
Marchiam igitur Salutiorum à 1 Nouatoribus appetitam
2 iustis repetens Armis,
Caramaniolam momento eodem aggreditur, & ingreditur.
Arx ipsa 3 Italiæ terror, Marchiæ robur, ingentem
Bambardarum catastam
Salutando, quàm arcendo Carolo, vtiliorem experta,
Victorem antè sensit, quàm Hostem vidit.
Hoc bombo tremefacta, 4 Arces reliquas aborsa est Marchia.

1 Geminum belli titulum attingit. Primum cautionis: nam Gal-

euerit.

Et lætiore pompa quàm qui 1 Aquis nomen dedit,
Aquas ingreditur.
Hoc etiam longè gloriosior, quòd 2 Regios honores detrectat.
Regno 3 dignus dum Regnum dedignatur.

1 Sextius Caluinus, deuictis Sallys apud Aquas, de suo nomine Sextias nuncupauit. Velleius Paterc.

2 Vmbraculum, siue Conopeum à Consulibus oblatum, ne Regij honoris, vel vmbram affectasse videretur, recusauit. Vide Thuan. hist.

3 In Parisiensi omnium Ordinum congressu, vbi diu altercatum de Rege eligendo: in Carolum denique vota consenserunt. Sed Henrici Magni Catholica professio, litem diremit. Guicenon. eod. cap. pag. 746.

Septima in Tabula, Carolus visebatur cruentato in equo, coruscante ferro, atrocissimæ pugnæ ferociter immistus, dum sui amnem traijciunt.

AD VINODVNVM CONFLICTVS.

Quod verò bellicorum Operum, non Author esset modò,
sed Actor,
Conscia fateatur Durentia; cùm vado intercepto,
A sectarijs circumclusus, ab Auxiliaribus desertus,
à suis diffitus,
Vt copiæ tutò traijciant, aceruatas Phalanges Clypeo sustinet,
gladio cædit;
Equo bis confosso, semper infensus, & 1 inofensus:
Iouem diceres Titanas impunè fulminantem.
Donec in suorum complexu, 2 plumbeam grandinem de sagulo
serenus excussit
Vt scias, Loricam nullam esse fideliorem, quàm Christi Fidem.

1 Mirum hunc successum, diuinæ ab omnibus, & ab ipso Carolo tutelæ attributum; fusè narrat Guicenonius eod. cap.

2 Hoc ab ijsdem, qui viderunt accepit Author; nec quicquam

de suis gestis frequentiùs narrabat Carolus.

Proxima Tabula, *Arcem* offerebat circumfracto insidentẽ scopulo: Bombardas aduerso è iugo ferè imperuio fulgurantes: campestria munitionibus conuallata. Gallicia subsidia terga vertunt, Præsidiarij se Carolo dedunt.

CABVRRI EXPVGNATIO.

Maxima inter Trophæa paruum etiam Caburrum numeres:
Hanc, Arcem, Subalpinorum 1 Acrocorinthum, gyro breuem, situ formidatam,
Occupato pro Gallis Carolo, ab Gallis occupatam:
Tanta mœnium ruina patefecit, atque Hostium commeatibus clausit,
Vt supplices Carolo Præsidiarios 2 intueri potuerit Gallia, non tueri.
Ita, quod absenti Carolo intercepit Hostis, præsente Hoste recepit Carolus:
Ac tantæ gloria fuit recepisse, vt amisisse profuerit.

1 Acrochorintus, Monticulus erat, Corinthi propugnaculum: gemini Maris angustias claudens.

2 Aduentarat cum Gallicis copijs Aldiguerius, qui absenti Carolo Arcem auerterat. Rem fusè narrat Guicenonius dicto cap.

Ex aduerso Basilicæ latere, iuxtà præcedentem tabulam, pacata quædam Caroli gesta collocauit: nam Caburri expugnationem decennalis Pax consequuta est. Nona igitur Pictura, Carolum sistebat ante occulos palliatum, *externi Principis Legatos* in conclaui recipientem: placideque vultu manum ad oblatas literas porrigentem.

PACIS NEGOCIA.

Tandem per Decenium, quiescente Carolo, quieuit Orbis.
Martis, an Iani Templum clauderet, semper Augusto similis.
Quanquam bellicis in negotijs 1 otiosum; in Pacis otio

nego-

negotiosum vidisses;
Nam Legatos interim, magnorum arcanorum conscios, aut misit, aut admisit.
Vno ex ore agendorum omnium Oracula petebat Orbis,
Inquies igitur Caroli fuit Quies;
Nam grandia semper, vel patrauit, vel parauit.

1 Admirabilis vnius Caroli fuit siue natura, siue virtus: quod calida etiam Matris negotia tam sedato animo prosequebatur: vt aduersis etiam rebus nihil videretur commoueri. Sufficiebat hæc Magnanimitas, vt magnus vocaretur.

Proxima Tabula, *Primi lapidis* iniectione, Vrbis Nouæ fundamenta, maxima ceremonia Carolus auspicabatur: astante Architectorum Præfecto: qui veteris, nouæque Augustæ Typum explicabat.

MAGNIFICA OPERA.

Inter Pacis remissiones Magnificentia ponenda est.
Nam animo Magnus, imparem Animo Regiam dedignatus,
Vrbem Taurinorum Nomine Augustam, Augustam Mœnibus,
Prisco Nomini æqualem, nouoque Augusto dignissimam fecit.
Ac ne illiberaliore Hospitio Diuos, quàm Homines ad se diuerteret;
Augustissima Templa Cæli æmula, Terris imposuit.
Et Magnus, Magnis, Magna dedicauit.

Vndecima Tabula, *Tridinum*, celebre Municipium adoritur Carolus.

MONFERRATENSE BELLVM.

Redeunt Bellorum vices: armorum materiam suppeditante Ferreo Monte
Nam sopita, non extincta 1 Iura excitare, nouis 2 offensionibus lacessitus Carolus,
Statuit æternam gladiorum segetem, gladio semel resecare.

Trinum igitur, Muris, Armis. Animis ter munitum;
ter vincendum:
Albam Pompeiam, & ineluctabiles Arces, menfe perbreui
eluctatus,
Armis Amorem, Victoriæ legem, Felicitati modum ità perfcripfit!
Vt omnium maxima Victoria fuerit, Victoriam temperaffe.

1 De auito Sabaudorum Iure in Montisferrati Marchiam, referta leguntur Iurifperitorum volumina: & ex Ratisbonenfi, atque ex Clarefcenfi Iudicio, de belli æquitate iudicabis.

2 Quæ fuerint recentes offenfiones, primæ libellorum velitationes peruulgatunt: & rei feriem narrat Poffeuinus, de bello Monferr.

Duodecima in Tabula, Carolus, pro Haftenfi Porta, pedes, firmo gradu, arrepta hafta, fuorum fugam, & Hifpanorum impetum ftrenuiffimè reprimit.

1 HASTAM POMPEIAM SERVAT.

Audi inauditum Strenuitatis cum Potentia certamen;
Haftam Vrbem contrà irruentem 2 Iberiam folus fuftinet
Carolus.
Hæfit vno in Veftibulo totius Orbis expectatio:
Sed primus docuit Carolus, etiam inuictos vinci poffe;
Dum Hafta vna, 3 Caroli, in manu, tot Haftas frangit:
Et laureis affueti Heroes, Pace 4 accepta potius quàm data;
Oleam in lucro ponunt.

1 Quidam fine afpiratione Aftam fcribunt Plinij, atque Claudiani exemplo: nam prifco militarem haftam non afpirabant. Cæterum cùm ab Hafta Pompei cognominata fit Vrbs, recentiores afpirant; præfertim eruditiffimus Maiolus, eius Vrbis Antiftes.

2 Nunquam in Italia plus authoritatis habuerant Arma Hifpana; neque plures vifæ fuerant armatorum Chiliades: primus tantam potentiam Carolus fpreuit, vt loquitur Spondanus fub anno 1615. num. 8.

3 Qua-

3 Quasi, in Pompei manu hasta contrà Cæsarem imbellis: Caroli vibrata manu fortior fuerit.

4 Hasta intrepidè propugnata Hispanos adegit, vt Pacis conditiones à Principibus propositas, facile admitterent: contrà Carolus, nihil eorum conatus ducens, conditiones sibi meliores fecit. Vide Spondanum ibid.

In sequenti Tabula, Octagium liguriæ Oppidum flagrat: Duces bello capti, & Vexilla ad Carolum adducuntur.

BELLVM LIGVSTICVM.

Ferocijt etiam aliquando 1 prouocata Caroli Clementia;
Quùm lagrans Octagium pro 2 succidanea Victima
Vindictæ litauit.
In vltrice illa flamma tota tremit liguria.
Nam Vexilla, Centuriones, Tribunos, Prætorem ipsum
Carolus captiuum duxit.
Parumque defuit, quin trepidus 3 Ianus, suas quoque tot spolijs
adderet Claues.
Preluxit Victori Filio Paternum victricis Flammæ signum;
Qui numeratis Patris Trophæis, paria 4 Trophæa Patri
transmisit.

1 Belli huiusce causas memorant omnes nostrorum temporum Historiæ: lege Guicenon. pag. 833.

2 Succidanea Victima, quæ in alterius vicem immolabatur.

3 Ianuensis Vrbis fundator, & Præses.

4 Consimilem Victoriam retulit Victor Amedeus vno tempore, diuersa in Liguriæ parte.

Quartadecima, post diuturnam Verrucę obsidionem, qua nulla celebrior; Hispanus Exercitus, quo nullus formidabilior, receptui canit.

VERRVCA DEFENSA.

Noua Martiæ Virtutis prodigia.
Contra pusillum Verrucæ Oppidulum tota occupatur Hispania.

Montes armis, aerem flammis, omnia terroribus implet.
Quin contra Italum Principem, Italorum quoque Principum vires Hispanis accreuere,
Sed nihil ingenti Fortunæ nocentius, quàm crescere.
Tantam Potentiam fulminauit Carolus, tumulauit Eridanus.
Nam Phaethonti fatalis fuerat ille locus.

2 Leges Obsidij seriem in Mercurio Gallico tom. 11. simulque Caroli strenuitatem, & encomia. Et apud Guicen. pag 839.

Penultima in Tabula: Caroli Prudentia *Ludouicum XIII. Francorum Regem* iamiam Hispanis imminentem colloquio demulcet; atque Italicæ tranquillitati consulit.

SECVSINA PAX.

Maluit tamen Italiam vincere beneficijs.
Imminebat Insubriæ Gallus, tot Victorijs notus quot prælijs.
Pro libertate Italica 1 Vrbis, totius Italiæ libertas laborabat.
Sed ex Alpibus irruenti 2 Galliæ, solus Carolus moras impegit.
Videre Alpes 3 Alcidem suum, aureos nectentē nodos, loquendō.
Nam æquo 4 fœdere proposito, vrbi libertatem seruauit,
Italiæ securitatem restituit.
Tutiùs igitur Natura, Carolum Alpibus præposuit;
quàm Alpes Gallis opposuit.

1 Casalem ab Hispanis ad augustias redactum, Gallorum Rex, Rubellensi bello expeditus, libertati restituere omnino decreuerat.

2 Secusiam, Italiæ vestibulum iam peruenerat Rex à Carolo magnificentissimè acceptus.

3 Hercules Celticus, Galliæ Comatæ (cuius finibus Secusia continetur) Numen, à Luciano describitur. Vir longæuus: manu strenuus; lingua facundus: aureis catenulis aures hominum quocunque trahens: prorsus ectypa Caroli descriptio.

4 Quanta fuerit in Pacis conditionibus à Carolo propositis æquitas, atque prudentia, exitus docuit.

Postrema Pictura religiosum *Caroli decessum* continebat in eo actu,

actu, quo senili ac febrili ægrore penitus exhaustus, cùm ad extremam vitæ metam perueniſſet; ac Sacris operantem Sacerdotem pijſſimè audiuiſſet cubans, ægrè aſſurrexit: & ante Aram genibus, atque palmis humillimè complicatis, dum viuificum Cæli panem delibaret exceſſit.

PIE MORITVR.

At Tandem, 1 pro publica libertate viribus, non Animo, fractus; Triumphalis Senex, ad Cœleſte Capitolium fatis, 2 prodigijſque ſollicitatur.
Tantum illi ſecuritatis nouiſſimæ fuit: vt Animo ſtatim ad labra euocato,
Ante Aram procumbens, in ipſo Diuini Corporis oſculo, expirarit.
Priſca 3 Veſpaſiani paræmia fuit, Decere Principem ſtantem mori.
Noua Caroli eſt, decere Magnum Principē procumbentem mori.
Obijt Anno calamitatibus omnibus inſigni.

M. DC. XXX.

1 Alteri Gallorum in Italiam eruptioni dum obſiſtere laborat: labore conficitur ſeptuagenarius Senex.

2 Plura, & atra prodigia Caroli obitum denunciarunt: terlunæ defectus, ſqualidus Cometes, fluuiorum abluuia, tabifica lues, aereæ pugnæ, dira fulmina, quæ præcipuas tres Caroli Arces vno tempore, atque eius inſignia in Arce Taurinenſi ventilantia, percuſſere.

3 Sueton. in Veſpaſ. cap. 24. Imperatorem, ait Veſpeſianus, ſtantem mori oportere: dumque conſurgit, ac nititur, inter manus ſubleuantium extinctus eſt.

Poſtica parte, veſtibulo oppoſita, Inſcriptiuncula priori reſpondens, ex eodem Tacito Annal. 16. gyrum claudebat.

DETVR HOC ILLVSTRIVM VIRORVM POSTERITATI

VT QVOMODO EXEQ. A PROMISCVA SEPVLTVRA SEPARANTVR, ACIPIANT, HABEANTEQVE PROPRIAM MEMORIAM

Mausolei ornamenta.

Tota Moles figura erat octangula: omnium absolutissima: & illustrium Sepulcrorum mysterijs accommodata: vt obseruant, qui Stesichorum à catanensibus splendidè sepultum ferunt in Mausoleo ex omnibus octonis constructo, nempè, octo gradibus, octo columnis: vnde adagium manasse autumant, OMNIA OCTO, pro re vndecumque perfecta. Hanc igitur octonis quoque subnixam gradibus, & fornicibus octonis circumquaque peruiam, augulares totidem *Atlantes catapracti*, columnarum vicce, galeatis verticibus fulciebant: quorum basibus alligati, supraq; gradus sessitantes *Captiui*; rabidos oculos ad Regalem Tumulum retorquebant; quasi Extincti etiamnum Principis Manes pauitarent. Supernè, quà octogona Moles, in octogonam quoque *Pyram* fastigiatim acuminatam scansilemque exurgebat: Regia octo nostrarum Alpium *Flumina*, in Coronidis crepidine iacebant, non Vrnis modò, sed oculis; vt videbatur, manantia: medio *Eridano*, Fluuiorum Rege, coronam passis crinibus detrahente, eiusque alumnis *Cycnis*, aduncitate rostri alarum sibi pinnas vellentibus, quas veluti scriptoribus traderent. Coronidis ipsius angulos, Octo *Heroica Symbola* compiebant; quibus ille Princeps ingeniosè, vt agendarum rerum ferebat occasio, Clypeos insigniuit. Primò enim, *Pullum pinxit Aquilinum de cortice erumpentem*: NON DEGNERO; cum puer Patri successit. Deinde cùm nupsit, *Specula duo mutuis fulgoribus ardentiora*. FERTQVE, REFERTQVE. Tertiò, cùm Salutianum, ac Gebenense bellum aggressus est; *Armorum fascem*, cum dicto ILLÆSA SVPERSVNT. Quarto, cùm Sectariorum conatus Aquis præuenit: *Sagittarium, Horoscopum suum contento arcu iaculantem*: OPPORTVNE. Quinto, cum Hispanis nimis imperiosè inhibentibus, ne ius suum in monfer-

ferratēſem marchiam proſequeretur; hiſpanorum etiam fines inuaſit, *eius figura Circinum pinxit*, *qui compreſſu aperitur*: additis verbis, DVM PREMOR, AMPLIOR. Sexto, Cùm Liguriam totam bello appetijt, quòd Oppiduli cuiuſdam emptitia poſſeſſione prohiberetur; *Armatum Brachium*, *diſtricto gladio* Numis impreſſit, cùm Lucani Emiſtichio, OMNIA DAT, QVI IVSTA NEGAT, Septimo, cùm Ludouici XIII. contra Hiſpanós impetum, Secuſiæ retardauit: *Nauigium* expreſſit *ab puſilla Remora detentum*: PARVA LICET. Poſtremò, cùm nouum Gallorum impetum vt reprimeret, Hiſpanorum auxilia, tametſi lenta implorauit; *Aggeres pinxit*, *& molitiones*, *quibus Torrentis effluuium cœrcebatur*, SENSIM PRVDENTIA SISTIT: ſed Hiſpanam tarditatem, Mortis celeritas vincit, ne nihil Filio relinqueret.

Hæc fuerant Heroica Symbola à Carolo aſſumpta. Iam quoniam Sepulcris Coronæ imponebantur: *octo Genij*, fornicum curuaturis affixi, octona *Coronarum* genera oſtentabant, quas Romani vti præmia virtuti conſtituerant: *Lauream*, cum hóc Titulo HOSTIVM TRIVMPHATORI. *Gramineam*, OBSIDIONE SOLVTA. *Quernam*, CIVIVM SERVATORI. *Oualem ex Myrto*, REBELLIVM DOMITORI *Oleaginam*, HOSTE FVGATO. Reliquas ex auro: nempè, *Muralem*, MVRIS CONSCENSIS. *Caſtrenſem*, VALLO SVPERATO, *Roſtratam*, OB NAVALEM VICTORIAM.

Pyram exornabant *Virtutum* omnium Simulacra, in graduum angulis erecta. Circa Mauſoleum, *vrbes Omnes Sabaudi Imperij*, ſuis quæque Inſignibus, atque frugibus diſcretæ; Funerarumque miniſterio addictæ, vultu, cultuque lugubri, crines incidebant, alijſue actibus mœrore confici videbantur.

Quatuor denique Arcuum præcipuorum inanitas, totidem *ſepulcralium inſcriptionum* Tabulis replebatur. Prima, quæ in Mauſolei fronte longo ex interuallo legebatur, grandibus, ideoque paucioribus coſtabat literis.

MAGNVM CAROLVM
VICTOR AMEDEVS FILIVS
EADEM PIETATE

QVA VIVVM COLVIT, AMISSVM DEFLET.

A tergo, quà ad Deiparæ Imaginem Moles vergit.

HOC IN TEMPLO CLEMENTISSIMA VIRGO,
QVOD CAROLVS EMMANVEL SABAVD. DVX,
TIBI GLORIÆ DOMICILIVM, SIBI QVIETIS PORTVM
PIENTISSIME DEVOVIT,
EVNDEM VICTOR AMEDEVS, FILIVS OBSEQVENTISS.
TVTELÆ TVÆ RELIGIOSISSIME RESIGNAT,
VT 1 PER TE ORBI DONATVM, RESTITVAS CÆLO.

1 Nam Carolum Priorum Votis impetratum iam diximus.

A dextra.

LVGETE ARMIGERI.
HIC ILLE HEROVM MAGISTER:
QVOS DE SVO ANIMO, FEROCES FECIT, NON FEROS.
LVGETE FORA.
HIC ILLE CONSVLTISSIMVS PRINCEPS;
QVI IVRIS ORACVLA DE SVIS MORIBVS FVDIT.
LVGETE POPVLI.

CHI

HIC ILLE PVBLICÆ LIBERTATIS VINDEX,

QVI VT SVI QVIESCERENT, NVNQVAM QVIEVIT.

Quæ à leua, prodigijs, vt annotauimus. Caroli Mortem comitantibus, alludebat.

MAGNI CAROLI FVNERIBVS,

TERRA TVMVLVM, FVLMINA LACRYMAS, FVLMINA FACES,

AER SIMVLACRA, ASTRA TENEBRAS, EMPYREVM PYRAM,

CONTVLERVNT.

DVBITAS MAGNVM FVISSE CAROLVM,

TOTVS IN EIVS EXEQVIAS IMPENSVS EST ORBIS.

C L A V S V L A.

Non viuis annexus Amor meminisse sepultos
Definit: in Prolem transcurrit gratia Patrum.
Claudian l. 2. de Stilic.

NA-

NATALITIÆ

POMPÆ

Funebres apparatus
Natalitię pompę
Sequantur.
Filij exortus, Patris obitum
Paterni lethi dolorem
Recentis partus incunabula
Mulceant.
Populorum ploratui
Lętitia vna, vnica, Cara
Ex filio, ex germine, ex Principe
occurrat, Succurrat
Ergo ne Hispanię? Satis.
Accurrunt Sidera,
Tuoque in Cęlo
Eminus fulgent
Vnius Ad Balthassarij Crepudia.

NATALITIÆ POMPÆ

Ob auſpicatum exortum

BALTHASSARIS CAROLI DOMINICI

HISPANIARVM PRINCIPIS,

Mediolani celebratæ Prid. Non. Februarias,

MDCXXX.

INGENTEM hanc lætitiam, tùm Religioſa gratiarum actione, tùm popularibus flammarum ſpectaculis teſtari magnificentiſſima Ciuitas cùm decreuiſſet: vtriuſque Apparatus literariam operam, vnius Emmanuelis Theſauri ingenio committendam cenſuit: vt idem lætitiarum accederet Præcò, qui fuerat antè dolorum. Primum igitur ad pia Vota preſoluenda, Deiparæ Gratiarum matris Baſilicam miraculis inſignem Decuriones præculere; quæ ad elegantiam ſtructuræ accedente ornamentorum ſplendore, pietatem vndique ſpirabat, & maieſtatem. A foris, Populum compellabat hæc Inſcriptio.

ADESTO CIVITAS.

INCLYTVM REGIÆ STIRPIS GERMEN,

DIV ROGASTI VT HABERES,

VT DIV HABEAS ROGA.

In interna Templi facie.

ORBIS MODERATRICI,

QVOD

QVOD ORBEM MARTIALI TEMPESTATE NAVFRAGVM OPTATO REGII LVMINIS EXORTV SERENAVERIT, MEDIOLANENSIS CIVITAS, GRATIAS AGIT.

Sacris Mysterijs solemnissimè persolutis, assidente omnibus cum Ordinibus Marchione Spinula Insubriæ Præfecto, idem Thesaurus Panegyricam dixit Orationem, quam in impresso Volumine denominauit PRÆSAGIA.

Iam verò quoad ludicra Incendia, cùm summos Principes Populorum tutelæ destinatos laus nulla celsiùs attollat, quàm inuicta in Armis strenuitas, Auctori visum est THETIDIS FABELLAM oculis subijcere, cùm Achilli suo recens edito fatalem Clypeum, & Arma telis imperuia Cyclopum fabricata manu, à Vulcano impetrauit. Hanc enim sanè immortalem gloriam infantibus Principibus Arcadio, atque Honorio latina Claudiani Musa præsagiuit:

——— Vobis iam Mulciber Arma
Preparat: & Sicula Cyclops incude laborat.
Brontes innumeris exasperat Ægida signis, &c.

Quam Itala quoque Torquati Musa, in sui Principis Genethliaco sequuta est.

Già Mongibel ribomba: & sù le incudi
Già ti fan l'Arme i gran Giganti ignudi.

Totam ergo Fabulam Ætnæus Mons, medio in Foro altissimè consurgens, in Populi conspectum dabat, cuius summa rutilabant flammis ima vernabant frondibus; media niuibus cum flamma, & virore fœderatis exalbescebant. Medio in Monte ingens hiabat Cauerna, metallicis Gigantum ministerijs occupata, almaque Thetis Infantem complexu fouens, Protofabrum Vulcanum hac Inscriptione alloquebatur.

VT NOVO ACHILLI

FATALIA PROCVDAS ARMA

BELLACES PHRYGIÆ TYRANNOS DEBELLATVRA

TIBI VVLCANE IGNIPOTENS

SOLICITA SVPPLICAT THETIS:

NOVAMQVE ÆTNAM FLAMMIS FOETAM;

NOVIS TONANTEM CYCLOPIBVS,

ERIGIT.

A dextero Montis latere hæc legebatur inſcriptio, priori conſentanea.

AC NE SVDETVR INFABRE

BARBARICA PRO INCVDIBVS TERGA

PLANGENTIBVS SVCCVMBANT MALLEIS;

ET DE MAVRORVM CADAVERIBVS

NIGERRIMVS VIVAT IN PRVNAM CARBO,

AT FLAMMÆ OPIFICES

HOSTILIVM LACRYMAR. ASPERGINE IRRITENTVR

ET EXPIRANTIS INVIDIÆ ANIMA

EVNTILENTVR.

Ad læuum latus.

AT-

ATQVI HAC LEGE
ÆTNIPOTENS VVLCANE FAVEAS
VT CVM VICTRICIBVS ARMIS MVLTATI
TERRAM PETVERINIT THRACES,
TVM ARMA OMNIA
OMNEMQVE BELLORVM MATERIAM,
IPSAMQVE CVM CYCLOPIBVS OFFICINAM
PRO PYRA INFLAMMES,
LEVEMQVE IN FVMVM DISSOLVAS.

Ex aduerſa parte.

IAM EX ILLO GENIALI ROGO
PARTVRIENTE CINERE, OBSTETRICANTE FLAMMA;
PVRPVREA PHOENIX EMERGAT PAX,
LONGVMQVE SECVLVM VIVAT.
TVM SI QVID IRARVM
INIVRIVM IN MARTEM VVLCANE FOVES;
VLTRICIBVS FLAMMIS EXPIATO:
MARTEMQVE OMNIA COMBVRENTEM
COMBVRITO.

At nudam Montis aſperitatem perornabant penſilia ſcuta, & Armorum Trophæa, ad concipiendam vario luſu flammam diſpoſita.

Tota verò Fori Area circa Montem, in ſpeciem Maximi Circi continuatis participibus claudebatur: bipatente ingreſſu inter geminas vtrinque Pilas, Regia ſuſtinentes Inſignia: & argutis Inſcriptionibus quatuor, feſtiuiore, ac proinde licentiore ſtylo animatas.

Inſcriptio Prima.

TIBI PHILIPPE TER MAXIME.

Genialem Auguſtæ Sobolis felicitatem Terrarum Orbis
gratulatur.
Senſit de pondere ipſo Tellus
Auſtriacæ Stirpis auctarium, Magnam Animam,
Hinc Natalitijs pro Facibus, flammigerantes euibrat Scopulos
Et excœcandæ Inuidiæ fumiferos intentat Globos.
Crede, mentiri Tellus neſcit.
Quæ conſcias Amoris flammas ſynceris è Montibus expectorat;
Et incluſa diu ſuſpiria è ruinarum ſpiramentis excludit.
Itaque vt ſoſpitalia referat Cœlo vota,
Diligentiſſimum Nuncium delegat Flammam;
Quæ vocali fremitu, eloquentibus linguis
Moſtrorum Pectorum Amores teſtetur.
Quanquam, ſi queat Ignis expendi,
Ætna fauilla eſt: Ignis friget.

NASCERE HEROVM HERES FELICISSIME.

Magni Solis Heſpetus, Magnæ Heſperiæ Sol;
Regiæ Domus columen, & culmen;
Auis decorus; Auorum decus.
Tam omnibus clatus, quàm carus.
Non tu exili Famæ Tuba, ſed fulmineis Montium bombis
reſonandus;

Ali-

Alicubi nasceris, vbique nosceris.
Iam Tota Insubria in Montem assurgens, tibi attremit, tibi ardet:
Vibratisque Sideribus candidum signans Natalem,
Regale tuum Nomen aureis Flammarum pennis inscribit Cælo.
Iam Senatus Populusque Mediolanensis,
Per te solicitus esse desinens, pro te solicitus esse incipit.
Itaque ad illustrem Aram hanc, Fidei Testem,
Expiabili Flamma Votum firmante,
Tot tibi perpetes Annos annuit,
Quot prepetes Fulgurum fulgores isto è Monte coruscabunt.

H O S P E S.

Quam spectas Molem pensilibus florentem Flammis,
Noua est Aetna,
Clarandis Regiæ Prolis Natalibus nata.
Miraris Austriæ Fortunæ nouos nasci Montes, cui noui nascuntur Mundi?
Plus est Optimum Regem nasci, quàm Montem.
Sed maius quiddam mirabere.
Nam suis ignibus interitura nascitur Aetna.
Eadem sibi Pyra erit, & Pyrausta: nec tamen dolet.
Nam lætitiæ Flammis immori, non est mori.
Frigida ipsa Bruma in rogalem Flamma Regalē ardorem sentit;
Denique Orbis vniuersus dulces in flammas liquesceret;
Nisi Regnaturo viuere inperetur.
Apage Inuide.
Ad hanc Flammam ni cales,
Adamas es, non Adamans.

CERNE VIATOR.

Rerum omnium rarum omen.
Tandem luctantia Elementa luctas dediscunt.
Hic arcano fœdere, Ver hyemat in Niue; Hyems vernat in Flamma;

Et Flumina Fluminibus conuluunt;
Ac ne Cœlo inuideat Tellus,
Hic videbis perdia Sidera, & pernoctes Soles
Gregatim, sparsimque proserpentes
Illuminam Noctem illuminare: & lucifugas fugare curas.
Dixeris è Monte Cœlum nasci.
Hic Sideribus cognatos cernes Cometas,
Regnis, Regibus, Populis, non lethalia sed læta ominantes;
Qui aureo passim tractu fulgentes, fugientes;
Abibunt, obibunt, aureumque in imbrem recident.
Qui hæc adspexeris, dices,
Aut Iupiter nascitur: aut Mars perit: aut vtrunque.

Tota Circi vastitas exemptibilibus Emblematis, ac parergis distinguebatur: nam singulas Arcuum curuaturas Historicæ implebant Tabulæ, quibus quicquid antiquitùs Regum, Populorũque felicitati Flammę portẽdissent, addita Inscriptione significabatur.

I.
SERVII TVLLI PVERILE CAPVT AMPLEXA FLAMMA DIADEMATI PRÆLVDIT.

II.
CLARAM DE SABINIS VICTORIAM, ARDENTES ROMANORVM HASTÆ AVGVRANTVR

III.
VITELLIO FELICITATEM PROSPERA FLAMMÆ RELIGIO POLLICETVR.

IV.
INDOS ALEXANDRO IMMINENTES, ANTISTITA FLAMMA EXTERRET.

V.
NICIAM SIRACVSAS OBSIDENTEM, FLAGRANTES TVTANTVR MACHINÆ.

VI.

VI.

INFLAMMATA A DEMETRIO SYLVA, SPARTIATAS VLCISCITVR.

VII.

EQVINO CAPITI IMPLICITA, VICTOREM TIBERIVM DESIGNAT FLAMMA.

VIII.

TEMERE IACVLATVS AGESTES, CÆLESTEM FLAMMAM AVSPICATO TELO DIDVCIT

IX.

SACRIFICANTI LAVINIÆ INSIDENS FLAMMA, GENERIS CLARITATEM PROMITTIT.

X.

HARALDVM REGNO NATVM, INNOXIA PER FLAMMAS INAMBVLATIO COMPROBAVIT.

XI.

DEPASTA FLAMMIS TENTORIA; FERD. HISP. REGI AD VICTORIAM PRÆLVCENT.

Singulas Circi Columnas ingentes Clypei complectabantur, quibus appicta Heroica Symbola, ex eadem flamma felicitatis Argumenta continuabant.

Prometheus ignito Solis Currui admotam ferrulam inflammat cum dicto, SYNCERAM PATRI MENTEM. Ex Claudiano.

Synceram Patri mentem furatus Olympo.

Nam cum Solis Currus Philippi II. Sapientissimi Regis Symbolum fuerit: Aui Sapientiam Nepoti augura tur.

Supra Vellus Aureum rutilans Sol, tum Hispanorum Regum Insignibus, tum Vernæ felicitati alludebat. Verba ex Virgilio à

Augusti Natalem celebrante: INCIPIENT MAGNI PROCE-DERE MENSES.

Silex igniariorum attritu scintillas diffundit; vt in Hispano Torqui; ac silici supposita facula flammam concipit: cum literis; EX MINIMO MAXIMVS: ab Ouidio sumptis:

Viuet, & ex minimo maximus Ignis erit.

Geminæ Caroli V. Columnæ; non vulgari tamen forma; sed altera ignea, altera nebulosa, quarum specie Angeli duo vicissim Populo prælucebant: addita epigraphe, ALTERNO EXORTV.

Nymphæus lapis pluuiarum illapsu exardescens. CLARIOR ADVERSIS. Sic enim Hispani gloriam imperij Aduersariorum auxit potentia.

Clara Fax, quam cupidi simul, & trepidi circumuolitant Hepiali, quos Papiliones faculiarios vocant: cum Claudiani hemistichio; DILIGIMVS PARITER, PARITERQVE TIMEMVS Quo gemino Populorum affectu, Honorij Cæsaris Clementiam designat, atque Iustitiam.

Parua scintilla, sulphurei pulueris tramitem accendit, qui (vt in bellicis cuniculis fit) occultè proserpens, Turrim euertat: ADERIT IAM TEMPVS. Ex Virgiliano præsagio:

Aggredere ò Magnos (aderit iam Tempus) Honores
Clara Deum Soboles: Magnum Iouis incrementum.

Atqui, talis Scintilla contrà Barbaros Regius hic Infans sperabatur.

Eius generis Fax, quæ Vento magis aduersante, magis ardet: adiectis Ouidij verbis, AVSTRIS EXERCITA.

Stellatum Cœlum, & omnium clarissima Hesperi Stella circa Occasum: CLARIOR OMNIA SVPRA HESPERVS. Ad significandam Hispaniæ præcellentiam, quæ ab Hespero HESPERIA dicitur. Verba suggerit Statius.

Sic vbi tranquillo pellucent Sidera Ponto,
Omnia clara nitent: sed clarior omnia suprà
Hesperus.

Sequebatur Cauum Archimedis Speculum, quo repercussi Solis radij, Siracusano è muro, hostiles naues comburunt. NON IMPVNE, ex Claudiano:

Non

Non illum Natiuitâ tutò:
Non impunè vident Populi.

Ad maritimam alludens Hispanorum Victoriam contrà Batauos in ipso Regij Infantis Natali.

Denique, Ætneus ipse Mons, in Clypeo, Symbolum tranquillitatis, & concordiæ offerebat: In illo enim Monte, Flamma, vt ait Claudianus; SCIT NIVIBVS SERVARE FIDEM.

Ac ne quid in hoc Circo magnificentiæ deesset; cum Romano Circo præcipuum decus afferret Statuarum multitudo? circa huius ambitum, omnia Regnorum, atque Prouinciarum Hispano Sceptro subditarum Simulacra consurgebant; altera manu proprium cuique Insigne? altera faces gestantia. quæ vno tempore succensæ, noctem diutius depulere, donec signo dato, Ætna primùm flammas eructauit, ipsique Cyclopes ingēti sonitu, tum machina vniuersa, totus denique Circus, vario lætoque lusu in flammas abijt.

Mediolanensium Musarum Carmen.

Regum ortus panexit planxit qui funera Regum.
Phosphorus est Solis, Hesperus antè fuit.

NATALITIÆ POMPÆ

Augustæ Taurinorum celebratæ ; felicissimo In exortu

FRANCISCI HYACINTHI

Sabaudiæ Principis Primigenij

XVIII. kal. Octobris MDCXXXII.

PVblica hæc voluptas, eundem Emmanuelẽ Thesaurum buccinatorem habuit in eo Panegyrico, qui PHOENICI cognomine fecit : vbi eo luculentiorem fuisse hanc felicitatem demonstrauit ; quod primus hic Annus, Pace constabilita, lue depulsa, vbertate restituta, ter fessis Populis, ter faustus affulsit : Regiamque Sobolem diu peroptatam insigni pro corrolario, Votis adiecit. Quamobrem cum Augusta Ciuitas, tùm pijs supplicationibus, tùm popularibus flammarum spectaculis, immensũ gaudium, effundere statuisset : æquè in vtroque apparatu, & Ciuitatis magnificentia, & Conciuis ingenium fulsit.

Ad sacram igitur ceremoniam, vndecimo Kal. Octobris, ingens Arcus triumphalis, externam votiui Templi faciem ità vestijt ; vt, appositiuis licet, adnatus videretur. Atque vt à florentissimo Nati Principis Nomine auspicia sumerentur; in illustriore festiui Arcus prospectu supra Fornicem, Cælestis Genius, cæruleum HYACINTHI Germen, aureo in calatho Cunas imitante, veluti è Cœlo deferebat : inscripto Virgiliano emistichio de Augusti Cæsaris natali, BLANDOS FVNDENT CVNABVLA FLORES. Itaque si veris primus Auspex, primaque hortorum pompa Hyacintus salutatur : eoque Flore adueniente, diffugiunt niues, mitescunt Astra ; leuiterque aspirante Zephiro, ægra respirat Tellus; maiore sanè miraculo Alpinus hic Hyacinthus, ipso Septembri mense Aprilem reuocauit : & publicas post ærumnas, insperatam Populis attulit felicitatem. Hanc igitur allegoriam, vtpotè totius sacri apparatus Argumentum, complexus est Author huiusmodi Inscriptione alte præfixa.

1 CÆLESTEM HYACINTHVM,
2 REGALI NOMINE INSCRIPTVM,
VT AVERSÆ TEMPESTATIS HONOREM,
MIRA VERIS AMOENITATE RECREARET
DIVINITVS DONATVM;
AVGVSTO TAVRINATES
MVNERI ACCIPIVNT, GRATIAS REDDVNT;
EIVSQVE PERENNITATI
SANCTIORA CELEBRANT 3 HYACINTHIA.

1 Cœleſtem Hyacinthum vocat; tùm quòd Anima cæleſte ſit munus; tùm (vt dicemus) quod Hyacinthi Flos ſereno ſit cœlo concolor; ac proindè verè purpureus.

2 Regali autem nomine inſcriptum eſſe Hyacinthum, docent Virgiliani huius carminis interpretes,

De quibus in terris inſcripti nomina Regum.
Naſcantur Flores.

Siuè Aiacem intelligas Thelamonis Regis filium. qui mutatùs in Hyacinthi Florem, primus adhuc Nominis notas ſeruat. Siue Auguſtum mauelis, cuius florulenta cunabula idem Poeta celebrarat: cuiuſque Numiſmate, cùm Auguſti Nomine, Flos erat inſculptus. Quod potiore iure Hyacintho noſtro congruit. tùm quòd ad Patrij Regni ſucceſſionem Primigenios Natura deſtinet: cui nec diſſenſit Fortuna, tùm etiam, quod eodem Anno, quod Regius hic Floſculus pullulauit, Regiæ Dignitatis Titulum, & Inſignia, Victor Amedeus Pater reſumpſit.

3 Quod ſi Spartiatæ in honorem Hyacinthi illius, fabuloſè in

Flo-

Florum versi, magnifica superstitione HYACINTA FESTA instituerunt, ex Ouidio Metam. 10.

Nec genuisse pudet Spartem Hyacinthon: honosque
Durat in hoc aui, celebrandaque more priorum
Annua prolata redeunt HYACINTHIA *Pompa.*

Maiore quidem pietate Taurinorum Augusta, hodierno die Christiana celebrauit HYACINTHIA; gratias benigno Numini referendo: florentique HYACINTHO perennitatem apprecando.

Sicut igitur tota Inscriptio, Principis Nomini; sit totus Arcus Inscriptioni consonuit, & singula sacri Apparatus ornamenta, Hyacinthi Floris allegoriam continuarunt. Nam quoniam est locrescente Hyacintho veris prænuncio, genialis (vti diximus) gestit Tellus, & omnia florent: etiam in illo arcu, Natura vniuersa videbatur vna cum Hyacintho cælitus demisso, reflorescere. quippè totam illam Mollem veluti è Topho herbescēte constructam, omnibusque florum ingenijs vernantem: Columnarum vice, Caryatides quatuor syluestrium Nympharum similes, florentibus epistylijs sustinebant. Geminis verò in intercolumnijs, corymborum stirpiumque reptilium peristromate virescentibus: gemina prominebant Simulacra: alterum VERIS, in Adolescentis pennigeri speciem: alterum FLORÆ, in effigem elegantissimæ Nymphæ, vtrumque Hyacinthis redimitum, floresque omnigenos de Sinuoso amictu, calathisque dispergens: atque vtrumque suo signabat nomine vnicus Martialis versus hinc illinc bipertitus:

TANTVS VERIS HONOS. — ATQVE ODORÆ GRATIA FLORÆ.

Iam supra Columnarum capita, pendentes Clypei quatuor, Regiarum quatuor Virtutum præsagia symbolicè præcincbant, ductis ab Infantuli Nomine argumentis.

Ac primò PIETATEM significabat cæruleus Hyacinthi flos; adscriptis Ouidij Verbis, COELESTIS ORIGO. Nam, vt eruditè Pyerius l. 10. c. 19. *Cælestis color, dubio procul, est hyacinthinus: monumentque est, Cælestia esse tractanda.* Quare, colore indice fabulati sunt, Hyacinthum Florefactum, ab Appolline in Cœlo collocatum, ne gregarios inter Flores humi serperet. Huic verò præsertim, cælestem Animum ingenuit gentilitia Virtus,

Quid

Quid enim à pijs progenitoribus, cœlumque promeritis egermi-narct, nisi Pium?

SAPIENTIAM deinde innuebat Hyacinthi germen, laureo nexũ ramusculo: cum eiusdem Poetæ dicto, ET ME PHOEBVS AMAT: ex pastoritijs versibus deciso,

Et me Phœbus amat. Phœbi sua semper apud me
Munera sunt laurique, & suaue rubens Hyacinthus.

Vtraque nimirum Planta ab Appolline culta: Sapientię atque Prudentiæ amicum; ac docile, Mythologis sonat. Ac de Hyacintho præsertim, Commentaria Pyerio addita sic habent c. 31. *Hyacinthus ab Apolline in florem conuersus, Prudentiæ atque Sapientiæ Symbolum est.* Hic verò, in Hyacinthi laurique nexu acutior quædam latet allusio: nam laurus Victori Patri respondet; Hyacinthus Infanti; vtrique Prudentia.

Præterea Seueritas in prauos, indicabatur eodem Hyacinthi Flore, cui Scorpiones, atque Serpentes subiacebant enecti: cum inscriptione, NOXIIS NOXIVS. Hæc enim eius Plantæ vis est ex Plin. l. 21 c. 26. Atqui consimile Vaticinium nascenti Augusto suo præcantauit Virgilium Ecloga 4.

Ipsa tibi blandos fundent Cunabula Flores:
Occidet & Serpens, & fallax herba veneni.

Denique Beneficentiam sentiebant Apiculæ, ex ipso Hyacinthi Flore mel delibantes: idem siquidem Poeta 4. Georg. inter Apum suauiora pabula, Ferrugineos Hyacinthos, id est, Cæruleos, numerat. Dignam igitur Regio Flore Virtutem exprimebant literæ, REGALES EFFVNDIT OPES. Hæc igitur Sacri apparatus fuit Inuentio.

FESTIVA NOCTVRNORVM IGNIVM SPECTACVLA.

Quoniam verò in Taurinẽsi Augusta Sabaudiorum Principum Regia, Regius in lucem prodijt Partus: cuius Vrbis antiquissimũ Insigne Taurus est, nomini consonum: nouam sanè, ac iucundam, Vrbisque Nomini, atque Insignibus maximè propriam celebritatem meditatus est Author. In amplissimo siquidem Vrbani Fori spatio, Signiferum Zodiaci gyrum instar Amphitheatri, eleganter

celu-

columnati, ornatique commentus est: non discrepante à Circulis Astronomicis Architectura. Nam si Ouidio canere licuit,

Haud timeam vasti dixisse Palatia Cœli.

ecquis timeas Zodiaci Cœlestem Orbem, vastum vocare Amphitheatrum? Itaque circà theatralem huiusmodi structuram, vndecim tantum Signorum Simulacra, adspectu varia, & suis quæque stellis distincta collocauit: Arietem auratum, à Phryxo insessum; Gemellos, complexu implicitos: Cancrum Dryadi blandientem, Leonem erectum: Virginem Astræam, Libram, de Veneris manu pendulam: Scorpionem, à Marte inflammatum. Chironem Centaurum: Capricornum, à Pallade stimulatum Eridanum, ex vrna stellantes aquas effundentem? Geminos Pisces, Veneris bigæ alligatos. Atque hæc simulacra, corollis redimita, siue sua, siue adiectæ Imaginis manu festos ignes tenebant, quasi lætitiæ Symbola, diuersum inscripta.

Taurum verò, qui nouo Principis Astro decoratus, in eius etiã Genesi felicissimè affulsit sit extra communem Signorum sortem, alto in æthere, atque argenteo Nubium Solio cubantem, Iupiter coronabat. Quæ collocatio Astronomorum etiam commentis appositissimè respondet: Iouiani præsertim, qui de Tauri Signo in secundo Vranieità scribit.

Effulsitque nouis Taurus spectabilis Astris,
Regalesque addit Stellas, & Regia iura
Iupiter, & raro Taurum insigniuit honore.

Illum igitur, vtpotè Regia dignitate præminentem, lætiorisque Seculi Antistitem, Astra reliqua circumspectabant sublimem, iucundoque plausu venerabantur. Sub Tauri Signo Virgilianum carmen de Augusti Cæsaris Natali, legebatur.

MAGNVS AB INTEGRO SÆCLORVM NASCITVR ORDO.

Hoc igitur flammigeræ totius celebritatis Argumentum fuit; quod breuis hæc Inscriptio complectebatur.

NOVVM ASTRVM,

POST LVCIFERAS TEMPESTATES,

IN AVGVSTO TAVRI SINV

RE-

REPENTE NATVM.

ASTRA OMNIA FELICIORIS ÆVI PRINCIPIVM OMINATA, 3 FESTIVIS LAMPADVM LVDIS GRATVLANTVR.

1 Primùm enim comperto res est, Noua semper Astra in Cœlo visa, admirabiles seculorum vices Orbi attulisse, atque in Signis felicibus præsertim, felicissimas. *Referre arbitrātur*(inquit Plinius) *cuius Stellæ vires accipiant; & in quibus locis emicent*. Hic illud ingens Augusti gaudium, quo ad Imperium accedente, nouum Austrum apparuit, dum ludos faceret Veneri Genitrici, paulò post obitum Cæsaris. Nam cælicus ille ignis, *Admodum faustus* (inquit idem Plinius) *Diuo Augusto, iudicatus est ab ipso: qui sibi illuminatum: sequi in eo nasci interpetratus est: & si verum fatemur, salutare in Terris fuit*. Imò ab illo Astro, noui Aureique sæculi exordium, vti prædiximus, Romani computarunt.

2 Simili proinde vaticinio, post horribiles bellorum, corruptiq; aeris, ac publicæ penuriæ, tempestates: Regio Principe, nouo quasi Astro in Tauri sinu apparente: nouum seculum, ordiri fata; lætissimũque auguratus est Auctor noster: ac Sidera omnia exultim Tauro gratulari, ac plaudere, configit; cœlestesq; ludos exercere.

3 Inter populares autem alacritates, lampadum ludi, à viuifica Promethei Face deriuati, celebrabantur: quibus velocissimi Iuuenes Lampadophori, hoc est, Facem gestantes, in Circo certatim discurrebant: & ipso in cursu ardentem Facem in alios iacebant: ijque summa dexteritate inextinctam recipientes, iaculabantur in alios. Atque hi Ludi natalitijs Principum celebrandis habebantur maximè proprij: nam Plato libro sexto de legibus, ludorum illorum mysteria sic interpretatur: vt significarent, clarissimos quosque debere, quàm à Maioribus Vitæ facem accepissent, Filijs tradere, eaque vicissitudine Respublicas, Regiasque Domus æternare

parte. Instigit igitur eruditioni, Authoris Ingenium: festosque Ignes qui toto Zodiaci Theatro erumpebant: atque ab Astrorum Simulacris iaciebantur: nouos esse Siderum Lampadophororum ludos, effinxit; ad significandam Cœli lætitiam, ob natum in Tauro nouum Astrum, felicioris sæculi Paranymphum.

Ipsa igitur festorum ignium artificia: quæ Cœlestium Simulacrorum manibus gestata, exardescere: nocturnumque implere aerem debebant volitando, eadem adiectis in basi litteris, Virtutem aliquam nati Principis, vel natalium felicitatem, vel Ciuium affectum simbolice significabant, primus ergo *Aries*, qui ad abigendam hyemalem mœstitiam, primam vernæ lucis scintillam inijcit: in hastæ summitate ellichnium gerebat, quo bombardarij, vel festorum ignium magistri, sulphurato funiculo, veluti flammæ incitabulo, dispositam materiam attingentes accedunt. In basi hæ literæ legebantur: PARVA EX SCINTILLA.

Gemini Tyndarides, missilem quisque Cylindrum tenebant, pyrio puluere confertum, & leui calamo alligatum, vt concepta fauilla celeri lapsu feratur in sublime. Inscriptio, ex Ouidio: TENDIT IN ARDVA VIRTVS. Ipsique Ignes, faustis Geminorum Ignibus alludebant.

Cancer, prorsus, retrorsusque gradiens; ludicrum aliud missile chelarum forcipibus prehensam attollebat, quo papyraceum inuolucrum, sulphureo farium puluere, atque in sese multipliciter glomeratum, nodisque coercitum; non altè auolat; sed hàc illàc insultans solo, strepitu motuque cœtum territat, nullibi tutum. Verba hæc erant ex Silio Italico. NVLLA NON PARTE TIMENDVS. strenuis Ducis summa laus.

Leo erectus, festiuum illud artificium ostentabat quod tubæ simile, cum sonitu flammas efflat: Famæ symbolum Verba ex Lucretio. CVM LVCE SONORIM.

Virgo, quasi Vestalis, pro æterno Igni, festam illam Facem ferebat; quæ contortis funibus, piceo tenacique bitumine illitis, lætissimam diu flammam pascit. Verba ex Statio, NIHIL PATITVR LICERE NOCTI.

At Venus, quæ *Libram*, Iustitie imaginem, benigna ipsa librabat: altera manum geminum vibrabat Fulmen; ex ijs nempè, quæ ardente sulphure, agéte aura, manu iaciuntur, & sine periculo volitant.

litant. INNOXIA TERENT.

At ferus Mars, qui *Scorpionem* imbutum flammis medios inter Titanas coniecit: breue tormentum metallicum amplexebatur, quo in obsidionibus explosi ferrei globi, horribili bombo prorue ntes, & inclusæ flammę violentia dirupti, omnia diruunt: in ludicris vero, ingentem pilam ex vstili materia, pari fragore ac fulgore displodit: quæ summo in aere inflammata, aureum iucundumque in imbrem soluitur. Scriptum: CELARI NESCIA VIRTVS.

Sagittarius, siue Chiron, qui contento arcu Cœlum suspicit; Telum iaculari videbatur, ex eo genere, quod ferente flamma ad Cœlum scandit: & lucem gyrumque Stellarum imitatur. SEMPER AD ALTA.

Capricornus, in orbem conuolutus, Rotam etiam chartaceam sulphureo farcimine inculcato distentam, possidebat; quæ, immoto centro, non tam flammeo spiritu, quam aggitatione ipsa ocissimè conuoluitur, facesque iacit: in exemplum Fortunæ cum Virtute coniunctæ. Cui proindè subscripsit: FORTVNA VIRES PROMOVET INSITAS.

Aquarius, qui & Eridanus Fluminum Rex: auream versabat vrnam, vnde, vt nocturnis in spectaculis cernimus, ignifluum scatebat Flumen: cum dicto: HAVD VLLA EST CLARIOR VNDA. Sic enim à Claudiano describitur:

Stellifer Eridanus sinuatis fluctibus errans.

Pisces demum qui in Aqua viuunt, suis branchiolis glebam eius bituminis fouebant, quod in aqua demersum flagrat, & ab aduersario elemento vires acquirit: cui accommodauit Lucani dictum CRESCIT IN ADVERSIS *Virtus*. Atque in his Symbolis, licet heroicis? popularibus tamen ac festiuis (vt idem Author in Arguriarum libro docuit) non exigendæ sunt seueræ Argumentorum Heroicorum leges, sed festiua quædam libertas, atque facilitas indulgenda est.

Taurum verò, Regali in Throno ab Ioue (vti diximus) coronatum comitabantur Pleiades, Atlantis Filiæ, sua quæque Vrna, vtpote imbriferę, sed mutata in lætitiæ flammas lympha. At circa solium, omnia Thaurini Agri flumina nubibus cōfidentia, Venarum itidem ministerio mutato elemento commutarunt.

Hæc igitur omnia ita disposita esse voluit Author, vt intempesta

pesta Nocte Astrorum omnium, ipsiusque Tauri Stellæ, accensæ veluti faculæ consulgeret. Tùm igneus Globus, (Regij Infantis simulacrum) obscurum per aera veluti è Cœlo incitissimè dilapsus, in ipso Tauri sinu cõquiescem, improuisi Astri similis mirum in modum diradiaret. Quo subito fulgore felicissimi Seculi prænuntio, exhilarata vndecim Signa: Missilia omnia quæ in manibus habebant de repente inflammata, festas veluti faces in lampadarum ludo, vicissim iacerent: cum toto Theatro, Cylindri, Faces, Bolides, atque infinita flammarum ingenia conuolarent. Denique Taurus ipse, hilares in flammas abiret: totumque Solium, atque Theatrum ingenti sonitu, varijsque ignium lusibus conflagraret. Hæc integra celebritatis Inuentio fuit: sed temporis angustiæ non omni ex parte responderunt.

AVLICÆ LÆTITIÆ.

Cum Inscriptionibus, eiusdem Authoris.

Eadem die publicæ lætitiæ decreta, Mauritius Princeps à Sabaudia, qui tunc inter Purpuratos Ecclesiæ Principes numerabatur: cum Fraterni Connubij Author in Parisiensi congressu extitisset; Diuo Mauritio votiuam Imaginem hac Inscriptione in Metropolitana Basilica dedicauit; ipso die, quo annua Martyris festiuitas, cum natalitia Principis festiuitate, celebrabatur.

STABIS HIC MIHI SEMPER COLENDVS,

THEBANÆ LEGIONIS CHILIARCHA MAVRITI,

SABAVDÆ GENTIS BENIGNISSIME GENI.

ATQVE, VT OPERA MEA, OPE TVA,

VICTORIS AMEDEI, ET CHRISTINÆ A FRANCIA

REGALE CONIVGIVM AVSPICAVI;

ITA

ITA FELICISSIMO CONIVGII SVCCESSV LÆTVS,

NATALI HOC TVO, REGIÆQVE SOBOLIS FESTO,

DEBITAS GRATES SOLVO, ÆTERNAS DEBITVRVS

EGO, ETIAM NOMINE TIBI AVTHORATVS,

MAVRITIVS PRINCEPS A SABAVDIA.

Eadem etiam Die, quàm ſibi vſquequaque feliciſſimam ducebat, nouam domeſticarum Ædium molitionem exorſus, æternum veluti fundatæ lætitiæ monumentum, ſolemni ceremonia, primarium lapidem his inſcriptum literis iceis.

NASCERE CELSIOR MEA DOMVS,

GENIALI NASCENTIS CELSITVDINIS AVGVRIO.

IMVS HIC TIBI LAPIS

SVPERVM FASTIGIVM SPONDET:

EODEM QVIPPE NATALI SIDERE.

CVM NASCENTE PRINCIPE NASCERIS;

CVIVS CVNABVLA, REGIVM AD CVLMEN SVRGENT.

SIC MAVRITIVS A SAB. PRINCEPS CARDINALIS

VOVET.

DIE SACRA XVIII. KAL. OCTOBRIS.

MDCXXXII.

Victor etiam Amedus Pater, cum æterno aliquo monimento Geniale Cubiculũ; Regij Partus conſcium, inſignire voluiſſet, famigeratam illam Inſcriptionem, aureis literis affixit Author, quæ primùm ingenijs, deindè calamis eruditorum, acerrimus fuit Martis Campus.

ANNO PACATÆ ITALIÆ, RESTITVTÆ FELICITATIS M. DC. XXXII.

PEDEMONTIVM PRINCEPS,

A BEROLDO VICESIMVS,

DECIMO POST SIGVEARDVM SECVLO,

INTRA PARIETES ISTOS,

ORIENTE SOLE, REGNANTE ASTRÆA,

EANDEM CVM AVGVSTO

SORTITVS HORAM, ATQVE HOROSCOPVM,

NASCITVR.

Nam quemadmodum Cubiculi forma, omni ex parte æqualiter decliuis, cœli conuexitatem imitabatur, ità in eius thoro, cœleſtium Signorum conſtitutionem, quam in Infantis Geneſi obſeruarat; vantageſque Planetarum Imagines, vt ſuo quæque in Signo refulgebat, perfectiſſimè pingi curauit. Virginem igitur (quam Manilius Aſtream Iuſtitiæ præſidem vocat) feliciſſimum Principis Horoſcopum, Principe in Domo collocauit. Cum enim die decimaquarta Septembris, quaſi cum Sole natus ſit Princeps, Virginem horoſcopantem habuiſſe, certo eſt certius. Et quoniam idem Author, antiquarum eruditionum fontes accuratius rimatus, obſeruarat in Auguſti Cæſaris Horoſcopo, non quidem Capricornum [vt cæteri Scriptores

res omnes somniarunt.] sed Virginem ascendisse: produxit ea primum die, nouam hanc sed ineluctabilem obseruationem suam: vt fatalem Augusti felicitatem, Poetarum more, Principi suo polliceretur. Nam cæteri, in ambiguo quodam fabulantis vulgi dicterio apud Suetonium gregatim impingentes; Nota Sideris Capricorni, QVO NATVS EST; quod infinitos patitur explicatus, nec ad Historicum pertinet institutum, Caprum illum, Augusti natalibus horoscopasse, omnes ab Astronomiæ sacris alieni, & alio alium fallente scriptarunt. Hic vero, cum in eiusdem Suetonij Capitulo, Historiographi maximè proprio, DE LOCO, ET TEMPORE NATIVITATIS AVGVSTI; præcisa illa Verba obseruasset, Natus est Augustus M. Tullio Cicerone & Antonio Consulibus: nono Kalend. Octobris, PAVLO ANTE, SOLIS EXORTVM, quod Annalium omnium Cæsareorum fundamentū est atque cardo: protinùs, tabularum nunquam fallentium, atque ephemeridum ministerio, exactissimam Augusti Genesim ad calculos redegit: Virginemque Astræam in Horoscopo surgentem reperit: cum biformis illa fera, quæ fere in cuspide quintæ Domus delitescebat: non nisi post horas sex ab exortu Solis, cornua proferre potuerit. Atqui Astronomicam hanc suam apodixim, Compilatorum vulgo inobseruatam, historica quoque priscorum fide roborauit, Manilij præsertim, qui cùm Augusti Mathematicus, Astronomicū librum suum Augusto dedicarit, vt Principi suo blandiretur; *Capricornum, horoscopantem conuitijs lacessit*: Virgini autem horoscopanti, singula eius Cæsaris decora; fortunam, dignitatesque apertissimè attribuit.

Erigone surgens, quæ rexit Secula prisca
Iustitia: atque eadem rursus labentia fugit:
Alta per IMPERIVM *tribuit fastigia* SVMMVM.
RECTOREMQVE *dabit* LEGVM IVRISQVE *sacrati.*
Sancta Pudicitiam DIVORVM TEMPLA *colentem.*

Quo Virginis encomio, dotes illas quæ nulli ante Augustum contingerant, egregiè conciliat: *Summum Imperium, legum Regimen, Iudicaturam perpetuam, perpetuum Pontificatum*, in quo

publicæ honestatis causa legem Iuliam de adulteriis promulgauit. Quid hoc testimonio nitidiùs; Voluit igitur Inscriptione sua noster Author significare, allucinatos fuisse omnes, qui Carolo Quinto, Cosmo Mediceo, Selimo Turcarum Regi maximè plaudunt, quòd Augusti Horoscopum felicissimum sortiti fuissent, quem Capricornum opinabantur; cùm vni Principi nostro debeatur ille plausus. Nam si cum Principis natali Themate, natale Augusti Thema conferatur; vtrumque Septembri mense; vtrumque surgente sole, vtrumque Ascendente Virgine Astræa, primam hausisse lucem, quilibet mathematico puluere leuissimè aspersus, deprehendet. Sed hæc omnia iusto iam volumine discusa: nihil attinet iterare.

SACRÆ CELEBRITATES

SACRA CELEBRITAS

MEDIOLANI HABITA

Anno MDCXX. quo

P. FRANCISCVS XAVERIVS.

A Paulo V. Pont. Max.

In Beatorum Album est relatus.

CVM ad publicam hanc lætitiam non Insubres modò, & inquilinæ: sed exteræ quoque Musæ pietatis inuitatu conuolassent: Author etiam noster breuibus Elogiolis arctè acutèque perstrictam Beati Vitam; voluit pro sua Symbola contribuere. Quod laudationis genus ea tempestate maximè nouum, sua festiuitate, atque coloribus, tantos exciuit plausus: vt etiam post biennium, quando ille Beatus, à Gregorio XV. inter Sanctos inuocari cœpit: hæc ipsa Elogia in publico viarum apparatu Neapoli exposita fuerint, & mira ingeniorum auiditate perlecta, atque transcripta. Horum igitur autographum typis adhuc intactum, meas in manus cum inciderit, æternitati consigno.

ELOGIVM PRIMVM.

Ortus, & Apostolica Vocatio.

B. FRANCISCVS XAVERIVS.

Reſpuat ſuas laudes, ſi poteſt.
Etiam inuitus accipet, quod cùm offertur, tunc datur:
Omnes igitur alarum pennas expande Muſa.
Sed ad Cœlum euolantem fruſtrà ſequeris;
Ni Terras peragrantem ſequaris:
In Terra Cœlum vincit.
Hic Nobili Stirpe nobilior Palmes,
Ima in Pyrenæi radice ad ſumma naſcitur:
Gaudente Numine ima ſummis æquare.
Fatidici Fontis Oraculo, *FRANCISCI* Nomen ſortitur:
Aſſiſiati homonymus, vt vnanimus.
Ambo miri; ambo cælibes: Seraphici: Diuinis ambò
Stygmatis inuſti:
Sed extimis ille, hic intimis.
Solus diſcrepat lacernæ color:
Quo ille Omnia vt Cinerem; hic omnia vt Fumum deriſit:
Huius ætates ne diſtinguas.
Vel huic ſe infantem Prudentia fecit: vel hic ſe
Prudentiæ Senem.
Conſilio ſemper Senex, Innocentia ſemper Infans.
Peripateticas ambages Pariſijs explicans,
Dum humana docet, Diuina diſcit:
Iam verus Apoſtolicæ Scholæ Peripateticus;
Statuit, Mundum perambulando fugere, fugiendo lucrati.
Imò verus ex Peripatetico Stoicus,
Fortunæ fortunas reſtituit ſuas:
Opibus patrijs inopes ditat Pauper.
Et lacera penula totum eſt penu.
Suis igitur Valere iuſſis, Socium ſe adiungit Ieſu;
Cui ſe votis ligat, vt liberior abeat.
Ad nigerrimos Indos candidiſſimus deſtinatus.
Vnica literula I, ab Ingatio monetur ſtatim.
Muralem globum crederes directâ è bombarda ſturientem;
Igneæ fauilla vocis explodi.

Feli-

Feliciſſimus exitus augitem habuit Somnium.
Quo exalbandum Indum humeris geſtans, geſtit.
Quanta illa eſſet ſarcina, ſomnians vidit, vigil ſentiet.
A Paulo III. Apoſtolicæ Sedis Delegatus,
Vt Romam ſecum vehat, Romam deſerit.
Nam vbi Chriſtus Fides, ibi eſt Roma.

II.

Ad Nauale feſtinantis geſta;

Iam ſacra Xauerij, ſi potes, veſtigia ſectare Muſa.
Quem locus retinet nullus, deſtineat pagina.
Hic nubiferum Apenninum; niuoſas Alpes, ſcabram Pyrenem
Nudo metitus pede;
Patrias ſedes prætervolans, non vidit, vel vidit tantùm.
Remora eſt Cognatus Amor. officijs officit. amplexu implicat.
Cœlum igitur ſuſpiciens, aliam deſpexit Patriam.
Exteros reputat ſuos, qui ſuos fecit Exteros.
At enerues vt reparet ad curſum vires:
Neruos ſibi, toroſque, carniuoris conſtringit funibus:
Et viam ſibi triunphalem de ſuo purpurat.
Sic itineris tædium fallit, lætuſque pſallit.
Eſt ipſe Chelys, funes fidiculæ, concentus vota
Ibericas per ſolitudines diu ieiunus,
Acerbiſſimam famen acerbioribus ſolatur Pomis;
Grauius Tantalo fuiſſe ea carpere, quam carere.
Iam Regiam ad Vrbem ſcandens:
Digna Pontificio legato apparatione conſpecta;
Magnus Hoſpes, Mendicorum ſubit Hoſpitium.
Non minuit Legati dignitatem neglectus.
Supra omnes viſus eſt, qui ſe infra omnes deiecit.
Diuite hac inopia, viluere Palatinis Diuitiæ.
Quid enim [inquiunt] cælata hæc Tecta, cui Tectum eſt Cælum?
Quid nitida laquearia, niſi oculorum laquei?
Quid populis luctuoſi Principum luxus?
Quid gemma à gementibus lecta?

Quid sunt quæ miramur, nisi magnificæ nugæ;
Hunc igitur, veluti nouum Numen sui tantum egens;
Admirata Regia;
Moroso amore detinere cupit; bono infortunio non obtinet;
Stare in angulo nescit Sol Orbi natus.

III.

Herculeas ad Columnas peruenit.

Suspensam scopulis, & Herculeis insertam Columnis Gadit
Europæ atque Africæ diuortium,
Noti Orbis metam, ignoti initium,
Xauerius tandem attingit: Adesto Musa.
Iam destinatus Nauigium inaugurat: & modica lustrali
Aqua minatur Oceano.
Iam summo in Malo læta ventis alludunt Aplustria.
Iam solliciti Nautæ Maximum antennæ subnectunt Acatium.
Iam Hispano è litore vltimam spem conuellunt, Anchoram.
Vno è funi publica pendet Fortuna.
Sed quod pergis Xaueri? Subsiste parumper dum licet.
Quid infrenem ignotamque Belluam lacessis Oceanum?
Si nauigationē tibi spondeo, quis Terras; si Terras; quis Homines;
Maxima pars Orbis sibi vacat; ac tenebris inuoluta Natura
torpet.
Hinc sunt vltima Mundi Claustra, tàm oculis quàm
nauibus imperuia,
Hic horribili formes Ferrarum conuentus, de Aquarum Imperio
dimicant,
Et alternis mortibus viuunt.
Hic profundis vorticibus se resorbet, atque in se naufragatur
Mare.
Sed plus quàm Maris furor, metuenda pellacia: quæ minatur
cum ridet.
Hic sterile Elementum, nihil ad alimentum parat,
nisi Monstra natantia;
Quæ si reperias, certandum est vter vtri escam præbeat;
Præ-

Prædator, an Præda.
Sed omnia sint tuta; sic Terra, sint Populi.
Quid intereſt quibus moribus viuant, quos noſtris
ſubiectos pedibus.
Toto Orbe Natura tumulauit?
Sed nihil à propoſito magnum deterret Argonautum.
Maria, Monſtra, Montes, Mortes oſtende, non pallet.
Dei Fidem laturus, Deo fidit.
Cuius intereſt noſtra, & Antipodum Salus.
Omnibus æquè citimum tornauit Cœlum.
Omnem Orbem vnicus ligat Amor.
Oceanum Terris interfudit, & ab Orbe Orbem diſcreuit;
Vt alternis commercijs, Hominibus Homines opem ferrent,
Et Orbis Orbem erudiret.
Ergo cœleſti afflante, flamine, lætum nautis celeuſma præcinit:
Funem ſimul, & moras ſoluit.
Et vltimus Alcidi labor, Xauerio eſt primus.
Nimirum, ex arduis noſcitur qui ad alta naſcitur.

IV.

Occidentali in Oceano labor.

Occiduum per Oceanum
Sequere Xauerium, Muſa: ſed propter litus,
Mergos imitare, ne mergaris.
Vix læta Pelagum tentat Nauis, vt lethum Nautis intentat
Pelagus,
Infernum quippè Concilium, ſacram illam ſalutis Onerariam
cernens;
Quid agimus? (inquit) niſi Nauis hæc perit, omnes perimus
Quem pacatè poſſidemus Orbem, amittimus.
Æolijs ergo ſpiritibus Tartarei Spiritus fœderati,
Æthereis vndit, æquoreus vndas:
Nocturnis tenebris, Stygias tenebras:
Fulmineis facibus, Furiarum faces permiſcent;
Quem lucem coruſcant tenebris diriorem.

Quid

Quid sperent Naufragij Nautæ ?
Ad Xauerium confugiunt, Salutis Vadem;
Qui solus, tot inter fluctus non fluctuat.
Hic gemina lumina, gemina planè Nautarum lumina;
In Cælum placidè intendens, Cælum placat.
Humili prece tumorem fluctibus eripit:
Et callidus pugil, dum humi sternitur, Oceanum sternit.
Hoc euicto infortunio, fortunatas ad insulas proram vetit.
Quas certo excubabat Infernus Draco.
Itaque beatis in Hesperidum Syluis, nouus hic Hercules,
Mala non inuenit, sed malos.
Iam torrente sub Zona, corruptis frugibus, atque lymphis;
Vernibus scatent acquariæ Vrnæ: & medijs in vndis
deficiente vnda,
Examines languent Nautæ, dum Aquæ animantur.
At Xauerio, putri illa in Vrna sepulcralem Vrnam
memoranti,
Delicium est vermes bibere, ac suis vermibus propinare.
Hoc magis mirandum, quòd ignoto in Mari
Aberrantibus Naucleris viam designat.
Nam destinatum ad Portum tendens, errare non potest
Amoris Magnes.
Denique ad Africæ cuspidem; gemini Mundi compagem,
Occidui Maris Metam, & Eoi Carcerem, venit.
Hic denuo cum Cælo, cum Fluctibus, in æstuario rixamdum.
Et quod omnium miserrimum, dum furit Mare,
terra timetur.
Sed omnia illi prospera sunt, qui aduersa quærit.
Veræ igitur Caput Bonæ Spei dictus est ille locus.
Nam fortis animus, dum pessima patitur, peiora sperat.

V.

Orientali in Oceano mortalitas:

Hac in Plaga, maiores plagæ.
Ad maritimos labores, morborum accessit labor.
Non

Non remigij pernicitate fugitur hæc pernicies.
Viuos angit: morientibus conuiuit: fugientes sequitur;
Eodem Vento tabidus vapor afflatur, qui vela inflat.
At Francisco Xauerio,
Dirum aeris vitium, dignam Virtutis materiam parat.
Hic, velut publicum ex Cylo; & Catasta Mancipium;
Omnia circa omnes agit; & satagit:
Idem baiulus & focarius: excubitor & pollinctor; promus & quæstor:
Stipem rogat quam eroget.
Imò idem opifer & salutifer: non Empiricus sed Empyreus Archiatrus;
Ægros tangit, ægritudines fugat.
At ipse tandem Xauerius; Ægrorum leuamen; grauissimè agrotat:
Et quos abigit morbos rapit.
Sed alienum malum vt suum: suum vt alienum sentiens;
Tùm impiger cùm æger:
Omnium se impendit valetudini, præterquàm suæ.
At quid Amor, nisi feruor: quid feruor, nisi furor?
Ergo Amoris feruore, febrilem feruorem geminante!
Flammea morbi vis mentem emouet:
Et caput illud ingens delirat;
At nemo sanior hoc insano:
E Cœlo illapsum furorem illum credas.
Delirabat humana loquens: Diuina loquens costabat sibi:
In ijs errabat; quæ non didicerat.
Qui vellent Diuina discere, poterant ad delirantem venire:
Eodem furore percitus;
Lectulum ęgris sternens suum anchorarios inter rudentes cubat.
Publicæ spei Anchora; proprium inuenit quietis locum:
Titubet igitur valetudo; aberret lingua: Mens est in portu:
Non phrenesis; sed phronesis, est benefacere ac mala pati.

VI.

Goam peruenit, Indiarum Orientalium Proregiam.

Festiuis iam plaude pennis secura Musa,
Frustrà fremente Oceano, furente Orco,
Ad Indos enauit suus tandem Apostolus.
Iam Goana in Vrbe Indici Orbis vertice
Sedem figit Apostolo dignam,
Qua pompa Romam Petrus, Goam Xauerius ingreditur;
Nudo pede, vili induuio, publico in mendicabulo.
Petri etiam exemplo
Minori Præsuli dexteram cedit Magnus Præsul.
Nam legationis onera, non honores ad recipiens,
Omnium maximus, sibi nullus, omnes etiam latuisset,
Si Euangelica lampas posset latere.
Nullum ergo momentum opere caruit; nullum opus miraculo.
Prima cura fuit, Christianis prodesse.
Æquè innocentiæ fautor, & ignoscentiæ,
Vinctorum ferrum infringat, aurum quærit.
Olim, ne caperetur, opes abiecit quas habuit:
Nunc captos vt redimat, opes poscit, quas odit.
At minus est vinctos soluere, quàm diuisos vincire.
Cadmæa inter odia, & efferatas veterana vesania simultates
Placidus Caduceator Xauerius,
Odiosum efficit odium, & impacatis amicam Pacem:
Adhuc minus est odia componere, quàm dirimere Amores.
Hic improbum Veneris Alumnum Christianis laribus proscribes;
Obscœnos Thalamos, vel illicitis facibus expedit,
vel licitis expiat.
Omniũ deniq; vitiorum reprehensor, virtutum suasor, veri doctor
In æde, in Templo, in compitis,
Rudem se facit, vt rudes alta doceat:
Doctum, vt Doctos falsa dedoceat.
Hoc alijs dissimilis, quod se omnibus assimilat.
Tantis fractus laboribus vbi recubet rogas?

Non

Non iam Anchoreos funes, sed morientium pedes quære.
Hic illi sapit Somnus, qui Somnum excutit.
Ac sępè Xauerij Somnum metuens Somni Soror, Ægros deserit.
Nullum enim salubriùs Amuletum, quam Iusti propinquitas.

VII.

Expeditio in Ora Piscaria.

Hactenus Homines in Semideos: nunc Bruta in Homines vertit
Prauos hactenus Christianorum mores emendauit Antistes:
Nunc ex Antistite Apostolus, efferas Gentes, vt Christo vendicet,
Maria, scopulos, solitudines, Ferarum lustra perlustrat,
Hàc, confraga, & sentosa nudo discurrit pede:
Et vernis induit sentes rosis.
Illàc, arentes per arenas affluenti sudore diffluit;
Et siti flagrat in fontem versus.
Confluunt ad nouum Hominem monstrosi Indigenæ:
Quos ille linguæ imperitos nutibus erudit.
Inaudita miracula! audire oculos, manus loqui.
At quis mutam miretur facundiam, Brutorum Magistrum?
Primum in Ora Piscaria Euangelicam Sagenám iacit:
Ex Petri Arte pisculentum locum nactus.
Vbi Vniones piscantur Indi, Indos expiscatur Xauerius:
Quos Vnionibus candidiores ex aqua trahit.
Tritum vulgi dicterium, frustrà Indum lauari.
Hic à suo Somnio didicerat Indos fonte sacro emaculare:
Sed vnum illi Somnus Indum obtulit: virgilia infinitos.
Dies noctibus baptizando continuat:
Et citius vndæ manum, quàm capita deficit manus.
Chiaritum Fontem deformibus conciliare formam ferunt:
Hic, citra fabulam, immundum munificat Mundum.
Miri ergo sunt latices, quos manu Xauerius spargit:
Ter miri, quos oculis stillat.
Lacrymarum aspergine Tartareos extinguit ignes:
Vt remeabilem Mortuis efficiat Stygem,
Geminum per oculos vadum pandit.

Felix Ora Piscaria!
Quas inter fluctus quærebat Gemmas, in litore inuenit:
Pretiosior nulla est Gemma, quàm pia lacrima.

VIII.

In Trauancoridis Regno gesta.

Duros labores, vt respiret, durioribus mutat.
A barbaris Piscariæ, ad inhumanos Trauancoridas nauigat;
Sed Ethnicum Nauis Rectorem ad Christum ducit.
Nemo luculentius naulum soluit.
Perierat infelix; tranquillo etiam pelago naufragus:
Polum suspiciens, toto errabat Cælo,
Nisi doctiorem Nauarchus inuenisset.
Hoc etiam ex Petri arte; cui Cœlo Clauis, & Nauis Clauus commissus.
Iam publico vacans Ministerio,
Aeris tinnitu Pupillos primùm conuocat, vt Pastor Apes.
Diuini mellificij spem primam.
Tum Campi Grandæuis implentur: & concionalis suggestus est Arbor.
Arbores omnes vnius Hominis cantus in Thracia traxit:
Vna nunc Arbor Indica, Populos trahit.
Hic contrà impiam Regionis Religionem tonat, fulgurat:
Quæ factitijs Numinibus viuos Homines immolans,
Inexpiabili flagitio Populum expiabat.
Cœlumque irritabat deprecando.
Verus igitur veri Numinis cultor, & vltor,
Christianis Sacris profana exaugurans Sacra,
Vbi Homines Dijs cruenta cadebant Hostia;
Incruentam Hominibus Hostiam fecit Deum:
Templa Numini, Numina flammis dicauit;
Et Oraculis tacere iussis, vnus Oraculum Xauerius fuit.
Malignè tulere opprobrium Dæmones, iocosa primum vindicta,
Dum Sacra canenti Xauerio, absurdis boatibus accinunt.
Congruo tamen concentu ex aduerso:

Nisi

Nisi vocum cacophoniam, dolorificus excepisset sonus:
Nam Diuina meditantem nodosis pulsant fustibus.
Vecors vindicta, absente Animo Corpus aggredi.
Non impunè tamen.
Nam Cruciantes Dæmonas, acerbiùs cruciat Oratio.

IX.

Quid in Diui Thomæ Sepulcro,
Et Moluchi Regno.

Quiesce paulisper Musa, vbi indefessus quiescit Xauerius
Tandē ad Apostoli Thomæ Sepulcrū nouus peruenit Apostolus
Quàm gestit illum videre, qui Christum tenuit cùm vidit!
Quàm gestit Sepultus Hospes,
In sepulcri sui Contubernio Hospitem excipere Collegam!
Ibi Xauerius Defuncto similior quam sibi,
Vt se reficiat, septendiali ieiunio conficit;
Ità exardens, ità exhaustus,
Vt affixam Diui tumulo votiuam lampadem credas.
Hic igitur Apostolorum steterat, cursus vt Xauerius expleret.
Illorum limes, Xauerio est limen.
Excurrit operosa Virtus quo Vitia vocant.
Ad Moluchi Regnum venit: omnium deterrimum,
quia ditissimum.
Vincendus erat cum Impietate, luxus Vitiorum Pater.
Ostrum, Opes, Dapes, Deliciæ, quicquid ceneres, telum erat.
Regijs ipse donis impetitur Xauerius.
Sed aurea missilia impenetrabili delusit centone.
Magis proinde exosus.
Venenis clàm insectatus, oblatas respuit antidotos.
Nempè à Paulo missus, veneniferos morsus non pauet:
Imò, de Deo securus, veneni metum vt venenum pellit.
Verso igitur postmodùm in amorem odio,
Magnus ab Indis Pater vocatur,
Veriùs Magnam vocassent Matrem
Tanto cruciatu tot enixam liberos.

Dum

Dum Sacris operatur, dito Terræ tremore Templum labat.
Diffugiente Populo, abeunte Templo, non trepidat Mysta.
Templi ruinas integro spectans Animo, Opus peragit.
Nam quid timeret, qui Deum complexus,
Ruere non poterat, in Cœlum?
Vltus est tamen Dæmonum, ac Terræ facinus:
Quam, ne postindè moueretur, Templis onerauit.

X.

Post Sinas, vltimam Orientalium Terrarum, lustrat Iaponiam.

Finis vnius laboris, alterius est gradus.
Pro Deo contra Idola, pro Virtute contra Vitia;
Laboribus, Doctrina Prodigijs pugnando,
Barbara vsque ad Sinas permensus Regna;
Eoi Solis cunabula vt exploret, Nauim postulat.
Negantibus Nauarchis tentari posse intentum Mare;
Se Nauim, se Nautam parat.
Non nauticam Pyxidem, non Astra consulet,
Qui Astrorum Dominum pectore inclusum gestat.
Aut gratuitus (inquit) *Portitor erit Mare:*
Aut inimico Mari, salutem Amicis feram.
Inuia Christi Fidei nulla est Via.
Hoc argumento Nautarum spem firmante,
Nauim obtinet: & vltimam rerum Iaponiam tenet.
Sed nouis artibus fallendus erat antiquus Regni Genius
Feram sæpè imitatus, qui Feras capit.
Sub superbiæ insignibus, superbiam circonuenit
Gemmeo apice, pexa Cæsarie, aureo plaudamento fucatus;
Regias vt aures capiat, oculos captat.
Tùm alloquio quam veste concinnior,
Nobilium animis Diuina dogmata instillat.
Et quibus se similem finxerat, eosdem fecit sibi.
Iam solus innumeris, exter indigenis, ignotis ignotum
Insinuarat Christum:

Sed

Sed malo tandem Genio, leue Vulgi ingenium commouente
Malè sanos dum curat, insanus creditur.
Sic dulciloquus insanire Orpheus Bacchantibus est visus.
Saxea igitur grandine vndique ingruente,
Carneos dixisses lapides, lapideas Xauerij carnes:
Hic igitur per saxa illæsus abijt: illi similes saxis restitere.
Hoc etiam Petro adstipulatus?
Quòd hi lapides Iaponam fundarunt Ecclesiam.
Nam etiam Impietas nocendo iuuat.

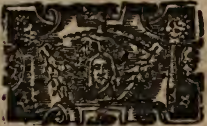
XI.

Ad Sinas redux, moriendo triumphat.

B. FRANCISCI XAVERII

Laudibus metam pone musa, vbi vitæ metam ponit.
Ne ingratæ Iaponiæ,
Quæ viuum oderat, se mortuum fideret;
Maluit Sinarum in sinu Mortem quærere quam præuiderat.
Sed hem! ad amicam hanc Terram, aduerso velificat Mari.
Fortasse pretiosos illos Cineres solo inuidet Salum.
Vel ne ad mortem festinet, mortem minatur.
Sed ò prodigiosa securitas!
Eadem procella geminæ laborant Naues.
Vtraque Nauis Xauerium implorat suum.
Hic vtramque vt tutetur, simul in vtraque conspicitur.
Vnus, & geminus; Socijs vt astet, à se distat.
Dubitas Mortem paueat; Imò vt certiùs illa collineet,
hic se geminat:
Et vltrò incipit à se diuidi.
Sed quid mireris vnum geminis nauigijs capi?
Cùm vno geminus Orbis sit minor.
Optatos igitur ad Sinas, vtroque incolumi nauigio, reuersus;
Lustrata Terra, deiectis Idolis, vindicato Numine;
Nihil erat quòd viueret, cùm nihil esset quod vinceret.
Morbum igitur Mortis Nuncium festiuè amplexus in Tuguriolo:

Morti aliquandiu cunctanti
Septies incisa vena sanguinem libat.
Tenere se non poterat flagrans cruor.
Ne Apostolico cruori degener argueretur;
Ostendit, Martyrium sibi defuisse, non se Martyrio:
Hos ergo triumphales per aditus septemgeminos procedens
Purpureus ille Animus;
Vt ex alto sua numeraret Trophæa Cœlum conscendit.
Anno Salutis millesimo quingentesimo quinquagesimo:
Natus anno millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto
Annos natus quinquaginta quinque.
Beatis adscriptus à Paulo Quinto.
Ità quinarium numerum, lunaribus intemperijs Orbi
infaustissimum,
Omnium beatissimum expertus;
Docuit, Nihil infaustum esse Virtuti.

SACRA CELEBRITAS

Qua

TAVRINORVM AVGVSTA;

Annum Salutis

M. D. C. LIII.

AB AVGVSTISSIMÆ HOSTIÆ MIRACVLO

BIS SECVLAREM,

Religiosa magnificentia, pioque plausu;
Memorabilem fecit.

CErta, & peruulgata res est, Anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, Die sexta Augusti, Augustæ hac in Vrbe Diuinum illud Prodigium contingisse; quo ab Insliarum expugnatoribus, & expilatoribus *Sacratissimum Christi Corpus*, cum suo loculo, quod *Ostensorium* vocant Mystagogi, raptum, conuasatum, atque Iumento impositum; vbi ad olitorium Vrbis huius Forum peruenit: procumbente statim Iumento, ac sponte fatiscentibus sarcinis exiliens, in altum recessit: ac sacro postmodùm Ostensorio ad solum deciduo, ipsa per se candida HOSTIA instar Sideris summo in aere diu fulsit; donec aduentante Clero, in Calicem ab Episcopo Romagnano suppliciter oblatum, sponte, sensìmque descensit: & Metropolitanam ad Basilicam solemni pompa delata fuit, ac cælici Thesauri loco, in arcanis loculis custodita. Æternam rei fidem astruunt Acta publica in Vrbani Prætorij Tabulario, & Ecclesiæ Metropolitanæ Archiuo, asseruata: multa, & grauissima sacrorum profanorumque Historicorũ monumenta: marmoreum Sacellum eodem loco, ac tempore conditum, quod longè augustiore postea Templo publica pietas commutauit: numerosa demum

Sodalitas piorum Ciuium, abusque illo æuo, ac continuandam Diuini muneris venerationem, instituta. Quamobrem, cum *Augusta Ciuitas* beatissimam illam diem, anniuersaria semper celebritate religiosissime percoluerit: cumque centenariæ periodi fatali quadam consensione multo vehementiùs quam Annuæ, sibi respondeant: vnde centenarios Vrbis conditæ recursus, maxima ludorum & Secularium carminum exultantia, Romani celebrabant: voluit eadem Augusta *Annum hunc bis secularem*, magnifico apparatu, & vnius Conciuis huius sui calamo, insignire.

Itaque cum in eo *Templo*, quod (vt prædixi) DOMINICO CORPORI vbi res acta fuerat, dedicauit; diuina Sacrificia, piasq; gratiarum actiones Ciuitas decreuisset: placuit votiui eius Templi faciem, ingenti *Arcu triumphali* astituto, splendidissimè exornare: totamque Fori aream, quæ ante Templum maxima panditur, in quadrum circumuestire: ac duos vtrinque aditus ad ortum & occasum, duobus itidem *Arcubus* pari magnificentia intercipere.

Occidui Arcus ornamenta.

A Coronide ad Fornicis curuaturam, amplissima infixa *Tabula*, pictam exhibebat oculis Isiliensis Oppidi expugnationem; Templi direptionem, ac præsertim Sacratissimæ *Hostiæ*, atque *Ostensorij* raptum; Sacerdotum horrorem; & Angelorum summo in aere ploratum.

Infrà Tabulam, ad explicatum Picturæ, atque Populi institumentum, huiusmodi pendebat *Inscriptio*, Iambico metro:

Taurina Pubes, Romuli Augustum genus.
Cerne vt subactis bellicus Isilijs furor,
Prædam profanæ misceat prædæ sacram,
Et mancipatum Saracinis claudat Deum.
Bis Secularis igitur hæc redijt Dies,
Cùm rapta fugiens HOSTIA *hostiles manus;*
Ex vniuersis legit hanc Vrbem Vrbibus,
Veramque fecit Numini Augustam suo.
Tibi cessit ergo Præda: tu alieno innocens

Di-

Ditesce Ciuis scelere: tu captum Deum,
Ne, vt aduolauit, auolet, Votis liga.

Cætera huius Arcus Ornamenta ad detestabilem illam rapinam referebantur. Primò igitur, in inferioribus intercolumnijs, *Symbola duo* ex profana eruditione desumpta, sese offerebant. Altero, sacrilegus *Prometheus* Ignem Cœlo furabatur: Horat. ÆTHEREA DOMO SVBDVCTVM. Altero, *Achiui* fatale Palladium ex Palladis Arce asportabant: Virg. AGGRESSI SACRATO AVELLERE TEMPLO.

Alia item duo ex Sacris literis. In altero, *Samsonem* mancipant, illigantque Philistini Iud. 16. PHILISTHIIM SVPER TE SAMSON. In altero, *Ægyptij* Dominum Iosephi *Craterem* sacculo includunt. Gen. 14. PESSIMAM REM FECISTIS.

Supra Coronidem, quatuor *Simulacra* Isiliensis excidij barbariem significabant. Hinc *Mars* minax, districto acinaci. Illinc *Furor* cœcus, flammasque spirans. Vtroque in angulo, *Furia* anguinea coma, facibus, & Viperis armatæ.

Supra proiecturas sedebant *Isilienses Captiui*, palmas pedesque arctè coerciti.

Fastigium incubabant *Virtutes desolatæ*. *Religio* Aram complexa: scisso Pallio, fracta Cruce, deiectaque Mitra. *Fides*, quassato Calice, atque speculo, pectus sibi dolenter plangens. *Iustitia*, crinem lanians, gladio atque bilance ad pedes rupta.

Cætera spatia complebant *Trophæorum Fasces*, Militaribus simul, & Sacerdotalibus exuuijs temerè congestis: cum inscripto, FASQVE, NEFASQVE. &, SACRA PROFANIS. Vt significarent promiscuam in impotenti victoria prædam.

Mediani Arcus Ornamenta.

Hic, gemina hinc inde *Tabula*, Sacrosanctæ *Hostiæ Miraculum* continebat. Dextera ab oculos ponebat Christigerum Iumentum eo loci derepente prostratum: diruptam per se Sarcinam: Viuificam *Hostiam* altè radiantem: Ostensorium humi iacens: & attonitos Populos. Sinistra *Miraculum alterum* exhibebat: Cleri aduentum; Episcopum cum sacro Calice supplicantem; Diuinum Corpus illabens; Populum gaudio lacrymantem; Notarium publi-

blicis acta literis excipientem.

Inter vtramque Tabulam legebatur *Inscriptio*: eodem Iambico stylo, vtpotè ad enarrandum facili, ac populari;

Auguste Ciuis, Numini acceptum Genus.
Venerandus hic est ille Solstitij locus
Vbi sancta prono Præda Iumento stetit.
Hic solis instar pendulum spargens Iubar;
In supplices vocata descendit manus.
Hic ergo adora: hic procide: hic Magnum Aduenam;
Quem coluit etiam Quadrupes, pronus cole.

Hunc etiam Arcum decorabant duo *Symbola* ex profana eruditione. In dextero, *Sol* erat, obscuræ Nubis obicem vibrantibus dissipans radijs: RVMPIT, VT ERVMPAT. In læuo, *Bomba*; nouum at notum bellici tormenti genus, ignis inclusi violentia dirupta. CÆLARI NESCIA VIRTVS. Hic eruptio Sacræ *Hostiæ* iudicabatur.

Duo quoque Symbola Sacræ eruditionis, ad supplicem Episcopum dilapsam *Hostiam* significabant. *Moses* in aurea capedine, coram populo, suauissimum Mannæ rorem candida è nubecula depluentem colligit, quem in Arca recondat. Exod. 15. ISTE EST PANIS, QVEM DOMINVS DEDIT VOBIS. *Iosue* Solem moratur. OBEDIENTE DEO VOCI HOMINIS. Ios. 10.

Infernè, *Statuæ* quatuor ante columnares, quatuor Principum Sabaudorum eius æui quo res acta est, Imagines referebant: *Ludouici* Sabaudiæ Ducis, & *Annæ* Cypriæ Coniugis. *Beati Amedei* Principis, & *Yolandæ* à Francia, Coniugis.

Supernè, *Angeli* quatuor erecti, altera manu buccinam: altera Vuas, & Aristas; Augustissimi Symbola Misterij, tenebant.

Cætera spatia eleganter implebant, ornabantque *Trophæa* Misterio cōsentanea, ex rebus ad Eucharistiæ cultum, sacramque supellectilem pertinentibus;

Tertij Arcus Ornamenta.

Continebat huius Arcus pictura *sacram Ceremoniam*, qua à Taurinensis Ciuitas, tanti Numinis non ingrata Hospes, ad æuiternam Diuini Benefacti memoriam, splendidissimi huius Templi fundamenta iecit. Obijciebant se in ea Tabula Vrbis Decuriones; Canonicus Metropolitanæ Ordo cum Episcopo, qui molem inaugurabat lapidem sic inscriptum.

MEMORIÆ AVGVSTISSIMI MVNERIS

AVGVSTA TAVRINORVM, SACRAT.

ANNO M DC VII.

Astabat cum Filius pijssimus Dux Carolus Emmanuel, aureum Nomisma cum sua effigie fundaminibus immittens: eique celeber Architectus Vitozzius, Templi imaginem in tabella descriptam ostendebat.

Inscriptio Tabulæ appensa hæc fuit.

Adeste Ciues, Hospites, & Conuenæ.
Hic quò tenaces traxerant Numen preces,
Pusilla Magno Cellula Statori stetit?
Et Ara Amoris arrha perpetui breuis.
Crescente crescens Vrbe, sed feruor pius,
Angustias contermini laxans Fori.
Augustiore Numen excepit Domo.
Sed vna Dominum non capit tantùm Domus.
Maiora poscit. Numini Hospitium capax
Est Hospes ipse. Corde nie xcipitur Deus:
Augusta in Vrbe sedeat, augustè sedet.

Alludebant ad eandem Historiam in Intercolumnijs, duo de profano fôte deriuata *Symbola* Primùm, *Pharia Turris*, à Ptolemæo Philadelpho in Aegyptij Maris litore constituta; vt & pul-

chritudinis admiratione oculos moraretur; & nocturnorum ignium fulgore, laborantibus Nautis Portum iudicaret. Verba ex H. raio: PRÆSIDIVM, ET DECVS. Deinde, *Capitolini Templi Inauguratio*: in qua Terminalis lapis inter fundamenta repertus, cùm dimoueri nulla vi potuisset, eidem Templo æternitatis fecit augurium. Verba, NEC METAS NEC TEMPORA ex Virgiliano carmine ad eandem Capitolini Templi Inauguratione respiciente:

His ego, nec metas rerum, nec Tempora pono.

Ex duobus *Emblematis* ab Historia Sacra: alterum fuit *Arafaxea*, ab Iacobo bi posita, vbi Deum viderat. Genes. 35. APPELLAVIT NOMEN LOCI ILLIVS, DOMVS DEI, IBI ENIM APPARVIT DEVS. Alterum, Aurea Mensa in Salamonis Templo, *Panem propositionis* perpetuo seruans. OBLATIO DOMINI IN MEMORIAM MVNERIS.

Fastigij flexiones insidebant tria *Simulacra* ad Templi structuram spectantia *Magnificentia*, magnificè ornata, Pyramidem complexa, & altera manu ditia dona fundens. *Architectonice*, Inchnographicas tabulas, circinos, libellamque tenens. *Pictura*, lauro redimita: peniculos, Tabellam, variaque pigmentorum loculamenta.

Ad dexteram, leuamque, *Statuæ* quatuor antecolumnares *Aron*, Pontificio habitu, Panes (Diuinę Hostiæ specimen) vtraque gestabat manu, *Melchisedech* regiè Paludatus, Panem, atque Craterem. *Salamon*, Templi sui Typum. *Ezechiel*, noui Templi Imaginem à Deo acceptam.

Inania demum spatia *Trophæis* ad Architectonicem, fabrilemque spectantibus complebantur: supràque fornices, & proiectura Augustæ Vrbis antiqua eminebant *Insignia*.

Interioris Templi Ornamenta.

Nihil erat toto Templo, quod elegantijs, ornatuque careret. Nam cùm Templum ipsum ob admirabilē artis elegantiā, se ipso semper ornatum est: tùm præsertim triumphali illa die, parietes omnes, apertiones, laquearia, pilæ, columnæ, tot adscitis aulæorū, pictu-

picturarum,lemniſcorum, floriúque illecebris; tantoque auri atq; argenti fulgore vndecumque oculos rapiebant: vt non iam Templum, ſed verè Paradiſium Numinis domi ciuilium videretur.

Suprà Principem autem Aram, ſumptuoſa ſurgebat *Moles*, in qua tota *Miraculi Scena*, non iam pictis Imaginibus, ſed prominentibus Simulacris diſcretìm expreſſimque apparebat. Ibi totius *Fori area* cum ſuis hinc illinc ædibus ſenſim diminuitis, ad Vrbeni Palatij proſpectu opticè procurrens, vt in theatralibus proſcenijs cernimus; ipſum Miraculi locum ad viuum repræſentabat. Ibi Sacratiſſimæ *Hoſtiæ* conſimilis quædam forma in aere altè ſuſpenſa, argenteis quibuſdam filamentis ex lampadum repercuſſu radius imitantibus, vehementer effulgebat. Humi *Epiſcopus* ingenua prouolutus, humillimè deprecantis ſpecie, imminulæ Hoſtiæ aureum Calicem offerebat; quæ argenteo radiorum ad Calicem fluore, ac perpetua illa coruſcatione, moueri ac dilabi; aſtitibus videbatur. Superiore in *Tabella* inſcripta legebantur ſacra verba, quibus Salomonem alloquutus eſt Deus, cùm ſupplici prece deuocatus, in Templum ab eo conditum multa cùm luce deſcendit.

AVDIVI ORATIONEM TVAM

ET ELEGI LOCVM ISTVM MIHI;

IN DOMVM SACRIFICII.

lib. 2. Paralip. cap. 7.

SACRA CELEBRITAS

Qua eadem

AVGVSTA TAVRINORVM,

FRANCISCO DE SALES

Gebennensi Episcopo

BEATORVM HONORIBVS DONATO

Publicè gratulata est,

Anno

MDC LXII.

HVnc quoque diem suis annumerandum Fastis, Augusta Ciuitas censuit; quod Beatissimum hunc Præsulem, Sabaudo Sceptro consubditum; Domicilij iure Conciuem; Familiæ dignitate, Patritium; Vitæ candore; Aulę huius speculum habuisset: ediscens, à Regalibus quoque Palatijs ad Empyream Beatitatem, viam esse virtuti: Itaque cum iampridem ipsa Ciuitas suis quoque supplicibus literis ab Apostolica Sede hunc honorem Conciui benemerito atque sanctissimo, enixissime rogasset: vbi tandem sensit ab Alexandro VII. Orbi datum, quod ipsa vouerat; non potuit infinitam lætitiam festiuis plausibus non effundere. Cùm igitur in Nobilium Virginum Templo, quæ Beati huius Patriarchæ spiritu viuunt, maxima Principum, & omnium Ordinum celebritate, publicæ supplicationes, actionesque gratiarum essent persolutæ, eandem frequentiam antè Vrbanum Prætorium suum Magnificentissima Ciuitas, festiuo nocturnorum ignium spectaculo recreauit, Diuique laudes, tot eloquentibus linguis, quot exilientibus flammis personuit.

Flam-

Flammifera Molis species, atque significatio.

Clemens Octauus, Maximus ille Optimusque Pontifex: vt Francisco de Sales Elogium quamamplissimum quambreuissimè pangeret; FONTEM DIVINI VERBI, IGNEVMQVE OMNIA COMBVRENTEM, appellauit. Ænigmaticum prorsus præconium: quod enim tam repugnans, quam IGNI AQVA sed adeò verax atque mirabile, vt Præsulem nondum mortuum Sanctus Pontifex, pauciloquio isto viuæ vocis Oraculo (vt ità loquar) canonizarit. Horum igitur athoritate verborum fretus noster Author, vt Beatum Franciscum IGNEVM verè FONTEM extitisse demonstraret: *Eliæ Aram* Aqua, & Igni diffluentem pro Symbolo sibi proposuit., ex Sacra Historia *lib.* 3. *Reg. cap.* 18. Cùm enim *Taurum* in Ara lapidea Elias immolandum collocasset: tantam aquarum vim super Aram fundi iussit; vt Ara Fontis instar exundante; solum etiam, omnesque circùm fossæ abluuione natarent: tùm rapidam è Cœlo Flammam deuocauit, quæ victimam, ligna, lapides, Aquam denique omnem deuorauit, atque consumpsit; Quid autem expressius *Fontem Diuini Verbi, ignemque omnia comburentem* expingeret.

Ad eam igitur Historiam festiuo in hoc Apparatu allegoricè alludens Author: totam *Molem*, quæ medio surgens Foro, *Eliæ Aram* referebat: ad imaginem marmorei Fontis octogoni efformauit: qui gemino è conceptaculo; altero in alterum depluente; vndas vndique vndis agglomerabant: quibus multiplices Geniorum Imagines ex vrna, variaque Monstrorum ingenia, tubulis; atque helicibus: perspicuos addebant lymphiarum fluxus; atque iaculationes. Aræ imposita erat lignorum strues: supraque struem ingens *Taurus*, Tauriñam *Eliæ Victimam* imitatus, procumbebat: nobilissimum huius Vrbis insigne; ad exprimendum Taurinensium affectum erga Beatissimum Conciuem: cui sese deuouebat, sacrabanteque. Atqui satis constat., nullum in Sacris profanisque literis luculentiùs, gratiusque fuisse Sacrificium quam quo Taurus immolabatur. Meritò itaque Virgilius; *Maxima* (inquit) *Taurus Victima*. Et Plinius *lib.* 8. *cap.* 45 *Tau:*

45. *Taurorum Victima, optima, & laudatissima Deorum placatio.*

Hoc igitur totum apparatus mysterium *Inscripitis literis*: pictisque *Symbolis* explicabatur. In anteriore Aræ fronte hec legebatur *Inscriptio*.

BEATO FRANCISCO SALESIO,

RADIANTIBVS FLAMMEI COELI SEDIBVS

IN DIVORVM CONCILIVM RECEPTO.

AVGVSTA TAVRINORVM,

ARDENTIA CIVIVM VOTA

FLAMMANTIBVS EXPLICANS LINGVIS;

EMPYREI BEATITATEM GRATVLATVR;

SESEQVE SACRAT.

Opposita *Inscriptio* ad Virgineum Cœlum, ab eodem Beato Sanctissimis legibus institutum, allusit.

MIRARIS IN ELLIÆ SACRIFICIO

ALGENTES FLAGRASSE LATICES.

PVRAMQVE IN VNDIS ARSISSE VICTIMAM;

DIVINI AMORIS MIRACVLVM FVIT,

IN FRANCISCO SALESIO RENOVATVM.

HVNC FLAMMEVM FONTEM VOCES,

DO-

DODONÆO VERIOREM.

NAM INNVMERÆ VESTALES DEO SACRATÆ;

AB IGNIFLVA EIVS DOCTRINÆ SCATEBRA;

ÆTERNAS ÆTHEREI AMORIS LAMPADES

INFLAMMARVNT.

Ad Aræ latera, *Emblemata* duo; vtriusque Inscriptionis sententiam Symbolicè innuebant: Atque vtriusque Emblemati pro Inscripto ipsissima Clementis VIII. verba diuidue respondebant. Altero Emblemate *Elias*, astite Achabo Rege, Victimam aqua circumfusam deuocatis è Cœlo Flammis adolet, IGNIS OMNIA COMBVRENS. Altero, *Fons Dodonæus* extinctas Ferulas accendens: ac Virgines pleræque Vestales, ex eius aqua faces illuminat, FONS DIVINI VERBI.

Exitus.

Hec festiuè Molis forma fuit, atq; dispositio: cui Forum vniuersum splendidissimum efformabat Theatrum. Nam Fontis *claustra* atque *cancelli* procul ipso fonte; ad varios ignium lusus erant Parati: parietes, interim, Mœniana, Tecta omnia facibus collucebant: omnia nobilium Virorum, Matronarumque spectantium decorabat ornatus: Ædes præsertim Vrbanæ, Regiorum Principum, Aulicorumq; pompa gliscebant; certabatque cum tedarum fulgore, gemmarum fulgor. Augebant denique maiestatem Prætorianæ cohortes circa forum dispositæ, tubarum fragor, armorum nitor, & ipsa noctis obscuritas.

Non igitur absimilis ab Heliæ Sacrificio, fictitij huius Sacrificij Successus fuit. Nam signo dato, Fons ille mirus; qui pellucidis aquarum riuis vndique profluere videbatur; tum subita velut è Cœlo deuolante *Face* tactus; aquas repentè in flammas vertit. Iam *Taurus* ignea cornibus fluenta in Cœlum vibrat; iam omni-

ex

ex parte volantes flammæ, ignei vortices, crepitantia fulgura, fauillarum imbres, horribili fragore, innocuo fulgore, aures simul atque oculos oblectant territando, atque adeo nouis semper semperque mirabilibus ignium ingenijs, eousque spectantes detinuere, donec iam omnes *Cancelli*, *Ara*, *Strues*, *Victima* ipsa tota, icundissima in luce conflagârunt: atquè Ignium spectaculum, tubarum clangor, & militarium tormentorum bombi exceperunt.

LITERARII

APPARATUS.

LITERARII APPARATVS.

Id est

DVODECIM CÆSARES.

ANNO MDCXIX. cùm Matthiæ Imperatori, Ferdinandum Secundum Religiosissimum Principem, Sacer Electorum Consessus, vnanimi consensu, ritèque suffecisset: quanto refractariorum fremitu conuitijsque dehonestata: tantis Catholicorum plausibus, honorificisque gratulationibus, percelebrata fuit illa Electio. Itaque, cum Academiæ omnes Panegyristarum vocibus; omnesque parietes literis conuestiti, pijssimi Cæsaris encomnia passim personarent: placuit Authori nostro primæuorum Cæsarum gesta argutis Elogiolis complecti, vt illorum vitia Ferdinandi virtutes illustrarent ex aduerso: & Seculi nostri felicitatem priscorum comparatio efficeret dulciorem. Hic igitur est ille iuuenilis adhuc ingenij Partus, vel potius impetus, qui licet ab Authore ita spretus, vt Typis illum suo sine nomine, velut abortiuum, contemptim abicierit: omnia tamen ingenia ad nouum quoddam, & viuacissimum scribendi genus vellificando expergefecit. Has ergo Iscriptiones, appositus elucidare notis nolui: vt Lector ipse de Suetonio Commentario, Authoris sensa per se vestigando, hauriat è scatebra duplicem cum vtilitate voluptatem.

D.CO:

D. COMITIS
D. EMMANVELIS THESAVRI
CÆSARES.
I.
GIVLIVS CÆSAR.

Lucij Cæsaris Fil. lux Cæsarum & Pater.
Romanus Alexander, Terræ Mars:
Omnibus tam metuendus, quam mitis:
Pretium fecit seruituti.
Victo Orbe, Vrbem Victricem Orbis vicit.
Defuere illi hostes; hostem habuit Patriam;
Ne deesset vnquam quod vinceret.
Ingratam Patriam patrijs armis punijt;
Eam vicit inuitus, qua vixit inuita.
Qui Romæ propugnator non regnauit;
Regnauit expugnator.
Pro Roma triumphat, de Roma triumphauit;
Amauit tamen inimicam: nolenti profuit.
Sæpe à fulmine lauro seruatus regia,
Non semper.
Quem inermen timuerunt arma,
Armata necauit toga.
Cessit Ciuibus Cæsar Cæsus:
Serò cognitum luxit Patria:
Viuentem hostem, mortuum vocauit Patrem
Parricidium confessa cum Patrem dixit.
Disce lector.

Melius sæpe, quæ non habes vides;
quam quæ habens.

CÆSAR.

Scribit suos commentarios.

QVæ modò fulmineum vibrabat dextera ferrum
Pacatos calamos sanguinolenta regit.
Scribit dextra eadem calamo, quæ gesserat ense:
Hoste vetustatem deficiente ferit.
Nulla tuæ, Cæsar, celebratæ gloria dextræ,
Aut ferro, aut calamo si caruisset, erat.

Per mare innatans commentarios gerit.

HOrrida felici rumpis freta pectore Cæsar:
Librum læua regit, dextra flagellat aquas.
Dum Mare Cæsareæ formidat verbera dexteræ,
Currit inoffenso tuta sinistra libro.
Dextera fit remus, tu remex, nauita, nauis:
Vela chlamys, malus læua, volumen opes.
Ibitis illæsæ metuenda per æquora merces,
Naufraga non poterit tanta perire ratis.

Contra Iubam pugnaturus Augurium spernit.

EFfugit attonito sacris data Victima Vate:
Nudaque delusis ingemit Ara focis.
Impauidus metuenda videt præsagia Cæsar,
Captaque neglectis promouet arma sacris.
Fortunam sed enim, vel sese consulit vnum:
Non capit à profugo præscia fata Boue.

Eo mortuo Sidus nouum apparet.

SIdereum repetit, cui se subduxerat, Axem:
Et quæ celarat lumina Cæsar habet.
Impia secretum manifestant vulnera Numen:
Stellaque per lacerum libera corpus abit.
Transtulit imperium Cœlo dnm linqueret Orbem;
Par erat vt victo, vinceret Orbe Polum.
Iam coniuratæ prodest iniuria dextræ:
Magnum quem voluit perdere, Roma facit.

D'AV-

II.

D AVGVSTVS OCTAVIANVS CÆSAR.

Patris Virtutem contraxit Filius, Patre maior.
Corporis forma Imperium promisit,
Animus dedit.
Priuatus Imperatori similis fuit:
Imperator priuato.
Doluit Patria cùm Principem fecit,
Gauisa cum habuit.
Timebat carnificem, medicum expecta.
Ad bellum natus, bellum fugauit.
Motus est Orbis illo moto, quieuit quieto.
Breuis pugna pacem peperit longam.
Abortum fecit Fortuna.
Iam Templum solus clausit:
Musarum solus aperuit.
Quibusdam non caruit vitijs,
Vitiorum seuerus vltor.
Quæ admittere pudebat, committere non puduit.
Hòc tantùm se Hominem probans,
Quod in humana incidit.
Qui Deus habebatur inter homines,
Cœpit Homo haberi inter Deos.
Demum Nolæ, volente fato,
Inuictus Viris, victus à Fœmina,
Obijt Sol Patriæ;
Oriens ploratus, ploratus cadens.
Disce lector.

Quo præsente expiraturum te putas,
fortè suspirabis, si absit.

AVGVSTO

Comedenti Aquila Panem rapit.

DVm prandes tibi furtiuo Iouis armiger ausu
Ampensas auidio diripe vngue dapes.
Ab Ioue consuerat diuisam sumere mensam:
Te similem cernens, credidit esse Iouem.

De nomen iniquè assumit.

VNo bina videt miracula tempore Mundus;
Cedere Roma Deo prodigiosa negat.
Nam Deus humanos dum se tenuauit in artus,
Paruus Homo ingentem se facit iste Deum.
Ille Deus, cum fiat Homo, non desinit esse:
Cum Deus hic fiat, non finit esse malus.
Maior es ergo Deo, vel nomen fingis iniquum;
Cæsar: non potuit, quod potes ipse, Deus.

Audita Ciuium clade, caput ad parietem allidit.

TRunca videns Populi derisus corpora Cæsar;
Aspera feminei marmora fronte petit:
Silicet vltricem geniali vulnere niti
Pallada conatur: se putat esse Iouem;

Veneno ab Vxore propinato interit.

CRuda nouercales commiscet fœmina succos;
Cæsar, & in pateris vltima fata bibit.
Pastus vipereis vita fugiente venenis,
Ad lentam properat pallidus ora necem:
Namque hostes rapidi Furiarum vt maximam Regem
Perderet, orarunt: perdidit Vxor Anus.

III.

CLAVDII TIBERII NERONIS.

In obſcuro atramento clareſcant geſta ;
Si poſſunt.
Hic Liuiæ Fil. Auguſti Priuignus ;
Matris mores tenuet, non Vitrici.
Acuto in peſſimis ingenio, obſcuro in optimis ;
Dexteram fortunam, ſiniſtram virtutem habuit.
Triumphator aliorum ſæpe, nunquam ſui.
Repugnante Vitrico, Matre propugnante,
Ad Imperium ab exilio venit,
In exilium miſſurus Imperium.
Tàm ſceptri amans cùm non haberet ;
Quàm amens cùm habuit.
Sponte ſe Roma Tyranno tradidit,
Tempori ſeruiens non Regi.
Ciues preſſit vt aurum exprimeret.
Simulatione Proteus:
Nunquam magis hoſtis, quàm cùm blandus.
Manu hamabat, amabat vultu.
Capreis marceſcens Romæ aderat,
Petro, ſi non conſilio.
Fame Nepotes perdidit, ſuæ famæ nepos.
A Nepote tandem perditus, obijt.
Huic lætas Populus exequias fecit.
Diſce lector.

Mores non mutat: qui gradum mutat.

TIBERIVS

Noctu videt.

ACcipiter ne rapax, metuendaue Noctua furtis
 Sit Cæsar, dubium est: est tamen alteruter:
Accipiter nil nocte videt; nil Noctua claro
 Fusca die: Cæsar nocte, dieque videt.
Est vtrumque igitur: pauidæ migrare volucres;
 Non vobis nox est; non bene tuta dies.

Fame occidit nepotes.

NVtrit Amyclæum Romana per antra Leonem;
 Nutrit, & Hircanæ Claudius ora Feræ.
Cæsaream lambit saturataque Vipera dextram;
 Humanas capiunt lubrica monstra dapes.
Quæris ieiunos cur perdidit ille Nepotes?
 Non tantas poterat pascere Roma Feras.

Dum tonat lauro se cingit.

AVdit iners, me tuit stridentia fulmina Cæsar,
 Sulphuream nimbo parturiente facem.
Quasque serenato temnebat sidere frondes,
 Adiungit trepidis nube tonante comis.
Errasti: quin te quia cingit Regia lautus;
 Regia te Cæsar fulmina concutient.

Fame perit.

ABripit expressis quantum petit Vrbibus aurum;
 At nequit auriuoram soluere dente famem.
Illyrijs grauidum suspirat messibus Istrum,
 Deuoratptatas Cæsar; & ardet opes.
Quicquid Romana metitur sine lege securi
 Flagaro, nec toto frangitur Orbe fames.
Desine consulto tua, Cæsar, Aruspice fata
 Quærere; vis dicam? tu morière fame.

CLAV-

IV.

CLAVDIVM CÆSAREM CALIGVLAM.

Ex clade Heroum;
Ex cæde nominis, ex caligine obliuionis
Perge vindicare Fama.
Hic in Mortis castris vitam habuit.
Nondum puer; iam miles,
Prius gladium vidit, quàm Solem.
Vt Mauros ortus, vt Bacchus vixit.
Fortior infans, quàm adultus,
Præposteram habuit ætatem.
Tantùm vt Imperium raperet sui ortus memor.
Tiberio vittam cum vita rapuit.
Eius sanguine suam chlamydem purpurauit.
Regiam laurum messuit gladio.
Quamuis laurea contempta,
Primus auream coronam gessit:
Aurum Imperij, non laurum amans;
Deus credi voluit.
Humana vitia Deorum commendans nomine;
Immortalitatem affectauit mortalis.
Demum sua morte mortalitatem est fassus;
Nam inter milites ortus, inter milites cadens,
A milite vitam accepit, & mortem.
Disce lector.

Fortis est non qui inter fortes nascitur
sed qui fortier viuit.

CALIGVLA.

Nascitur in castris.

CÆsar vt inclusus materno carcere sensit
Clasica, non potuit tædia ferre moræ.
Intempestiuo discindit viscera nixu,
Sanguineamque petit sanguine tinctus humum;
Vt clypeo exceptus nouit volitantia pila,
Natalem gemuit se celerasse diem.
Crediderat sed enim pateras audire sonantes;
Deceptum simili se videt esse sono.

Primus aureum diadema tulit.

PRimus Apollinea commutas fronde metallum
Cæsar, & aurato stringis in orbe caput.
Non sano capiti fragiles per tempora frondes
Non sat erant, nodo te meliore ligas.

De milite natus à milite occiditur.

QVem dederant Vitæ Martis feralia Castra,
Eripuit vitæ Militis vna manus.
Mars animum dederat, sed cum te perfide Bacco
Persimilem vidit, quod dederat repetit.

Saturnalibus diebus addidit Iuuenalem.

FOemineas Cæsar cùm fastidire Calendas
Cœpit, & heroam sinistra perosa manum;
Saturnalitijs Iuuenalia festa diebus
Iunxit, & attonita distulit Vrbe iocos,
Crede, nec ingratus Iuuenalia munera Ciuis
Accipiet: Dominum non sinet esse senem.

CLAV-

V.

CLAVDIVS
TIBER. CÆSAR

Ante Imperium sine fama fuit, quia latuit:
In Imperio infamis quia non latuit.
Clarior erat, si fuisset obscurior.
Hic in augulis gladium fugiens, sceptrum inuenit.
Quem cæsum volebant Patres,
Cæsarem fecit miles.
Vecors, stupidus:
Stultus prudentibus, prudens stultis visus.
Iuris gladium tàm periculosè vibrauit
Quàm ignauè.
Calamo feliciùs, quàm gladio vsus:
Auorum gesta suo calamo testatus,
Sua gesta Nepotum calamis liquit detestanda.
Triumphauit semel, pugnauit nunquam.
Timida Fortuna, vti Elephas,
Victoriam aborsa est.
Honores contempsit carens virtute.
Hoc tantùm iustus.
Censuram Censore dignus.
Dominium sub Domino gessit:
Liberti libertus, Vxoris seruus,
Omnia in Imperio habuit præter Imperium.
Vxore vna occisa aliam habuit vindicem,
Veneno ab Agrippina sublatus.
Disce lector,

Ignauos per vim extollas;
per vim deprimes.

CLAV-

CLAVDIVS.

In latebra occultus Imperator creatur.

IMperij lucem fugiens, cæca antra subiuit:
Et fera quàm Princeps maluit esse Fera.
Conscia mens sceleris pronum formidat honorem:
Ægra nequit sceptri pondera ferre manus.
Desine Roma Ducem nolentem velle: quid vrges?
Non volet Imperium ponere, quando voles.

In Imperio vitam inertem ducit.

FOeminea temerata manu regalia Cæsar
Sceptra gerens, partum perdidit omne decus
Regius illustrat latitantia crimina fulgor,
Quem toga celabat, prodit aperta Chlamys.
Obscurat claro in solio sua nomina Cæsar
Clarior in latebra, si latuisset, erat.

Non exit ad pugnam.

I Piger, abstrusis te vecors eripe Thermis:
Inuocat ampla tuas barbara præda manus.
Hostibus aucta seges Romanis falcibus auget
Materiam: tantæ sunt tua damna moræ.
Prouidus Imperij iacturam Claudius horret,
Imperium in latebris seruat, vbi dederant.

Plures aquaductus condit.

CÆtula Romanas, quæ proluit vnda ruinas,
Cæsareo liquidum munere fundit ebur.
Qui Tiburtinis Anio subductus agellis
Ciuis Ausonias se stupet ire Domos,
Quique per infracti peregrinus vulnera montis
Transfuga Romulea Fucinus Vrbe fluit:
Et piger attonitis qui torpet fluctibus amnis
Cæsar cuncta tuæ sunt monumenta manus.
Exigit vndarum te Principe Roma tributum.
Terrarumque caput, vult caput esse Maris.

NE-

VI.

NERONIS
CLAVDII CESARIS.

Aude calame, vel scribere nomen ; vel proicere:
Calamis pungatur ; quos gladio acuit.
Hic inter priuatos optimus,
Inter Principes pessimus fuit.
Regno dignus nisi regnasset.
Depressit illum Fortuna dum erexit:
Molles illius mores in duris,
Induruere in mollitie.
Dum laruum acquisiuit Regiam;
Palmam amisit popularem.
Victoriam sceptro terruit.
Regia fascia eò tantùm vsus,
Vt malesanum verticem ligaret.
Patriæ Dominus non Princeps fuit:
Domum augustam fecit ; angustam Vrbem:
Matris viscera quæsiuit ferro,
Dubius an ferrea essent.
Cui occisæ Romam fecit Rogum:
Patriam incendit vt extingueret.
Romæ demum vitam reddidit cum suam proiecit;
Nero alijs, & sibi.
Sed Iniustus alijs, sibi Iustus:
Alienum sanguinem quem biberat
Per sua vulnera egessit.
Defuit extincto rogus:
Ignis auare fuit Roma,
Quæ tantum ignem acceperat:
Disce lector,

Dedignatur terra tegere, qui terram dedignatur tangere.

NE-

NERO

In flammat Vrbem.

ORbem Roma nouum metuenda potentia Regum
Te facit, ipse tuas inuidet Orbis opes.
Tranquillas Genitor dederat tibi Romulus Auras,
Saxea Telluris viscera Tarquinius.
Claudius abstrusis vexit tibi ductibus Vndas,
Ignea ne desint fert elementa Nero.

Dum ardet Roma, Cythera canit.

NOn patriæ Cæsar lachrymis, non igne mouetur;
Amittunt vires ignis, & vnda suas.
Dum videt ambustum Patriæ fumare cadauer,
Exequias hirlati soluit honore lyræ.
Vincere Thebani tentat miracula Fabri,
Condidit ille Vrbem, destruit iste lyra.

Matris ventrem lacerat.

MAtris ab infracto prodit Fera lubrica ventre,
Atque oritur Lictor, Filia quæ latuit.
Non oblita sui Romana est Vipera moris:
Quos oriens nequit, frangit adulta sinus.
Frangere non poterat tàm ferrea viscera nascens;
Fregit cùm potuit ferrea facta manus.

Seipsum occidit.

VIuere verbosi meruisti Nestoris annos;
Perdita cum lachrymis te tua Roma vocat.
Tigris erat qui te ferijt: petat ergo scelestus
Tartara: Caucaseam pectore pascat auem:
Cursibus æternis illum rota versa fatiget:
Tantaleam nequeat soluere fonte sitim.
Non Nero (vaticinor) saltem morieris inultus:
Ille tuo, qui te conficit, ense cadet.

VII.

SERGIVS

SVLPITIVS GALBA.

Elogia qualia libebat audiuit viuus:
Qualia licet mortuus audiat.
Veritas Posthuma Patrem non timet.
Pasiphaes Filius credi voluit;
Non Achaiæ: credatur:
Non nisi ex Pasiphae fluxit Minotaurus.
Ab Sulpitijs degener, supplicijs genitus,
Neroni suffectus est Nero.
Non Tyrannum amisit Roma, sed mutauit.
Fero Iuueni Senex furens successit;
Immaturo putris.
Auri Scylla, gemmarum magnes:
Fortunæ simulacrum coluit, à Fortuna delusus.
Tàm Fortunæ quàm alijs onerosus.
Tribus Libertis regendum sceptrum dedit.
Ne pauciores Romam,
Quàm Auernum affligerent Furiæ.
Durus alijs, sibi mollis;
Timorem exegit; odium elicuit:
Tàm timore dignus quàm odio.
Milites ad alienum sanguinem alliciens;
Ad suum illexit.
Et dùm fictis armis mortem prouocat;
Veris necatur:
Disce lector.

Mortem non spernant qui mori timent.

GALBÆ

Ad pedes, Victima sacrificanda fugit.

TAurus adoratas steterat, moritur ad aras,
Senserat, & dubiæ vulnera certa necis.
At fugiens, sacro fœdauit sanguine Galbam,
Gestatus bijugis dum sonat altus equis,
Quod petis aufugium? qualem miseranda salutem,
Victima? Carneficem dum fugis ecce petis.

Puer qui ministrabat repentè canescit.

DVm sacra ieiuno designat vulnera cultro,
Ante coronatum Galba cruentus ebur.
Aureus argento mutatus canuit Infans,
Intempestiua diriguitque niue.
Infelix Roma es, Galbe si liqueris ensem,
Te manet arcano cana senecta pede.

Bis in somnis offertur Fortuna.

TE Deo veliuolo quæ transigit æquora tergo,
Vt sceptrum caperes visa rogare fuit.
Inde relabentem cum iam te cerneret annis,
Se tibi rapturam, quod dedit ante, monet.
Te Iuuenem, gemisque leuem Fortuna ferebat:
Ditior, & Senior fis grauis. Est Mulier.

Emortui caput hasta circumlatum Saxis petitur.

FAma est in gelidum conspecta Gorgone Saxum.
Viscere torpenti diriguisse Viros.
Prodigium maius: quod summa deuehit hasta,
Lixa caput, longè saxa animata vocat.
Infernæ maiore Domus Tortore sonabunt,
Quarta Erebum, maior Gorgone, Dira petit.

M. OTHO

VIII.

M. OTHO

SYLVIVS.

Syluiorum syluestris palmes.
Paterni animi tenax, pecuniæ prodigus hæres.
Auri auidus, vt emoueret.
Quæsturam gessit, quæsturam potius.
Neroni intimus, intimè Nero fuit.
Dignus qui Neroni succederet est acclamatus.
Non tamen à Nerone Regnum accepit vt Hæres,
Quò illud furaretur vt Nero.
Pari facto cum Nerone accepit,
Pari fato dimissurus,
Aere alieno obrutus
Sceptrum accepit ne periret.
Perijt, quia accepit.
Faces Ciuiles suis odijs accenderat,
Debuit suo sanguine restinguere.
Adolescens in otio senuerat,
Senecta non eguit.
Suorum scelerum vltor fuit:
Oculos sibi prius effodit.
Parua iactura, cum ijs non vteretur.
Cæcus deinde cæcam mortem quæsiuit ferro:
Non tamen cæca errauit manus.
Disce lector.

Malis si desit Carnifex, sibi non desunt.

O T H O

Diti sacrificans, litat: quod dirum.

SI tua Semideum Patri cadat Hostia Cæsar,
Tabidafumosis ignibus exta sonant.
Si Diti cadat ante aras: iam Mulciber insons,
Integra sincero viscera dente vorat.
Infelix Cæsar! vel sint tibi Numina læua,
Vel dextra, ipse Dijs Otho sinister eris.

Rapax est alieni.

CLaude flagellatas Mercator marmore gazas,
Othonis penetrat marmora clausa manus,
Turbato concede mari tua lucra Britanne,
Extrahet immersas Cæsaris astus opes.
Si pedibus, quantum manibus valet, Otho valeret:
Herculeas cursu vincere posset Aues.

Priusquam se occidat, oculum sibi confodit.

SOmni Sororem Vulgus vt Mortem vocat,
Dormire credit Otho quos cogit mori.
Quin ipse cedæ Ciuium lassus graui,
Tandem repositis ocium telis petit.
Istinc strepentes iam recedant Aulici:
Dormire vult; cœpit fenestras claudere.

Seipsum occidit.

MIlle Tyrannorum Cæsar tormenta mereris;
Et tamen est crimen si tibi tela paras.
Te quicunque necet pius est, tamen ipse scelestus
Es, si te ferias: est scelus esse pium.
Te damnat Cœlum, te conscia Tartara damnat:
Et reus, at lictor non potes esse tui.
Quàm malus es Cæsar? quæ te pia Numina lustrent
Crimine? si pietas te facit ipsa Reum.

IX.

AVLVS VITELLIVS

Se à Fauno originem trahere putauit:
Iure quidem :
Nisi ille Semifer fuisset, hic totus Ferus
Adolescentiam ne queras.
Capreis in ocio perdidit.
Ætas virilis notior fuit, non melior.
Auri succinum, aurum etiam de Templis traxit.
Dijs auferens quod Scortis daret.
Præses scelestorum, præsidium scelerum:
Famam fœdauit Filij sanguine.
Imperium ex Othonis cinere collegit:
Quæsitum diu, mittendum citò.
Vitæ dispendio paruum mercatus compendium.
Cæsaris nomen recusauit.
Cæsarianæ virtutis augurium fugiens.
Perpetuò Consul, perpetuò inconsultus.
Fami non famæ consuluit.
Dijs sacra gulæ sacrabat.
Fucus Imperij frugem perdidit:
Vt fucus in purpuræ Rosa cito perijt:
Statim priuatus Imperio,
Qui semper in Imperio priuatus fuit.
Per Vrbem raptus, risum insanis dedit moriens;
Qui sanis lacrymas dederat viuens.
Morti sacratus Vitulus, vt Martem placaret,
Disce lector.

Imperij vel mali adeunt:
boni tenent.

VITELLIVS

Mendacissimus est.

CVm gereret tumido te Cæsar viscere Mater,
Quid gereret fertur consuluisse Deas.
Iuno, Vir, inquit, erit; non Vir, sed fœmina, Pallas.
Vtraque decepta est, semiuir ille fuit.
Haud reget, hæc, regnum; regnum reget, altera dixit.
Vtraque decepta est, haud regit, haud regitur.
Prima, peribit aquis: sicca, hæc, tellure peribit.
Vtraque decepta est, cæno humilis perijt.
Quem non decipiet duplici Vitellius ore,
Præscia si potuit Numina decipere;

Capiti Gallus in Foro insedit.

AVsoniæ dum iura dabat Vitellius Vrbi,
Imminuit capiti nuncia Solis Auis.
Insidias caue dispositas; tibi tela parantur;
Nam vigil hæc volucris nunciat vt vigiles.

Ad scalas Gemonianas occiditur.

RAptus ad infames Gemoni sanguine scalas,
Improbe Romani scena furoris, obis.
Oh, tibi qui similis Regnum conscendere tentat;
Regia per similes surgat ad Astra gradus.

In Tiberim proijcitur.

PHœbeum Phaeton se credidit esse nepotem,
Aulus item sobolem se putat esse Deum.
Ille furens patrij perijt moderamina Currus,
Hic perijt Patriæ flectere fræna suæ.
Ille animam Eridana flammasque extinxit in vnda,
Sorte pari Ausonijs mergitur Aulus aquis.
Hoc variat sortem; lacrymat Phaetonte cadente
Populus, exultat, dum perit hic, Populus,

FLA-

X.

FLAVIVS

VESPASIANVS CÆSAR.

Tertius Diuus, ſecundus Auguſtus, Primus Pius.
Afflictæ Vrbi tandem datus,
Solus præceſſore melior.
Solus ad Imperium euaſit, non inuaſit.
Solus è vita diſceſſit, non fugit.
Romam Romæ reſtituit, ſanam fractæ.
Dignitatem Imperio dedit cùm accepit.
Patriæ verus Parens, quia verus Filius.
Templum Pacis excitans, Templis pacem reddidit.
Ad ſpectacula Theatrum dedit.
Spectaculum ſe ipſo nobilius dare non poterat.
Dignus ſpectari quem cæci etiam ſpectarunt.
Dignus Imperator, quo iubente claudi currebant.
Iniquis æquus,
Iniuriarum morſus liniuit obliuione.
Hieroſolimæ vt fores clauderet,
Iani fores aperuit.
Vt pacem pareret, nupſit Bellonæ.
Sceptri caduceo pacis ſumnum induxit,
Somnum indixit ocij.
Sed heu; ſero datus, citò rapitur.
Ceſſit diuino Fato, qui exceſſit humana facta.
Stans Obijt:
Mortem terruit cùm animam efflauit.
Diſce lector,

Principem decet ſtantem mori.

VESPESIANVS

Amphitheatrum condit.

QVis? quis Erythræis animat properantia ripis
Marmora? quo rupes, nudaque saxa volant?
Oceano mirante Paros procul innatat omnis:
Currit in Ausonium terra Pelasga Mare.
Heu quæ Romulea moles sese erigit Vrbe;
Proxima marmoreus sidera pulsat apex:
Naufraga sidereæ minitatur machina puppi:
Pallidus, & pauidos Sol retroegit Equos.
Vel tua, vel superum sunt hæc miracula, Cæsar:
Orbis in antiquo conditur Orbe nouus.

Comicos restituit.

REddidit Ausonijs scurrilem Cæsar arenam,
Salsaque proscriptis perstrepit Aula iocis.
Prouocat alpa chelys chordacem carmine saltum;
Prima theatralis iura Bathyllus habet.
Migret Orestæus: Tragicæ concedite Musæ:
Luctus api. Regnum Vespesianus habet.

Portentum videt.

AEra per vacuum cernis pendere bilancem
Ante Palatinas Vespesiane fores.
Sanguinis Vna tenet sitientem Concha Neronem;
Altera te innocuum pendula Concha tenet.
Par onus vtrinque est: pendetis lancibus æquis:
Tàm ferus es Cæsar, quàm fuit ille pius.

Viso cometa crinito iocatur.

QVi rubet infausto Fecialis crine cometes,
Barbaricum Regem, cui coma longa, vocat;
Sic rasus loquitur, fallens sese omine Cæsar:
At Vatem occidit flammea stella suum.
Flaua hæc Cæsaries Flatu est tibi noxia Cæsar:
Odit enim rasum Stella comata caput.

XI.

TITVS VESPASIANVS CÆSAR.

Flauij Vespasiani imago,
Patriæ se Patrem pro Patre dedit.
Ante Imperium ignauus, molestus, crudus;
In Imperio gnauus, modestus, clemens.
Relictos Patris mores in solio inuenit:
Vapor elatus stella fulsit.
Exuit animum cùm purpuram induit.
Lupus inuasit regnum, euasit Pastor.
Prius aurum omne voluit quod amauit,
Tum illud donauit quod voluit.
Prius ferro corpora,
Tum auro figere didicit.
Munis officijs in immunes officij;
Patris incæpta perfecit Patri.
Hierosolymam victam,
Victimam sacrauit famæ.
Suum scripsit nomen cùm Vrbem deluit.
Tanto animo breue Imperium fuit;
Quod diu meritum biennio liquit.
Breue Regnum cupiebat Roma
Cùm Regem accepit:
Longum cupijt cùm amisit.
Disce lector.

Non semper Fortuna non mutat mores.

TITVS

Imperio accepto fit melior.

CRudus eras Cæsar priuata degener aula:
Ductus ad Imperium mitis es, & melior.
At tuus Imperij Clemens in limine Frater.
Protinus excelsa crudus in Arce fuit.
Virga Caducea compar est Regia Virgæ.
Efferat hæc mites, mitigat illa feros.

Templum Hierosolymitanum inflammat.

HEu, quæ bacchantem frænabunt æquora flammam;
Nascitur in Templo depereunte Rogus.
Frigida Romanæ serpunt per marmora tedæ:
Nulla homines flectit Victima, nulla Deos.
Flamma profana sacrum conatur perdere Fanum:
Machina in exiguum magna cadauer abit.
Splendidus Isiacidum Cæsar cupit esse Sacerdos;
Non tantum Vitulos, integra Templa litat.

Bis venenum bibit, primò impunè, secundò obijt.

HOstili medicata manu cùm cæcuba sorbet
Titus, inoffenso viscere monstra gerit.
Intrepido attonitus sub pectore torpuit Anguis;
Immemor ipsa sui Mors alimenta dedit.
Fraterna medicata manu cum cæcuba sorbet,
Irruit in tumidum vipera fusa iecur.
Per caua serpit hyems venarum claustra: repertis
Mors subit auxilijs; victaque vita fugit.
Disce nouum virus: cum non vis vlla veneno est,
Iratam Fratris, Thessala, quære manum.

Statim ab Imperio accepto obijt.

AVrea regalis tetigit cùm pondera sceptri
Mortifera Titus falce recisus obit.
Vitam Vita fugat: Cupresso laurea cedit:
Degener ad feretrum purpura pompa fuit.
Inuida tam rectum viderunt Tartara Regem,
Vt regeret Manes hunc petiere suos.

XII.

FLAVIVS DOMITIANVS.

Ex Flauio Vespasiano,
Sub malo punica natus ad malum publicum.
Quàm malos ramos bonæ radices agunt!
Felix Genitor erat, si tam fœcundus non fuisset.
Hic anteà fortis, in Regno marcuit.
Purpuram Nessi sanguine tinctam induit.
Capitolium intrauit semel, non ductus, sed pulsus.
In Theatro bellactor, spectator in Campo.
Fratrem sustulit, vt se extolleret.
Gemuit rursum Roma,
Inducias experta, non pacem.
Sub Principe legibus vincto, respirauit soluta;
Sub soluto, vincta fuit serua.
A Fratre vno vitam;
Mortem ab altero accepit Imperium;
A Patre medicinam, & vulnus.
Scena interdixit Histriones,
Solus Histrio daturus scenam.
Hostibus Musca, Muscis Hostis fuit;
Nequitiam peruidens suam,
Gladium præuidit, non vitauit.
Disce lector,

Præmissa Mors malos terret, non corrigit.

DOMITIANVS

Muscas venatur.

TErribili armatus ferula volitantia Cæsar
Agmina Muscarum prouocat, vrget, agit.
Pugnat nigra Phalanx, telum gerit ore, tubamque;
Ipsa sibi telum, dux, eques, & lituus,
Cæsarea sed enim succumbit copia dextræ,
Paruaque non paruum corpora vulnus habent.
Apula natiuis spoliantur compita monstris,
Muscarumque genus perdidit vna manus.
Quin domitis de more Feris iam Cæsar ouasset;
Sed quæ axem traheret musca nec vna fuit.

Vites recidi iubet.

SOla Ceres profugo luget viduata marito:
Negligit arentes pectere flaua comas.
Vitiferum prohibet frondescere Cæsar Iacchum;
Pulsus ab Ausonio margine Liber abit.
Scilicet humano se postquam sanguine Cæsar
Proluit, ista sitit pocula, vina fugit.

Ante obitum Cornix loquitur.

HOrrida Tarpeio crocitans in culmine Cornix:
Edidit humanos prodigiosa sonos,
Prodigijs turbata nouis exhorruit Aula,
Et diram volucrem Domitiane paues:
Ah! metuis Fera cum loquitur: miracula, Cæsar:
Non miranda times; non tu etiam loqueris?

EPITAPHIVM.

EXcisa truncis germina immersit ferox,
Hydra superbior, Virorum Carnifex.
Cæsar fuit cædens, dein cæsus perit.
Horret calentem strage marmor: postquam eum
Mors hic momordit, reddita est crudelior.

PV-

PVBLICÆ

PRINCIPVM RECEPTIONES:

CHRISTIANÆ ALEXANDRÆ
SVECORVM REGINÆ,
Augustam Taurinorum ingredientis
RECEPTIO.
XVIII. KAL. NOVEMB. AN. MDCLVI.

AD Vrbis Augustæ Portas, vbi *Thronus* eminebat cum Regia hæc Maiestas, Regali Celsitudine comitante, peruenisset; ab Emanuele Thesauro, Ciuium nomine (ex præcepto Domini) gratulatoria Oratione excepta fuit. Argumentum duxit Orator ab ea letitia, quam Romana sensit Respublica, cùm regnante *a* Claudio, Romam sua ex Arabia *Phœnix Auis*, Orbis Eoi miraculum, aduolauit: quam diem, maxime felicitatis præsciam, publicæ Fastorum tabulæ, ac priuatæ Scriptorum paginæ celebrarunt. Maiore verò plausu, ac solidiore felicitatis præsagio signandam, celebrandamque Diem istam demonstrauit, qua sub Alexandri Septimi, Protoparentis Sanctissimi augurati, admiranda hæc faustitas toti Orbi Christiano diuinitùs asseruata est: vt vera *Reginarum Phœnix*, Diuino renouata flamine, Romanam Vrbem, imò Romanam Ecclesiam vniuersam, iucundissimo spectaculo recrearet.

TRIVMPHALIS ARCVS.

Eandem eruditionem idem Author, in triumphales apparatus continuauit: nobilius quippè argumentum, magisque proprium excogitari vix poterat. Ibi itaque, vbi perpetuam nobilioremque viam amplissima excipit antè Regias ædes Area, ingens patebat *Arcus*; cuius fastigium, geniali ex Rogo rediuiua insidebat Phœnix: aureo redimita diademate; aureoque circa collum radiata torqui, Phœnicia purpura (vnde illi nomen) rutilantibus pennis: prorsus vt à Physiologis describitur Phœnix. Infra Phœnicem, ingens *Tabula*, his inscripta literis, anterioris Arcus

a Plin lib. 10. *Solin. Suidas.*

Arcus sententiam explicabant,

PHOENICEM VISERE QVISQVIS AVET,

HVC EAT,

HANC MOLLI IN ARABIA NIDVLARI,

FABVLA EST,

IN SVECIA NASCITVR.

REGNANTE CLAVDIO ROMÆ VISSAM,

NE CREDAS,

ALEXANDRO SEPTIMO AVSPICANTE

ROMAM PRIMVM ADVENTAVIT.

VNAM ESSE TANDEM QVI PVTAT,

MALE COMPVTAT.

REGNANTIVM, SAPIENTVM, BELLATORVM,

VIRAGINVM PHOENIX,

QVADRVPLEX, ET VNICA EST PHOENIX

CHRISTIANA ALEXANDRA,

MAGNI GVSTAVI FILIA.

In intercolumnaribus Scaphis quatuor totidem *Simulacra*, Reginæ laudes, quas Inscriptio cursim attigerat, exprimebant Primum Simulacrum *Regiā Maiestatem*, hoc Titulo: IVNON RE-

REGNATRICI. Secundum, *Sapientiam*, hoc Titulo, DIANOEÆ OMNISCIÆ. Tertium, *Bellicam Virtutem*, PALLADI BELLIPOTENTI. Postremum, *Pudicitiam*, ASTRÆÆ VIRAGINI.

Singulis autem Simulacris *Symbolum* apposuit pro Emblematte. *Regiam Maiestatem* significabant *Coronæ tres aureæ*, inuicem nexe, cum dicto, MENS SVFFICIT VNA: quo Symbolo tria Iunonis Regna; tria item Regna, Reginæ huius Imperio subiecta, prudenterque administrata, innuebantur. *Sapientiam* verò, *Cychnus*, intra *Oleagina Corollam*, cum Horatiano dicto, DOCTARVM PRÆMIA FRONTIVM, *Bellicam laudem*, *laurei Corolla*, in qua *Iouis Ales* fulmineam complexa facem; cum Lucani dicto, NON VNIS PARTA TRIVMPHIS. *Pudicitiam* denique perpetuus ille munditiæ cultor, quem *Armenium Murem* eruditiones, Armelinum Barbari vocant: cum Horatij dicto, INTAMINATIS FVLGET HONORIBVS.

Altè appensa *Reginæ stemmata* eminebant: hinc inde *Stemma Taurinensis Augustæ*. Cætera spatia *Trophæorum faces*, ad *Regium decus*, ad *Doctrinam*, ad *Militiam*, ad *Pietatem* pertinentium complebant.

TRIVMPHALIS ARCVS POSTICVM.

Consimilis Architecturæ dissimilis erat ornatus, atque sententia, quam Inscriptio significabat his literis.

ADAMANTINVM DEPANGE CLAVVM,
TAVRINORVM AVGVSTA:
DIEMQVE MEMORABILEM
ÆTERNIS INFIGES FASTIS.
CHRISTIANA ALEXANDRA
SVECORVM, GOTHORVM, VVANDALORVM,
REGINA TER AVGVSTA,
TRIVPHALE HOC INGRESSA LIMEN,
TRIA REGNA IN TRITMPHVM RAPVIT,
A SE ABDICANDO.

MAGNO ALEXANDRO MAIOR ALEXANDRA.
ILLE ALIENA OCCVPANS REGNA,
COELESTIVM REGNORVM DESPERATIONE FLEVIT
HÆC, COELESTIA VT ACQVIRERET,
ABIECIT SVA.

Simulacra quatuor, quaternas *Virtutes*, quæ memorabilem illam Reginæ abdicationem comitatæ sunt, referebant; *Religionem*, *Prudentiam*, *Gloriam*. atque *Constantiam*.

Singulis autem Virtutibus suum respondebat *Symbolum* Religioni, *Paradisi Auis*, ab Scaligero & Cardano descripta: perpetuo gaudens ætere; quam vnam Terrestris Paradisi ferunt esse incolam. Additis literis, SOLI DEO.

Prudentiæ *Apis* à Salomone in exemplum proposita: Virgilianis de Ape inscripta verbis: FATO PRVDENTIA MAIOR

Gloriæ, *Clara Solis Fax*: addito lemmate, NVLLA EST NESCIA TERRA: ex Ouidiano carmine.

Nullaque de facie nescia Terra tua est.

Quo præclarum illud Reginæ facinus, Orbi vniuerso conspicuum, & Seruatoris precepto consonum, exprimitur: *Sic luceat lux vestra coram Hominibus*, *&c.*

Constantiæ demum, quæ innumeris implexisque difficultatibus, à proposito dimoueri non potuit; Solida, atque inter fluctus inconcussa Rupes, IPSA IMMOTA MANET: ex Virgiliano verso

Vim cunctam, atque minas perfert Cœlique, Marisque.
Ipsa immota manet.

Hic idem Arcus, qui Reginæ triumphanti paruerat, omni elegantia, atque magnificentia perornatus, in festiuo flammarum apparatu, crebris luminibus stellatus primùm emicuit; lætasque demum in flammas abiens, ex Firmamento Empyrium fecit.

CA-

CAROLI EMANVELIS
ET
FRANCISCÆ A FRANCIA,
REGIORVM CONIVGVM,
PVBLICA RECEPTIO,
Augustæ Taurinorum Prid. Id. Maias
MDCLXIII.

MVltæ quidem, atque dissimiles in hac Pompa exurgebant *Moles* omnes tamen, iubente Principe, vnius Authoris huius ingenio animatæ: ac singulæ Argumentum suum in Titulo proferebant, hoc Ordine.

AVREVM SECVLVM.

Triumphalis hic erat *Arcus* ab Regiæ Cameræ Quæstoribus erectus, ducenis ab Vrbe passibus, aduentantibus citima Moles: cuius argumentum Author peregrina ex eruditione quæsiuit. Vt enim celeberrimum Augusti Cæsaris, ac Liuiæ Drusillæ Coniugium, Ætatis Aureæ, nouique Seculi Instaurationem Romani vocauere; ac proindè Augustum *Saturno*, Liuiam *Astreæ*, *Aurei Seculi* Antistitibus compararunt: ecquid aliud Augusto ex hoc Coniugio, post innumerabiles bellorum calamitates, Regis Ærarij Præfecti augurarentur, quàm *Aureum seculum* propriam sui Magistratus materiam; Accedebat *Aureorum Liliorum* Sabaudo in Solo renouata iustitio: & locus ipse liber, & amęnus, vbi sita erat Moles, ampla in Via, arboribus vtrinque consita, & vernantibus inclusa suburbanorum Hortorum viretis; arridente præsertim iucundiore Anni tempestate adeò publicæ felicitati omnia complaudebant. Hanc igitur sententiam in anteriore Molis fronte suspensa significabat *Inscriptio*.

CA-

CAROLI EMAN. ET FRANCISCÆ A FRANCIA;

SAB. DVCVM, PEDEM PRINCIPVM, CYPRI REGVM;

OPTATISSIMO EX CONIVGIO;

ÆTATIS AVREÆ

REDIVIVAM SIBI, AC POPVLIS FELICITATEM;

REGIA COMPVTORVM CAMERA;

HAC FIDELITATIS OBSEQVIIQVE TESSERA:

LÆTABVNDA OMINATVR.

Inſcriptionem hanc nullis infuſcatam coloribus appoſitè Author voluit; ex qua reliquę lumen eſſent mutuaturę. Tota igitur Moles, quæ duplici proſpectu, latiſque lateribus, antiquam Triumphalium Fornicum Maieſtatem, architectonica elegantia & proceritate propemodùm vicit;ad ſingulas *Ætatis aureæ* beatitates ominandas, omni ſui parte referebatur.

Inferiora itaque intercolumnia,geminũ *Saturni* atque *Aſtreæ Simulacrum*, iuuenili ſpecie, Regioque cultu intercipiebant, quibus Romani Auguſtum ſuum atque Liuiam, Aurei Seculi Inſtauratores adumbrarunt:noſter verò Author *Carolum,& Franciſcam*; quorum vultus in Simulacrorum vultu ſpirabat. Vtrique Simulacro vtrumque Virgiliani carminis emiſtichium ad Auguſti ac Liuiæ connubium alludentis, accommodauit:Aſtreæ, IAM REDIT ET VIRGO: *Saturno*, REDEVNT SATVRNIA REGNA.

In ſuperiore Arcus ſpatio ingens Tabula *Promethei Fabulam* expictam dabat; qui Primos Homines Ætatis Aureæ Progenitores, Solaribus fauillis veluti Cœleſti Diuum ſemine animauit: atque vt Fabulam, ità Epigraphen ab Ouidio petijt: COELESTI SEMINE DIVVM, &c. AVREA PRIMA SATA EST ÆTAS. Cuius Ætatis Auſpices indicabantur *Deucalion*, atque *Pyr-*

Pyrrha, pientissimi Coniuges, de quibus idem Poeta:

Non illo melior quisquam, nec amantior aqui
Vir fuit: aut illa reuerentior vlla Deorum.

Auersa Molis facies.

In hac, felicitatem eandem auguratus est Author, *Aureorum Liliorum* Argumento, quæ iam decies Sabauda in Familia Regalibus Coniugiis consita, vno tempore in Christianæ Matris, & Franciscę Coniugis Insignibus,efflorescebant Vt non absurdè Regiam ipsam Domum,Amœnissimum Florale,Aureumq;Lilietum liceat appellare.Igitur editiore in Tabula,*Hesperidum Hortos* pingi voluit,vbi non Aurea tantum Mala,sed *Aurea* etiam *Lilia* germinasse Poetæ tradiderunt:multosque *Amores* atque *Genios* appinxit Hymenei Alumnos,Aurea carpētes ex areolis Lilia, & *Sabaudis Nodis* in Coronamenta complicantes: subscripto Baptistæ Egnatii Carmine, quo nullum expressius,

AVREA IN HESPERIIS RADIARVNT LILIA CAMPIS.

Itaque si Aurea in Ætate

a VER ERAT ÆTERNVM *: placidique tepentibus auris*
Mulcebant Zephyri natos sine semine Flores

Longe feliciorem hanc Ætatem indicabat pretiosus, atque multiplex immortalium Florum germinatus.

Neque minùs argutè in hanc sententiam præcipua lusit *Inscriptione*,quàm absolutissimo ex Anagrammate, nexis vtriusque Sponsi Nominibus, deriuauit hoc modo.

CAROLVS EMANVEL, ET FRANCISCA.

Anagramma Epithalamicum.

CANAM, FLORES LVCESCANT AVREI

Epigramma.

SI LÆTA FLORES TERRA PERPETVOS TVLIT

ASTRÆA RERVM PRÆSIDE:

BEATA REGI SECVLA ALPINO AVGVRAT

ASTRÆÆ ACCESSVS FRANCISCÆ.

HINC, NOMINA ILLIGANDO, PRÆSAGVS CANAM,

FLORES LVCESCANT AVREI.

Sub Inſcriptione *Ænigmaticum* Coniugalis Amoris pendebat *Symbolum*, initialibus vtriuſque Nominis Characteribus Liliato *Sabaudiæ nodo* connexis; cum hoc dicto: *a* INSCRIPTI NOMINA REGVM NASCVNTVR FLORES. Ad Virgilianum reſpiciẽs Ænigma de Hyacinthi Flore, in quo Regis Azacis Nomen quarum literarum complexu iudicabatur. Alijs quoque in *Tabellis Aurea* gliſcebant *Lilia* cum Inſcriptione, SEMPER LILIA FLORENT. ET SEMPER IDEM FLORIBVS EST HONOS (contra Ouidianam, & Horatianam ſententiam; *Non ſemper Lilia Florent. Non ſemper idem Floribus eſt honos.*) Planè vt in Aureo ſeculo, ſemper viuida.

Hac quoque in fronte, duo *Simulacra* inter inferiores Columnas erecta, duas itidem Ætatis Aureæ felicitates referebant: alterum *Pacis*, Olea redimitæ, atque Arma Proculcantis cum Epigraphe: *b* NON GALEÆ, NON ENSIS ERANT. Alterum *Vbertatis*, quæ Magnæ Matris imagine, fruges effundebat, cum Epigraphe: *c* PER SE DABAT OMNIA TELLVS: Vtraque namque felicitas tumprimùm Supalbinis erat redonata. Duo item *Symulacra* ex vtroque latere ſeſe offerebant, alterum *Fidei*, alterũ *Securitatis*: vtrumq; eiuſdem Poetæ verbis ſignatum SINE LEGE FIDEM, RECTVMQVE COLEBANT —— NVLLAQVE MORTALES PRÆTER SVA LITORA NORANT

a Ouid Metam. Dein-

Denique *Vestibuli Parietes*, eleganti Pictura quas reliquas Aurei seculi voluptates explebant. Hinc *hilares Pastorum Nympharumque Choeras*? adscriptio eiusdem Poetæ Carmine: MOLLIA SECVRÆ PERAGEBANT OCIA GENTES. Illinc *Arbores dulci fluore sponte scatentes*, quo cados atque capedines implere cuique gentium licebat: *d* FLAVAQVE DE VIRIDI STILLABANT CORTICE MELLA Itaque vna hæc Moles integrum continebat Epithalamicum, dignumque triumphanti Hymenæo pandebat Arcum.

IVNONIS PRONVBE TEMPLVM.

Secunda hæc *Moles*, Supalbinorum sumptu, in extero Pomœrio ante Portam Nouæ Vrbis occurebat: quæ ab imo solo in quadrilateram excitata formam, arcuato laterũ curuamine quaquauersus apertam formabat Porticum: at supernè concamerata, in octangulam, & columnatam crescens Testudinẽ, fastigiato cacumine desinebat; mirum quanta maiestate ac pulcritudine!

Et quanquam Regijs coniugibus destinatus hic erat *Thronus*, ad excipienda celso è Solio omnium Ordinum obsequia, festasque gratulationes: Author tamen, ne quid mysterio aut eruditione careret, *Augustissimum nuncupare* voluit *Iunonis Pronube Templum*, vt *Christiana à Francia* Regiæ Parenti plauderent Populi; quæ Regalium Nuptiarum Auspex fuerat, & conciliatrix. Ita enim Adrianus Cæsar in honorem Plotinæ Augustæ, cuius opera Sabinam duxerat Traiani Neptem; celeberrimum Iunoni Pronubæ Templum dedicauit. Hoc igitur suum Cogitatum anteriore declarauit Inscriptione.

TIBI AVGVSTA PARENS, AC PRONVBA IVNO,

QVOD CAROLI ET FRANCISCÆ

a *Virg.* b *Ouid. Met.* c *Ibid.* d *Ibid.*

REGALI NODO TER INENODABILI;
NVTANTEM FAMILIÆ, REGNIQVE FORTVNAM
OLIM FORTISSIME CONSERVATAM,
FIRMISSIME COLLIGASTI:
SVPALPINÆ GENTES GRATIAS AGVNT:
TEQVE EX IVNONE, LVCINAM ROGANT.

Nam eadem Deum Regina, quæ cùm Nuptijs præeſt *Iuno* dicitur; cùm deinde parturientibus aſtat, *Lucinæ* nomen aſſumit.

A dextro latere alia Inſcriptio ſic habebat.

MACTE TVIS NODIS SANCTISSIME HYMEN;
QVI CAROLVM, ET FRANCISCAM
CÆLESTES ANIMAS VNO CAPTV IMPLICVISTI.
AT MAIORNE TVA, AN AMORIS GLORIA?
VINCIRI FACILE POSSVNT QVOS AMOR VICIT.
QVIN GEMINA TIBI DETVR GLORIA.
QVOD VNO NEXV AMANT. NEXVISTI, ET AMOREM
VT AVOLARE SI VELIT, NEQVEAT: SI POSSIT, NOLIT.

A læuo latere, ad locum propè Eridanum Inſcriptio alludebat.

O LÆTA FATORVM ANTISTROPHE!
VBI TAVRINÆ VRBIS REX PHAETON
LVCTIFICÆ DEVIVS AVRIGA LVCIS,
PRÆCIPITEM IN ERIDANO SOLEM SVBMERSIT;
FELICIOR PHAETHONTE REGNATOR CAROLVS,
ÆTHERIO CLARIOREM ADVEHIT SOLEM.
ERGO VBI EXTINCTVM ILLVM POPVLI FLEVERE,
HOC AFFVLGENTE, GESTIVNT POPVLI.

Ambigua *Populi* vox, priore loco Arbores, posteriore Populum significat, qui Molem dedicauit.

Omnes igitur Templi partes, eandem *Iunonis Pronubæ* allegoriam insistebant. Porticum sustinebant ingentes Pilæ *Telamonum* & *Caryatidum* specie. Ac singulæ Pilæ bicorpores, Telamonem & Caryatidem, Virum & Matronam, altera manu sese inuicem complexantes, altera Epistylium sustinentes, repræsentabant: quasi in Iunonis Pronubæ Delubro, inanimes etiam Columnæ iugali fœdere sociarentur.

Summa in Testudine, *Iuno Pronuba* (in qua Christianæ Matris effigies expicta erat) aureo in Curru à Pauonibus delata, Sabaudum Nodum, veluti Nodum iugale, sua manu è Floribus contextum, intextis Coniugum Nominibus Hymenæo porrigebat. In Infula, Virgilij verba de Iunone Pronuba, legebantur: CVI VINCLA IVGALIA CVRÆ.

Circa Templum *Tabulæ* octo Regalia Coniuga totidem, Iunonis auspicata celebrata, iconicè continebant; sculpturam imitante pictura. Primùm, quo Iuno supra Nubes *Heben* Filiam suam, Iuuentæ Deam, *Herculi* iungit astante Ioue: cum Inscriptione

PAR SINE PARI. Alter enim strenuitate, altera pulcritudine; incompatabiles. Talem Tabulam idem Adrianus in Iunonis Pronubæ Templo dicauit, vt felicitatem Nuptiarum suarum cum Sabina, Plotinæ ministerio, significaret.

Secundum, Coniugium *Pelei* cum *Thetide*. Iuno altera manu vtrumque inaugurat, nexandotaltera Discordiam abigit Deam felicior es Caroli quam Pelei Nuptias ominata. Idque apposita signabant Verba: CORDA RELIGAT, DISCORDIAM RELEGAT.

Tertium *Orphei* cum *Eurydice*: additis Ouidij Verbis: AMOR POST FVNERA VIVIT. Orpheus enim extinctam erga Coniugem inextinctos amores testatus est.

Quartum, *Persei* cum *Andromede*: MERVIT QVÆ VINCVLA SOLVIT. Nam Perseus Regiam Puellam marino expositam Monstro, vinculis exsoluit, illique ab Hymenæo deuinctus est.

Quintum, *Vlyssis* cum *Penelope*. MORA PROBATVR AMOR. Nam pudica Matrona, diuturnam Viri absentiam atque naufragij famam, constantissimo amore perferens, Procorum importunitatem elusit.

Sextum *Cephali*, & *Procridis* Erichthei Regis Filiæ. VNI SERVOR, VNI SERVO. Nam rapto Coniuge, multorum Principum votis expetita, constanti hac semper voce respondit: *a Vni Seruor, vbicumque est: vni mea gaudia seruo:*

Septimum, *Ceycis* Thraciæ Regis, cum *Alcione*: NIL HÆC CONIVGIA TVRBAT. Nam etiam post Fata in Auiculas mutati, connubialem fidem tanto Cœli fauore seruant, vt ipso brumali tempore, in earum nidulatione, venti ponant, mare detumescat. Vndè dies Alcionij.

Vltimum, Philemonis cum Baudice POTIVS MORTE IVNGI QVAM VITA DIVIDI. Verba sunt Maximi Valerij de Coniugali Voto ad Philemonem & Baucidem ab Auctore nostro accommodata: qui ab Ioue Hospite quicquid rogassent impetraturi, hoc tantum rogauere, vt ne alter alteri superstes esset.

In laquearijs, alijsque Templi spatijs, Regalia *Coniugum Nomina Sabaudo Nodo* implicata; Symbolicorum Ænigmatum (quos

Gry-

Gryphos Latini, Barbari *Cifras* vocant) miram varietatem pepererunt. *Sabaudus* autem *Nodus*, qui à Priscis *Herculeus* dicebatur, laqueis duobus aduersim sese amplexantibus figuratur: quasi laqueus laqueum capiat vero Coniugij Symbolo: qualem Nodum à Iunone Pronuba ambabus manibus constrictum, in Mammeæ Augustæ Numismatis obseruarunt. Singulis autem Nodis, materia non figura diuersis, Inscriptionem subiecit ad Heroicarum Argutiarum exemplum:

Primus Nodus erat ex duobus *Anguibus* compactus, eo modo complicatis, quo in Mercurii Caduceo, quem *Mercurij Nodum* vocant, *Concordiæ* Symbolum. Itaque in Infula Titulum scripsit ex Propertio, CONCORDIA FELIX. Aliud ex implexa *Vnionum* linea, cum dicto: PRETIOSIOR OMNIBVS VNA; Nimirum, vt Coniugalem hanc *Vnionem* omnibus indi, & Erythræi Vnionibus anteferret. Aliud ex *Adamantino Monili*: NEC FERRO, NEC IGNE. Vt infrangilia Gigantum Vincula vocauit Statius, *Solidoque intexta Adamante.* Aliud ex geminis *congruentium Palmarum* ramis: IN MVTVA FOEDERA Sentiunt enim alternos amores congeneres Palmæ; ex Claudiano; *Viuunt in mutua Palmæ Fœdera*. Aliud ex geminis *Lauri surculi*; NEC FLVMINA SOLVENT. Sola enim laurus fulgure ici non creditor. In alio *Anchoræ* quæ, complicatis rudentibus Sabaudum formant Nodum; VTRINQVE SECVRITAS I. Ad Pindaricum dictum respiciens; *Bonum est duabus Anchoris nti*. In alio gemini *Arcus* iuxtim hærentes; vtraque chorda Sabaudum in vinculum nexata, iaculantur: VINCI ET VICISSE DECORVM, ex Ouidio. In alio, ne omnia persequar, *Iugi* vnius *Vincula* colligata (qualem fuisse Gordianum Nodum tradunt) Sabaudum Amoris Nodum imitabantur, SOLA MORS SOLVERE POSSIT, ex eodem Poeta.

Omnia denique *Aureis Liliorum Floribus* erant disseminata? qui *Iunonij* dicuntur *Flores*: ex eius nempè lacte, vti fabulantur, sati. Et quoniam Liliorum radicem ferunt humani cordis esse simillimam: alicubi Ænigmaticum Symbolum visebatur, quo quæ Liliorum Stirpes gemino ex *Corde* pullulantes, Sabaudum sese in Nodum inflectebant, cõstringebantque Regalia Sponsorum Nomina: multiplici flore, fecunditatis omen.

a Ouid. 7. Met.

LIBRA:

Tertiæ *Molis* hic erat Titulus; quæ Regij Senatus erecta sumptu, nouam Vrbem ingressis in conspectum se dabat: miraque amplitudine ac celsitate, aditum planè triumphalem, ingredientibus Regiam rectamque viam, aperiebat. Tituli autem rationem præcipua declarabat Inscriptio.

FRANCISCAM A FRANCIA,

QVOD SOLE LIBRAM IRRADIANTE,

IN IPSO NOCTIS ATQ. LVCIS LIBRAMENTO NATA:

NE ORBEM QVIDEM INGREDI VOLVIT, NISI IVSTVM

ET SIDERAM ÆQVI IVSTIQVE

LIBRAM ANIMO DEFERENS;

CAROLI EMAN. IVSTISS. PIRNC. REGNO AFFVLSIT.

REGIVS SVBALPINORVM SENATVS,

SANCTISSIMVM VELVTI IVSTITIÆ NVMEN

E CÆLO REDDITVM TERRIS,

FELICISSIME RECIPIT, FIDELISSIME COLIT.

Inscriptioni argumentum fecit natalis hora atque *Sidus*. Cum enim die decimatertia Octobris propè ortum Solis in lucem prodierit, Regia Coniux, geniale illud Astrum sortita est, cuius vim Pontanus in Atania ità celebrauit.

Libra surgente per ortum,
In lucem quicumque venit; non ille Deorum
Contemptor, NON RECTA ANIMI SENTENTIA *mentem*
Deseret.

Qui-

Quibus Aſtronomicorum Poetarum præſagijs accedente diei, atque Tempeſtatis æqualitate ab eo Sidere: argutum *Iuſtitiæ* Symbolum, ſupremoque Senatui maximè proprium exhibuit vt Aſtræam, que ipſa *Libra* eſt, Terris reſtitutam Iudices gratularentur.

Inſcriptioni conſonabat pictura ſuperiore in Tabula vbi *Taruntius* Aſtronomus, *Libræ* ſtellatam Imaginem in Cœlo, Solemque in Libra exorientem, *Romulo* oſtendebat: eam quippè Cœli conſtitutionem in Romuli ortu à Taruntio deprehenſam fuiſſe ſcribit Plutarchus: ex qua Manilius, ad Romulum reſpiciens, feliciſſimum Iuſtitiæ præſagium duxit,

Sed cùm Autumnales cæperunt ſurgere Chelæ:
Felix æquato genitus ſub pondere libræ,
Iudex extremæ ſiſtet vitæque, neciſque, &c.

Hinc atque inde geminum *Iuſtitiæ* Symbolum affixit. In altero heroicum illud ipſum argumentum quod Emanuel Philibertus exponi voluit, cùm Pedemontanum erexit Senatum: *Solem* videlicet in *Libræ Signo*, æquinoctialem ſupra Eclipticam: cum dicto: NEC CITAT, NEC VLTRA: vt in Pedemontanarum Deciſionum Frontiſpicio videre licet.

a In altero *Critolai Libra* à Cicerone celebrata: cuius altera in lance Virtus poſita, in altera Terrarum globus: nec Virtuti Terra præponderat: cum dicto: NEC TOTO FLECITVR ORBE.

Inferioribus Columnarum interuallis Tabulæ continebantur duæ affabræ pictæ. Quarum altera *Emanuelem Philibertum* Sab. Ducem oſtendebat Pedemontani Senatus conditorem: conſtitutiones atque Iura purpuratis Patribus in Auguſtali tradentem, Anno MDCLXIII. Annis planè ante hunc Aſtreæ reducis aduētum centenis: cum hoc inſcripto. SACRI SENATVS PEDEMONTANI CENTENARIA PERIODVS IN NOVA GAVDIA REVOLVITVR.

Habent enim Seculares Periodi, ex Politicorum obſeruatione, fatale quidpiam, ſibique reſpondens.

Altera *Henricum Secundum* Galliarum Regem, feliciſſimo in Coniugio Margaritæ Sororis cū Emanuele Philiberto Sabaudiæ

Duce:

Duce Prouincias in pristina iura Duci resignatem: cum inscripto NVSQVAM IVSTRIOR TRIVMPAVIT IVSTITIA.

In Auersa Molis fronte, Iustitiæ comes CLEMENTIA suum quoque decus exegit, Inscriptione.

IVSTISSIMIS REGIBVS

CONSANGVINEVM QVOQVE IVSTITIÆ NVMEN

PLAVDAT CLEMENTIA,

QVÆ SOLA REGEM A REGVLO, PRINCIPEM

A TYRANNO DISTINGVIT.

EADEM GERIT VTERQVE ARMA

SED ILLE VT NOCEAT, HIC VT POSSIT NOCERE

ÆTHERIO REGI SIMILIS,

QVI NON SEMPER FVLGVRAT CVM FVLGIT,

ET LATIVS TERRET, QVAM FERIAT.

NEQVE IVSTITIÆ LIBRAM FLEXILITAS FLECTIT;

POENARVM ENIM GRAVISSIMA EST POENITENTIA:

ET INNOCENTIAM DOCET NOLLE NOCERE.

Inscriptionis sententiam oculis describebat Pictura, in qua ingens *Clementiæ Deæ* cum *Deæ Nemesi* altercatio spectabatur. Ac *Nemesi* quidem quam Adrastiam alij vocant *a* Vindicis rigidæque Iustitiæ Numen, districto acinaci supplicibus deuinctisque Reis atroci vultu imminebat, tonantes altera manu concutiens frenos: *Clementia* verò è Cælo deuolans, armatam Deæ dextre-

a Tusc. l. 5.

tam

ram retinebat: *Amor* quoque captorum vincula ebrumpere nitebatur. Summo in Æthere, *Libra* fulgebat *Sidus*, quòd ex Manilio, ad Iustitiam simul, & Clementiam inclinet.

Duo quoque *Symbola* hinc inde; ad Regiam hanc Iustitiæ Clementiæque mixturam significandam præfixit, desumpta ex vtriusque Sponsi gentilitijs Insignibus Symboli figura. *Lilium* nempe, qui Gallorum flos est, cum dicto, FLEXILIOR QVO CELSIOR. Nam ex Plinio, *a Nulli Florum excelsitas maior*. Rursusque, *Languido semper collo, & non sufficiente capitis oneri*. In altero *Rosa* (Sabaudorum Principum Torquibus inextus Flos) cum dicto, ET FERIT ET RECREAT. Hanc enim simul, & Spinarum aculeus formidabilem, & grata Gratijs suauitas amabilem facit.

Inter inferiores Columnas Tabulæ quoque duæ ad *Clementiam* referebantur. Alterius argumentum erat *Magni Caroli* Sab. Ducis clemens Victoria in Bernenses fœdifragos, cum hâc Inscriptione, DENA BERNENSIVM MILLIA, CONTRA DATAM FIDEM ADVERSA, CATHOLICÆ FIDEI SERVARE MAVVLT, QVAM SÆVIRE.

In altera, Regij Sponsi indulgentia erga Reos, vinctósque in Sponsæ gratiam, depicta erat, cum hoc Titulo: PARI CLEMENTIÆ INSTINCTV CAROLI NEPOS, IVGALI VINCVLO ASTRICTVS, FERREO ASTRICTOS SOLVIT.

In vtraque Molis facie collocata *Simulacra*, *Sabaudorum Principum* nominibus qui *Iustitia* vel *Clemētiæ* laude floruissent, distinguebantur. Nimirum quoad Iustitiam *Amedeus III. Vindex*. *Thomas I. Iurium tenax*. *Petrus Semiferreus*. *Amedeus IV Barbarorum terror*. *Victor Amedeus Iustus*.

Quoad Clementiam; *Humbertus III. Pius*. *Thomas II. Conciliator*. *Amedeus VII. Pacificus*. *Amedeus VIII. ira vacuus*. *Philippus II. iniuriarum immemor*.

a Plin. l. 3. c. 5.

RE-

REGALIVM VIRTVTVM PANTHEON.

Quarta hæc Moles, Regia prorſus Magnificentia, miroque opere architectonicæ Artis, ac ſublimitate, ſituque ſuper alias eminebant, ampliſſima in Arca ante Regias ædes; vbi tranſuerſaria Porticus ingentem Caſtri Plateam ab interiore Palatij arca ſeiungit. Et quidem duplo illuſtriora merebatur hic locus ornamenta Nam cum ea die Regijs Coniugibus triumphalem Arcum aperiret: ac poſtridie Sacrum Suggeſtum ad explicandam Populo ſepulcralem Chriſti *Sindonem* eſſet de more exhibiturus, eiuſmodi ornatum atque ſignificationem excogitauit Author, vt eadem Moles ad vtramque ceremoniam. Aulicam & Religioſam, æquè videretur extructa. Cum enim Cyprij Regni Titulum Sabaudi Duces meritò ſuſtineant: cumque ad Sabaudos Duces ex Cypri Regno diuinitùs peruenerit Sacra Sindon: ingenio confinxit, hoc eſſe illud *Templum*, quod in Monte Olympo Ciprij Regni vertice propè Amathunta, Veneri dicatum olim fuerat, nunc verò pijſſimæ Cypri Reginæ Franciſcæ à Francia, Virtutibus ac triumphis cōſecratum: ideoque Templum ipſum, REGIARVM VIRTVTVM PANTEON, cenſuit nominandum, vt Marcus Agrippa eo Nomine Templum ſuum inſigniuit, quòd formæ rotunditate Cælo ſimillimum, omnia Numina complecti videretur. Hanc igitur ſententiam in anteriore Molis facie obuia explicabat Inſcriptio.

ADES CYPRI REGINA.

POST TRIVPHALES ARCVS

OLYMPVM, CYPRII REGNI CAPVT,

PRO CAPITOLIO SCANDE:

VBI CEDENTE OLYMPICI FANI PROFANA GLORIA,

VIR-

VIRTVTVM OMNIVM PANTHEON INVENIES,

TE IPSAM.

NAM VIRTVTES OMNES COLIT;

QVI TE VNAM COLIT,

Vt verò triumphali huic Pompæ Sacram Sindonis Pompam interfereret; Inſcriptionis formam auerſa in Molis fronte immutauit:

AVETE CYPRI REGES,

CAROLE, ET FRANCISCA

QVORVM FELICISSIMO ADVENTV

CYPRIORVM REGVM SEPVLTÆ VMBRÆ SEPVLCRA EXCVSSERE.

IAM VESTRO EX CONIVGIO THRACIVM IVGVM

ELVCTATVRAM SE SAGIT CAPTIVA CYPRVS.

QVIS ENIM CYPRIVM DESPONDEAT TRIVMPHVM;

QVIBVS IAM DEVS PRO VICTORIALI ARRHA

TRIVMPHALE SVÆ SINDONIS VEXILLVM.

E CYPRO OPPIGNERAVIT?

Cùm igitur triplici Ordine, infimo, medio, & ſupremo; magnifica totius Molis Machina concreſceret; infimus quidem Ordo vtroque latere cum Porticu iuncta traque

fron-

fronte foras protuberans ; *Olimpici Montis* verticem imitabatur. Ibi sedentia octo *Simulacra* proximiores illis Cipri Reges Reginasque ad viuum exprimebant, à quibus Sabaudi Duces Regni illius Iura sibi vendicant. Primò, *Ianum*, *Cypri Regem*, cum *Maria Coniuge*. Deindè *Ioannem Secundum Cypri Regem*, cum *Helena Paleologa*. Tùm *Ludouicum Sabaudiæ Ducem*, cum *Anna Iani Regis Filia*. Postremò *Ludouicum Sabaudum Cypri Regem*, cum *Carlotta*, *Ioannis Secundi Cyprij Regis Filia*, legitima Regni Hærede.

Quatuor in spatijs eiusdem substructionis, *Vrbium* Quatuor in illo Regno præcipuarum pictæ Imagines, sub Turcico iugo gementium, supplices tendebant palmas. *Salamis* (hodie Famagusta) Cupressu redimita, vndè Cypro nomen: *Paphus* Rosis ornata, ob loci delicias. *Cyrine*, à Cyro condita, Margaritarum baccis, quæ in eo litore pulcherrimæ leguntur, decorata, *Amathus*, mellis fauos manu prætendens, ob singularem mellificij gloriam.

Terminabatur infimus hic Ordo, columellato meniano supra Coronidis crepidinem circumquaque proiecto, in octanguli podij speciem; vnde Sacrum linteum paludati Antistites quaquauersus circumferendo, Populum pro spectaculo bearent. Supra meniani angulos, octo consurgebant *Statuæ Principum* sanctitate insignium, ex vtroque Sponsorum Stemmate. Ex Francis aderant LVDOVICVS REX. LVDOVICVS EPISC OPVS. MARGARITA S LVDOVIGI REGIS VXOR. BLANCA PHILIPPI VALESII VXOR. Ex Sabaudis, HVMBERTVS III. AMEDEVS VIII. LVDOVICA, Institutum Sanctæ Claræ professa. MARGARITA, ex Instituto Sancti Dominici.

Medius Ordo ex infimi summitate, strictiore tamen ambitu, nascebatur; in pulcherrimi Templi effigiem, quam vndique apertam Columnæ sexdecim sustinebant. Huius ex summitate, consimili meniano circumuallata. Supremus Ordo, fastigium operi imponebat, definebatque cuspidatim excelsam in Pyramidem. Quatuor in frontibus superioris Ordinis; *Tabulæ* totidem eleganter figuratæ, insignem Historiam continebāt. Primo argumentum declarabat Inscriptio.

LVDOVICO ET CAROLOTTÆ CYPRI REGIBVS, CYPRII SACRAMENTVM DICVNT.

Secunda Horum Regum priorem pugnam contra Iacobum, *Carolottæ* Fratrem Spurium, Regni occupatorem, exhibebat;

ÆQVOREA PRIMVM FORTVNA.
IVSTIS REGVM VOTIS ADSPIRAT.

In Tertia, *Carolotta*, quæ Ludouico Sabaudo Coniugi, Regni sui Iura solemni cæremonia tradiderat; post alteram pugnam infelicem profuga, & orbata Viro; eadem Iura coram Pontifice ad Carolum Primum Sabaudiæ Ducem, successoresque transmittit. Inscriptio:

CYPRIVM REGNVM SABAVDIS
SANCTE CONFIRMAT CAROLOTTA.

Postrema in Tabula, *Margarita Charnia* Regij Sanguinis Matrona; Sanctissimam Sindonem ex Cypria direptione seruatam secum in Burgundiam deferre dum festinat; prodigioso Iumentorum renisu admonita, Sacram illam Sarcinam Chamberio absistere nolentem, Ludouico & Annæ Cypriæ Sabaudiæ Ducibus affinitate sibi proximis, dono addixit. Historiam leuiter indicabat Inscriptio.

CYPRI REGNI SPOLIVM DIVINA SINDON
MIRE SABAVDIS OBVENIT.

Templi denique Pinnaculo atque fastigio, sexdecim *Simulacra Virtutum*, ad Heroinæ nostræ Virtutas significandas superstabant: quarum Virtutum aliæ dicuntur *Regiæ*, aliæ *Christianæ*. *Regiæ*, Gentibus etiam honore: IVSTITIA, & CLEMENTIA. PRVDENTIA PARATA, & MILITARIS STRENVITAS, & CONSTANTIA. MAGNIFICENTIA, ET

MA-

MAIESTAS. *Christiana* verò, RELIGIO, & DEVOTIO; MODESTIA, & HONESTAS, HVMILITAS, & POENITENTIA. OBDIENTIA, & SIMPLICITAS. Singulæ suis nominibus atque symbolis distinctæ: omnes ad ornandum Virtutum Pantheon concordes.

V O T A.

Antequàm *Regias Ædes* Regij Coniuges ingrederētur *Metropolitanam Basilicam* ad presoluenda vota pijssimè adierunt: vbi Quintam Molem, generosi celsique ânimi Archiantistes Michael Beyamus suopte impendio; ante ipsam Templi faciem præstruxit, cum hac Inscriptione.

POPVLIS QVIETE, ARIS RELIGIONEM RESTITVTA

QVOD VNVM DEERAT VOTIS, CONNVBIVM PRINCIPIS EXPLESSE;

ET GALLICARVM CONIVGVM SERTO; SABAVDIS AVSPICATISSIMO;

DECVMANVM LILIORVM FLOREM FELICITER ACCESSSISE;

MICHAEL BEYAMVS ARCHIEPISCOPVS TAVRINENSIS.

GRATVLABVNDVS VOTA SOLVIT:

ET E FLORIBVS FRVGEM VOVET.

Hæc enim decima est è liliato Gallorum Stemmate Sabaudis Principibus Nupta: quam proinde *Florem decumanum* vocat: nam decima quarumcumque rerum, omen habet: & eximia quæque dicuntur *Decumana*. Hanc igitur Pij Præsulis Redauspicationem vocare lubet; dum enim pro felici Coniugio Vota

sol-

soluit, pro felici Prole vota concipit. Surgebat igitur Sacro ornatu magnificus hic *Arcus*, qualem requirebat Augustissimum in Templum Triumphalis ingressus. In intercolumnaribus Scaphis, gemina Simulacra geminas Beatitates in Inscriptione memoratas significabant: RELIGIONEM & PACEM. Superioris Ordinis *Simulacra*, quorum Tutelarium Sanctorum effigiem referebant MAVRITII, atq, SECVNDI, quos assiduis Votis Populus vniuersus, ac præsul interpellarant. De supremo Fastigij angulo Regia vtriusque Sponsi pendebant *Stemmata*. Supra Scaphas hic inde, *Stemmata* Archipræsulis. Cætera spatia *Trophæorum Fasces*, quà Sacrorum, quà regalium, ac *liliorum* varia schemata, decorè, venustèque complebant.

MARTIS TAVRVS.

Posteà die , cum ad Augustæ Vrbis Prætorium Augustissimi Coniuges accessissent; condigna prorsus Magnificentia, atque splendore à Ciuitatis Moderatoribus , ac Decurionibus excepti fuere: ac præsertim *festiuo* nocturnorum ignium *spectaculo* in lætitiæ significationem: cuius Argumentum ab eiusdem Vrbis insignibus noster Author deriuauit. Nam quoniam, vt diximus, antiqua Vrbs ab Agyptio conditore Api, *Taurinum* Stemma duxit, atque Nomen; eandemque Vrbem Martis Astro suppositã ferunt: commẽtus est, hunc esse *Martis Taurum æripedem*, Aurei Velleris custodem, qui cum fulmineos efflaret ignes, nec domitoris manum , iugumue pateretur; tùm verò aduentante Iasone Thessaliæ Rege, cum Medea noua Nupta; admirabili eorum virtute mansuefactus, fatalibus vinculis detineri gestijt, vltròque domitas ceruices iugo submisit. Voluit igitur ex fabuloso acroamate, argutam sequi allegoriam, ad significandam Taurinæ Vrbis fidelitatem vnos erga Sabaudos Principes: atque humillimam præsertim obsequelam, ingentemque lætitiæ ardorem, ex Regiorum Coniugum felicissimo aduentu. Allegoriam explicabat Inscriptio.

DOMITORE AMORE,
FLAMMIVOMVS MARTIS TAVRVS,
THESSALICI DVCIS, ET COLCHIDIS HEROINÆ,
AMANTIVM CONIVGVM, VLTRO AMAT IVGVM;

ET LÆTIORIBVS SE FLAMMIS ADOLET.

Olitorium igitur Forum, quod antè Vrbanum Prætorium latè virescit, herbescentem esse *Campum* confixit, vbi *Martis Tauri* pabulabantur: qualis à Poetis ille describitur ille locus; *a*

Conueniunt Populi sacrum Mauortis in Aruum.
Hic adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripedes Tauri: tactaque vaporibus herba
Ardent, &c.

Mediam verò Machinam finxit Author confragrosum esse Claustrum, vbi *Taurus* ille omnium ferocissimus asseruabatur, nam quos numerat Ouidius. Hic igitur scopulosa è cauea primus sese obtulit erectus, (planè vt in Augustæ Vrbis Stemmate) flammasque anhelans; vt apud eundem Vatem: *b*

——— *Sic tum Claustris emersit vterque*
Taurus; & immani perflant turbine flammas
Arduus: atque atro voluens incendia fumo. &c.

Sed cum ex aduerso prodijssent *Iason* Clypeo instructus, in quo Sabauda fulgebant insignia; eiusque *Sponsa* vinculum tenens Sabaudis nodis persimile: horum ante pedes inflexa ceruice procubuit Fera, coerceri se passa: *a*

Sed non incendia Colchis (pergit Poeta)
Aspirare sinit: Clypeoque illiditur ignis

Eius igitur *Clypei* fulgore nobiliores flammas concipiens *Taurus*; lucere primùm, tum adoleri, festisque vndique scatere flammis in altum abeuntibus quasi stellatus Taurus alter Cælesti succederet. Cùm cætera *Simulacra*, atque ipse *Scopulus*, iucundissimis lætitiæ ignibus conflagrarunt.

Hæc sane felicissima præsagia Vrbē ingrediētibus spōsis, Regiæque Matri fortunatissimæ, Ciuiū amor, Magistratū studia, Præsulū Vota, Musarū ingenia, Principes ipsi sibi nō īmeritò gratulabātur. Sed heu īprouidæ Hominū mentes; heu recōdita & perplexa Regnorum Fata! paucis post mensibus, incongrua Matris, iunctimque intempestiua Sponsæ Mors, Principem, Aulam, Fora, Vrbem, Aras funestauit: & Author ipse, qui læta hæc omnia præcantarat; vtrumque funus defleuit.

a *Ouid. ibid.*

REGIARVM
ÆDIVM
ORNAMENTA·

REGII PALATII TAVRINENSIS ORNAMENTA.

NIHIL his in Ædibus est, quod non rapiat oculos; Regiamque Caroli Emmanuelis eo Nomine Secundi, Magnificentiam, vel tacendo, non eloquatur. Plurimus hic Auri nitor, pretiosa supellex, admirabiles Sculpturæ, nobilis Pictura, nobiliores Historiæ, immemorabilis æui memoriam reuocantes. Atqui, cùm singulæ Picturæ suis Inscriptionibus animentur: omnium tamen argumenta vnius Emmanuelis Thesauri ab ingenio, atque calamo manare voluit optimus Princeps.

Ædium igitur Porticum ingressis, in primo scalarum ascensu, *Equestris statua* se profert *Victoris Amedei*, quàm ære fusili, marmoreo in equo sedentem, vtroque artis miraculo; quasi domesticum larem, locique Præsidem, gratissimus filius collocauit, cum hac *Inscriptione* in anteriore Basis fronte.

D. VICTORIS AMEDEI
BELLICAM FORTITVDINEM;
ATQVE INFLEXVM IVSTITIÆ RIGOREM;
METALLO EXPRESSVM VIDES.
TOTVM ANIMVM VIDERES,
SI VELOX INGENIVM, FLEXILEMQVE CLEMENTIAM,
EXPRIMERE METALLVM POSSET.

Oppositas in Basis fronte.

D. VICTORI AMEDEO
QVOD VNVM RAPERE FATA POTVERVNT,
REGIAM ORIS MAIESTATEM,
ÆTERNA VINDICAT HÆC IMAGO.
IN REGIAS VIRTVTES, ET HEROICA GESTA,
IVS NVLLVM FATIS RELIQVIT FAMA.

AVLÆ REGIÆ ORNAMENTA.

Maxima hæc *Aula* conquadrata; ad summum scandentibus prima panditur; quam SAXONICÆ GLORIÆ nuncupare, Auctori nostro visum est: nulla enim visuntur emblemata vel ornamenta, quæ insigne aliquod decus Saxonicæ Domus, vnde Sabauda origo, non adumbrent. Superna, vbi multiformis aurearum trabium procursus multa in spatia rotunda, & angulosa, contignationem distinguit: medianò in æquore apprime spatioso, appictus Iupiter alte sedens, armatæ Viragini, quæ *Saxonia* est, de stemmate noscenda, sceptrum porrigit: *Fatumque* astans, Diphteram, hoc est Amaltheæ Capræ pellem, vbi futura omnia descriptè continentur, ostendit; atque in ea grandibus literis fatidicum legitur carmen: *a*

His ego, nec metas rerum, nec tempora pono.
IMPERIVM SINE FINE DEDI.

Sub pedibus itaque Iouis, supra deiectam Metam *Tempus* sternatur, passis alis, fracta clepsydra, retusa falce. Propè Iouem, *Mars*, & *Saturnus* (Prisca Saxonum Numina *b*) præsagio læti. In imo, *Rhenus*, & *Albis* contermina Saxoniæ Flumina Iuncis coronata, scatentibus incumbunt in Vrnis. Actuosa penitus, & nobilis pictura, antiquorum digna fama.

Quatuor proximiora spatia decircinata, quatuor Facultatum Imagines continent, quæ strenuos Heroas æternitati sacrant. *Historia*, quæ Musa est Clio: pennarum serto redimita, in ephemeridas acta refert: cum iuscriptio, *a* TRANSACTIS TEMPORA REDDIT. Propè Musam, *Mercurij Virga*, quæ Manes ad vitam reuocat. *Veritas* Speculum tenet; *Fama* tubam.

Alio in spatio, *Poesis Heroica*, siue Calliope, Oleastro decorata, cum Virgiliano Emistichio: NOMEN LAVDESQVE MANEBVNT. Assidet *Apollo* Cithara laudens: & *Pegasus* vngula saxum feriente fontem elicit, vnde doctum furorem Poetæ bibunt.

Tertia, *Pictura*, quę muta Poesis est, laureata; Sigueardi Saxonis effigiem pingit, operi intenta: cum Inscripto; ÆTERNITATI. Ex Protogenis dicto; qui obiurganti, quòd manum de Tabula nesciret dimouere, illud tantum respondit, *Aeternitati pingo*. Assidet

a *Ex Vir. I. Æneid.* b *Ex Krant. Saxon.*

det *Simulatio*, versicolare amictu; altera manu lauram tenens alteta digito labris impresso, Silentium indicit. *Aligeri Puelli* astites, & circumuolitantes, aut pigmenta ferunt, aut colorum loculamenta, tabellas, peniculos, spongiam deletilem, aliaque ad pingendum necessaria ministrant.

Vltima *Sculptura*, ferreis apicibus coronata, ad formam Videchindi Magni Statuam elaborat; cum hac Inscriptione; COELO RESTITVIT CÆLO. *Prometheus* furtium è Cælo ignem ferula defert, quo Statuas animabat. Locum ipsum veluti statuariam officinam occupant informes lapides; illaborata Simulacra, marmorea Saxonum Stemmata; acuendorum scalprorum Rotæ, Mallei, aliaque lapicidarum instrumenta.

Reliquæ Contignationis Areæ, varios *Trophæorum Fasces*, suis Titulis insignes, continent ad Heroum Saxonum æternum decus appensos. Primum *Trophæum* barbarico priscorum armorum, ac gestaminum genere coagmentatum? Vandalico insigni, nempe *Aureo Leone* cruentis Clypeis insculpto? hunc in alligata tabella Titulum gerit: SIGVEARDVS SAXONVM REX VANDALIS EIECTIS Primus enim Signeardus è Scandia in eam Vandaliæ Prouinciam profectus; deterrimam Gentem ab ijs sedibus expulit, Regnumque Saxonicum fundauit.

Aliud *Trophæum* ex diuersis Christianorum Templorũ, atque Altarium, insignibus congestim colligatis. VIDECHINDO MAGNO, OB RELIGIONEM PROPAGATAM. Hic enim primus ab Ethnica superstitione, ad synceram Christi Religionem versus, Regnum totum conuertit.

Aliud ex Naualibus armamentis. VERTEGIRVS ANGLIÆ DVX, BRITANNIA SVBACTA. Nam primus felici Classe victricia arma in Britanniam traiecit, vt subinde dicetur.

Aliud ex Imperij Romani Augustalibus Notis. HENRICVS AVCEPS, IMPERIO PROMERITO. Is nimirum Saxonum primus ad Imperij fastigium eunctus est vel inuitus.

Aliud ex bellicis armis, HENRICO LEONI SAXONI, OB HOLSATIAM REDVCTAM.

Aliud ex maritimis Manubijs. BRVNONI SAXONI, NORTMANNIS FVSIS, FVGATIS.

Aliud ex Turcis Spolijs. CONRADO SAXONI, OBRE-

CVPERATAM HIEROSOLYMAM.

Aliquid ex frugibus, atque instrumentis ad agrariam culturam pertinentibus. OTHONI MAGNO IMP. OB. FELICITATEM ITALIÆ REDDITAM. Pulsis enim Græcis, desolatam magna ex parte Italiam vberauit.

Aliud ex Pontificiæ Dignitatis ornamentis. OTHONI III. IMP. OB PONTIFICEM SERVATVM. Gregorium enim V. contra Ioannis Pseudopapæ, & Romanorum quorumdam impietatem sustinuit.

Aliud ex Apicibus, alijsque honestamentis Cæsareæ, atque Electoralis Dignitatis: cum Inscriptione: GREGORIO V. SAXONI, PONT MAXIMO, OB ORDINATVM IMPERIVM. Hic enim Othoni III propinquo suo, a quo seruatus fuerat, gratas referens vices, Imperatorem salutauit: & in Concilio Romano, celeberrimæ Constitutionis de Germanicis Cæsarum Electoribus, Author fuit. Itaque Otho Res Romanas, Gregorius Germanicas, ordinarunt.

Aulæ verò Parietibus totam *Saxonici Stemmatis* circum vndique Historiam appinxit: octo in spatia, pensilium specie Tabularum, dispertitam. Eadem quippè Insignia de Saxonico Stemmate in Sabaudum immigrarunt.

Prima igitur in Tabula, *Siguéardus Saxo* cum Vandalorum Rege confligens, *Equinum Pullum nigricolorem*, infrenem, & erectum, argenteo in Clypeo gestat: nigra ipse chlamide paludatus, nigro vexillo, nigris galeæ lemniscis, nigerrimum insidens Equum. Victorque Hostem (qui cruento in Scuto Aureum Leonem ostentabat) exanguem lancea prosternit: vniusque prælij lucrum est Regnum. Historiæ alludit Inscriptio.

FVNEREVM QVEM CERNIS EQVVM

HORRENDO SIGVEARDI SAXONIS HÆRENTEM CLYPEO,

VANDALIÆ FATALIS, VT OLIM TROIÆ,

AD BARBARORVM EXITIVM

a *Ex Virgil. Epigr. de Clio.* INNV-

INNVMEROS HEROAS PARIET.

Nimirum; à Signeardo innumerabiles Heroes ſtrenuiſſimi; ac præſertim Sabaudi, tanquam ex Troiano Equo prodiere.

Cur verò poſtindè Saxonico, & Sabaudo in Stemmate non Ater, ſed *Candidus* irrepſerit *Equus*, proxima docet Tabula, vbi *Videchindus Magnus*, Signeardi abnepos, ſacra Baptiſmatis lympha ad Viſceram fluuium,cum ſuis Populis,luſtratus;auita demurat Inſignia. Huic enim Magnus Imperator Carolus Nigrum Stemmatis Equum candido nitore perfundit. Ipſe Videchindus cum duobus liteiis Videchindo,& Vigiberto, candida in chlamyde, ſubmiſſo genu, nouum à Carolo Inſigne ſuſcipit, Nepotibus tranſmittendum. Rem notat Inſcriptio.

CHRISTIANÆ FIDEI CANDIDATO VIDECHINDO

PVLLVM AVITI STEMMATIS PVLLVM

CANDEFACIT MAGNVS CAROLVS.

AD PALMAM VERE OLYMPICAM PROPERANTI,

HAVD ALIVS CONVENIT EQVI COLOR.

Albis enim Equis, albiſque bigis Olympico in Curriculo certabant. Iiſque Rheſus in certam Victoriæ ſpem vtebatur. Catull. *Non Rheſi niueis citiſque bigis.*

At quod Saxonico atque Sabaudo in Clypeo, præter candidum Pullum *Faſciolæ*, aliquot aurei atrique coloris alternatim ac trãſuerſim,adiaceant,ex tertia diſcitur Tabula,vbi *Otho Balenſteden. ſis* Saxo Anhaldiæ Comes,deuictis Vandalis qui Romanum infeſtabant Imperium,tantam mox fiduciam de Cæſarea beneficentia concipit, vt nouo Stemmate,nouam ſibi,ſuiſque Fortunam ominetur. Ipſe igitur feroci in Equo armatus ouans; ac præ ſe captiuos agens Vandalos; Equo gentilitio de Stemmate abraſo, *diſcoloribus* hiſce *faſciolis*, (quæ Imperij Coloribus reſpondent) Clypeum

peum insignitum, vt Anhaldinæ posteritatis Omē, ostentat. Rem tangit Inscriptio.

OTHO SAXO ANHALDIÆ COMES,

SAXONICO EQVO DISCOLORES IN FASCIAS MVTATO,

NOVO STEMMATE, NOVAM SIBI FORTVNAM SAGIT

NEC VIRTVS VOTIS,

NEC VIRTVTI FORTVNA DEFVIT.

Ac eius quidem votum litasse, consequens testatur Tabula; in qua *Bernardus* Anhaldiæ Comes, à Friderico Cæsare ob insignia facta Ducali Apice donatus; Cæsarem rogat vt Patrium Stemma cum Fratribus commune, singulari aliqua distĩguat nota. Ac Cæsar foliatum *Rutæ ramusculum*, quem in manu habebat (nam ea planta delectabatur) supra Bernardi Clypeum obliquat. Atque inde Saxonico, & Sabaudo in Stemmate, *Rutea Corolla* supra bicolores Fasciolas obliquæ proserpit. Inscriptio sic habet.

BERNARDI ANHALTINI SINGVLARIA MERITA

SINGVLARI DVCATVS DIGNITATE MVNERATVRVS

FRINDERICVS CÆSAR,

AVITIS FASCIOLIS RVTEAM COROLLAM ATTEXIT.

APTE: QVID ENIM DIGNITAS NISI AMARVM DECVS?

Cur autem *Beroldus Saxo* Primus Sabaudiæ Dominator, Saxonicum Equum, *bicipitis Aquilæ* in pectore conclusum, pro Stemmate gestaret, Quinta indicat Tabula. Hoc enim Clypei de-

decus ab *Othone III.* Imperatore accipit, dum ad tuendum contra Ligures Arelatensem Regem Rodulphum mittitur, annuente Procerum cætu. Quod in augurium felicitatis trahit Inscriptio.

EQVVS BELLA CARTHGINI

AQVILA VICTORIAM ROMÆ PORTENDIT.

SCITE IGITVR BEROLDO SAXONI OTHO PATRVVS

EQVVM AQVILÆ, VICTORIÆ BELLVM, NEXVIT;

NAM PRO ALLOBROGIBVS PVGNASSE,

AC VICISSE, PERINDE FVIT.

Equi præsagiunt Pugnam, inquit Plin. l. 8. c. 42. Ac Virg. 3. Æn.
——— *Bellum ò Terra hospita portas*
Bello armantur Equi: Bellum hæc armenta minantur.

Proindè in Carthaginis fundaminibus inuentum Equinum Caput, Belli sedem futuram illam Vrbem portendit. *Aquilam* verò Victoriæ auspicem infulminabilis natura fecit: Plin. l. 2. c. 55. Prætrequamquòd reliquarum volucrum ostenta quæcunq; oblata essent, interuentu suo Aquila delebat. Valerian. lib. 19. c. 1. Romanis ideo legionibus sacra: & Romę omnium gentiū victricis Insigne.

Quoiam verò in Saxonici atque Sabaudi Clypei angulo, *trium Lunularum* Imagines apparent, quas alij Vaginarum, alij Calcarium, Mucrones vocant; sequenti ex Historia pendet origo. Cùm enim *Anglia* Saxoniæ Ducatus (alij *Angriam* scribunt) Mucrones illo pro gentili Stemmate gestaret: tùm verò *Anglia Dux vertegyrus* Saxo, felicibus armis subacta Britannia: Angliæ Nomen Britanniæ indidit: & *Britannicis Leonibus Anglicos Mucrones* adiecit. Sexta igitur in Tabula, Vertegirus Britannico in litore Victor, Regali è Solio supplicibus Britannis Iura dat: & ingentem Clypeum vtroque Symbolo insignem tenet, cum hac Inscriptione,

ANGLIÆ DVX, BRITANNIÆ DOMITOR VERTEGIRVS

BRITANNICIS LEONIBVS MVCRONES ANGLICOS INFIGENS.

BRITANNIS LEGES DEDIT, NOMEN ERIPVIT

ET MIRANTE OCEANO,

VBI NATABAT BRITANNIA, NATA EST ANGLIA

Septima in Tabula, *Henricus Auceps*, Saxonicis diſſidijs cum Imperio compoſitis, Imperium recuſando promeritus, biſido in Clypeo *ſectam Imperij Aquilam, ſectumque Saxonicum Pullum* componit.

PRIMVS HENRICVS AVCEPS,

ROMANA INSIGNIA SAXONICIS NECTIT INSIGNIB.

AVSPEX PLANE AVCEPS,

CVI VEL INVITO

AVGVSTÆ SE OBTRVDVNT AVES.

Poſtrema in Tabula, *Henrico Fratri* poſt perniciale diſſidium veniam, pacemque flagitanti, *Otho Saxo* Imperator, inſperatum Bauariæ Ducatum; nouumque Stemma *luſoriæ inſtar Tabulæ* Teſſellatum, ſaxonico Equo ſupra Galeæ conum prominente, clementer impertit: Inſcriptio ſic habet.

OTHONIS MAGNI FRATER, ATQVE HOSTIS HENRICVS,

DVM VENIAM ROGAT, BAVARO DONATVR SCEPTRO.

DE-

DECVIT LVSORIÆ TABVLÆ SPECIES BAVARICVM STEMMA.

NAM LVDENTE AMORE

QVI VINCITVR LVCRVM FACIT.

Tabullarum interualla, aliorum Saxonum ſtrenuorum *Equeſtribus Simulacris*, ad ornamentum atque Hiſtoriam pertinentibus complentur: Fulgentibus in cuiuſque Clypeo ſuarum Prouinciarum Inſignibus.

AVLA INTERIOR.

Hanc *Dignitatum Aulam* vocauit Author, quòd in omni ornatu præcipua Sabaudi Principatus Decora, & acrementa comprehendat. Celſa igitur in contabulatione, aureo veluti Cælo, IMPERATORIA MAIESTAS, mitrata, paludata, Coronas, Apices, Sceptra, Equeſtria ſigna diſtribuit. Infràque volitans Fama, buccia turgentibus geminas inflat Tubas. Sinuoſo in limbo Horatianum legitur dictum, AD ORTVS SOLIS, AB HESPERIO CVBILI. Ex Ode 15. libri 4.

Per quas latinum Nomen, & Italæ
Creuere, Gentes, Famaque, & Imperi
Porrecta Maieſtas, AD ORTVS
SOLIS, AB HESPERIO CVBILI.

Imperialium enim Principum Dignitas, æquè in Eoo, atque Occiduo Imperio, ab Auguſta Maieſtate, veluti à fonte promanauit.

Mediam igitur hanc Tabulam, geminæ altrinſecùs Tabulæ intercipientes, vtranque Sabaudorum Principum Dignitatem inſigniorem oſtendunt; Occidentalis nempè Imperij *Perpetuum Vicariatum* & Orientalis Imperij *Perpetuum Electoratum*.

Dextra ergo in Tabula *Conradus Imperator* in Procerum conſeſſu

sessu Gladium, perpetui Vicariatus Insigne, Amedeo Secundo Sabaudiæ Comiti committit. Ad Tabulæ ornatum, in imo assidet *Roma* rerum Domina; & *Tiberis*, Patrem flauam ex Vrna effūdit lympham. Rem attingit Inscriptio.

Occidui Imperij perpetuo Vicariatu cluet Amedeus II. & absentis etiam Cæsaris Maiestas, Sabaudo fulgurat gladio.

Ad læuam, Bisantio recepto Orientalis Imperij *Electores* constitui, *Balduinum* Belgam legitimis suffragijs ad Constantinopolitani Imperij fastigium prouehunt. Porrò in Electorali Collegio suffragij ferendi Ius habuit *Sabaudus* Sabell. Ennead 9 lib. 5. alijsque Scriptores. Græci autem Imperij Stemma *Crucem* continebat, quatuorque angulatim initiales Characteres B. B. B. B. hoc est *Basileus Basileon, Basileuon Basileuondas*: latinè, *Rex Regum Regnare faciens Regnantes*. Summa in Tabula, *Fortuna* Vrnam Sortium tenet. In ima Tabula, *Græcia* diuitias spargit: & *Danubius* senis perpluit Capedinibus, nam ostijs totidem in Pontum euoluitur. Inscriptionis hæc est sententia.

Oriētalis Elector Imperij Thomas Sabaudus, Electoralis apicis iura Nepotibus transmittit; reuicturo etiam vso, si Christianas concordia reuiuiscat.

Cætera dignatatum monumenta circumparietes, elegantér picte memorant Historiæ, quas vel sine coloribus sola pingere possit Inscriptio; hoc ordine.

I. Sabaudiæ Seruatori Beroldo, regendos tradit Sabaudos Rodulphus Burgundiæ Rex: & laborum merces est labor.

Hunc enim de Liguribus triumphantem, Rodulphus Arelatensium Proregem, & Sabaudiæ quam seruarat Principem constituit.

II. Humbertum Sabaudiæ Comitem Manfredus Italiæ Marchio Iugali Filiæ nodo, & hæreditario Apice vincire facilius potest, quàm armis vincere.

Hac igitur in Tabula Humberto Primo nubes Adelaidis, Manfredi

fredi Filia; acerrimè bello finem imponit; & dotalem Secusiæ Comitatum, atque Italiæ Marchionatum secum defert.

III. Ab Henrico IV. Amedeus II. in Augusto Comitalium Principum Quatuoruiratu cooptatur. Quorum tanta authoritas vt Reges subditis, Imperator Regibus, imperet.

IV. Salutiarum Marchionem clientelari alligans Voto Humbertus III. Italici Marchionatus delibata Iura integrauit.

Mamfredum nempè Manchionem.

V. Nouis donatus Prouincijs, nouo ritu profitetur Petrus Semiferreus, & Semiaureus: vt Auromuneratorem decoret, Ferro muneratum tueatur.

Huic enim, qui à Ricardo Cæsare Quiburgensium, & Vantuarum Prouincijs auctus fuerat; cum suboluisset nonnullos Augusto ex Collegio Proceres satagere, ne Cæsarea Munificentia frueretur; generosa fretus confidentia, Cæsaream fertur Aulam ad dicendum clientelare sacramentum ingressus, altera sui parte aureo nitens amictu; altera cataphractus & ferro rigens: nouamque cæremoniam stupenti Cæsari, rationem illam reddidisse: illique postidè à Petri Semiaurei, & Semiferrei hæsisse cognomentum.

VI. Ab Asiana redux Victoria Philippus Sabaudus, felicissimo Isabellæ Achaicæ coniugio Pelloponesiũ Principatũ, septem olim Regnis inclytum, Pedemontano Principatui connectit.

Peninsulam illam alij *Moream* vocant; ab eoque Philippo longa Sabaudorum series deducta; quos *Achaiæ*, vel *Moreæ* Principes vocarũt; quoadusque omnia Orientalis Imperij Spolia Thracius Raptor conuasauit:

VII. Et Filiæ connubio, & postremis Tabulis Theodorus Paleologus sancit, vt Paleologa Stirpe Viris defecta, Monferratensis Marchia Sabaudo accrescent Imperio.

VIII. Ab

VIII. Ab Ladislao Prouinciæ Comite destituti Nicienses; dum sua libertatis arbitri Clementiam Fortitudinemque Sabaudorum Principum demirantur, eisdem parere malunt, quam sibi imperare.

Ipsa in Tabula Niciensium legati Amedeo VI. qui cognomento Rubeus dicitur, Iusiurandum sanctè præstant. Anno 1388. assentiente Ladislao.

IX. Amedeum VII. ex Comite Ducem creat Sigismundus Cæsar, ne fragrante nouorum Principum ambitu, antiqua Imperialium Principum Dignitas minuatur.

Nam paucis antè annis, Vencelaus Imperator, Mediolanensis Ducatus Titulum, & Insignia, Ioanni Galeatio Virtutum Comiti, inconsultis Electoribus, ingenti pretio vendiderat: proinde ab Electoribus Imperio exautoratus.

X. Carolotta Cypri Regina, cùm Patrij Regni Iura omnia in Carolum Sabaudum, posterosque transtulisset; morti penè contigua, coram Innocentio VIII. acta confirmat; & vltimum vitæ actum claudit.

Anno 1459. Dominica prima Septembris, solemni more coronata fuerat trium Regnorum Regina, Cypri, Ierusalem, & armeniæ. Lege Annales Ecclesiasticos sub illo Anno, & sequentibus.

Singula Tabularũ interualla, Prouinciarum Insignibus atque Stemmatis, principiumque Fluminum Imaginibus ornata; decorem augent atque Historiæ seruiunt. Ac ne quid inornatum relinquatur; cum ab Ostiorum trium super liminari, ad vsque Aulæ coronidem alta intercedant spatia aulæorum nudata, choragio placuit tria illa spatia exemptilibus obtendere Tabulis, appicto Emblemate aliquo ad Dignitatem Symbolicè ac generatim alludente. Primo *Ianus* Italiæ Rex, Saturnum Vicarium ad legit; & Astræa Iustitiæ antistita, in Terras deuolat. Secundo, *Diadumeno* Pileum eripiens Aquila, Regiæ imponit Statuæ: quod fatidicorum iudicio, Regiæ dignitati omen fecit. Vltimo, Aquila Ganymeden ad Astra euehit, neglecto Canum latratu: promotæ Virtutis Symbolum.

AN-

ANTERIVS CONCLAVE
Ad Meridiem.

Pulcherrimum hoc,& Dignitatum Aulæ contiguum Conclauè REGIIS VIRTVTIBVS meritò nuncupauit Author: nam Dignitas fine Virtute, indignitas eſt.

Summo igitur in lacunari *Virtus* emicat, amazonica ſpecie; candido cultu, tricipitem ferrea catena cohibens, ac rutila face diuerberans *Chimæram*:quo Monſtro Vitium omne monſtratur. *Pallas* autem ſublimis, Virtutem coronat; addito Maniliano dicto: CVM VIRTVTE POTESTAS.

Toto verò parietum ambitu Duodecim *Virtutes Regiæ*, totidem Tabulis viſuntur expreſsæ; ſuis quæque Symbolis atque inſignibus iconolicè diſtinctæ. Singulis autem Tabulis appicta eſt conſentanea Virtuti Hiſtoriola ex vetuſtis Sabaudorum Principum monumentis (nam recentia per ſe coruſcant) vt quæque in Principe Regia Virtus excelluerit, imitatrix poſteritas ſentiat. Hiſtoriarum porrò argumenta Inſcriptionibus demonſtrantur, non temporum, neque Principum, ſed Virtutum ordine ſeruato. Prima igitur, Regiarum Virtutum Regina ſedet.

Religio.

CLARVIT IN PATRIÆ INCENDIO

HVMBERTI III. RELIGIO:

QVI SACRATO PONTIFICI,

QVAM DESECRATO CÆSARI OBSEQVENTIOR;

MALVIT REGIONEM SIBI,

QVAM RELIGIONEM NVMINI DEPERIRE.

Cernitur hac in Tabula *Secuſinæ Vrbis* conflagratio; aſtante;

atque iubente *Friderico Ænobarbo* Eximperatore Diris deuoto Nam quòd Humbertus Sabaudiæ Comes, Sanctissimi Pontificis Alexandri III partes religiosè sustineret, ille impios animi, execranda crudelitatis exempla, ab huius Vrbis cæterarumque Supalbinarum direptione atque incendio, est auspicatus.

II. Pietas.

E CASTRIS IN CLAVSTRA,

E SOLIO IN SOLITVDINEM DIVERTENS;

INCVLTA IN EREMO

OCCVLTAM PIETATEM COLIT AMEDEVS VII.

SED NOTIOR DVM LATET,

AD TRIREGNVM VOCATVR DVM REGNVM FVGIT.

Hic est ille Dux bellicosus, qui pacata Italia, vt soli Deo viueret, in Ripaliæ scopulis ignotam sibi Thebaiden est molitus. Hunc tamen in illo arcano, Pontificatus inuenit, quem (vt Ecclesiam quoque pacaret) sine crimine accepit, & cum virtute deposuit. In sacris Annalibus historiam leges.

III. Magnificentia.

TOTA VERO HVMBERTI PRIMI PECTVS

INTRAVIT MAGNIFICENTIA.

TOT ENIM DIVINAS ÆDES

AD CÆLVM PASSIM EREXIT;

VT SABAVDÆ SOLITVDINES,

COELITVM COLONIÆ VIDERENTVR.

Visi-

Visitur in hac Tabula *Humbertus*, Noualiciensis Templi molitoribus instans. Hanc enim, & Secusinam Abbateiam, & Maltacenæ Prioratum; denique, vt Pingonius scribit, *Ecclesias alias fundauit, dotauitque plurimas*. Nihil autem Magnificentius, quàm Diuis Templa dicare.

IV. Liberalitas.

QVID PHILIPPI PRIMI LIBERALITAS?

QVI POPVLO PER PRÆCONES ACCITO,

CREDITORIBVS DEBITA, DEBITORIBVS CREDITA

ELARGITVS:

PRETIOSVM NIHIL IN LOCVLIS RELIQVIT,

NISI SE IPSVM.

In Tabula videas Præconum tubis conuocatam fluere Turbam ipsumque Principem, ex arculis atque scriniolis eductas opes, & chirographa, erogantem.

V. Clementia.

AT PHILIPPVS ALTER;

FACTIOSORVM INGRATIIS TANDEM DVX;

CRVENTIVM VINDICTÆ GENVS INVENIT,

CLEMENTIAM.

NAM SINE FERRO,

TOTVM CONSCIIS CRVOREM OFFVDIT PVDOR.

Hic est *Philippus*; qui Brixia sola donatus se *Philippum sine solo* appelari iubebat. Hic, tametsi pupilli amantissimus, à perfidis tamen Magnatibus, qui se, vt ipsi regnarent, zelatores mentiebantur, insectanter lacessitus: & externis tandem Victorijs clarissimus; cum Pupillo pronepoti inopinanter successisset; quos perditurus credebatur, peramanter complexus est, *ac maioribus etiam* (vt nostri scribunt) *honoribus affecit*. Hunc igitur inauditum Clementiæ actum Tabula repræsentat.

VI. Seueritas.

AMEDEI VERO SEXTI

LACESSITA CLEMENTIA IN SEVERITATEM VERSA

ANTISTITIS OPPRESSORES SEDVNENSES

SEMEL INCRVENTA REPRESSIT.

ITERATVM PIACVLVM FLAMMIS EXPIANS;

GEHENNÆ PROLVSIT.

Olim enim Sedunensis, Friburgensis, & Valesianus Comitatus Sabaudis obtemperabat. Ac Sedunensem præsertim ab Henrico IV. Amedeus Secundus acceperat.

VII. Iustitia.

PROFVGÆ AVTEM IVSTITIÆ

PERFVGIVM PANDIT LVDOVICVS;

TAVRINENSEM NEMPE ACADEMIAM;

TOT IVRIS ORACVLIS PERSONANTEM;

VT

VT IVDICES SI PECCARE VELINT,

ERRARE TAMEN NON POSSINT.

Non enim errat, qui sciens peccat. Hic igitur Ludouicus Achaiæ Princeps, & Pedemontij; Benedicti XI. Pontificis Maximi, & Sigismundi Cæsaris beneficio, Augustæ Taurinorum Doctrinarum vniuersarum Athenum erexit.

VIII. Modestia.

ALTERVM MIRACVLVM VIDERE PISÆ;

VBI IMPERII CELSITAS

AMEDEI QVARTI MODESTIAM

FRVSTRA INTERPELLAVIT.

PLVS EST PRINCIPEM NOLLE EXTOLLI,

QVAM TVRRIM INCLINARI.

Ad famigeratum miraculum alludit Pisanæ Turris; quæ siue casu, siue artificio cernua, semper casuræ similis, nunquam cadit Maius igitur, inquit, miraculum stupuere Pisæ; vbi post Henrici VII. obitum, cum Amedei Magni strenuitatem omnium vota, non modo inuitando, sed eligendo, [vt Historici loquuntur] ad Imperium accerserent; sola obstitit eius Modestia, ne extolleretur.

XI. Celeritas.

OCCVRRIT OCVLIS

BELLICA THOMÆ PRIMI CELERITAS.

QVI CVM CISALPINA,

PRINCIPIBVS SPOLIATA, SPOLIVM PENDERET;

FVGACEM ARRIPIENS FORTVNAM,

PALMAM PRERIBVIT.

Nimirum, post Secusinum incendium, cùm perditissimi Ænobarbi rapina iuisset Cisalpina: eoque postmodum alibi occupato, ad illam prædam conuolarent Insubres, ligures, finitimique Reguli; tam opportunâ celeritate præuolauit, non vt modò deperditam Patris Ditionem receperit, sed extenderit; & meliorum CÆsarum authoritate possederit.

X. *Facundia.*

AT REGIÆ VIM FACVNDIÆ

AMEDEI PRIMI FACVNDIA ELOQVATVR;

QVA EXARMATVS HENRICVS

REFRACTARIAS CERVICES PONTIFICI SVBMISIT.

LEONEM DIXISSES,

MERCVRII CADVCEO CONSTERNATVM.

Magnorum peruiuaciam suauiloquentia perdomitam, per Leonem Caduceo prostratum significarunt mythologi. Non poterat digniore Symbolo exprimi Amedei Facundia; quæ contumacem Henricum Cæsarem commouit, vt nudo pede atque humero ante Gregorij Pontificis Maximi pedes procideret, veniã mulctamque rogaturus. Triumphalis facundia, quæ Cæsarem Pontifici, Pontificem Cæsari, restituit, & Orbi Pacem.

XI. Fi-

XI. Fidelitas.

THOMÆ TERTII FIDELITATE;
NIHIL RARIVS ASSERVANT FASTI,
NAM DELPHINO INCITANTE,
VLTRICIA IN FRATREM, VT ARMA VERTERET;
PRO FRATRE IN DELPHINVM
ARMA CONVERTIT.

Vigebant inter Thomam Pedemontij Principem, & Amedeum Quartum Sabaudiæ Comitem non Fraternæ tantùm simultates, sed Cadmea odia, vrgentibus quidem causis? nam Amedeus natu minor, primigenia Comitatus Iura ex præpostero Patrui Testamento Possiderat; calenti ergo Thomæ faces addidit Humbertus Delphineus, faciles illi vindicias pollicitus, si iunctis armis, alter à tergo, alter à fronte Amedeum adorirentur. At sanctiora sunt Sanguinis iura, quàm Regni. Hoc igitur Delphineo contingit quod Æsopico Lupo in Canum rixa: ab vtroque spoliatus est.

XII. Fortitudo.

OMNIVM TAMEN VIRTVTES VICIT
INVICTA CAROLI BONI FORTITVDO.
CVI OMNIA CONCVTERE FORTVNA POTVIT;
PRÆTER ANIMVM.
QVO IN FILIVM TRANSMISSO,

OMNIA MORTVVS RECVPERAVIT.

Mira huius Principis fidelitas fuit, qui à Rege Franco hostilia omnia pati maluit, quam iuratam Cæsari, Directo Domino, fidem infrigere: mirabilior tamen fuit *Fortitudo*, qua reiectis conditionibus; ad vltima vsque Fata in proposito hærens, iniquiorem semper fortunam æquiùs semper tulit. Atqui Emmanuel Filius, Paternæ Fortitudinis hæres, non Fortunæ; celebri tandem Victoria Solium, & Solum recuperauit.

In superliminaribus Tabulis tria cernes VIRTVTIS Emblemata. Prima in Tabula *Improbus Amor Cæcus* (vt in prisca fabula de duobus Amoribus) vinculis coercitus humi mæret: *Virtutis Amor*, oculatus & liber, asperrimum conscendit Cliuum: Fortuna sequitur.

In Secunda. Rex Numa, Regalium Sacrificiorum Mistagogus, non cæde ac sanguine; sed frugibus atque floribus Aras impuit. Tanta erat in Clementissimo Principe sanguinis humani parsimonia.

Vltima, Curtius Romanus Eques, pro Patriæ salute deuotus, inexplebilem se in Voraginem, concito Equo armatus impellit: Populus certatìm in eandem Voraginem flores fundit.

INTERIVS CONCLAVE
Ad meridiem.

Cum nobilissimus Virtutis fructus Victoria sit: congruè noster Author, quod Virtutum Conclaui iungitur, VICTORIARVM CONCLAVE censuit nominandum. Nec vllus sanè dignior est Regiarum Ædium ornatus, quàm qui res fortissimè in bello gestas, ante oculos ponit. Aureo igitur in lacunari, quo nihil magnificentius, *Victoria* palmigera ipsa, palmas atque coronas donat: *Famaque* Æneatrix, Victorum videtur nomina laudesque circumsonare: adscripto Virgiliano hemistichio: HABET VICTORIA LAVDEM.

Circa maiorem hanc Tabulam, minora spatia in orbem flexa, aliter *Genios* continent; qui singuli, singula Coronarum genera, qui-

quibus Victores donabantur, oſtentat, ſuiſque diſtinguunt Titulis *Laurea* hoc Titulo inſignitur, REDVCI TRIVMPHATORI, *Graminea*, OBSIDIONE SOLVTA. *Robuſtea*, CIVIVM SERVATORI. *Myrtea*, OVANTI DECVS. *Olea*, AVSPICIIS VICTORI. *Muralis*, ex auro Murorum pinnas imitante, MVRVM ASSILIENTI. *Roſtrata*, aurea; naualium roſtrorum ſpecie, NAVALI VICTORIÆ. *Vallaris*, item aurea ad Caſtrenſis Valli imaginem: Lucani verbis, AVSO TRANSCENDERE VALLVM.

Parietes vero circumueſtiunt duodecim illuſtriores Sabaudodorum Principum *Victoria*, expreſſim depictę, breuique elogio declaratæ: quarum tamen ordinem Fabrum incuria perturbatum nos ità corrigemus, vt verum atque hiſtoricum ordinem ſequamur; quilibet autem ex Elogio fabrilem inſcitiam poſſit arguere.

Prima Tabula.

REDIMAT SACRA LAVRVS HVMBERTVM:
QVI GODEFRIDO BVLLIONO
PRÆLIORVM COMES, ET PRÆMIORVM;
REDEMPTORIS SEPVLCRVM REDEMIT.

Hic eſt Humbertus II. Amedei Primi Filius, Sabaudiæ Comes, quem *Tranſmarinum* vocant.

II.

AD ARAM HANC
CRVENTO SVBSISTIT FERRO AMEDEVS STATOR.
LAVREA DIGNVS, ET AVREA;
HOSTIVM TRIVMPHATOR, ET SVI.

Hic eſt Amedeus II. Humberti II. Filius; qui Gebennenſes, abſente Principe Sabaudiam populantes, vt reddijt, internecioni dedit: neque à fugacium deſtitit cæde, vſquedùm ad locum hunc

per-

peruenit, quem Victoriæ metam esse voluit: atque Ara primùm, mox nobili Cœnobio sacrauit: cui corruptum adhuc *Stamedei* nomen hæret; quòd ibi, steterit Amedeus; vel quòd Gebennensium fugam stiterit. Non absurdè igitur *Amedeum Statorem* vocat Author, vti Iouem Statorem vocauit Romolus, quòd Romanorum fugam, & Sabinorum Victoriam progredi vetuisset.

III.

OBSIDIONALI VERO PETRVS.
QVI COFFINGENSEM REGVLVM,
CILIONIOS OBSIDENTEM OBSIDENS,
EO TANTVM SERVAT VT SERVIAT.

Tanta Viri huius strenuitas fuit, vt Parui Carlomagni cognomentum meruerit. Hic Coffingensem Comitem, qui se Cablasiésem,& Augustanum Ducatum Cæsareo nomine ab eius manu ereptutum iactitans, Cilionum circumcluserat, conclusit; sibique Clientelarem fecit: expleuitque quod semiferreo indumento minatus fuerat.

IV.

INCRVENTA VERO MYRTEA DEBETVR THOMÆ.
CVI VILLELMVS MARCHIO
TAVRINORVM AVGVSTAM OCCVPANS,
CAPTVS, CAPTAM RESTITVIT PRÆDAM.

Tertius hic fuit Thomas Petri Nepos, Pedemontium Princeps.

V.

IRRADIET AMEDEVM QVARTVM
ROSTRATÆ CORONÆ FVLGOR.
QVI LABORANTE RHODO,
TVRCI CLASSEM, TRVCI CLADE, PROFLIGAVIT.

Naualem hanc Amedei Magni Victoriam clariorem fecit Amedeus Quintus eius Nepos: qui Torquatorum Ordine instituto,

Sabau-

Sabaudis Nōdis notiſſimum Tetragrammatō impleuit, æternandæ Animemoriæ, F. E. R. T. hoc eſt, FORTITVDO EIVS RHODVM TENVIT. Ex quo, Guicenonis petulantiam mireris qui Sabaudiæ munificentiæ penſionibus altilis, tam inueteratam glorioſamque memoriam fabulæ nomine auſus eſt conſpurcare.

VI.

MAGNI ALEXANDRI MVRALEM AD MALLSO,
ÆQVAT AYMO AD MONTVVIVM.
NAM MV(R)IS PRIMVS IRREPENS,
SVO PERICVLO, SVOS ANIMAT.

Malli Indiæ Populi à Mallo Monte. Plin. lib. 6. Horum Municipium ineluctabile hoc artificio expugnauit Alexander, cunctante exercitu. Hoc de Aymone memorat Ioannes Boterus (quem Amedeum vocat) contra Delphinum Viennenſem præliante.

VII.

VT AYMO ALEXANDRO;
SIC EDOARDVS CÆSARI COMPAR.)
RAPTO FVGIENTIS VEXILLO,
SVOS VINCI PARATOS, VINCERE DOCET.

Aymonis, & Edoardi germanorum Fratrum ſtrenuitatem, geminorum Heroum comparatione attollit Author, ne alterutri inuidiam moueat. Vt igitur Alexandrum Aymo, ſic Edoardus Cæſarem imitatur: qui acie ſua iam inclinata, nunc arrepto Scuto, nunc Vexillo, ſuorum animos redintegrauit. *Sueton. c. 62.* Tantundem igitur de Edoardo ſcribit idem Boterus.

VIII.

MERVIT CONCOLOREM SIBI CIVICAM
VIRIDIS AMEDEVS:
QVI GRÆCO CÆSARI DETRACTA VINCVLA,
BVLGARIS IMPINGENS,
IMPERIO CIVEM, CIVIBVS IMPERIVM SERVAVIT.

Ex omnibus ab hoc Principe strenuissimè gestis, quid clariùs buccinet inuenire non potest Fama. Sanè Pingonius ex omni Sabauda, & Græca Historia breue hoc expressit Elogium: *Ioannem Cæsarem Constantinopolitanum è vinculis Bulgari liberauit: cumque triumphali Pompa Constantinopolim ingressum comitatus est.*

IX.

AT VICTRICES OLEAS
SVO AB ERIDANO EXIGENS LVDOVICVS,
VT SOCIIS ACCVRRAT, SFORTIÆ OCCVRRIT,
VALENTIÆ PRÆVALET.

Hic est Ludouicus Amedei Pacifici Filius, Sabaudiæ Dux, qui fœderatis Mediolanensibus, vt accurreret; quos Franciscus Sfortia Mediolanensium Præfectus, subigere sibi adnitebatur, arma in Franciscum vertit. Nouarium, Ammellanam, & Valentiam supra Eridanum, fæderatis recuperauit

X.

VALLAREM VERO SIBI VINDICAVIT IACOBVS,
QVI MAXIMILIANO CÆSARI
MAOBONIOS SVBEGIT,
AVT PERIRE CERTOS, AVT PARERE.

Filius hic fuit Ludouici Ducis; & Maximiliani Cæsaris copijs in Bello Gadauensi Prefectu.

XI.

AT PHILIPPO SECVNDO
ARAGONIOS EX AQVITANIA FVGANTE
AQILÆ GALLIS REGNVM,
GALLI PHILIPPO PROREGNVM CVDVNT

Hic est Philippus ille Sine Solo, de quo diximus; qui antequam Sabaudie Ducatum delibaret, Ludouico XI. autoratus, Ioanem, & Ferdinandum Aragonios, qui Aquilas in vexillis ventilabant, Perpiniano, totaque deпulit Aquitania, quam deinde prorex administrauit.

XII.

XII.

PHILIBERTI PVLCRI AVXILIIS
IN INSVBRICA VICTORIA
QVANTVM DEBVIT LVDOVICVS XII.
PRÆMIVM DOCVIT.

Hic Philibertus II. Philippi Filius, Carolum VIII. in Neapolitana expeditione impuber adhuc, secutus: iam ephebus Ludouicum XII. auxiliaribus copijs, magnisque suppetijs, in Mediolanensi Victoria maximè iuuit. Quod verò tanti meriti honorarium à Ludouico retulerit, Pingonius indicat hoc elogio. *Rex Insubrium prouentuum partem, vicesies in quam millia coronatorum aureorum annuatim, Sabaudo elargitus est; & sanctè pollicetur, nullis vnquam temporibus, aut Posteros Reges, siuè in Niciam, siuè in alias Sabaudas Regiones, aliquid moliturum, postulaturumue: idque Anno 1499. geminatis tabulis, obfirmatisque sexto, & vicesimo nono Iulij.*

Tabularum Superliminarium Emblemata.

In prima, *Thelesilla Argiua*, Galea, & hasta donatur, honoris æterni gratia, quòd Ciuibus in acie ad vnum cæsis, Argos ipsa cum pueris, & mulierculis, à Spartanorum direptione defenderit.

In secunda, suspensum *Antæum*, tenaci brachiorum circumplexu, *Alcides* colluctando suffocat.

Vltima, *Diagoras* Rhodius, dum trium Filiorum, vno tempore victrices coronas sinu excipit; & Populus gratulabundus flores vndique in eum iacit; pre nimia lætitia animam eflat.

REGIVM CVBICVLVM
Ad Meridiem.

Victoriæ finis in optimo Principe Pax est. Post victorias igitur, Sedem hanc PACI & Quieti dicauit Author. Præser-

tim

tim cum in hoc penè aureo Cubiculo Regium Cubile ad pompam, atque splendorem sit collocatum: indeque Conclaue hoc, vulgari distione, *Camera di parata*, vocitatur. Magnificentissimo igitur, prorsusque splendido in lacunari, vnica & ingens Tabula candidæ *Pacis* Imaginem continet, olea redimitam, Oleæque ramum dextra protendentem, quasi è Cælo dilabatur. Ad eius pedes *Bellicus furor*, rabido vultu, super armorum aceruo catenatus ægrè sessitat: qualis à Virgilio describitur Orbe pacato. Iuxtimque *Alcides* floreò in gramine in cubitum reclinis, suauiter somnum carpit: cuius Oleagina Claua terræ defixa, vt Poetæ fabulantur, viuacibus nodis arborescit. Cæterùm, cum Thalami figura, non angulari, sed ouata specie, vnico pariete scalpturis auro illitis circumquaque fulgentissimo, concludatur, ideò cæterus eius ornatus, non Musarum, sed materiariorum ingenio fuit lucubrandus.

In superliminaribus tamē Tabulis, ad *pacatæ Quietis* significationem, emblemata depicta sunt tria.

I. *Mars feriatus*, positis armis indormit Clypeo: festiuique Cupidines, telis, galea, gladio, exuuijsque reliquis, ludicrè abutuntur.

II. Ad *Orphei* Liram, concordiæ pacisque conciliatricem, Animantium, Ferarumque varia ingenia commeant, inter sese innoxia, & secura.

III. Hilaris *Pastorum, Nympharumque* agrestium cætus, rustico admodulante Choraula, choreas plaudunt.

INTIMVM CONCLAVE
Ad Meridiem.

Regium hoc Penetrale (vernaculo idiomate, *Gabinetto*) pompale Cubiculum subsequens, & intimus Cubiculum antecedens; cum REGALIBVS NVPTIIS, quæ Pacis fructus extitere, spledidus velut Amphithalamus deseruierit: cùmque materialium contignationum, scalpturarumque ornamenta, picturæ spatia contraxerint: nihil superfuit, quod Musarum figmentis ornaretur, præter superliminares Tabulas, exiguumque limbum

circa

circa parietes. Hoc igitur in limbo angusta in spatia dispertito; arguta Symbola *Coniugaliū Amorum*; & arguta Ænigmata Regiorum Nominum, Sabaudis Vinculis implicata, alternatim exhibuit.

Inter Symbola visuntur, *Gemini in Cælo Soles*, quam Patheliam vocant Physiologi cum dicto, ALTER ET IDEM *Geminæ Vniōnum Concha* inter fluctus: NON DIRIMIT FORTVNA FIDEM: sunt enim, vbique indiuiduę, quæ Sociæ. *Geminæ Alcyones* tranquillo in litore nidulantes, MIRA QVIES PELAGI: summa enim eo tempore ventorum, marisque tranquillitas est. *Geminæ Anchoræ*; NON RABIES MINÆQVE PONTI; adagio alludens; *Tutum est duabus Anchoris niti Grus biceps* additis Tibulli verbis, FELIX ET SACER ANNVS: aiunt enim Ægyptiorum experimento, felicem sacrumque annum esse, quo biceps illa volucris appareat. Castoris, & *Pollucis* gemina Flamma in Antemna, SOCIATA SALVTEM. *Heliotropium*, SOLI SOLI. Gordius Nodius Iugo implicitus, SOLA MORS SOLVERE POSSIT. *Geminæ Citharæ* ad se conuersæ, CONCORDI CONCORS *Palmæ duæ sympathicæ*, ARCANO FOEDERE. *Gemelli Turtures* ramum insidentes, DE MILLIBVS VNAM. *Amphisbæna*, Serpens duorum Capitum, DVO NON DVO. Reliqua, ne actum agamus, extensiora leges superiore Titulo *Publicarum Receptionum*, tertia Mole, quam *Iunonis Pronubæ Templum* vocauit Author: vbi in iisdem Nuptijs, eadem Symbola, & Ænigmata, æterno hoc de autographo, temporarium in apographum exscripsit. Quilibet enim, vt aiunt, suarum rerum est moderator, & arbiter.

In superliminaribus verò Tabulis, Emblema vnum *Herculis*, & *Hebes* Nuptias continet, authore Ioue.

Alterum, *Berenices* affectum erga Ptolemæum Euergetem Sponsum suum, ostendit; qui cum paucis à Nunptijs diebus expeditionem in Asiam suscepisset; sollicita Berenice crinem se detonsuram vouit, si ille saluus reuerteretur: itaque voti compos, abscissam comam ad Aram Veneris consecrat, quæ postmodum in cæleste Sidus conuersa fingitur.

INTIMIVS CVBICVLVM
Ad meridiem.

Tanta huius etiam loci sunt ornamenta, tot scalpturæ, tantā Regij Cubilis magnificentia; vt vni tantum Tabulæ superiore in abside, duobusque superliminaribus Emblematis locus fuerit. Superna igitur in area, ne in Cubiculo quieti sacro, ab Somno & quiete abluderet Pictura; *Annibalis Somnium* pinxit; quo illi apud Iberum dormienti, suus *Genius* apparuit, seque vt sequeretur, Annibalem monuit. Rem narrat Liuius *dec.3.lib.1. Ibi fama est in quiete visum ab Annibale Iuuenem diuina specie, qui se ab Ioue diceret Ducem in Italiam Annibali missum: proinde sequeretur; neque vsquam à se deflecteret oculos, &c.* Picturæ igitur adagiale dictum adscripsit, GENIVS QVO DVCIT, EVNDVM. Cum enim eo tempore, innubus adhuc Princeps, suopte Genio ad Heroinæ cuiusdam Nuptias animum addiceret: alij contrà, ad alios eum Thalamos diuertere studerent; proposuit hic Author eam Imaginem sui Principis oculis, quam consuleret: quod cogitatum cum Principi arrisisset, ibi depictum fuit.

In Tabula superliminari, à Somni allegoria ne discederet; heroicum *Themistoclis Somnium* expressit, cui dormienti suus Genius Miltiadis Trophæa, qui sexcenta Persarum millia in campis Marathonijs profligarat; oculis ingerebat. Dignum Principe Somnium. Huic apposuit Themistoclis verba, TROPHÆA ME EXCITANT. Itaque ducente Genio, Miltiadis gloriam ad Marathonem, æquauit Themistocles ad Salaminem.

Altera Tabula superliminaris, *Diui Cæsaris* siue Somnium, siue Insomniam offert; cùm ad Rubiconē cunctanti affuit Genius eximia specie; & ab vno æneatorum rapta tuba classicum inflans, vadum prætentauit. Picturā animat Dictum, IACTA EST ALEA: ex ipsiusmet Cæsaris verbis apud Suet. lib. 1. c.32. *Eatur, quò Deorum ostenta, & inimicorum iniquitas vocat: Iacta alea est.*

Hactenus de Regij Palatij ad Meridianam plagam structura; memorabilibus Heroum Sabaudorum gestis ornata: debuit igitur

alte-

altera pars Heroinarum virtutes, quæ maximæ fuerunt, a posterarum exemplum, propagare. præsertim cùm sub ijsdem laribus, alter Conclauium tractus ad Principis domicilium, alter ad Augustæ gynæceum pertineat.

ANTERIVS CONCLAVE
Ad Aquilonem.

Hocce in Conclaue, *Exterarum Mulierum*, quæ cum Sabaudis Principibus thalamo sociatæ fuerunt, præcipuæ laudes continentur: omnibus enim non erat locus.

Aurea igitur in contabulatione, *Regina Iunonis*, illustrium Nuptiarum Auspicis, triumphus cernitur aureo in Curru, quem siderei rapiunt Pauones: ipsaque iugale vinculũ Sabaudis notis complicatum altera manu prætendit: altera clarissimum fatale Astrũ. Iunonem comitantur *Nobilitas, & Heroica Virtus* inuicem complexæ: illa splendidè paludata, Coronas atque Sceptra: hæc leonina præcincta exuuio, gladium tenet. *Hymenæus* & *Cupido* anteuolant: ille Flammeum Nodosque gestans; hic pharetratus, & iaculanti similis. Circumuolitat *Amorum turba*, faces, corollas, cælibarem hastam, cæterumque Nuptiale choragium deferens. Adscripta sunt Claudiani verba de Serenæ Coniugio: TANTI CONCORDIA FATI.

Quatuor eiusdem contabulationis rotunda spatia, Regiorum quatuor Fluuiorum Imagines ostendunt, his Titulis insignes: SEQVANA LÆTA. DIVES IBERVS. RHENVS FEROX. MAXIMVS ISTER: ad significanda quatuor præcipua Regna: vnde illustres Heroinæ, Sabaudis Principibus innupsere: *Galliam*, *Hispaniam*, *Germaniam*, & *Eoum Imperium*. *Sequana* eleganti vultu, ornata lilijs, supina Capedine argenteas deuoluit vndas, *Iberus*, diuite ornatu auro fluit. *Renus* galeatus, Martiali adspectu, ferrugineos fundit latices. *Ister*, Greco apice, cum Lymphis gemmas prodigit.

Circùm parietes, duodecim *Exterarum Heroidum* Virtutes ita subijciuntur oculis, non vt planè historica & aperta, sed symbolica & figurata Personarum gestorumque imitatio sit: & poetica ex arte, aliter intelligatur quàm spectetur.

Prima Tabula.

Adelaida Italiæ Marchionissa, Humberti Primi Vxor, quæ se ADELAIDAM VINDICEM vocabat; vultu, galea, lorica, Medusæo clypeo, Palladi similis, ferocem suprà Titanas impellit Equum, quos partim gladio conficit, partim Ægide in saxa vertit. Inscriptionis vice, rem indicat Distichon.

Hanc, quæ saxificis Hostem terroribus vrget,
Pallada ne credas: Adelis est Itala.

Hæc enim armipotens, efferа bella non tàm imperabat, quàm gerebat, ductu & auspicijs semper victrix.

II.

Guigonia, Albonensis Comitis Filiæ? Amedeo II. nuptæ; festiuissimus Infantulus, qui iam in cunis expiraturus videbatur, reptans alludit: cùm Sancto Sulpitio pia Genitrix vota nuncupasset.

Semianimem votis animat Guigonia Natum,
Ergo bis hic natus, hic fuit illa Parens.

Atque hæc celeberrimi Cœnopij origo fuit.

III.

Continet hæc Tabula insignem *Beatricis* Gebennensis in amore Constantiam erga Thomam Sabaudiæ Comitem: cui cum illa se nupturam arcana fide spopondisset: eandemque postmodum ad Philippum Augustum Francorum Regem inconscius Pater nuptum duceret: maluit Comiti nubere per fidem, quàm Regi contra fidem.

Me Genitor Regi, sed Amor me spondet Amanti.
Dùm trahor ad Regem, fortius hic retrahit.

Est qui hanc *a* Historiam fabellæ proximam putet. Authori nostro visum est ea *b* monumenta sequi, vnde Sabaudæ Historiæ prima authoritas: præsertìm cum Beatricis Constantia, Regem ipsum habuerit comprobatorem? vt ij omnes affirmant.

a *Boterus.* b *Cron. Sab. Paradin. Camper. Vanderburch.*

Dea

IV.

Dea Concordia paciferam Mercurij virgam tenens, octogemini Gigantis dexteras cum Belligeri Viri dextra fœderat, hastasque cogit abijcere. Hæc *Anna Delphina* est, Amedei Tertij Vxor, quæ cum octo Viri sui Fratres domi reperisset, incredibili prudentia effecit, vt leuiri omnes secum, & cum Viro, & inter se vnanimes vixerint. Raro miraculo, cum gemini tantùm Fratris rara Concordia sit.

Octo domi leuiros inueni Nupta? sed egi,
Vt cor in tantis Fratribus esset idem.

V.

Hic Druentius, & Isara, gemina flumina, humana specie affidẽtia dexteras iungunt: læuaque facem suis in vndis extinguunt. Inter vtrumque Regia Matrona lilijs redimita, Metam fingit.

Per me pacatis Isara, atque Druentius Vndis,
Bellorum æternas enecuere faces

Hæc *Bonna Borbonia* est, cuius Coniugo inueterata odia, & simultates Sabaudiam inter ac Delphinatum, tandem quieuerunt.

VI.

Aram vides cælitùs irradiatam atque flammantem. Ante Aram hilari vultu Regina stat? excellenti pulcritudine, mæstas inter Famulas: quarum alia inanem ex argento calathum porrigit: alia in calatho Flammeum, atram Tunicam, lumbare cilicinum, cæteram que Sacrarum Vestalium pœnalem supellectilem tenet: quibus Regina vt se inquat, coronam, & armillas, & reliqua Regalia decora alterum in Calathum deponit. Tertia verò Famula, forfices ad resecandam Cæsariem parat, atque spineum sertum. Non procul chlamydatus astat Heros, & Cælum intuens lacrymatur.

Cara Viro, atque Deo: Riuali à Numine rapta:
Viuit, adhuc viuo Coniuge, cara Deo.

Hæc est illa *Ioanna* Flandriæ Comitissa: Balduini Græcorum Imperatoris Filia; Iunioris Thomæ Sabaudi Coniux: quæ trium

Xenochiorum, totidemque Cœnopiorum Mater, & conditrix, assentiente, ac dolente Comite, Deo se dicauit.

VII.

Duo cernis coronata Cunabula, quasque Nutrices. Hæc Infantulum, illa Infantulam sinu fouent, qui aureis fasciolis, & corona insignes, mutuo iucundoque complexu tenellas dexteras iungunt Supernè Hymenæus Cœlo delapsus, infantiles palmas Sabaudo vinculo astringit: atque vtrumque transfigit Amor.

Infantes nos iungit Hymen: cùm Vincla resoluet,
Ipsa fruar Cœlo; Vir Pater Orbis erit.

Hoc Symbolo *Maria Burgunda* Philippi Audacis Filia, & Amedeus Septimus Sabaudiæ Dux significantur; qui vel inter increpundia, Patrum votis desponsi antequàm suis, simulque educati; coniugalem cum lacte Amorem suxerunt.

VIII.

Hoc Naufragæ Cymbæ Symbolo *Yolanda à Francia* incredibilis Prudentia significantur: quæ Beati Amedei Sabaudiæ Ducis Vidua: & Pupillorum Tutrix: inter Franci & Burgundi reciproca bella: addita domesticorum Principum discordia: cùm trigemino veluti ventorum reflatu, Reipublicæ, Pupillorũ, Matrisque libertas fluctuaret: tanta dexteritate gubernaculum ad læuam, dextramque flexit: vt Cymbam diu iactatam, sine iactura tranquillum in Portum duxerit.

Turbine trigemino Regnum turbante, Yolanda,
Regnum, me, Pueros, naufragio eripui.

IX.

Alia in Cymba, alia ingentis animi Amazon, chlamidata, impexo, ac defluente sub galeam capillamento; tria sceptra, totidemque Coronas in Chlamydis sinum collectas, secum asportat. Ad Cymbæ gubernaculum Virtus sedet. Fortuna toruo, auersoque vultu per vndas fugit.

Si Patrium aduersa Regnum me Sorte reliquit;
Regnum extra Patriam fortiter ipsa fere.

Hæc est *Carolotta*, Cypri, Hierusalem, & Armeniæ magnanima

sed

ſed infelix Regina, Ludouici iunioris Vxor; de qua diximus.

X.

Aureo in Solio Regina ſedens, læua bilancem librat, dextra gladium diſtringit: omnia Iuſtitiæ ſimilis, niſi quòd pulcherrimos oculos velamen nullum obnubit. Hæc infantem gremio regit paludamento conſpicuum, atque corona: cui pupillares manulas proni Proceres oſculantur.

Deſine Iuſtitiam cæco depingere vultu;
Iuſtius hac nihil eſt: pulchrius eſtque nihil.

Hæc eſt illa *Blanca* Monſerratenſis, Caroli Primi Sabaudiæ Ducis Vidua, Pupilli Tutrix.

XI.

Procul, euerſa vel fumantia ſpectantur oppida. Propiùs, Regia Virago Fortunam ſceptro diuerberat, calce proculcat: quæ abiecto velo, vtraque ſibi palma faciem obducit:

Cur fortuna manu prætendis perfida vultum.
Heu; quòd me Mulier vicerit iſta pudet.

Hæc eſt *Beatrix*, Emmanuelis Luſitani Filia, Caroli Boni Coniux, cuius tanta æquanimitas fuiſſe dicitur; vt amiſſa Regia, totoq; ferè Principatu, non modo mæſtitiæ leue indicium nullum ediderit; ſed Viro author fuerit, ne Pacis conditiones audiret.

XII.

Supra trophæorum faſces Iouem quieſcentem vides, triſulco fulgure manu conſtricto: è capite Minerua naſcitur libros complexa.

Ab Ioue fulmineo natam mihi pinge Mineruam.
Sic Docta à Forti, Margaris exoritur.

Hæc eſt *Margarita* Emmanuelis Philiperti Vxor; quæ de Franciſco Primo, Regnum fortiſſimo fata, omnia æui ſui ſuperauit ingenia: omnibuſque imputa ipſa Doctrinis, Doctiſſimos vndecunque Viros, vt almæ Academiæ Muſas omnes educarent, ingẽtibus honorarijs comparauit. Numquam igitur clarioribus legum Oraculis Senatorum exedræ perſonuerunt.

Superliminarium Tabularum emblemata.

Quatuor hisce Tabulis præcipua conubialis amoris ac fidei exempla continentur.

I. *Hypsicratea* Ponti Regina, vt Mithridatem Maritum à Pompeio nictum, per syluosa loca ferasque gentes fugientem, sequatur: virili habitu vt animo, equum insessura, crinem sibi ab Armigera tonderi iubet.

II. *Semiramis* Assiriorum Regina, Nino viduata Coniuge, quòd intelligeret Assyrios pupillare fœmineumue Imperium minimè passuros: Mariti obitu dissimulato, personam eius, vestes, atque nomen ementita, imperauit, donec Pupillus adolesceret Hic igitur, Filium iam Regno idoneum attonitis Proceribus resignat: seque Semiramidem præmortuo Nino fidelissimam, regnasse docet.

III. *Laodamia* Acasti Regis Filia, Protesilaum Virum suum tantopere dilexit, vt eo defuncto, in solatium mœroris optarit eius Vmbram videre. Hic igitur, in Vmbræ complexu expirat.

IV. *Eurydice* ab Orpheo adamari adeo meruit: vt illi etiam à Dijs Manibus restitui meruerit: hac tamen lege, nec illam Orphæus prius quàm ad superos redijsset, intueretur. At ille impatienti affectu, Vxorem intueri dùm properat, rursus amittit.

INTERIVS CONCLAVE
Ad Aquilonem.

Hactenus exterarum Viraginum, quæ Sabaudis nupsere: nunc Sabaudorum quæ nupserunt exteris, insigniores memorat laudes. Supremæ igitur Tabulæ Symbolum est *Celeus Eleusinæ Rex*: qui quòd errabundam Cererem hospitio recepisset: sationis & insitionis opificium ab ea fuit eruditus. Hunc igitur fingit Author, triumphali ex Arbore Oliua, quæ Sabaudæ Domus heroicum Symbolum est, felicissimos surculos, Amoris manu decisos, Arboribus diuersis inserere. In Insula Titulus est, RAMIS FELICIBVS.

Ex

Ex Virgiliano carmine de Arborum insitione.

Exit ad Cœlum RAMIS FELICIBVS Arbos:
Miraturque nouas frondes, & non sua Poma.

Quatuor breuioribus spatijs in eadem aurea contignatione, Regiarum Coniugum *Virtutes* quatuor, symbolicè figurantur: *Intemerata Fides, Vera Pietas, Mutua Concordia, Felix Fœcunditas*: quarum iconologicæ Imagines suum quæque Symbolum tenent. *Fidei* Symbolum est Sceptrum, cuius in summitate, Dextra Dextram complectitur. *Pietatis*, Inextincta Vestalium flamma super Aram. *Concordiæ*, Anulus Anulo cohærens Sympatico Vagnetis attractu. *Fœcunditatis*, Vitis Oleæ iugata: Nam *truncis Oleæ melius propagine Vites Respondent. Virg.* 2. *Georg.*

Duodecim Tabulis circa Parietes totidem Heroinæ Sabaudæ ad viuum expicta sunt, quarum laudes ex Elogiolo ac depicta Historia noscuntur.

I.

Adelaida, Humberti Secundi Filia, Ludouici VI. Francorum Regis Vidua.

IN MONTE MARTYRVM
VT DEO SE CONDAT, COENOBIVM CONDIT.

Pupillum Regem manu ducit, Fabrisque instat.

II.

Beatrix, Amedei Tertij Filia, Mamfredi Tertij Salutiorum Marchionis Vxor.

SALVTIANVM IMPERIVM VT REPARET,
SABAVDÆ FOEMINÆ VIR COMMITTIT.

Ipse nimirum impar oneri, Dominatu sese abdicans, instaurandæ Ditionis solicitudinem post asperrima bella, Vxori strenuissimæ demandat.

III.

Margarita, Amedei Tertij Filia, Bonifacij Monferratensis Vxor.

PATRIS VIRIQVE CONCORDIAM
PARIT DVM NVBIT.

Hoc nempè coniugio stipulantur, vt alter alteri succedat, si sine liberis decedat: isque bellorum extitit finis.

IV.

Beatrix, Thomæ Primi Filia : Berengari Prouinciæ Comitis Vxor.

BEATRIX SEPTEM REGINARVM MATER.
TOTIDEM REGNORVM VERE BEATRIX.

Nam quatuor peperit ipsa Filias: Margaritam, Francorum: Leonoram Anglorum. Beatricem Siciliarum, Reginas: Sanciam Imperatricem. Margarita vero Filia Isabellam peperit Reginam Nauariæ: Leonora, Margaritam Scotorum Reginam: Beatrix, Beatricem Grecorum Imperatricem. Quinque verò Reginarum conspectu, vno tempore ac loco guisam, narrant Histriographi, Tabula ostendit.

V.

Beatrix, Petri Filia, Guidi Delphinei Vidua.

GENERI ARMA AMEDEI MAGNI ARMIS INFRIGENS;
HOSTEM VINDICAT, VINDICEM REDHOSTIT.

Oppida, quibus à Genero spoliata fuerat, Amedei Quarti Petruelis sui armis vindicauit: ijsdemque Amedeum remunerauit.

VI.

Margarita, Ludouici Achaici filia, Theodori Paleologi Vidua.

VIVA MORTVÆ, MORTVA VIVÆ SIMILIS;
SEXVM VIRTVTE, VOTIS CÆLVM VICIT.

Hæc est, cuius adhuc Corpus in Albæ Pompeiæ Cænobio integrum, venerationi est: cuiusque votiua prece horribilem tempestatem difflatam scribunt.

VII.

Anna, Amedei Viridis Filia: Andronici Græcorum Imperatoris Vxor.

RVDEM GRÆCORVM BARBARIEM,
PATERNÆ AVLÆ ARTIBVS CICVRAVIT.

Equestribus nimirum exercitamentis, & popularium ludorum apparatu; de Patrio exemplo, quæ ab ingenuis rusticitatem depellunt.

VIII.

VIII.

Maria, Amedei Pacifici Filia, Philippi Mariæ Vicecomitis; Insubrum Ducis Vxor.

IN CONIVGIO VIRGO:
POST CONIVGIVM, VIRGINVM MATER.

Nam Cœnobium Vestalium Santæ Claræ Augustæ Taurinorum fundauit, vbi sibi, atque Deo vixit.

IX.

Bonna Ludouici Sab. Ducis Filia, Ioannis Galeatij Sfortia Mediolanensium Ducis Mater, ac Tutrix.

GENVENSI *a* PRICIPATV FILIVM AVGET,
TVTRICE FELICIOREM QVAM TVTORE.

Nam postmodum Ludouicus Patruus, Tutrici Regimen, Pupillo vitam ademit.

X.

Ludouica Primi Caroli Filia, Philiberti Secundi Vxor:

SEDANDIS COGNATORVM DISSIDIIS
AGNATO IVNGITVR.

Fuit nimirum Viro suo ex Patruele Neptis.

XI.

Ludouica Beati Amedei Filia, Vgonis Aureliarum Principis Vidua.

SPRETIS PROCERVM LACRYMIS,
ET PROCORVM VOTIS. DEO SE VOVET.

Hæc dicere solebat, Choreas, Ludos, Spectacula, Boletorum esse similia, quorum optimus pessimus est.

XII.

Ludouica Philippi Secundi Filia, Francisci Primi Francorum Regis Mater.

GALLICI REGNI REGIMEN,
TVRBATVM ACCEPIT, PACATVM RESTITVIT.

Huic enim Franciscus Filius Italicæ in procinctû expeditionis, regendum commisit Regnum: quo deinde ad Ticinum capto, Populisque consternatis: incredibili prudentia Regno Filium, Filio Regnum florentissimum, pacatumque restituit.

Ta-

a *Vide Spond. Annnal. sub. An.* 1479. *n.* 2.

Tabularum superliminarium Emblemata.

Ad Foeminarum affectum erga Maritos exprimendum.

I. *Penelope*, telam noctu retexens, quam interdiu texuerat; Procorum spem moratur, vt se Coniugi seruet.

II. *Creusa*, profugum Æneam sequitur: Sacra Puerumque Ascanium secum ferens.

III. *Hippolyte*, Amazonum Regina prælio victa, victori Theco nubit: etiam infido fida.

REGIVM CVBICVLVM.
Ad Aquilonem.

Hæ Internæ Virtutes sunt Sabaudarum Viraginum: iam suæ quoq; Externis Dotibus debentur laudes, quæ omnes vno GRATIÆ nomine continentur. Antiqua, & innata Gentis gloria: nam Saxonicæ Stirpis gentile Numen fuisse Gratias testatur Krantzius *lib.* 2 *c.* 12. Quæ quoniam Cęlestis Veneris castissimæ dicuntur Filiæ: non immeritò Author, Regium hunc Thalamum GRATIIS nuncupauit.

Summo igitur Cubiculi omnium absolutè splendidissimi Cœlo, amplissima, & ouata in Tabula, *Gratiarum Triumphum* depictum vides Aureo in Curru, quem pennigeri Amores trahunt, sedet *Cœlestis Venus*, siuè Eunomia Gratiarum Mater: stantque *tres* ipsæ *Charites*, quas mutuo complexu, statuque, ad antiquam & Misterio plenam Charitum Imaginem, conformari voluit Author: nisi aliqua in re, Pictoris ingenium ab Authoris instructione desciuisset. Author enim ridente atque hilari vultu, tenuique Carbaso velatas Charites pingendas edixerat: sic enim pictas fuisse asserebat à Bupalo, Apelle, Pythagora, Pario: sic à Socrate in Athheniensis Arcis vestibulo collocatas: sic denique à Seneca *de Benef l.* 1. *c* 3 descriptas, his verbis: *Quare tres Gratiæ, & quare ridentes, & quare Virgines, soluta & pellucida veste* Contra verò in hac Tabula Nudas exibuit Pictor, atque tristes: nisi fortè ipsæ tristen-

tristentur, quod se à Pictore nudatas doleant. Circa Currum Nympharum atque Amorum Chori festiue ludunt, dotumque nimbos è calathis effundunt.

Quatuor Parietum latera, quatuor Gratiarum Dotes continent, in quibus Muliebris Gratia omnis sita est: *Formositatem*, *Modestiam*, *Hilaritatem*, *Suauiloquentiam*, quibus Gratiarum, earumque Matris consonant Nomina. Nam ex *a* Alciato, *Aglaia* pulcrum nitorem: *Euphrosyne*, lætitiam, Thalia, siue Pitho, fandi leporem significat. *b* Eunomia vero earum Mater, Rectam legi conformationem, siue Modestiam. Atque hæ Dotes, quatuor hemistichijs antiqui Poetæ collectæ sunt: quæ singulis Tabulis titulum atque Symbolum præbent.

Pulcherima Forma:

Castus honos: Risusque hilares: Gratia fandi.

I *Pulchritudo*, siue Formositas, est corporis totius, singularumque partium perfecta proportio atque harmonia: cuius symbolum prima in Tabula *Helena* repræsentat Fœminarum formosissima, quam Venus parato iam curru, Paridi rapiendam præbet. Huic igitur inscriptus est primus Titulus, PVLCHERRIMA FORMA.

II. CASTVS HONOS, honestus nempè *Pudor*, & *Modestia* Gratię muliebris condimentum: in *Claudia* Vestali significatum: cuius vnius manu, ob eam laudem Nauis in qua Magnæ Deæ simulacrum herebat inter fluctus, moueri potuit.

III. RISVSQVE HILARES. *Hilaritatis* Symbolum in *Insidis* Pompa exprimitur, quam vultu, gestuque hilaro, festuæ lebrant Matronæ: vnde ipsa festa, *Hilaria* dicebantur.

IV. ET GRATIA FANDI. Huius Symbolum postrema in Tabula exhibet *Pido* siue *Suada*, Sirenis specie: cuius ex ore aureæ catelle, adstantium auribus alligatæ, vel inuitos rapiunt. Atque hæ Dotes quatuor ita se complectuntur, vt si vna desit, muliebris Gratia euanescat.

Superliminarium Tabulam Emblemata.

I. *Iupiter*, & *Eunomia*, siue Eurynome Nympa, pomifera sub Arbore sedent: treisque Gratiæ infantes, pomis donatæ, circa

Pa-

Parentes lusitant: cum Senecæ dicto: EX IOVE, ET EVRINOME. Quo Emblemate innuitur, Gratias Cæleste quoddam esse, atque Diuinum, fœmineis corporibus inditum.

II. *Tres Gratiæ* in Aciadalio fonte apud Orchomenum lauant gemmatis monilibus, atque speculis, pigmentorumque pyxidibus contemptim effractis, cum Ouidiano dicto 2. *fast.* NVLLA FACTVS AB ARTE DECOR. Siquidem vera Gratia, fuco non eget.

III. *Mercurio* fidibus ludenti assident *Gratiæ*, cum adagiali dicto, NON SINE MERCVRIO. Mercurium enim Gratiarum Coryphæum atque Ducem vocat *a* Seneca, nam Gratia sine acumine ingenij fatua est.

IV. *Gratiæ tres*, humi prostratum *Tempus* ludibrijs afficiunt; alia illum tomicibus illigat, alia deplumat, alia Clepsydram lugenti frangit, & falcem. Verba Ouidij sunt: NEC EDAX ABOLERE VETVSTAS: nam veram Gratiam senecta non minuit; quin matronalem auget decorem.

INTERIVS CVBICVLVM
Ad Aquilonem,

Quoniam in altero interiore Cubiculo sequendum esse in Coniugio Genium, pictura docuit: quorsum tandem Principem nostrum duxerit Genius, hic demonstratur. Omnis igitur Cubiculi ornatus ad Regiam Sponsam alludit *Franciscam à Francia*, quam de multis vnam, vt de Floribus *Lilium* elegit: in quam Gratiæ omnes gratiam omnem contulere. Itaque Regalibus hic omnia Lilijs florent: omnia ad *Liliatum Franciæ Stemma*, nouæ Nuptæ Symbolum, referuntur.

Maior igitur Tabula supremo in cardine, *Numę Romanorum Regis* præbet Historiam, à Plutarcho in Numæ vita, & Ouidio *lib.* 3. *Fastorum* probè depictam: cùm laborante Roma, *Scutum Ancile* pro Principi Bonus Genius detulisse dicitur è Celo: quo

a *Embl.* 153. b *Eunomiam Gratiarum Matrem vocat Orpheus: Eurynomem Hesiodus.*

quo in Scuto insculpti erant b Liliorum flores; simulque audita vox, Felicissimam futuram Romam quandiu Cęleste illud Insigne perduraret: Ancile proinde dictum ab *Acos*, quod est *Malorum Remedium*. Quid autem similius ad significandum Gallorum Clypeum, Lilijs decoratum, quem Clodoueo Regi Cælestis detulit Genius, longè veriorem felicitatis Fideiussorem? Quid expressius, ad augurandam Patriæ nostræ, fatalibus ah nimium calamitatibus semper obnoxiæ! felicitatem, ex Regali Galicæ Heroinæ Coniugio, sacrisque Liliorum Insignibus. Aptauit igitur florentissimo huic Clypeo Horatiana Verba PRÆSIDIVM ET DECVS.

Minoribus octo spatijs circa principem Tabulam, varias *Liliorum* laudes Regiæ Sponsæ laudibus accommodauit.

I. *Alatus Genius*, varijs floribus affluentem calathiscum altera manu gestat, altera ostentat Lilium, adscriptis Plinij de Lilio verbis, NVLLI FLORVM EXCELSITAS MAIOR.

II, *Duo Genij*, quorum alter Roseam Corollam tenet, alter Lilia Rosis interpolat. Nam Lilia Francorum, Rosa Sabaudorum Principum Torques ornat. Verba eiusdem sunt Plinij de Lilio. MAXIME ROSAS DECET

III. Genius, altera manu Gallicum Sceptrum Liliato fastigio stringit, altera Lilium illud nobilissimum, quod ex colore *Auream Plantam* hortensis cultura vocat, hoc Titulo inscriptam, FLORVM REX, REGVM FLOS.

IV. *Genius vnus* Speculum tenet: alter aureum Lilij Florem obijcit: Floris imaginem reddente Speculo. Horatiana sunt verba, INTAMINATIS FVLGET HONORIBVS.

V. Nubilo in æthere Iridis Arcus emicat. *Genius* Lilij genus illud comparat, quod colorum varietate Cælestem Arcum imitãte, Iridem vocant. Verba sunt Silij, FACIES APERITVR OLYMPI.

VI. *Genius* candidó in Lilio crocea carpit filamenta. EX NIVE FLAMMA.

VII. *Genius* florentia ostendit Lilia. SPES PROXIMA FRVGVM; siquidem ex Plinio, vltimo Vere flos ille apparet, instante frugum maturitate. Atqui eadem tempestate Regia nobis ap-

a *Eccl.cap.3 lib.1 de Benef.* b *Apud Pierium lib. 42.*

apparuit Sponsa.

VIII. *Genius* vnus, dena complectitur Liliorum Germina: totidem Sabaudorum Principum Vxores ex Regio illo Sanguine, referentia. SEMPER LILIA FLORENT: contra Ouidianam paræmiam: *Non semper Violæ, non semper Lilia Florent.*

Tabulæ duodecim circum Parietes.

Variè in ijs ad Liliorum continuandam allegoriam Historiolæ continentur.

I. Quiescentis Iunonis vberibus infantulus *Alcides* à Pallade furtim admouetur: eiusque Deæ lacte in terram depluente, nascuntur *a* Lilia cum hac Inscriptione, COELESTI AB ORIGINE.

II. *Hesperides* Nymphæ suis in Hortis aurea Poma, aurea item custodiunt Lilia: *b* AVREA IN HESPERIIS RADIARVNT LILIA CAMPIS.

III. *Astræa Virgo*, Iustitiæ Dea, Bilancem librat: cuius momentum Aureum est Lilium. AVREA SECLA.

IV. Excelsa *Lilij Planta*: cuius odora vi Vultures enecti iacent, virulenti Angues effugiunt: hæc Floris proprietas. Verba Virgilij: NON IMPVNE.

V. *Aurora* Tithonum complexa puro in Æthere Lilia spargit. SERENÆ SEMINA LVCIS.

VI. *Proserpinæ c* Fabella: cùm Venus illam, comitesque Nymphas Ætnea in Conualle delicijs fluente, flores legere pro cuiusque voluptate iussisset: cumque alios aliæ carpere gauderent: Proserpina omnium pulcherrima, flammantem Crocum candido iungit Lilio, ex Ouidio, *Ipsa Crocos tenues, Liliaque alba legit.* Additur *d* Claudiani hemistichium in eandem fabulam: AVGVRIVM FATALE TORI.

VII. *Ver* Veneri assidens, Rosam & Lilium Tiuæ porrigit: Amor Veneri blandiens, florem ambit. VERIS VTRVMQVE DECVS *Claudianus* Illud Francum, hoc Sabaudum insigne.

VIII. *Flora* cum Zephyro, niuibus canum toruumque Boream, ne lilieto noceat, abigunt. TIMENT HVNC LÆDERE NYMBI. Ex Claudiani Carmine: *Hunc Venti pulsare timent: hunc*

hunc lædere Nymbi.

IX. *Musæ*, lympha ex Heliconio Fonte capedinibus hausta, florentem aureorum Liliorum areolam rigant. PERMESSIVS EDVCAT VNDA: ex Claudiano. *Fons Aganippæa Permessius educat unda*.

X *Ara* erecta amœno in cliuo, hoc inscripta Titulo. NYMPHIS SACRA. Super aram aligeri Amores candida Lilia certatim congerunt. Nymphis enim Lilia pro Victimis adolebantur. Hinc Propertius: *Sæpe tulit blandis argentea Lilia Nymphis*.

XI. Apiarium in area Lilijs consita, frequentesque Apiculæ circa Flores. Claudiani adiuncto hemistichio, SECLIS HELICONIA MELLA FVTVRIS.

XII. Quiescente Marte Genij aligeri, galeam atque arma festiuè Lilijs exornant: ALTERNA REQVIE. Ex Ouidiano versu; *Quod caret alterna requie durabile non est*.

Superliminarium Tabularum emblemata.

I. Prima in Tabula placuit Authori *Numæ Historiam* continuaret; qui, ne liliatum *Ancile* quo Romana securitas portendebatur, agnitum pateret rapinæ, vndena cælesti cosimlia cudi iussit. Hanc igitur operam exhibet Tabula: cum Titulo. CÆLI MVNVS ÆTERNAT NVMA.

II. *Regi Clodoueo*, simile Ancili Scutum, cælitus demittitur Liliatum astansque sanctimonia venerandus Vates, Regni felicitatem vaticinatur: CÆLESTIS ARRHA.

III. *Ludouicus* Dux Borbonius, Gallici Regni decus, atque hostium terror, diuini huius muneris auspicia sequutus, Equestrem Ordinem, liliato instituit Torqui, cum hoc Titulo a ESPEPANCE.

IN-

a *Natal. Com l. 2. c. 5.*
b *ex Bapt. Egnatio superius citato.*
c *Ouid l 4 Fast. lib. 2. d de Rapt Proserp.*

INTIMVM CONCLAVE
Ad exortum.

Vernaculè, Gabinetto.

Egregium inuentum Appij Claudij mirè commendat *b* Plinius, Strenuorũ Virorum Scute, insculpto eorum Stemmate, atque honorum Titulo, priuatis in laribus, aut publicè suspendere, ad exterorum admirationem, prolisque documentum. Huiusmodi consilium sequutus Autor: in hoc nobilissimo Ædium Rigiarum penetrali exortando, Sabaudorum Heroum, Heroinarumque Symbola, atque Titulus, quibus illi in Clypeis vtebantur, summo studio vndique collegit, palamque proposuit.

I. Prima, & præcipua dignatio debetur *Amedei Quarti* Clypeo, omnium antiquissimo: in quo *Armorum Trophæum* Leonino spolio velatum pro heroico Symbolo sibi asciuit, cum hac Inscriptione, pro sęculi ruditate argutissima; PARTVM VIRTVTE TVEMVR, ex Virgilio; cum Falciniacum, aliaque vicinis inuisa loca, acquisiuisset.

II. *Edoardus* eius Filius, *Simiolum* assumpsit, qui echinatam Castaneam tenens, ne nucleum degustet spinosi corticis asperitate deterretur. PRO MVNERE VVLNVS: quod vnde pręmium sperabat, noxam accepisset: amatorium an politicum ambigitur.

III. *Aymonis* eius Fratris Insigne fuit, *Ceruus* Ceruum saltu præuertens, de ferarum illarum more, quarum alia super aliam in cursu saltum explicat: FIRMAT VICTORIA PACEM. Pacem innuens cum Delphino post Victoriam.

IV. *Amedei Viridis*, *Exiguus Amnis* riuulorum confluuio augescens. VIRES ACQVIRIT EVNDO. Ex Virgil. Sic enim Cisalpinæ maximam partem acquisiuit:

V. *Amedei Rubri* eius Filij: *Gruum agmen* quiescentium: quarum Dux insomnis vno stans pede, altero complexa lapidem, ex-

a *Spec.* b *Lib.* 35. *c.* 3. *Decorares vtique si liberorum Turba, paruulis imaginibus, ceu Nidum aliquem sobolis pariter ostendat. Quales Clypeos nemo non gaudens, fauensque aspicit.*

excubias ducit : VIGILANTIA ET CONSILIO. His enim artibus vsus est in Anglos, & Sedunenses aciem ducens.

VI. *Amedei Pacifici* : *Peregrinorum Baculus* solo depactus cuius ex vnco Triregnum pendet, DVCTORE DEO, Nam etiam Pontificatu deposito, a Triregno, alijsque Insignibus quibusdam vti permissus, notam ad Eremum remeauit.

VII. *Ludouici Ducis* eius Filio, Francisco Sfortiæ minitantis: *Mons arduus*, vnde innumera erumpunt iacula. INNATA VIRTVTE.

VIII. *Bonnæ* Ludouici Filiæ, Ioannis Galeatij Sfortiæ Matris atque Tutricis: *Phœnix Auis*: SOLA FACTA SOLVM DEVM SEQVOR. Magnorum enim Principum nuptias, ne Pupillum desereret, constantissime refutauit. Spondan. *Sub ann.* 1479. 2. Heroica, sed infelix constantia!

IX. *Ludouici Cypri Regis*, post acceptā cladem, adhuc minantis: *Inuersa Pharetra*, cuius decidua tela solo infracta resiliunt. FRACTA MAGIS FERIVNT. Sed minas elusit præpropera Mors.

X. *Caroli Primi*: Nebulis infuscatus Sol. NON TAMEN INDE MINVS. Nam aduersariorum discussa tandem caligine, clarior erupit.

XI *Caroli Ioannis Amedei*, septennis; iam tamen in calcitrantem Salutianum aliquid molientis: *Bombarda* solo semi-sepulta, & explosuræ similis: HÆRENT SVB CORDE SAGITTÆ: Hoc Pupilli Symbolum Tipotius, Ferrus, alijsque memorant: sed Guicenonus, cui cum Sagittis Bombarda conuenire non videbatur: pro Bombarda Pharetram finxit: minime gnarus Sagittas ad acceptas offensiones: Bombardam ad vindicis arma ingeniose referri. Quasi dicat: *Tu me telis infantem pupugisti. ego tuas arces Bombardis funditus euertam*. Nec animus defuerat, ni vita defuisset.

XII. *Philippi Ducis*: Serpens deposito exuuio; PARATIOR. Hoc enim Argumento vsum a autumant, cùm modò vnius, mox alterius Principis fortunam sequeretur.

XIII. *Philiberti* eius Filij, cum Carolum VII. Gallorum Regem ad Neapolitanam expeditionem primæuus sequeretur: *Aquilinus*

a *Ex Martini Bulla. & Lausanensi Synodo.*

linus Pullus: in Solem intentus: PRÆSTANTIOR ANIMVS.

XIV. *Margarita Austria* Coniugis: *Excelsa Rupes* Ventorũ scena: PERFLANT ALTISSIMA VENTI: ex Ouidio.

XV. *Ludouica* Philiberti Sororis, Francisci Regis Matris; cùm absente Filio Regnum regeret: *Salamandra* inter flammas, NVTRIO, & EXTINGVO. Nimirum *Bonos fouebo, malos oppri-mam*, vt quidam explicant; nisi verior sonaret Inscriptio Italica, MI NVTRISCO, ET ESTINGVO. *Nutrior, & extinguo*: quàm Franciscus etiam Filius in Clypeo *b* gestauit.

XVI. *Caroli Boni*, tota fermè ditione nudati: *Gladius armata dextera districtus*; SPOLIATIS ARMA SVPERSVNT.

XVII. *Beatricis Lusitana* eius Coniugis, non infirmioris animi Fœminę: *Leo* triplicem vnguibus prensans *Facem*, Hispano dicto, *c* CON ESTAS.

XVIII. *Emmanuelis Philiberti* ad Sanquitium: *Elephas*; INFESTVS INFESTIS.

XIX. *Magni Caroli Emmanuelis*; Natale Sagittarij Sidus, iaculanti simile; OPPORTVNE. Nihil enim accidit Patriæ opportunis eius natali.

XX. *Catharina Austria* eius Coniugis. *Speculum Speculo è regione obiectum*, Solisque fulgorem augens repercussu; FERTQVE, REFERTQVE; reciproci amoris Symbolum.

XXI. *Victoris Amedei*: *Manucodiata*; CÆLESTIS ÆMVLA MOTVS. Bello nimirum, aut Pace infatigabilis.

XXII. *Christina à Francia* Vxoris; *Adamas* gallicè inscriptus *d* PLVS DE FERMETE QVE D'ESCLAT. Fusè de hoc Symbolo differuit Author *in* Panegyrico.

Laquearium Pictura.

Tot heroica Sabaudorum Principum Symbola, adolescentis etiam *Caroli* qui sceptra gerit, Symbolum aliquod deposcebant, quod Author ipse pro tempore confixit, donec ingeniosius, atque opportunius aliud reponatur; nascuntur enim Heroica Argumenta ex ipsa gerendarum rerum occasione. *Machinam* igitur pin-

a *Guicenon. in eius vita.* b *Picinelli Mondo Simbolico.*
c *Cum his.* d *Plus soliditatis quàm fulgoris.*

pinxit *Horariam*, ex earum genere, quæ auro gemmiſque nobiles; non tàm rotarum, quàm figurarum motu animatæ, ſupra Regiorum conclauium ſcrinia menſaſque collocantur. Summo igitur in Machinæ faſtigio *Herculem* ſtantem vides, Leonino exuuio præcinctum, totoque viſu elata Claua imminentem, intentumque; vt cùm deſtinatum venerit momentum, feriat; cum Italico Inſcripto *a* A SVO TEMPO. Ad fatale vaticinium alludens, quo Saloninum Parcæ animarunt apud Virgil. *Ecl* 4.

Aggredere ò magnos. ADERIT IAM TEMPVS *honores*,
Chara Deum Soboles, magnum Iouis incrementum.

Conſonat enim celeberrimæ Sapientiſſimi Græcorum Teſſeræ, NOSCE TEMPVS; quod eſt prudentiæ ſummum.

Circa maiorem hanc Tabulam, minores quatuor ad noſcendam Temporis opportunitatē referuntur. Prima Symbolicam *Æternitatis* Imaginem; continet: ſecunda *Anni*: tertia *Diei*, quarta *Noctis*: *Horam* enim Horarium ipſum deſignat.

Superliminarium Tabularum Emblemata.

I. *Dea Occaſio*, quam Phidias ſcalpello, Alciatus carmine *b* expreſſit: pennigero pede, gladiolo diſtricto. Aſſidet lugens *Metanœa*, Pœnitentiæ Dea: cum Auſonij dicto, PAVCIS OCCASIO NOTA.

II. *Alexander Macedo*, parata iam naui, Aſtrologum in litore conſulit, philoſophali amictum pallio, non enim nauigabat, pugnabatue illo *c* inconſulto, vt agendi opportunitatem ediſceret: Inſcriptio, DVM FAVET ASTRVM.

PRETIOSORVM CELLA.

Cum *Gemmarum* ſcriniolis cuſtodiendis præcipuè deſtinatum fuerit penitiſſimum hoc Gynecæi penetrale: cumque omnes eius partes diligenti penicillo exornatæ collucerent, præter inania quædam Scuta: placuit argutis ea Symbolis implere, quibus diuerſæ Gemmarum qualitates, diuerſis Nympharum Curialium qualitatibus feſtiuè accomodantur: & ſingula Symbola non la-

N 2 tine,

a *Si è in tempore.* b *Embl.* 121. c *Plutar. in eius vita.*

tine,sed Italicè,Gallicè,Hispanicè,ad eorum genium inscribuntur, quibus cum latio non conuenit.

I. Summa in abside, Gemmarum Princeps pictus est *Adamas acuminatus*; cum gallica Inscriptione: IE BLESSE TOVS, ET NVL ME BLESSE: *Gemmas omnes ferio, nulla me ferit*. Puellæ Symbolum, quam omnes amant; ipsa neminem.

II. *Pyropus*, sinè *Carbunculus*, vulgò *Robino*, cuius dos in arcanæ quodam in flammulæ fulgore posita est; vnde Ouidius *Flammasque imitante Pyropo*: cum Italico dicto, SEMBRA DI GHIACCIO, E IL FVOCO IN SENO ASCONDE. *Glacies videtur, & flamma in sinu fouet*. Atqui Pyropus nihil est, nisi in glaciem concretus humor rutilus. Puellæ Symbolum, quæ aduersus amantes apathiam ac toruitatem quandam affectat, arcanis tamen igniculis vritur.

III. *Smaragdus*: qua [vt Plinius ait] nihil viridius est. Cum Hispanica epigraphe, LA EDAD NO MENGVA EL VERDE. *Ætas viriditatem non minuit*: quo enim vetustior, viridior est hic Lapillus, eoque pretiosior. Puellæ Symbolum, cui maturior ætatula vigorem, pulcritudinemque non carpit.

IV. *Electrum*, sine Succinum, vulgò *Ambra* Pallens Gemma nec admodum conspicua, quæ festucas rapit, vt Magnes ferrum. Italicè, NON HA'MOLTA BELLEZZA, E PVRE ATTRAHE. *Formosa non est, attrahit tamen*. Puellæ Symbolum, quæ gratia potius, quam formositate ad sui amorem conciliat.

V. *Vnio*, sine Margarita, vulgò *La Perla*, cum Hispano dicto; SIN ARTIFICIO HERMOSA. *Sine artificio pulcra*. Vnica enim gemmarum, læuorem nitoremque artis ministerio non acquirit. Puellæ Symbolum, quæ stypio, fucoue non indiget: præsertim si nomine quoque sit *Margarita*.

VI. *Sapphirus*: nobilissima gemma, blandam sereni Cœli speciem præseferens: Gallicano Titulo: TOVSIVRS SERAIN. *Semper serenum*. Puellæ Symbolum hilari, placidoque sempor vultu.

VII. *Turcois*; vulgò *Turchesa*: pulcherrima Gemma, & *virtutis eximia*: ignota priscis: ab Maris Caspij, Caucasique Montis accolis, quos Turcos vocabant, inuenta primùm, & inuecta: cum Italico Inscripto: NON HA DI FIERO ALTRO CHE IL NOME. *Ferum nil habet, præter nomen*. Puellæ Symbolum,

cui

cui summa pulcritudo,& affabilitas, Nomen absurdum;cuiusmodi multa sunt cognomenta ferum aliquid sonantia : vt Turcorum, Vrsiorum, Syluestcium:qualem Romanæ Musæ celebrarunt Barbaram Turcam,Nobilium Piorum Matrem.

VIRIDIS PROPVGNACVLI ÆDICVLA.

In ipsis Regij huius Palatij Hortis, exigua pendet sed concinna hæc moles: in apice Propugnaculi, columellata Porticu, ac Podio argutisque Cellulis, eleganter extructa, & mœnibus affixa: velut in Vrbe Subiurbium Amœnissimum quondã Catharinæ Austriæ Magni Caroli Vxoris, Curifugium. Nam ante se hortensem planiciem, myrtheis mæandris, pellucidisque fontibus lætam, videt: infra se,tabentem placidè Doridem Amnem despicit, quàm Latinum vulgus Duriam appellauit: transque Amnem, densissimam Syluam iuxtà prospicit, Ferarum Viuarium, proceris roboribus, perpetuisque ambulationibus, ad Domini, Populique delicias,consitum. Itaque & à conterminis tot amœnitatibus: & à Viridi parietum colore, qui color Catharinæ maximè arridebat: Ædicula ipsa VIRIDE NOMEN accepit: totique Propugnaculo communicauit.

Accessit autem recentior nobiliorque, sed funestior Nominis occasio. Nam quoniam eodem *Viridi colore* Francisca à Francia, prima Nupta, præcipuè delectabatur:eadem præproperè ad Superos reuocata, viduus Princeps, vt insolabilem dolorem solitudine consolaretur, Ædiculam hanc mirificè sibi coluit, & exornauit: sed ornamenta omnia, picturas, supellectilem omnem virere voluit: vt dilectus ille color,amissæ recordatione oculos pasceret,dolorémque augendo recrearet. Hinc noster Author, Principis Genio vt obsequeretur, depicta Symbola, & Epicremata, ab eodem Viridi Colore, ad Principis affectum erga extinctam, deriuauit.

Summa igitur in testudine, qua patula Porticus Doridem fluuium prospectat, *Doris* Nympha Oceani Filia, viridi amictu,

 comis-

comisque viridi alga muscoq fluentibus, & viridi vnda (qualis marina cernitur) scatentem Vrnam premens: *Filiarum Nereidum*, eodem colore insignium, agmen ducit, virides ramusculos ferentium: comitante Amorum choro, viridi velo, arcu, pharetra, & sagittis: quorum vnus viridi insula Titulum ventilat: DORIS VIRIVM MATER NYMPHARVM. Nereides enim, Doridis & Nerei Filiæ, *Virides Nymphæ* vocabantur: vnde Statius: *Ipsa Puniceis Virides Nereides antris*.

Proxima Cella, flexili frutice, vitibusque perreptantibus, opaco *Topiario* simillima, viridi amœnitate oculos implet: at supernè aperta, alto in æthere *Chloridis Florum Deæ* Imaginem ostendit: quæ à viridate nomen traxit. Hæc concolori præcincta velo, non Florum, sed Spinosæ Myrti corollam capite, ramusculum manu, gestat: eamque comitantur penigeri Amores, consimili Myrthearum frondium gestamine; quo nullum expressius Symbolum ad significandam doloris ex amaræ Coniugis amissione perennitatem. Hæc enim Arbuscula, quam *a Pungentem Amorem* vocant Itali; folio in cuspidis speciem mucronato, omnium viridissima & pungentissima, Veneri sacra est, sed breuis æui: at quanquam mortua, viriditatem atque spinas acutissimas perpetuum seruat.

Circa Topiarium Spiracula conficta sunt, vbi *alites Amoris*, arguta Symbola sedentes tenent, ad amatum colorem illum alludentia; non latinè, sed vario idiomate vernaculo Italico, Gallico, Hispano, ad popularem captum, vt prædiximus, inscripta.

I. *Amor* vnus, deposita Face atque Arcu. *Florem illum viridanti fronde conspicuum* tenet, quem *Primulam Veris* Latini vocant; Itali *Primauera*: Galli (quod idem est) *Printemps*, Primum tempus; illumque Florem lugens contemplatur. Quo Flore (quæ Veris primitiæ sunt) nullus fugacior. Hinc ergo Gallicum apposuit dictum: PRINTEMPS, PEV DE TEMPS. *Primum tempus, paruum Tempus*: hoc est Ver parum durat: expressum florentissimæ, sed cito amissæ Nuptæ, simulacrum.

II. *Amor* vnus, *Vitrea specilla* viridi colore imbuta, suis sibi oculis manu admouet: cum Gallico etiam dicto; TOVT M'EST VERD. *Omnia michi Viridia sunt*. Quasi afflictæ menti; quicquid

quid videt, Amissæ Colorem ingerat, atque dolorem.

III. *Amor* vnus, Herbam perpetuo virore nobilem ostentat; quam Græci *Erithalem*, idest, Amorē semper florentem; *Semperuiuum* Latini, *Sempreuiua* Itali vocant: præsentissimum ad refrigerandas adustiones remedium. Italica est Inscriptio: NON MITIGA IL MIO ARDOR LA SEMPREVIVA. *Ardorem meum illa non minuit, quæ mihi semper est Viua.*

IV. *Amor* vnus *Coralium* tenet: fruticem marinum, in aqua tantum viuentem, ac virentem, cum Italica inscriptione: NEL PIANTO SOL SON VIVO. *In lacrymis tantum viuo.*

V. Amor vnus *Candidum Cereum* tenet; iam ferè ad calcem, qui viridi colore tingi solet, serpente flamma. Italicis quoque verbis: GIVGNE AL VERDE ALLA FINE OGNI BEL LVME. *Præclara quæque Fax, ad viride tandem deuenit*. Nobis enim adagialiter idem sonat, *Giugnere al Verde*, ac *Nullam spem esse reliquam*.

VI. *Amor* vnus insignem *Smaragdum* miratur, Hispanicè inscriptam: EN LO INVIERNO, EL VERANO. *Ver in Hyeme*. Quid enim est aliud hic Lapillus quàm glaciali in algore herbacea, & verna Viriditas?

VII. Amor vnus, viminea cauea inclusam nutrit *Acredulam*, siue *Achantidem*: vulgò *Ranarinum*: canoram, lætamque Auiculam, cuius pennis nihil viridius. Supra caueam, *Alsinem* viridissimam herbulam Amor congerit, qua Auis illa nutriri solet. Gallicum est inscriptum. CONTRAIT, ET CONTENT. *Captiuus, at contentus*. Sic animus amore captus, grauissimo colore illo recreatur, & dolet.

VIII. *Amor contento arcu* viridem ad Scopum collimat: Hispanis verbis: MI BLANCO ES VERDE. *Meum Album est Viride*. Nam Hispanis, atque Italis *Album* significat Scopum: quasi dicat, Omnes cogitatus meos Viridis hic color ad se trahit.

IX. *Amor Chlorisauram* blanda tractat manu: Viridem nempè Lacertum, quem vnum latinè voluit inscribere. VIROS SINE VIRV. *Viriditas sine veneno*. Serpens enim hic est, qui non modò veneno caret, sed venenosos serpentes arcet. Ita Viridis ille color, non solùm molestus non est, sed molestias depellit.

a *Ruscum Latini: Senthosam Myrthum Græci: Cato Syluestrem Myrthum.*

REGIARVM VENATIONVM CAMPESTRES ÆDES, EARVMQVE ORNAMENTA.

DIANÆ REGIA.

REGIA Palatij huius magnificentia, syluosa loci amœnitas, atque omnimoda venaturæ opportunitas, haud alium honoris Titulũ promerebatur. Hæc enim totius Regiæ venatus sedes est, atque caput. Hîc ampla Venaticorum Canum: & celeripedum Equorum, veredorumque, patent Præsepia. Hoc venabulorum, plagarum, cæterique venatorij apparatus armamentarium. Hic, indicta venatione, dum sagax Ferarum cubilia explorat Canis, à Venatoribus habentur Comitia. Hic Regias inter epulas, Indagatorum delationes audiuntur. Hùc demum, capta præda, clamosus iucundusque veluti ad Capitolium triumphus agitur: atque horrenda hostium spolia postibus aut parietibus affiguntur, suis etiam Titulis insignita. Adde Ceruorum in ijsdem septis pabulantium greges. Cuniculorum, atque Leporum latibula: auiumque peregrinarum viuaria: quæ quasi supremum Dianæ Imperium agnoscant, libera in captiuitate feritatem dediscunt. Ergo eam quoque suburbanam Spartam exornare iussus noster Author, Syluestrem DIANÆ REGIAM suo ita ingenio illustrauit: vt singula Parietum, Tabularumque parerga, Italicis explicata Inscriptionibus: sub venatricis huius Diuæ Allegoria, fabulosa eius gesta, ad humanæ ciuilisque vitæ documenta emblematricè referant.

AV-

AVLÆ REGIÆ ORNATVS.

Summo in Fornice ingens Tabula, *a* nobile Callimachi figmentum, nobili pictura repræsentat: cùm DIANA, nouennis adhoc Infantula, iam Amoris odio, armorumque amore capta, suauibus blanditijs ab Ioue Genitore *Venationum omnium Præfecturam* impetrauit, quàm nō in syluarum Pelagique Feras tantùm, sed in Aerias Alites, atque Tartarea Monstra exerceret. Vnde à Virgilio *Tergemina Diana*: ab Ouidio *Triplex Hecate* appellatur: *Æteria*, videlicet, *Terreua*, & *Inferna*. Videas igitur supremo in Solio Iouem, pharetratæ Puellæ dulci alloquio gestientem: & in Astitibus Superis mistam admirationi voluptatem. Inferiùs, Sodales Nymphas, *b* nudas humeros, succinctas amiculum, varijsque instructas venabulis. Quarum aliæ Ceruos aureum trahentes Currum frænant: aliæ Molossos, Vertagos, Odoratoresque Canes loris cohibēt: aliæ argenteos amites, & aurea deferunt ratia. Dubites elegantiùsne Callimachus stylo, an Pictor penicillo sit vsus: Inscriptio Italo carmine, Verba ipsa Iouis annuentis, continet: DELLE CACCIE TI DONO IL SOMMO IMPERO. Quod exterorum gratia ita vertimus. *Venationum maximum Imperium cape.*

Quatuor minoribus spatijs circa principem Tabulam, quatuor, indicantur Venationum differentiæ, suo singulæ Emblemate.

I. Pro *Aucupio*. Dianæ Nympha *Accipitrem* pugno sustinet cucullatum: qui, circumuolante licet Auicularum agmine, quandiu hærente oculis operimento caligat, ad prædam non inuolat: CIO' CHE L'OCCHIO NON VEDE, IL COR NON BRAMA. *Quod Oculus haud obseruat, haud Cor appetit.*

II. Pro *Piscatu*. Dianæ Nympha vna, in scopulo sedens, *arundinem* dextra suspendit: & hamatili seta in aquam demissa, digiti ad os appositi nutu, Sociam silere iubet. Laconica Inscriptio Italis idem, & Latinis sonat. SPERARE ET TACERE consilio, non tàm Pisciculis, quàm fauoribus expiscandis, opportuno.

III. Pro

III Pro *Ferarum Maiorum* venatu, Fugax *Ceruus* à Dianæ Nymphis indagine impeditus, omni spe fugæ præclusa, ad Canum exitium cornibus ferocit. DISPERATO TIMOR, DIVIEN FVRORE. Formido desperata, fit tandem Furor.

VI. Pro *Minoribus Feris*. *Vulpecula* suum ad scrobem perfugiens, Mustelæ oppositu perterrita, in laqueum sese induit. Nympha vna Mustelam funiculo distinet; altera ad laqueum sedet; vtraque vmbraculis abdita. Inscriptio; DI MALE IN PEGGIO. *Minora vitans, maxima incurrit mala*. Ex Luciani adagio, *Fumum fugiens in ignem incidit*. Quod improuidis plerumque accidit

Tabulę Decem in laquearibus.

Hisce Tabulis decem precipua Dianæ gesta ad consuetudinem aulicam accommodantur.

I. *Calisto*, quæ Cælibi se Dianæ dadicarat, dum vna lauatur incestum prodente vteri tumore in Vrsam versa, Virgineo e cetu in Syluas abigitur. O NON PROMETTI, O NON MANCAR DI FEDE. *Spondere noli, fallere aut noli fidem*.

II. Dianam in fonte nudam contuens *Actæon*; eiusdem fontis aspergine in Ceruum mutatus, suorum fit Canum præda, CHI VVOL TROPPO VEDER, VEDE IL SVO MALE. *Aliena spectans, proprium spectat malum*.

III. *Orionis* Venatoris inanem iactātiam plectit Diana; pusillo in illius calcaneum immisso Scorpio, cuius caudæ aculeolo misere necatur, & animi tumorem arrogantem, virulento corporis tumore compensat, BASTA VN PICCOL NEMICO A GRAN VENDETTA. *Vindicta ingenti minimus quoque sufficit Hostis*.

IV. *Britomartis* fidissima Dianę Comes, venatorijs Cassibus forte irretita, iamque futura ieiuni Leonis præda, Deam inuocat, quæ Feram iaculo exanimat, & laqueis Nympham expedit. A CHI AL NVME E FEDEL, FEDELE E IL NVME.

Fi-

a *Graci Poeta, Elegiacorum Principis, in Hymno Diana*.
b *Ex Claud. 2. de Stilic*.

Fidem reperiet, qui Deo est fidus, Deum

V. Aureas Dianæ Templo Patera suffurata *Phœnissa*, vindicibus Diuæ confossa iaculis in mare proijcitur. FOLLE, RVBA LE TAZZE, E BEVE IL MARE. *Insana, Pateras rapuit, vt Pelagum bibat.*

VI. *Diana* pro troia, *Iuno* contra Troiam singulari inter se conflictu, spectante Ioue, digladiantur CHI VVOLE; CHI NON VVOL, CHI STA A VEDERE. *Huic vult, hic nevult, alius discrimina spectat.* Aulico de more.

VII. *Cenchrin* Pyrenes Nymphæ Infantulum, pro Fera transfodit Diana; quam Dea, Nymphæque omnes deflent: at misera illacrymans Genitrix in Fontem soluitur: E PVR ERRA TALOR CHI ERRAR NON VVOLE. *Errare nolens, errat aliquando tamen.*

VIII. *Ampelus* conuicijs Dianam insectatus instratum auro, gemmisque phaleratum, vana dexteritatis ostentatione, conscendit Taurum: qui ab Diua infurias actus, per sentosa & prærupta præcipitem agit. CIO'CHE MI FA SVPERBO E IL MIO CASTIGO. *Quod me superbum fecit, hoc mulcta est mihi.*

IX. Pampinea sub vmbra dormientem *Bacchum* laniaturus inuandit Leo; quem Diana, tametsi Baccho inimica venabulo exanimat, SOCCORRE ANCO AL NEMICO VN COR GENTILE *Ingenua mens, vel hostem in aduersis iuuat.*

X. Armenio in saltu Diana, comesque Opis, subdolo in reti rapidam inuoluunt *Tigrim* PIV' CHE LA FORZA VN BELL'INGANNO E' IN PREGIO. *Quam vis aperta, melior est pulcher dolus.*

Reliquus Aulæ ornatus.

Infrà Coronidem, aulæorum & peristromatum vince ingentes pendent Tabulæ; in quibus *Fœminæ Principes, aut Primates* nostri æui pulcerrimæ, ad viuum pictæ phaleratis in equis, venatorio habitu, & instructu, venātem, Dianam eiusque Nymphas imitantur.

Inferiora parietum, atque oculo propiora spatia, singulos *Venationis actus* & ministeria, minutiore pictura exhibens; Figuris iridem

animus esse Agresti nequit.

II. Rogante Iouem Diana, ne ab limosa illa pallude *Rustica gens* abire possit, coaxantes in Ranas repentè transformantur. CHI POC'AQVA NEGO, NELL'ACQVA ANNEGHI. *Pereat in vndis, quisquis vndas denegat.*

Apri Calydonij Fabula.

I. Quod Diuos omnes, præter Dianam, muneribus Calydonij decorassent, indignata Dea; portentosum illis *Aprum*, & incantamẽtis inuulnerabilem immittit, qui sata omnia, & vineta populatur. VINCE MAI NON MANCA A VN NVME IRATO. Deesse Vindex Numini irato nequit.

II. Fatalem contra *Feram*, Heroes totius Græciæ, deplorabili multorum strage, conspirant. Sed *Atlanta* viribus, & formā præstantissima Venatrix, ferino hastam iugulo validissimè intorquens, hastam non iugulum frangit. CONTRO ALL'IRA DEL CIEL, VALOR NON VALE. *Vis nulla contra Numen iratum valet.*

III *Mel...*, Atalantæ amore incensus, immortalem belluam interficit: eiusque ri&bus horrendis hastæ suffixis, triumphi gloriam Atalantæ decedit. ALL'INCANTO D'AMOR CEDE OGNI INCANTO. *Fascinus Amoris omne vincit fascinum.*

Endymionis Famula.

I *Endymion* Astrolugus, mathematica Dioptra nocturnum obseruans Cælum: Lunæ praesertim (quæ Diana ipsa est) admiratione primùm, deinde amore captus, ab illius contemplatione dimoueri non potest. DOVE L'OCCHIO SI VOLGE IL CVOR LO SEGVE. *Quò tendit oculus, cor statim tendit sequax.*

II. Diana, licet Amoris inimica, *Endimionis* amore vicissim capta, argenteo illum curru Latmium in Montem secum aufert: FORZA E' AL FIN, CHE SIA AMATO VN VERO AMANTE. Ametur est necesse, qui verè est Amans

III. Deposito arcu, & pharetra, casta Dea, dormientem *Endymionem* osculatur. CHE SARA' VN VANO AMOR, SE IL VE-

VERO E' VN SOGNO? *Si verus Amor est somnium, vanus quid est.*

REGIVM CVBICVLVM.
Vulgò Camera di parata.

Hoc in Cubiculo, vbi Regius splendescit Torus, *Dianæ Natalium*, & *Puerilitatis* Fabula, discretis circa murum tabulis seriatim, & historicè, ex hymno Callymachi præmemorato, continuatur.

I. Prima in Tabula, *Latona* gemello grauescens fœtu, tota Græcia, per contumeliam à Grecis deturbatur. DALLA GRECIA CRVDEL FVGGE LATONA. *Latona iniquum Graciæ vertit solum.*

II. Delum peregrè appellente *Latona*, aureo imbri tota Insula compluitur: auro frondescunt Syluæ. DELO L'ACCOGLIE, ET ORO PIOVE IN DELO. *Delus receptat, Delijs auro pluit.*

III. *Latona* Dianam sub Palma parturienti, malefica Iuno vterum alligat: Cælo demissa Iris feliciter soluit. OSTA GIVNO AL SVO PARTO, IRI L'ACCOGLIE. *Infesta Iuno partui est, Iris fauet.*

IV. *Dianæ* natalitia, geniali tripudio, Nympharumque cantu, & choreis celebrantur. NASCE DIANA, ET OGNI NINFA APPLAVDE. *Oritur Diana, gaudia oriuntur simul.*

V. Ex Apollinis puerperio laboranti *Latona*, prænata *Diana* Obstretricis ministerium præbet: atq; indè parturientibus inuocanda Lucina. NATA A PENA, E' OSTETRI E AL SVO FRATELLO. *Vix orta, Fratri accurrit oriens Soror.*

VI. Perpetuæ Virginitatis prærogatiuam ab Ioue Genitore *Infantula* deprecatur. CONSENTE IL PADRE AL VIRGINAL SVO VOTO. *Cælibe Puellæ comprobat Votum Pater.*

VII *Virginum* Sociarum vndecumque pulcherrimarum strenuarumque delectum habet, sibique omnes Sacraméto adstringit. DI CACCIATRICI VN CASTO CORO ADVNA. *Socium labores agmen & Voti legit.*

VIII. Ab Syluanorum Principe, atque Protopastore *Pane* coregios venaticorum *Canum* Greges impetrat. DAL FIERO PAN

PAN I FIERI CANI OTTIENE. *Ferus feros Pan tradit Infanti Canes.*

IX. Infantula *Diana* lemniam ingressa officinam, vt *Arma* poscat, *Brotem Cyclopem*, qui audacter blandus, in sinu sublatam osculari auebat, fulginosam cessariem barbamque vellēs. deturpat SCHIFA DI BRONTE IL TEMERARIO BACIO. *Dum tela poscit, osculum Bronti negat.*

X. *Venabula, sagittas, gladios* Puellæ allaborant Cyclopes, vrgente Vulcano. SVDA INTORNO A' SVOI DARDI OGNI CICLOPE. *Saua arma tenera Lemnij sudant Fabri.*

XI. Aureum, gemmatumque *Currum* Vulcanus Puellæ aff.brè concinnat. L'AVREO CARRO LE APPRESTA IL FABRO ETNEO *Auronitentem Mulciber Currumstruit.*

XII. Sublimem, curru *Dianam*, subacti iugo cerui, ad syluosam Cynthi Regiam, Nymphis comitantibus, euehunt. CON LE SVE NINFE AL REGNO SVO SINVIA. *Nemerosa Cynthi Regna cum Nymphis petit.*

PRIMVM CONCLAVE

In sinistra Ædium parte ad Meridiem.

Hic, toto parietum ambitu, totam *Iphigeniæ* Fabulam consequenter, & emblematicè descriptam vides.

I. Prima in Tabula, Dianæ Ceruam Sacro in saltu pabulantem *Agamemnon* Græcæ Classis Imperator, Religionis ignarus, venando transfigit. ALTO ESORDIO DI AFFANNI E VN PICCIOL FALLO. *Grauium malorum axordium est error leuis.*

II. Ab vltrice Diana rogatus *Ventorum Arbiter*, ne Græcorum Classis ex Aulidis Portu Troainam ad expeditionem soluat, immissa pertinaci tempestate omninò prohibet. IL DELITTO DI VN SOLO A TVTTI NVOCE. *Plerumque cunctis error vnius nocet.*

III. Consulenti Agamemnoni, *Delphici Apollinis* (nempè Dianæ Fratris) Oraculum respondet, nisi Agamemnonio sanguine sedari Ventos non posse. CHI GLI ORACOLI CERCA IL SVO MAL TROVA. *Oracula serutans, inuenit quod*

non

non placet.

IV. Oraculi Interpres Calchas denunciat, sacrificandam esse Dianæ *Agamemnonis Filiam Iphigeniam*: quam versutus Vlysses, Achillei connubij simulatione, à Matre abducit. PRONVBO DELLA MORTE E' L'HIMENEO. *Mortis cruentæ Pronubus sæpè est Hymen.*

V. Ante flammantem Dianæ Aram mactanda sistitur *Puella* Patris dolor; iamque Calchas nudato gladio, solemnia concipit verba. DEL SOL FVOCO D'AMOR VITTIMA DEGNA. *Heu solo Amoris igne digna Victima!*

VI. Dum virgineo iugulo cultrum immergit Calchas, pro Virgine (quã Diana mirè summouetat) Ceruam mactat, vnde adagium, *Pro Virgine Cerua.* ESSER CRVDA NON PVO DIVA CH'E BELLA. *Crudelis esse pulchra non potest Dea.* Pulcra facies, pulchri index animi.

VII. Seruata *Puellam* Diana, in Bosphori Thracij, Peninsulam Tauridem transfert, vbi Græci omnes aduenæ à Thoante Rege Ferinæ Dianæ sacrificantur. CANGIA SVOLO, E NON SORTE VN'INFELICE. *Sedem Miser mutare, non sortem potest.*

VIII. *Iphigeniam*, Græcorum aduenarum sacrificij Antistitam præficit Thoas. DA'PROPRI CASI AD ESSER FIER S'IMPARA *Quæ quisque patitur dira, feritatem docent.*

IX. *Orestes* Iphigeniæ Frater, in Tauridem vento pulsus, Ceruam Dianæ Sacram (quod Patri acciderat) inscius Venator sauciat: PASSA IL FATO DE' PADRI ANCO ALLA PROLE. *Etiam in Nepotes Fata maiorum migrant.*

X. Dum mactandi *Orestis* humerum nudat Soror, noto è vestigio ignotum Fratrẽ agnoscit; & obiecto, cultro, stupore, gaudio dolore confusim perculsa, in illius complexum ruit. CONTRA L' AGNATO SANGVE IL FERRO E'IMBELLE. *Imbellis est in sanguinem agnatum manus.*

XI. *Iphigenia*, & *Orestes*, imoium Thoantem interficiunt, legem abolent, thesauros deripiunt NELL' AVTOR SI RITORCE VN'EMPIA LEGGE. *Iniusta recidunt Iura in authoris caput.*

XII. *Iphigenia* cum *Fratre* in Italiam profuga, humanioris

Cæli ſuauitate ; ad mitiorem Dianæ cultũ curas omnes intendit. INFLVISCE PIETADE VN DOLCE CLIMA. *Pios ſuauis Regio mores influit.*

REGIVM CVBICVLVM.
Ad Meridiem.

Continet hoc Cubiculum celebriora Dianæ *Templa*, moratis ſententiolis emblematicè inſcripta.

I. Prima Tabula, *Epheſiæ Dianæ Templum* omnium celeberrimum, quale habuerit exordium docet. Cùm nimirùm Amazonum *Regina Sarmona* Dianæ Sacerdos, lunæ inſigne in Pelta geſtans, Scythico è Cœlo in Aſiam minorem cum peltato Viraginum Exercitu velificata: Ioniæ Regem propè Epheſum aperto Marte prouocat, & proſternit. Inſcriptio, DONNA DI CVOR VIR LE, E VN NOBIL MOSTRO. *Fœmina virili corde, Monſtrum eſt nobile.*

II. Eadem *Regina* in ipſo Victoriæ loco auſpicis Dianæ ſimulacrum ſuper Aram, monumentũ æternum, collocat. ANCO IN SCITTICO PETTO ENTRA PIETADE. *Pietas cor etiam barbari ingreditur Scythæ.* Magna enim Religionis eſt vis.

III. Aſiæ totius Reges atque Populi, circa illam Dianæ Aram *Templum Epheſinum* Orbis miraculum, ducenali opere, collatis opibus moliuntur. SEGVE A' PICCIOLI ESORDI VN FINE AVGVSTO *Sequitur initium, finis auguſtus, leue.*

IV. *Lygdamus* Thracum Tyrannus, Epheſinum Dianæ Templum igni ac ferro demoliri aggreditur: omneſque Barbari arma, & faſces deproperant. NON PVRE I DII SON DALL' INVIDIA IMMVNI. *Nedùm ſupremos excipit liuor Deos.* Eximiæ virtutis viros ſubaudi.

V. *Diana vindex*, Virgineo allaborante Choro, gladijs teliſque horribilem Thracum ſtragem edens, ſuas Ædes ſeruat. NVLLA E' PIV' FIER, CHE L' INNOCENZA OFFESA. *Nil prouocata peius innocentia.*

VI. *Heroſtratus Epheſius* immortale idem Templum, vt obſcuritati ſui nominis lucem aliquam venetur, inflammat. NELLE INFAMIE IL FELLON CERCA LA FAMA. *In-*

famis, etiam e turpibus, famam petit. Et sanè maius miraculum fuit Templum illud vna manu destrui, quàm tantis construi.

VII. Ephesiorum, Asiæque totius donis, *Templum*, à se *a* minimè degener, reuiuiscit. Quodque admirabilius, *Matronæ*, omnes ac nobiles Puellæ, sexui fauentiores; armillas, inaures, atque specula, Dianæ contribuunt. VN GRAN DONO E' DONAR CIO' CHE SI ADORA. *Quod quis colit donare, donum est maximum*. Nam Gemmæ, Fœminarum Idola sunt.

VIII. *Agamemnon Rex*, obseruatam, vti diximus, Filiolam, sedatamque tempestatem, voti adstrictus; *Dianæ Aulidi*, vbi Filiam sacrauerat, *Templum* sacrat. QVANTO CARO TAL'OR SI COMPRA IL VENTO! *Mercede ventus emitur quanta leuis!*

IX. *Dianæ Parthenie*, hoc est Virgineæ, *Fanum* visitur in aprico eius nominis Clivo, quò confugientes Cerui, occulta virtute Canes cohibente, securitatem obtinent, atque audaciam; vsqueadeò vt Canibus sint terrori. RENDE I TIMIDI ARDITI VN FIDO ASILO. *Securitas audaciam ignauis facit*. Potentium patrocinium intellige.

X. *Britomartis Virgo*, vt dictum est, retibus expedita; augustum Dianæ *Templum* vouet, insigni Simulacro aurea Retia vtraque manu ostentante. CONSERVATO CANDOR MERITA ALTARI. *Seruatus Aras candor augustas meret* Angelica enim Virtus Virginitas est.

XI. *Dianæ Persicæ Templum*, vbi Sacræ Virgines, ardentibus illæso pede prunis insiliunt. NON PVO' SENTIRE ARDOR CHI HA' IL CVOR DI GHIACCIO. *Calere flammis algidum pectus nequit*. Dianæ huius Simulacrum Taurina facie, facem ventilans celebatur.

XII. In ampla Elidis planicie, apud Eleæ Dianæ Fanum diuersis solemnium *Ludorum spectaculis*. Competitores exercentur, equitatu, curriculo, pugilatu, lucta. Ac ferè talia sunt mortalium negotia. GRAN SVDOR, GRAN FATICA, E TVTTO E' GIOCO. *Cursus, labor, sudorque: ludus omnia*, Templi

a *Stabone teste, rediuiuum hoc templum primæui magnificentiam æquabat.*

pli huius Aram insistebat Dianæ Statua; Leonem dextra, Pardum sinistra valido retinens loro.

QVATVOR CONCAMERATA CONCLAVIA.
In Ædium angulis sita.

Hæc ad quadruplicem Venatricis Dianæ Potestatem, *Ætheriam*, *Aquatilem*, *Terrenam*, *& Infernam*, emblematicè alludunt.

PRIMVM CONCLAVE ANGVLARE AD AQVILONEM.
De Ætheria VENATIONE

Media in Testudine, *Diana* iisdem iaculis, quibus vsa est contrà Feras, contrà *Gigantæa Monstra* Cœlum temerè aggressa, promiscua eorum clade Potestatem experitur. MAI DIANA NON FE' CACCIA SI DEGNA. *Nulla est Diana dignior Venatio.* Nam Impios perdere, summa Principis virtus.

Quatuor Amoris Symbola in minoribus Testudinis spatijs.

I. *Venator Cupido* ad altiuolam Gruem, Venatorium *Sclopum* nitrato fartum puluere displosurus, collimat. Inscriptio ad *Ferreum Sclopi Canem* Symbolicè alludit. PIV FIER DI VN CAN CHE LATRA, E VN CAN CHE TACE. *Latrante tacitus est canis peior Cane.* Ad tacitos Amatores alluditur.

II. In arbore desidentem *Accipitrem Auceps Cupido*, rotato agnini Cordis simulacro ad pedicas reuocat. VN FINTO COR LA LIBERTA' MI TOGLIE. *Captiuitatem Cor mihi fictum parit.*

III. Occultus *Auceps Cupido*, viscatis calamis alto amiti infixis, noto sibilo superuolitantes allicit *Turdos*: quorum aliquis incautior, tenaci glutino implicitus, frustrà sese agitat. QVANTO PIV' MI DIBATTO, PIV' M'INTRICO, *Quo me magis peruoluo, me magis implico.*

IV. *Cupido* con tento Arcu, *Manucodiatam*, quam Cœli

Auem vocant, alto ſemper æthere peruagantem, figit. CHE VAL FVGGIR,SE ANCORA IN CIEL MI COGLIE? *Si ad Aſtra penetrant tela, quid prodeſt fuga?*

Quatuor Emblematicæ Hiſtoriæ
In Parietum lateribus.

I. *Stymphalidas Volucres*, fœminea ſpecie ſingulares, quæ ferreas alarum pinnas iaculabantur,ſuis *Alcides* iaculis venatur,ſpectante ac plaudente Diana.CONTRA VN DIVINO STRAL VOLO NON VALE. *Diuina citius tela quam penna volant*. Nam ſceleſtis à Diuina vltione nullibi ſecuritas eſt.

II. *Caſtor*, *& Pollux* fraterni Amoris exempla, ſuis venabulis *aligerorum Ventorum* turba, toto æthere depulſa, Cælum ſerenant. RENDERE IL CIEL TRANQVILLO OPRA E' DEL CIELO. *Placare Cælum, Cælitum tantum eſt opus*. Alluditur ad Publicæ pacis Authores.

III. *Bellorophon* volitatem Equum à Diana, dono acceptum inſidens, Tergeminum *Chimaræ* Monſtrum al's ſuſpenſum in aere occidit. SOL PER MORIR PIV' VOLTE, HA MILLE VITE. *Tergemina geſtat Capita,ne pereat ſemel*. Verſipelles ſæpè periculum effugiunt, non ſemper.

IV. *Calais,& Zethes*, vulucres Boreæ Filij, *volucres Harpias*, quæ Phinei Regnum peſtiferè infeſtabant, vſque ad Inſulas Strophadas venabulis conſectantur. VN BRAVO CACCIATOR E' CHI LE COGLIE. *Venator has qui capiat, eſt nauus, feras*. In Peculatores.

ALTERVM CONCLAVE ANGVLARE AD AQVILONEM.

De Aquatili Venatione.

Media in Teſtudine, *Diana Dictynna*, ideſt, Piſcatrix ſuis cum Nymphis, *Aureum Rete monſtroſorum Piſcium* captura diſtintum, ducit CORRE LIETA OGNI PREDA A' SI BEI LACCI. *Accurrit vltrò talibus Præda laqueis*. Exteres allicit Beneficentia.

Qua-

Quatuor Amoris symbola in minoribus Testudinis spatijs.

I. *Cupido Nassa* piscatur, vimineo nimirum claustro, coeuntibus in augustum virgis; vt facilis piscibus sit ingressus, regressus, nullus. CHI VVOLE VSCIR NON ENTRI. *Egredi vis; ne ingreditur.*

II. *Piscator Cupido* hamum esca indutum in lacum demittit, quam licet ingluuiosus *Piscis* capessere formidat. AMO L'ESCA, NON L' AMO *Esca amo, non Hamum*: sed Italicè argutius sonat alliteratio, quàm latinè.

III. *Piscator Cupido*, piscinam conto perturbans *Anguillas* capit. NEL TORBIDO. *In turbido.*

IV. *Piscator Cupido* medicatam frugem Piscibus spargit TROPPO AMARO SARA CIO' CH' E' SI DOLCE. *Heu nimis acerbum, quod nimis dulce est, erit.* Nam extrema gaudij occupat luctus, & carò emitur pœnitere.

Quatuor Emblematricæ Historiæ in Parietum lateribus.

I. *Polycrates* Samiorum Rex, dexteriorem expertus Fortunam, deteriorem metuens; vt aduersi aliquid experiatur, *Gemmam carissimam* Mari obtrudit, quam etiam quasi à Fortuna reiectam, in ventre piscis incogitatò recuperat. DESTRA E' FORTVNA A CHI LA VVOL SINISTRA. *Fortuna dextra est, si sinistram manelis.*

II. Rixantibus *Cois & Milesijs* de aureo Tripode piscaria in sagena reperto: inter vtrosque conuenit, vt Græcorum Sapientissimus eo potiretur: itaque Soloni obuenit. DELLE LITI DE' SCIOCCHI IL SAGGIO HA' IL FRVTTO. *Quod mente capti litigant, Sapiens capit.*

III. *Mamercus Piscator*, reperto in retibus *Thesauro* arti laboriosæ renunciauit. ADIO PESCI, ADIO RETI; HO' ASSAI PESCATO. *Retia valete: hæc sufficit Piscatio.* Vbi quis in Principis seruitio lucrum fecit, seruire dedignatur.

IV. Quos *Glaucus Piscator* Marina ex vnda semineces duduxerat *Pisces*; herbæ cuiusdam litoreæ contactu, saliunt rediui-

ui.NELLA PATRIA ALCVN DORME, E FVOR SI DESTA. *Plerique desides domi, euigilant foris*. Nihil vtilius ignauis, quàm domestico è foculo discedere: nam necessitas ingenium acuit.

CONCLAVE ANGVLARE AD AVSTRVM
De Terrena Venatione.

Media in Testudine, prima *Dianæ Infantulæ* Venatio, primusque labor expictus est, ex Hymno Callymachi; cùm quinque auricornes, & æripedes, pedestri cursu *a Ceruas* venata est: quarum quatuor ipsa interfecit; quintam Iunoni ad fatigandum Herculem, seruauit incolumem. ALTO PRINCIPIO A' GRAN PROGRESSI E' D'VOPO. *Principia magnus magna progressus petit*. A teneris vestigia strenuitatis apparent.

Quatuor Amoris Symbola in minoribus Testudinis spatijs.

I. *Cupido Venator*, dumosas inter angustias occultas instruit *plagas*. DENTRO S'INVOLGERA' CHI MEN SE L' CREDE. *Sese implicabit qui sibi minimum timet*: Intuta est contra Cupidinem propriæ virtutis confidentia.

II. *Cupido Canem odoratorem* ad lustranda Feræ cubilia præmittit: *Vertagum* autem celerem, quoad illa exeat, loris cohibet. ALTERI LEVA LA FIERA, ALTRI LA GODE. *Alter Feram delatebrat, ast alter capit* Sic sæpè accidit.

III. *Cupido*, morticinæ carnis frustulo curuatæ arbori ad alligato, ad opertam frondibus scrobem auidos inuitat *Lupos*. PERCHE PERA CHI ASPIRA. *Vt spiret qui aspirat*. Fœminea versutia cauenda.

IV. *Cupido* aureo Iaculo *Ceruas* venatur. DA SIMIL DARDO OGNI GRAN FIERA E' PRESA. *Sternuntur isto maxima telo Feræ*.

Qua-

a. *Ceruus, Græci, & Latini, tam Mares, quàm Fœminas vocant; vti lepores. Ac nostri etiam Itali, vt Petrarc. Vidi vna Cerua con due corna d'oro.*

Quatuor Emblematicæ Historiæ in Parietum lateribus.

I. *Hercules*, Euristæo imperante quo perire posset *Acripidem Ceruam*, quam Iunoni (vt antè dictum) Diana sepe fuerat, assequitur FA L'OSSEQVIO PIV ILLVSTRE VN FIER COMANDO. *Obsequia aurum illustria Imperium facit.*

II. *Diana* geminos Canes qui infracta Præda numquam redibant ? *aureumque Telum*, quo quicquid peteret consequebatur, Procridi Venatrici dono tradit. COSTERA CARO A PROCRI VN SI BEL DONO. *Tam cara carò dono constabunt Procri.* Nam Iaculo eodem ab amantissimo Coniuge perempta est. *Ouid.*

III. *Alexander*, animo verè Magnus, Leonum venatu vnicè vsque ad eorum necem gaudens; cum *Leone* sollus colluctatur, illumque conficit. Attonitus astat *a* Spartanorum Legatus. SDEGNA LE FIERE IMBELLI VN CORE INVITTO. *Animus pusillas non capit Magnus Feras*. Quam laudem Ascanio, ignauas Feras dedignante Virgilius tribuit. *Optat Aprum, aut fuluum descendere Monte Leonem*. Cum vili hoste non rixatur Magnanimus.

IV. *Lycurgus* Lacedæmonũ Prorex, Venatorio habitu, *Ferarum venatione*, ad bellorum laborem Iuuenes exercet. *Xenophon in Rep.* LA FINTA PVGNA ALLE NON FINTE AVVEZZA. *Hæc ficta pugnas pugna non ficta docet.*

ALTERVM CVBICVLVM ANGVLARE AD AVSTRVM *De Inferna Venatione.*

1 Media in Testudine, *Diana Inferna*, quam Fœmineo, Equino, Canino capite Triformem vocant Hecatem, nigro curru ab nigris vecta Ceruis, *Tartarea* venatur *Monstra*. Ater habitus venatorius argento nitet: argento baltheus, atque cornu. Venabulum rotat nigrum flammea cuspide. Sequuntur Nymphæ speciosissi-

a *Qui Alexandri victori plaudens; De Orbis (inquit) Imperio dimicasti*, Plutarc.

ma facie, anguineis crinibus; ferrugineo amictu, Furiarum more colubris præcincto: atque alia Cerberum vinctum catenis tenet: aliæ furua Retia gestant, atque faces, quarum splendore nocturna loci facies illuminatur. VN GRAN VALOR ANCO TRA L'OMBRE E' CHIARO. *Vel inter Vmbras nobilis Virtus micat*. Conscotinam Hermodori, & Epicuri virtutem illustrem fecit latebra.

Quatuor Amoris Symbola,
In minoribus spatijs.

I. Prima in Tabula cæcigenus *Cupido*, nocte illumina palustri sadens in margine, dextra reticulum, leua geminas faces tenet, quarum coruscatione accitos è latebris *Cancros* captat. IRAMMI CON DVO BEI LVMI VN CIECO A MORTE. *me, Lucè gemina, Cæcus ad lethum trahit.*

II. *Cupido Vespertiliones* noctu aucupatur; accensa face, ad quam Volucres hi nimio lucis amore inuolantes, alas flammis impendunt. Pro Inscriptione celebre illud est carmen, E PVR CHE GODAN GLI OCCHI, ARDAN LE PIVME. *Dum perfruatur oculus, alæ exardeant.* Multos pauperat quod oculis placet.

III. *Cupido Vulpem* venatur; cuius ima fouea cùm gemino semper ostio hiare soleat. Venator, alteri ostiolo *laqueum* obducit, alteri *fumiferam facem* immittit, vt versura bestiola versutijs victa, malum incurrat, dum malum vitat. PER FVGGIR DALLE FIAMME, ENTRO NE' LACCI. *Fugiens Facis pericla, me illaqueo miser.* Ad solemne illud respicit, *Melius est nubere quàm vri.*

IV. *Vrsum Cupido* subterraneo in cubili dormientem ligat: somno enim mergitur profundissimo TVTTO DEVE TEMER CHI NVLLA TEME. *Timere debet cuncta qui nihil timet* Senec.

Quatuor Emblematicæ Historiæ in parietum lateribus

I. *Proserpina* Erebi Regina, atram & auro insignem succincta Chlamidem, in Auernali Nemore Monstrosam Vmbram Leoniformem igneo insectatur venabulo: sic enim Phocenses *Proserpinam Venatricem* colebant. *Natal. Com.* CORRO, E FATICO, E CIO' CH' IO PRENDO E' VN' OMBRA. *Laboro, anhelo, & Vmbra, quod capio, est leuis*. Opes intellige, ac dignitates; vana laborantium Idola.

II. *Tisiphone* Furiarum crudelissima, *Orioni* Venatorum iniquissimo nigerrimam donat *Caniculam*, oculis & faucibus flammas iaculantem; quæ qualemcumque Tartaream capiebat Feram & in Cœlum translata, caniculares æstus afflare dicitur. TAL CACCIATOR, TAL CANE. *Qualis Venator, talis Molossus*, Mali Principes, malos Ministros.

III. *Equestris Achillis Vmbra*, Infernis etiam in saltibus Vmbras venatur; vt Homerus *Odiss.* 11. ANCO ALL' OMBRE FA' GVERRA VN FIERO SDEGNO *Persequitur Vmbras maximus etiam furor*. Vt qui in mortuorum famam sæuiunt.

IV. *Hercules* Tartarum ingressus, insatiabilem Vulturium, qui rediuiuum Tityi iecur crudelissimè lancinabat, venatorio transfigit iaculo. CHI NON SENTE PIETA', PIETA' NON MERTA. *Cui nulla pietas est, pium esse est impium*.

ANTERIVS CVBICVLVM
Regiæ Matris, Christianæ à Francia.

Ad solicitos Heroinæ huius, publicam ob felicitatem, labores significandos; vnica Tabula iucundissimum *Dianæ Triumphum* post venationes exibet, ex Hymno Callymachi. Cùm nimirum venatricibus stipata Nymphis, ingentem prædam ad Diuorum voluptatem cælestibus infert Atrijs, offertque Ioui. ELLA FATICA, E TVTTO IL CIEL NE GODE. *Diuum est voluptas omnium, Vnius labor*.

IN

INTERIVS EIVSDEM CVBICVLVM.

Hic etiam, vbi Regius Torus priuatæ eius quieti dicatus est; vnica Tabula *Dianam* amœnissima in ripa ad placidi decursum fontis quiescentem, consequenti allegoria repræsentat. Nymphæ laborum sociæ, molli in gramine recubantes, calamis fidibusque somnium Diuæ conciliant; & emeriti conquiescunt Canes. SOL PER NON RIPOSAR, PRENDO RIPOSO. *Mihi, ne quiescam, dulcis est tantum quies.*

CONCLAVE OVATVM *ad Aquilonem.*

Cum nobiliora Venatoriæ pugnæ arma sint *Canes*: placuit Authori pro corollario *Memorabilium Canum* historica Emblemata hoc in Penetrali venustissimo collocare.

Suprema igitur in Tabula, venatum abitura *Diana*, Canes omnes gregatim à custodibus Nymphis adduci iubet; iisque per Classes velut in diribitorio, lustratis aptiores secernit. NON OGNI CANE AD OGN' IMPRESA E' NATO. *Non omnis operi natus est omni Canis.* Præcipua Principis cura, Ministrorum delectus.

In eElangulis parietum lateribus Octo Canes memorabiles.

Singuli verò, vt cognosci possint, Nomen aut Titulum suum in Collari vinculo descriptum ferunt.

I. Prima in Tabula *Cephali Canis* est pictus leporem mordicus deferens; nam, vti ex Ouidio prædiximus, sine preda nunquam reuertes, quotidianum Dominio pendebat tributum. MAI SENZA PREDA AL MIO SIGNOR RITORNO *Numquam ad Patronum redeo sine præda meum.* Vectigales hosce amare Canes Domini solent.

II. *Canis Vlyssis*: qui, cùm Dominum ab Ilio reuersum, senio & squallore à se dissimilem, domestici non agnoscerent, acer-

acerbiúsque repellerent; vnus agnoscit, & festiuè blanditur. *Ex Homer. Odyss.* MEGLIO D'OGN'ALTRO IL MIO SIGNOR CONOBBI *Noui reuersum blandus ante omnes Herum*. Viliores fideliores

III. Canis Pyrri: qui extincto, & Pyræ imposito Domino, Pyram conscendit, illique commoritur: commorientium *a* Amicorum miraculum minuens. FEDE LA FIAMMA FE' DELLA MIA FEDE. Fera Flamma Fidei præstitit fidem meæ.

IV. *Canis Corinnæ* Poetriæ, Ouidij Amasiæ: qui Fures ab Amantibus dignoscebat; illis ferus, his tacitus. LATRAI A I LADRI, ET AGLI AMANTI TACQVI. *Latratu fures. excepi mutus amante*. Sic Domino simul, & Dominæ placuit. *Ex latina antholog.*

V. *Canis Vulcani*, quem Ætnæa in officina ignipotens ille Faber æte fudit inanimem, mox animauit. HEBBI LA MORTE PRIMA DI ESSER VIVO. *Mori priusquam viuerem, mihi contigit*. Multa ingenia, initio obstupida, adolescendo sapiunt: vt Fabius Ouicula, & Iunius Brutus.

VI. *Lelapa Cælestis Canis*, quem Astrologi Procyonem vocant Stellis ocnlatum. SCORRE IL MONDO OGNI DI, NE MAI SI STANCA. *Haud lassus vnquam semper Orbem circuit*. Custodia vigil.

VII. *Plutonis Canis*, triceps Tænarij liminis Custos insomnis Vmbrarum terror. PERCHE ALTRI NON RIPOSI, NON RIPOSO. *Ne alij quiescant, nescio quiescere*. In Zolios, & contrectarores.

VIII. *Anubis Canis*, ab Ægyptijs adoratus, quia Isidem, & Osiridem eorum Regem summa vigilantia, & fidelitate custodisset. *Pier. lib* 5. ANCOR FRA' NVMI VN CAN FEDEL SI ADORA. *Etiam Canem fidelitas fecit Deum*. Fidi Arcium Custodes, summè honorandi.

ALTERVM CONCLAVE OVATVM
Ad Meridiem.

Continet hoc Conclaue itidem pro corollario *Memorabilem* *Cer-*

a Commorientium secta, qui cum Amico viui tumulabantur

Ceruorum historica Emblemata: quorum etiam nomina in Collari leguntur.

Sublimiore in Tabula, vt Regię Christinæ â Francia Maioribus plauderet noster Author, nobilem *Ceruum Caroli Septimi* Francorum Regis pingi voluit: qui â Canibus Syluanectensi saltu agitatus, cùm in Regias Venantis manus viuus incidisset; inuectus est hoc titulo circa collum insignitus, *a* HOC CÆSAR ME DONAVIT. *Ricc. hist. Franc. lib.* 3. HA DI CESAR IL NOME E NON IL CORE. *Gerit iste nomen Cæsaris, Cor non gerit.* Indegeneres.

Octangulorum parietum Emblematica Historia

I. *Cerua Dianæ*, albicolor, floribus redimita, & consperfa, quæ in Aulide, pro Virgine Iphigenia, vt prædiximus, *b* immolata fuit. NASCOSA TRA' BE' FIOR VEGGIO LA MORTE. *Heu! Mors corollas inter, & flores latet.* Insidiosa hostium munera.

II. *Cerua Telephi* Mysorum Regis, Herculis Filij, qui ab Auo syluestribus beluis expositus, Altricis illius vberibus *c* educatur. MOTRE DAL PADRE, E DALLE FIERE HO' VITA. *Necem Parens mihi attulit, vitam Feræ.* Plerisque humanius est exoticum, quàm Patricium solum vt Themistocli,

III. *Ceruus Cyparissi*, quem cùm Puer adeò dilexisset, vt cornua illi, collumque non modò floribus, sed infulis, ac monilibus ornaret; mox â se inter dumos incautiùs peremptus cernens, insolabili dolore confectus est. CHI MI FERI', FV DAL DOLOR FERITO. *Qui me peremit, hunc suus perimit dolor.* Nihil felicius, quam nimis amare.

IV. *Cerua Camillæ*, Volscorum Reginæ, quæ infantula cum Patre patrio Regno eiecta, & Dianæ dicata, eandem cum Telepho Feræ charitatem experta, Ceruæ pernicitatem, â Dianæ strenuitatem consequuta est *Virg.* 11. *Æn.* HAVRA IL COR DI LE-

a *Creditum est, Ceruum hunc à Iulio Cæsare fuisse manumissum, & quatuordecim sæcula superasse: si fas est credere.*
b *Hinc Candida semper Cerua Dianæ sacrificijs adhibita.*
c *Hinc tanta velocitas, vt Nutricem Alumnus in cursu æquaret.*

LEON, DI CERVO IL CORSO. *Leonis illi corerit, Ceruæ pedes*. Cælica vis Naturam superat

V. *Cerua, Syluia*, Latinorum Regis Filiæ, quam venantis Ascanij Canes dilacerarunt. FVI CAGION DELLA GVERRA, E DELLA PACE. *Origo Belli Bellua, & Pacis fui*. Nam ex Ceruæ cæde, Bellum Latinorum cum Ænea: ex Bello, Coniugium Æneæ cum Syluia; perpetuumque Fœdus est ortum. Sic sæpissimè aduersa iuuant; & in melius Fata vertuntur.

VI. *Alexandri* Ceruus, quem magnanimus ille Regnorum venator, captum seruauit, & suo nomine collari inscripto, restitui Syluæ; A VN MAGNANIMO COR, BASTA HAVER VINTO. *Hostem Duoi vicisse Magnanimo est satis*.

VII. Sertorij Cerua, quam ille à Lusitaño quodam acceptam siue simulatè, siue præstigiosè consulebat, secumque ad expeditiones omnes comitem, atque auspicem ducens, Dianæ Oraculum esse affirmabat. *Ex Plutarc. & Agell. l. 22. c. 5* MEGLIO INSEGNA TALOR CHI HA MANCO INGEGNO. *Plerumque, melior Consul est indoctior*.

VIII. *Cæsaris Ceruus*, quem Domi familiarem, & militiæ contubernalem alebat: eiusque collo auream laminam cum famigerato illò Titulo, quasi præsidium, & decus, circumdedit: CÆSARIS SVM, NOLI ME TANGERE. Quo insigni securus ac liber vagabatur. DEL MIO SIGNORE IL NOME SOL MI E' SCVDO. *Herile tutus nomen est Clypeus mihi* Magnorum Principum patrocinia.

REGIÆ SORORIS CVBICVLVM
Ad Aquilonem

IN hoc clementissime simul Heroinæ, strenuissimæque venatricis *Aloysiæ* amœno recessu, voluit Author ferocia, monstra humano ingenio perdomita emblematicè postremo pro corollario adumbrare.

1. In Syriæ sylua, *Mentorem Syracusium*, obuius Leo terruit primùm: sed cùm fugienti opponeret sese, supplici questu, pedis plan-

a *Sed ab amico Apolline in funestam sui nomini arborem. 2. mutatus Ouid. Met.*

plantam ostendit infixa tumidam cruentamque spina: quam cum ille secura iam ac diligenti manu auellisset, cruciatu liberata Fera, gratias, vt Fera potest, blandiendo pedesque lambiendo retulit liberatori. *Ex Plin lib.* 8. E LA SPINA MI TOGLIE, E LA FIEREZZA. *Pia feritatem vellit ac spinam manus*. Hostilis potentia officijs mulcenda.

II. *Elpis Samius* in Africam procella delatus, cùm Leonem hiante ore ad se properantem paueret, summamque in arborem repere niteretur, supplici gemitu belua eodem oris hiatu, quo illum terruerat, cum dolorem in faucibus aliquem significasset, descendit; atque eadem charitate, acutum ossis frustulum, quod auidiùs mandentis dentibus inhæserat, manu extrahit. BEN SOVENTE SI AFFOGA IL TROPPO INGORDO. *Persæpe Mortem deuorat nimium vorax*. Noxia Rapacitas.

III. *Philinus Philosophus* effœtam Pantheram mœrenti similem, & aliquid precãtem, deposita formidine sequutus ad foueam vbi catuli ceciderant, illos educit, ac gestienti matri restituit. Quæ deindè beneficij memor, quotidianos ex venatione commeatus benemerito afferebat. *Ex Demetr. Physic.* GIOVA L'ESSER PIETOSO ANCO A' SPIETATI. *Etiam Feris prodesse, prodest plurimum*. Iuuisse iuuat.

IV. *Baianus Puer* Lucrino in litore Delphinum Piscem assiduitate cibi vsque adeo sibi demeruit, vt cùm Baijs Puteolos, ad literariam Palestram itaret rediretque: per æstuosos illum fluctus impauidus inequitaret. *Ex Mecœnatis, & Flauij Alfidij literis*. Hac igitur in Tabula Puer est pictus, altum per æquor rependo insidens lubricæ Feræ dorso, elata dextra librum tenens: cum hac inscriptione. ALLA VIRTV' QVALVNQVE VIA E' SICVRA. *Est inuia Viro nulla Sapienti via*. a

V. *Hircanus Venator* charissimos Tigridi Catulos furatus, persequentis rabiem matris cursumque sistit obiecto speculo, in quo propriam imaginem dum illa intuetur, hic effugit. *Ex Claud. l.* 3. *de raptu Proserp.* CHI SE STESSO RIMIRA, ALTRI NON CACCIA. *Cessat alios vrgere, qui respicit*. In Censores.

VI. *Indus*, indomitum Elephantem rabida inedia ita mitigat, vt

a *Morbo extincto Puero, Delphinum subinde ad consuetum litus ventitantem, desiderio ac mœrore fertur expirasse*.

vt ordeo deinde propoſito, ad infima pronus obſequia, turribus onerari ſe patiatur; & armatos homines in hoſtem ferat. *Ex Plin. l. 8. cap. 9.* CON LA FAME OGNI ORGOGLIO AL FIN SI DOMA. *Extrema pertinaciam fames domat.* Tutior obſidio quàm vis Refractarios paupertas mulcet.

VII. *Monoceros*, ſiue Vnicornis, ingens Fera, imò Monſtrum agnatis quinque Feris coagmentatum, Equino corpore, Ceruino capite, Elephantino pede, Aprina cauda, Taurino mugitu, & vno cornu nigro media fronte cubitorum duum haſtatus, quo ad truncum arboris rotato, nihil eſt obuium, quod non perfodiat atque perrumpat. Tanto demum robore, atque aſtu, vt viuus neque capi, nec decipi poſſit. Atqui hæc eadem beluarum formidabiliſſima, in Virgunculæ tantum ſinu, vbi Fera pabulatur ſedentis, crudelitatem exuit, ſeque Feram eſſe obliuiſcitur. Ex Pier. lib. 2. cap 22. NVOCER NON SA' A VNA FIERA A VN INNOCENTE: *Noſcere neſcit Belua innocentibus*. Arx tutiſſima nihil ſibi conſcire.

VIII. *Sylueſtris Taurus*, Ficulnea corolla collo alligata cicutatur. *Ex Plin. lib. 27 c. 7.* Tanta vis imbecillima in Planta, ſed dulcitudinis artifice. CON LA DOLCEZZA OGNI FVROR SI PLACA. *Suauitate vincitur crudelitas*. Mucera pro capiſtro.

IX. *Thoas Arcadicus*, cùm Serpentem à ſe diu educatum, Syluæ reddidiſſet, ſiuè ſerpentinum ingenium, ſiuè magnitudinem metuens: ac multò poſt in eadem ſylua circumuentus à graſſatoribus, exclamaſſet: ſerpens agnita voce ſuis è latebris erupit, Dominumque ab eorum manibus defendit: Ex Democrito. L'HAVER NVTRITO VN DRACO, E' MIA SALVTE. Pauiſſe Monſtrum ſola mihi ſalut fuit.

X. *Armenios quoſdam Piſcatores* adductis retibus lętos, repentè aggreſſa Tigris, oblatis contenta piſcibus, abijt innoxia: & ad eundem quotidie reuerſa locum, accepta piſcatus potione, ſecuris tandē cōuixit. Ex eodē *AMOR'INTERESSATO, E AMOR DI BELVA*. *Ferinus eſt, ex vtili naſcens, Amor*.

RE-

Non ille viduæ Crucis moratus preces;
Periculosi Stemmata Imperij lubens induit.

III.

Amedeus Turcicæ Classis Præfectum cadit.

Dum feruet maritimo Marte Pelagus.
Impiæ Ducem, Piæ Dux Classis mactat Amedeus.
Pulpitat orbata Capite impietas,
Et Rhodum nutantem virtus vnius *a* tenet.

IV.

Captos Rhodon ducit Amedeus.

Famæ volatum velis anticipans Victor,
Suis ligatam rudentibus Asiam remulco trahit.
Suis natat Barbaries inclusa Ergastulis.
Et Rhodios Portus, quot malè optauerat, timet.

V.

Rhodij Equites Amedeo gratias plaususque referunt.

Metu liber, stupore capitus Equitum Ordo
Gratijs atque osculis vindicem cumulant dextra,
Huic seruatricis præmium afferitur Frondis.
Et qui tot Palmas dederat, Laurum accipit.

VI.

Amedeo Triumphus decernitur.

Agitur Triumphus: pars pompæ est Hostium squalor,
Vultusque tru es. Quod quisque timuit, videt,
Radiat superbo magnus in curru victor.
Nouumque *b* Solem gestiens miratur Rhodos.

a *cap. 13. de Argutis inscriptionibus. Typ. Romæ pag. 716.*

VII.

Amedei contra Saracenos Terrestris pugna.

Fœcunda laurus lauros. Victoria Victorias gignit:
Et semel madidus nescit abstergi Mucro.
Reducta Pelago Præda, Terris Prædones venatur:
Et Crucis Hostes, hostiliter cruciat.

VIII.

Sua manu Saracenorum Regem interficit.

Per nubes telorum fulgurat Amedei Ferrum.
Et ritu Fulminis alta robustiùs quassans,
De tot Barbaris Principem Saracenorum petit.
Exinde Rhodijs reddita est *a* Serenitas.

IX.

Gentilia Stemmata Rhodiensibus permutare, iniussu Cæsaris recusat.

Ni Cæsar abnuat, abnuit præmij ergo.
Defensa Crucis Stemmate auitam mutare Aquilam,
Quàm gloriæ Auspicem Beroldo asseruerat Cæsar.
Tanta est magno in pectore modestia.

X.

Annuente Cæsare Insignia mutat.

Probante Augusto, grande Argumentum capit;
Seruatum Crucis candorem cruento inserens Clypeo,
Heros

a Alludit ad Equestris Ordinis Titulum. *Fortitudo eius Rhodon Tenuit.* *b* Alludit ad Rhodium Solis simulacrum.

Heros Gladio *a MAGNVS*, nec Clypeo minor;
Nam quid effecerit Gladius, Clypeus docet.

a *Alludit ad illius Insulæ serenitatem: vnde ab Horatio Clara Rhodos vocatur. Et Solino teste*; nunquam dies ità nubilus est, vt Solem non conspiciat.

b *Exinde hic Amedeus* Magni *cognomentum obtinuit.*

VRBANI PRÆTORII AVGVSTÆ TAVRINORVM ORNATVS.

MAgnificos inter Apparatus, quibus Augustæ Vrbis Moderatores, Regiæ Sponsæ, quæcunque tandem eligeretur, optatissimo aduentui plaudere *a* statuerant: magnificentissima fuit, & mansura Vrbani Pretorij festinata in antecessum Instauratio, marmoreo prospectu, ornatuque vndequaque splendido, & Augusti Nominis digno. Huic igitur Magnificentiæ suam quoque Operam noster Author in Inscriptionum, & Emblematum varietatè lætus contribuit: neque enim facilè crediderim, aut Patritium erga Patriam magis officiosum: aut Patriam erga Patritium magis beneuolam reperiri.

Primi Lapidis Inscripto
In fundaminum angulo collocati.

ALMA DIE *b* SEXTA IVNII.

MEMORABILI DIVINI CORPORIS MIRACVLO

SACRA.

AVGVSTA TAVRINORVM,

VRBANVM PALATIVM,

IVCVNDISSIMA REGALIS CONIVGI SPE

SPECIOSIVS REDIVIVVM,

ATHER-

a *Vide superiùs de Publicis Principum Receptionibus, pag. 133.*
b *Maximè religiosa èst Vrbi hac dies, ob Augustissima Eucharistia prodigium, de quo superius, pag. 75.*

ATHERNO HOC LAPIDE

ÆTERNÆ FIDELITATIS AC PIETATIS TESTE;

INAVGVRABAT.

MAIORIS AVLÆ ORNATVS.

Hic vetera Vrbis decora, nobilium Historicorum monumentis, Vrbisue Tabularijs eruta; coloribus iconicè, Inscriptionibus historicè, ità exponuntur, vt nec Inscriptionibus sui desint colores: & gestorum vetustas noua voluptate spectetur.

Contignationis Pictura.

Media, & capaciore in Tabula, Eridanus Ægypti Rex, quem Apim alij vocant, occupato Ligurum Regno Vrbem molitur: Inscripto sic habet.

ÆGIPTIO AB REGE; PROPE FLVMINVM REGEM;

REGIA CIVITAS,

ÆGYPTII TAVRI OMINE, AC NOMINE;

AVSPICIVM DVCIT.

a ANNO VNTE ROMAM DCCCXIX.

In minoribus contignationis spatijs.

I.

AVGVRVM PRINCEPS, HETRVRIÆ REX

a PIPINVS,

TAVRINOS ÆGYPTIIS ERIPIT

ANNO ANTE ROMAM CCCC.

II.

PROFLIGATIS HETRVSCIS

BELLOVÆSVS TAVRINIS IMPERAT.

ET CISALPINÆ GALLIÆ NOMEN FACIT. *b*

ANNO POST ROMAM CLXVII.

III.

AB GALLIS AD ROMANOS

TAVRINVM TRANSFERT IMPERIVM

APPIVS CLAVDIVS

ANNO POST ROMAM CCCCLXXVII.

IV.

COTTIVM ROMANI ALPINO MVNERANT REGNO.

TAVRINAMQVE VRBEM ALPIVM PEDEM

REGNI CAPVT CONSTITVVNT.

ANNO POST ROMAM DCCXL.

a *Ex Philip. Pingon.* a *Ex eodem.* b *Ex Liu.*

TABVLÆ DECEM

Superiore in parietum fascia.

Prima in Tabula, sanguinolentum, Annibalis cum Taurinis prælium depictum vides, cum hoc Inscripto.

I.

TAVRINENSEM PLANICIEM, ALPIVM IVGIS ASPERIOREM
ANNIBAL EXPERITVR.
NAM IBI OCVLVM AMISIT VNVM, 1 HIC QVANTOS;
ANNO CCXIX. ANTE SALVATOREM.

1 Trigintasex millia Hominum, ingentemque numerũ Equorum atque Elephantum se in Taurinis amisisse, Annibal suo ore fatetur apud Liuium *lib.1. dec.3.*

II.

TAVRINÆ VRBIS FIDELITAS
AB DIVO IVLIO 1 IVLIÆ COLONIÆ IVRA.
ET COMATA GALLIA, 2 TOGATÆ GALLIÆ NOMEN,
PROMERETVR.
ANNO XLII. ANTE SALVATOREM.

1 Pictura Cæsarem Iulium ostendit, Coloniæ suæ Insignia Taurinatibus tradentem: quos Ciues Romanos facit. *Cælius secund. Muster. Plin.* Nomismata Taurini cusa eo seculo, cum Iulij Cæsaris effigie, & altrinsecus Tauro inscripto, COLONIA IVLIA. Quod & Vexillorum erat insigne.

2 Ciues Taurinẽses Romano more, assumpta Toga, & resecta Cæsarie, cum habitu nomen mutauere.

III.
ALPIVM TRIVMPHATOR AVGVSTVS,
1 AVGVSTI NOMINIS SVI ADDITAMENTO,
IVLIAM COLONIAM CÆTERIS ALTIOREM FACIT.
ANNO XI. ANTE SALVATOREM.

1 Participem præliorum Vrbem, Augusti Nominis participem esse voluit: & à Romanis acceptum Titulum, Vrbi suæ commune fecit. Hinc Augusta Taurinorum dicta. *Dion.lib.* 31. *&* 54 *Plin. l.* 3. *c.*17 Extantque Nomismata, impresso Tauro, cum inscriptione, COLONIA AVGVSTA.

IV.
AVGVSTOTAVRINATES
AB APOSTOLO 1 BARNABA, CHRISTIANA FIDE;
POSTINDE NVNQVAM 2 DENIGRANDA, CANDIDANTVR
ANNO LI. POST NATVM SALVATOREM.

1 Circa Christi annum illum, Barnabas Christi Apostolus, tota Cisalpina Christi Verbum disseminauit; atque Mediolanensem Metropolim constituit. *Ex Baron. sub illo anno; & alijs passim.*
2 A suscepta semel Christi Fide, Taurinenses desciuisse, nusquàm legitur: imò contrà Nouatores propugnaculum fuisse, tum priscæ, tum recentes Historiæ testantur. Væ Italiæ si desciuisset.

V.
SANCTA HEROIS IVLIANA, SANCTOS HEROAS
1 SOLVTOREM, VDVENTOREM, ET OCTAVIVM,
CIVIVM 2 SALVTI SERVATVRA, 3 SEPVLCRO CONDIT
ANNO CCCVI.

1 Cruciferæ Legionis Thebæorum Martyres; sub Maximiano palmam adeptos. *Ex Hist. Maximiani, Notarij eius aui. Et Guilielm. Baldess. Hist. Theb.*
2 Anno 1537. imminente ab nocturna aggressione Ciuibus

exci-

excidio; Tergemini illi Heroes, quos pridem Tutelares Ciuitas colebat, mœnibus iam insidentes aggressores, micantibus simulacris repulerunt. *Ex Philib. Pingon. sub illo anno.*

3 Conquisita illorum sacra Corpora, tumulo & ædicula religiosè in Vrbis pomœrio tunc decorauit: quam postmodum sanctus Victor Taurinensis Antistes, ædibus censibusque annuis auxit: eodemque Sacrario pia Conditrix condita fuit: nunc Augustissimo in Templo Societatis Iesu, iunctim, dignissimeque asseruantur.

VI.

TAVRINENSI IN 1 CONCILIO, PESTIFERA PRISCILLIANORVM HÆRESIS OPPRIMITVR:

ET ORBI VNIVERSO VRBS VNA MEDETVR.

ANNO CCCXVCII.

1 Celebratum est hoc Concilium auspicij Sirici Pontificis: quem Pictura Poe scos Soros, oculis ostendit, licet absentem: cuius tamen leguntur in Concilio Literæ à Pontificis Archinotario: simulque literæ Diui Ambrosij prædefuncti; quibus illa Secta Diris deuouetur. *Ex Concil. Taurinens actio c. 5.*

VII.

A 1 STILICONE IMPERII PRODITORE SEPVLTAM AVGVSTAM,

2 BARBARI RESIS HVMANITAS,

MINORE FORMA, FORTVNA 3 MAIORE, SVSCITAVIT,

ANNO CCCCXX.

1 Hic Honorij Imperatoris Socer; post plurima præclarissimè gesta, tandem vt Gener pulsu, Eucherium Filium ad Imperium efferre; Gothis, quos deuicerat, ità fauit, vt per Augustæ nostræ ruinas, furentibus aditum in Italiam aperuerit.

2 Alaricus Gothorum Rex, à Stilicone iniquissimè seruatus, Regnoque Cisalpino potius, Taurinorum Augustam, Alpium

pro-

propugnaculum, quadrato sed minore ambitu restituit.
3 Nam de suo sinu Italiæ Reges dedit.

VIII.
MAXIMVS TAVRINENSIS, 1 DOCTRINA VERE MAXIMVS,

CONTRA FALLACEM 2 EVTYCHETIS DOCTRINAM

VOCE TONAT, CALAMO FVLGVRAT,

ANNO CCCCLI.

1 Celeberrimus hic Taurinensis Episcopus fuit, clarissimusq; tàm scriptis, quàm eloquio Ecclesiæ splendor: cuius elogia canit Baronius sub eo anno.

2 Stupuere illius doctrinam tria Concilia, Arausicanam, Romanum, & Mediolanense sub Leone Pontifice: vbi presertim contra corrupta Eutychetis dogmata (vt ait Author, hac pictura exprimit) voce tonuit, calamo fulgurauit.

IX.
LONGOBARDORVM REGINA, 1 TEVDELINDA,

SOLIO DATVRA, QVEM THALAMO DIGNETVR,

AGILVLPHVM TAVRINORVM DVCEM PRÆFERT OMNIBVS

Anno DLXXXXI.

1 Pijssima Fœmina Garibaldi Bauariæ Regis Filia; Antharis Longobardorum Regis Vidua: Procerum decreto ita Regno successit, vt quem eligeret Maritum, Rex esset. Illa, neminem se, Regnoque digniorem æstimans, Agilulphum accersit simulata causa, cui, Regiam manu vt osculetur, accedenti, os porrigit, illaque tessera Coniugem ac Regem facit. *Paul. Diaconus, ipseque Author in libro de Ital. Regib.* Hinc loci amœnitate capta, statis temporibus Augustam Regni Sedem, nostram in Augustam transtulit. *Apud eundem.*

X. FLA-

X.
FLAVIVS AGILVLPHVS, ET THEVDELINDA, TAVRINVM TRANSLATA REGIA; 1
IOANNI PRECVRSORI REGNI PATRONO, PIO CIVIVM PLAVSV, SIMPLICI QVOQ; 2 AGRESTIVM LVSV, METROPOLITANVM TEMPLVM VOVENT.

ANNO DCII.

Mira huius Tabulæ varietas. Templi fundaminibus Auguralis immittitur lapis, astantium Regum oculis iconicum Templi specimen exhibet Princeps fabrum: Ciues religiosè operi fauent: Villicorum alij, Corybantium ritu racemiferos agitant thyrsos: alij picturato insultantes plaustro, lemniscatos extimulant boues: omnia lætitiæ plena.

1 Prima omnium religiosissima hæc Regina, D. Ioãnem Baptistam Tutelarem suum, Longobardici totius Regni Tutelarem inuocauit, ac loci Presidem. Atque, vt Moguntiam Insubricam, qua delectabatur, celeberrimo eiusdem Patroni Templo illustrauit; vbi ferream Coronam velut in sacrario, ad imitandos Longobardorum Reges, reposuit: sic eadem pietate Augustam nostram Italiæ Caput, eiusdem sancti Patrocinio, solemni Basilicæ dedicatione, commisit. *Sigon. Pingon. idemque Author lib. de Ital. Reg.*

2 Perennauit eadem die Præcursori sacra in Templi encænia popularis & festiua, sed religiosa hæc hilaritas, pauculis ab hinc annis intermisse.

Inferiora Maioris Aulæ Ornamenta

Infrà parietum fasciam, apertam circumquaque Porticum imitante pictura, statariæ cernuntur octo Cæsarum Imagines, qui post Augustum adusque Sigismundum, memorabile quodpiam beneficium Vrbi nostræ contulere. Singulis verò singu-

la-

laris memorſa redditor, ex Vrbano, aut Eccleſiaſtico Archiuō de-prompta, & Imaginibus hiſtoricè ſubſcripta.

I.
TIBERIVS IMPERATOR.

Ad declarandam propenſionem ſuam, Cæſarea Nomiſmata Taurinæ Coloniæ Symbolo inſigniuit.

II.
NERO IMPERATOR.

Extiſcto Rege cottio, extincti Regni ſemiſſem Taurinēſi Auguſtæ ſubiecit: & bonis Ciuibus etiam maij Principes prufuere,

III.
CONSTATINVS IMPERATOR.

Fauēte edicto, profana Iſidis, & Dianæ Fana, ſolutori ac ſylueſtro Cæleſtibus Patronis conſecrare, Ciuibus conceſſit.

IV.
OTHO IMPERATOR.

Auguſtotaurinēſem Rempublicam, Priuati, Publici, Credentiarij Concilij, opportuna inſtitutione ordinauit.

V.
OTHO III. IMPERATOR.

Taurinenſem Mitram, adiecta Cottiarum Vallium nobili lacinia, decorauit.

VI.
HENRICVS V. IMPER.

Prolatis Auguſtæ Taurinorū Terminis, eandem CÆSAREÆ FIDEI PÆSIDIVM noncupauit.

VII.
FRIDERICVS IMPERATOR.

Italiæ incendiarius: Milone Epiſcopo deprecante, Taurinum ſeruat: & inter beneficia numeratur noluiſſe nocere.

SI-

VIII.

SIGISMVNDVS IMPEATOR.

Studiorum omnium Athenæum Augustæ Taurinorum, ne maximis Vrbibus inuideret, aperuit.

AVLÆ MINORIS,

Consilijs destinata, Ornamenta;.

Cùm singula senaculi huius ornamenta, ad formandos eorum Animos, qui de publicis rebus consulunt, Author disposuerit, in sublimi Tabula *Cæleste illud Concilium* quod in Apocalypsi, *c.* 4. describit Apostolus, expingi voluit, vbi SAPIENTIÆ Deus in Seniorum consessu altè fulget: cum hac Inscriptione. EGO SAPIENTIA HABITO IN CONSILIO. *Prou. c.* 8.

Minora Contignationis spatia.

In ijs, *Virtutes quatuor*, in commune consulentibus pernecessariæ, symbolicis simulacris propununtur; addito itidem ex Diuinis libris documento.

I. PRVDENTIA. Regia specie: librum, sceptrumque tenens. *Consilium custodiet te: & Prudentia seruabit te Prouerb.* 8.

II. VERITAS, & RECTITVDO. Nudo pectore: perspicuo Corde: Solem ostendens. *Non abscondi veritatem à Concilio multo. Psalm.* 39.

III. SECRETVM, Digito labra comprimens, iuxta Harpocratis simulacrum. *Secretum extraneo ne reueles. Prou.* 25.

IV. CONCORDIA, & PAX. Cum Lyra, & Caduceo Mercuriali. *Qui Pacis ineunt Consilia, sequitur eos gaudium. Prou.* 12.

Octo Emblemata in parietum ambitu.

In ijs, præmemoratæ *Consiliariorum conditiones*, celeberrimis ex Sacra Scriptura commendantur Exemplis: atque ad Exempla singula congrui Scripturæ loci accomodantur.

I.

De Concilij necessitate generatim.

Locus.) IBI SALVS, VBI MVLTA CONSILIA. *Prou.* 2.
Exemplum.) *Consiliorum Tribunal, Reip. firmamentum exornat Salomon.*
Pictura.) Salomon Consiliorum loco imprimis splendidissimè constructo, atq. ornato: sublimi in sede Procerum cogit Concilium, quanquam ipse Sapientissimus. 3. *Reg.* 7.

II.

Locus.) QVI SAPIENS EST, AVDIT CONSILIA. *Prouerb.* 12.
Exemplum.) *Naamano valetudinem desperanti, fidele suorum Consilium saluti fuit.*
Pictura.) Naaman militum Syriæ Princeps, perniciosa lue ferè depastus, cum Siloe Lymphis corpus eluere, vt monebat Eliseus, recusasset; suorum deinde consilium sequutus, lauit, statimque conualuit. Hic itaque Naam lauat, Serui astant. 4. *Reg. c.* 5.

III.

De Veritate, ac Restudine Consilij.

Locus.) PROPTER PECCATA LABIORVM, RVINA. *Preuerb.* 12.
Exemplum:) *Iniquum Caiphæ Consilium, flet Hierosolyma.*
Pictura.) Hierosolymæ incendium, & ruina ex eo Consilio. *Ioan.* 11.

IV. Lo-

IV.

Locus.) SIMVLATOR ORE DECIPIT. *Prou.* 11.
Exemplum.) *Adulantium Consilijs deceptus Ahcab, Martem lacessit, & Mortem.*
Pictura.) Achab, adulantibus Pseudoprophetis, victoriam contra Regem Assyriæ mendaci spiritu spondentibus, confidere malens, quàm Michææ Prophetæ, qui vera præsagibat, in procinctu perimitur. 3. *Reg. c.* 22.

V.

Locus.) NEQVISSIMVM CONSILIVM SVPER IPSVM DEVOLVETVR. *Eccles* 27.
Exemplum.) *Noxij Consilij author, noxam experitur Achitophel.*
Pictura.) Achitophel, vtilissimi, sed turpissimi Consilij author; præposteri euentus ægrimonia, laqueo iugulum sponte induit. 2. *Reg.* 17.

VI.
De secreto.

Locus.) QVI AMBVLAT FRAVDVLENTER, REVELAT ARCANA. *Prou.* 11.
Exemplum.) *Suorum pernicie, commissum sibi secretum pandit Sampsonis Vxor.*
Pictura.) Quòd arcanum blanditijs extortũ reuelasset Philistina Vxor, Philistinorum strage Ascalonem implet Sampson. *Iudic.* 14.

VII.
De Prudentia in Consilijs.

Locus.) CORONA DIGNITATIS SENECTVS. *Prou.* 16.
Exemplum.) *Reiecto Senum prudenti Consilio, Rempublicam, Roboam, seseque perdit.*
Pictura.) Ahias Propheta, in frusta duodecim dilacerato Palliolo, duas

duas tantum particulas Roboamo atribuit, reliquas Ieroboamo, vt significet, de toto Hebræorum imperio, quod Roboamo ex asse debebatur, duas tantum Tribus in eius ditione permansuras, quòd in emulgendis Populis, maluerit vanorum Iuuenum, quàm canorum capitum audire consilia. 3. *Reg.* 12.

VIII.
De Concordia Consilijs.

Locus.) FACTA EST MANVS DOMINI VT DARET EIS COR VNVM. 2. *Paralip.* 30.
Exemplum .) *Concordi consilio labentem restituit Rempublicam Ezechias.*
Pictura .) Numinis ira, & Assyriorum armis desolatum Regnum nactus Ezechias, conuocato Procerum, & Leuitarum Concilio, primum omnium satagit vt vnicordes sint. 2. *Paralip.* 29.

INSCRIPTIO DEDICATORIA,

In externo Palatij fastigio collocata Primiori respondens Lapidi.

CAROLO EMMANVELI,

ET FRANCISCÆ A FRANCIA,

AVGVSTISSIMI REGIBVS, AVGVSTA TAVRINORVM;

QVAS OPTATI CONIVGII SPE FVNDARAT ÆDES

FAVSTISSIME CELEBRATI GRATVLATIONE, DEDICAVIT.

ANNO MDCLXIII.

THE-

THESIUM PUBLICARUM PARERGA:

PARERGA
PVBLICARVM THESIVM
QVAS
CAROLVS FRANCISCVS NICOLIS
VERNANTIS, ET RVBILANTIS COMES,
VICTORI AMEDEO SAB. DVCI DICAVIT.
ET AVGVSTÆ TAVRINORVM SVSTINVIT.
ANNO M. DC. XXXIV.

T*HESAVRI* fatale nomen Authori nostro dignè contigit: nam si quid opis ab eo flagitent Ingenia, semper sui promus, numquam condus denegat nihil: alijs natus, non sibi. Itaque *Vernantis Comes* (cuius nunc senilem prudentiam in Virili ætate non miramur, qui virilem in viridi Pueritia anticipauit) cùm olim vix pubescens, iam emeritus Philosophiæ Alumnus, strenuissimum Altricis Propugnatorem sese palam protulisset: cùmque ad ornandas *Theses* suas, quas Regio Duci Amedeo dedicabat, ingeniosa, vt nunc sit, aliqua *Parerga* ab Authore nostro quæsiuisset: hic, celeberrimum illud *Stemma* concinnauit; quod non modò alijs Thesibus imitamentum; sed funebri eiusdem Ducis Pompæ argumentum suppeditauit. Inuentum sanè Argumento eruditum, Simulacris graue, Emblematis varium, Inscriptionibus argutum: quas hoc in volumine omittere non possum, quo me promisi omnes illius Inscriptiones, quæ mihi in manus incidissent, studiosorum oculis consignaturum.

STEMMATIS TOTIVS DISPOSITIO.

TOtam tripedalis paginæ aream, à summo ad imum, & quaquauersùm circa *Theses*, architectonicus quidam contextus eleganter discurrit, & in se redit: in quo, tanquam in Templi alicuius figurato prospectu, integra Sabaudorum Principum à Beroldo ad Victorem, *Simulacra*, geniali ordine collocata sunt; & bina binis seriatim supposita: Tùm geminos inter Proauos, *Victoris Amedei Gesta* bello pacique clariora, pensilibus tabellis adumbrata munerantur: suis singula *Elogiolis* illustrata. Idque mira quadam ante atque ordine. Primò enim, Victoris ipsa Gesta, Bellica ad dextram, Pacata ad læuam Stemmatis, diuisim posita, diuiso Claudiani carmine vno, pro vtrarumque *Titulo* hinc, & inde inscripsit Author: ROBVR IN ARMIS PACE PROBATA FIDES. Eandemque distinctionem communi vno *Herculeæ Clauæ* Symbolo significauit, quæ ad dexteram hortida, & nodosa cernitur; ad læuam frondifera, & in Oleam, vt Historiæ produnt, arborescens: partito eiusdem Claudiani carmine, altero vtrinque inscripta. OLIM DOMITVRA GIGANTES, ET PACEM LATVRA POLO. Tùm vnaquæque *Tabella* duorum Principum *Simulacris* intercepta, Victoris Amedei Gestum aliquod ostendit; quod ipsum in duobus Proauis, qui ad latera locantur, Historiæ celebrarunt. Vt si eadem Virtus ab iis Maioribus in Nepotem, cum sanguine dimanarit. Ipse verò *Victor Amedeus*, celsiore atque ampliore in Tabula velut in Templi fastigio, ad viuam effigiem expressus, planèque sibi similis, ingeniosi laboris Finis, & Principium, ornamenta ornat omnia; totiusque Stemmatis, vt iamiam dico, non modo augmentum est, sed Argumentum,

ARGVMENTVM OPERIS, ET OCCASIO.

QVoniam per idem tempus, prudentissimus ille Princeps, *Cyprij Regni Titulum* hereditario Iure a Maioribus indeptum à quibusdam postmodo neglectùm; grauissimis de causis, quæ ingenitæ illius modestiæ vim intulerant, resumere

coa-

coactus fuit: proinde noster Author, tùm vt Adolescentuli Thesium Propugnatoris nomine, Principi suo nouum ex prisco decus gratularetur: tùm etiam, vt aliquid in hoc Stemmate proferret non vulgare, non tritum, nō recoctum: nouam quandam ex renouato illo titulo, & maximè propriam commentationem meditatus est, ex antiqua *Teucri Salaminij*, qui Cyprium Regnum vindicauit, Historia: quæ Stemmatis inuentioni, & Thesium dedicationi materiam dedit. Atque hanc, ipsa præliminari Epistola, expressam leges.

D. VICTORI AMEDEO

CYPRI REGI SEMPER INVICTO,

COMES CAROLVS FRANCISCVS NICOLIS, VICTORIAM.

Teucer (non ille pauidus iaculator) ad Cyprij Regni vindicias, Authore Oraculo, velificaturus: Militum suorum virtutem, qui frementis Pelagi spectaculo consternabantur, egregia illa voce reuocauit, *NIL DESPERANDVM TEVCRO DVCE, ET AVSPICE TEVCRO*. Mouit me statim vt monuit hæc securitas, ad intentatum Philosophiæ Pelagus pertentandum. Quid enim trepidarem sub intrepido *DVCE*, Ingeniorum *AVSPICE*, qui vel solo nominis Oraculo, Victoriam spondes. Atqui hanc spem, si bona mihi Fata compleuissent, tanti ego facti memorem. *Tabellam hanc* pro votiuo anathemate, inter diuina tua Gesta, & Maiorum tuorum Simulacra, Immortalitatis Templo destinaui, Exatum est mihi tandem totum hoc itineris, atque laboris: Syrtes Scopulos, Fluctusque vici. Itaque, vela contraho, gratias refero *Tabellam* appendo, Votum soluo.

Historiam Teucri minimè fabulósam leges apud Trogum Pompeium *lib.* 44. Velleium Paterculum *lib.* 1. Euripidem in Helena *act.* 1. & Horatium *lib.* 1. *Ode* 7. qui Teucri Concionem ad pauidos Commilitones recitat his verbis.

Tempora populea fertur vinxisse corona,
Sic tristes affatus amicos:
Quò me cumque feret melior Fortuna Parente,
Ibimus ò Socij, Comitesque.
Nil disperandum Teucro Duce, & Auspice Teucro.
Certus enim promisit Apollo,
Ambiguam Tellure noua Salamina futuram.

Maioris Tabulæ Descriptio.

Hic, *Teucer* Dux inuictissimus ad *Victoris* Ducis nostri viuam effigiem sculptus, Populea Corona; Regiaque nitens Trabea, antè *Phœbi* Aram stat: cui fatidica Sacerdos *Theonoe* (vt in Euripede) *Phœbeum Oraculum* de scripto reddit.

Ignotum ornatis, Teucer quate Nauibus æquor;
Regnaque ventorum leuibus pete Cypria pennis,
Quam tibi Diuinus sedem parat Author Apollo.

Teucrum circumstant attoniti *Milites*: ipse verò Thesium *Propugnator Adolescentulus*, Teucri velut Armiger, alacri vultu *Clipeum* gestat Paterno suo stemmate insignitum: cuius etiam *Epigraphe* gentilitia, ad præsentem sententiam ex amissi quadrat: PVGNA, ET TVTELA: neque dissonat *Cognomen*: nam ... *νίκη* Victoriam sonat. Teucri autem *Clypeum*, Sabaudis Cyprijsque Insignibus pictum, *Regiamque Cypri Coronam*, altè superuolitans *Victoria* defert. Propè litus, armatæ *Naues*. Procul verò *Cyprus Insula* fluctiuago circumfusa Mari: quam Commilitonibus Teucer indigitat.

Minores Tabulæ nouem,
Victoris Amedei Gesta iconicè continentes.

Vellem in hac pagina Imagines ipsas vt cupro impressæ sunt posse transferre: nihil enim minutius, neque absolutius in Personarum, locorumque descriptione cerni potest. Prima igitur Tabella, dextrorsum affixa, arduam *Crepacorij Arcem* ostendit, à Victore adolescentulo ante Hispanorum oculos expugnatam: cæsumque Hostilium suppetiarum Præfectum: huiusque Tabulæ Titulus est,

STRE-

STRENVITAS.

Sita est hæc Tabella inter duum Proauorum simulacra; *Beroldi Saxonis*, qui caput est Sabaudæ Gentis; & *Humberti eius Filij*; in quibus eadem Virtus ante annos viguit. Horum autem statariæ, & cataphractæ Imagines, ex Regij Lararij autographo (vt reliquæ omnes) ex ordine, diligenterque desumptæ sunt.

Inscriptio historica Tabellæ suffixa.

Spectās hinc illinc generosi Generis Authores *BEROLDVM*; & *HVMBERTVM*; quorum *STRENVITAS*, in ipso Iuuentæ flore præcoces Palmarum fructus collegit. At illi te vicissim minimè degenerem spectant, Victor Amedeo; qui triumphali ad Rhodanum Victoria initiatus Tyro; repentè haustis Alpibus, Cropacorij Arcem repugnantem expugnas: hoc vno tactus infortunio, quod nimia Fortuna, hostilium suppetiarum Ductore cæso, materiam Clementiæ summouit.

Non vacat Inscriptiones appositis clarare notis, quas tot impressa recentium Historiarum volumina satis euoluunt.

II.

MODVS IN VICTORIA.

Historia, *Montisclaui Arcem* diu reluctatam, & oppidanorum deditionem, continet: Tabellam intercipiunt Amedeus Primus, Humberti Primi; & Humbertus Secundus, Amedei Primi Filius.

Inscriptio.

Rarum est *MODESTIÆ* cum strenuitate contubernium non rarum tamen in eorum pectore, vnde tibi Genus, & Genius. Mirata est *AMEDEVM PRIMVM* Burgundia, *HVMBERTVM ALTERVM* Brigantes; quorum Victoria se ipsa cōtenta

nihil ex deuictis Vrbibus sustulit, præter seruitium. His Auorum exemplis Moderationem tuam minimè miratur Monscaluus, qui Victoriam tuam demissione ità compescuit; vt optandæ voluptatis fuerit, te habuisse Victorem.

III.
CELERITAS.

Historia, *Plebanam Acropolim*, occiduumque *Liguriæ* tractum veloci Victoriæ subactum cursu, captosque Tribunos, & bellica Insignia, sub oculis ponit.

Inscriptio.

CELERITAS VERO, militaris Fortunæ Parens, in *HVMBERTO III. & AMEDEO II.* sese iactat: quorum Tela ab Transalpinis lacessita, tam citò in Authores inuolarunt; vt omnium pugnantium frontes, fugientium terga confoderint. Sensis rediuiuam in te Patrum Virtutem Liguria; cuius Oram Occiduam tanta festinatione subegisti: vt aliud nihil fuerit Arces videre, quam vincere.

IV.
FORTITVDO.

Verrucam obsessam exhibet hæc Tabula, & suplicium *Padi Pontem* eluuione laceratum, quem Victor Amedeus, tormentaria inter fulmina, hostili glande in facie ictus, intrepidè insistit, ac reficit.

Inscriptio.

Habuit, & propugnandi *FORTITVDO* in vtroque *THOMA* memorabile exemplum, qui pro ineluctabili Pedemontium Muro impauidum Pectus opposuere. Te verò Fortiorem confessa est Cantabrici Tormenti Ferrea vox, cùm Verrucana in obsidione re-

Eridani terga interato Pōte comprimeres. Nam ignitus ille globus horribili te bombo impetere ausus; vt faciem attigit tuam, subita liquatus reuerentia, osculo tantùm genis impresso, tuos antè pedes concidit: vulnusque quod Victori minabatur, victus accepit.

V.
RELIGIO.

Indicat hæc Tabella pijssimum illius Principis cogitatum, quo cum Africo Rege, Religioni Christianæ conducibilem operam moliebatur; vt tuto in loco *Ara* poni, & Catholica ministeria possent exerceri; qui tractatus iam processerat, in decessus obstitisset.

Inscriptio.

Hactenùs galeatæ Virtutes: nunc paludatutum Reginæ *RELIGIONI* plaudendum Huius instinctu Rhodum Christianæ Pictatis Asylum, ex inglunie barbarica *AMEDEVS IV.* extorsit: eiusdemque afflatu Quintus *AMEDEVS*, tot Diuis Templa, et Templis munera dedicauit. Horum tu non tam Nominis quàm Virtutis heres, metas impietati præscribis, tollis Religioni. Neque enim satis, quod Hæresim finitimam, ne vires, aut virus exerat, totis Alpibus premis: nisi vltrà Herculis metas, verecundæ crucis iubar in Barbarorum oculis defigere molireris.

VI.
SVAVITAS.

Continet Pictura solemnem *Legationem ad Ferdinandum Cæsarem*, qua diu tentam armis à Magno Genitore Montisferrati Possessionem; Victor Amedeus tranquilla tractatione consequitur.

Inscriptio.

Sed augendis Imperijs fortiorem esse Fortitudine SVAVITATEM, Geminus testatur *AMEDEVS*, Quintus & Sextus quo ergaCæsarem beneficos, Cæsarum beneficia, vltroneæque Vrbes sequutæ. Egisti de hoc exemplo Amedee Victor. Nam ferocem Ferrati Montis Prouinciam, quæ aiuto Iure debita, sed armato Iuri eluctata, Paterno ferro vinci potuit, non vinciri; suaui opera grataque ad Cæsarem Legatione, vindicasti.

VII.

PRVDENTIA.

Hic *Clarascensis congressus* cernitur, in quo Victor Amedeus cum Principum omnium Legatis agit.

Inscriptio.

PRVDENTIAM verò, Principum Virtutē Principem, Clarascensis Fœdus in illo Orbis Theatro spectabilem fecit: vbi non modò Casalpina, sed Italica incendia, terribili Regalium armorum attritu excitata restinxisti. Quis enim pacatos animos in germana *AMEDEI PACIFICI*, & *LVDOVICI* Filij, Stirpe miraretur: quorum alter Italiæ Pacem peperit, alter Ecclesiæ.

VIII.

IVSTITIA.

Pedemontanum Senatum contagij bellique causa diu viuo Patre clausum aperit, *Nouasque Constitutiones promulgat.*

Inscript.

Suam etiam in *Te IVSTITIÆ* gloriam, *PHILIPPVS II.* & *CAROLVS III.* auctiorem agnoscunt: hic innocuæ Bonitatis Exem-

Exemplar; ille litium amputator cognominatus. Vtroque verò celebrior Tu, Legum Iura iniurijs Téporum collapsa, nouis legibus erexisti: reparatoque Senatu, Astræam, quæ tabe corruptas, vbiq; que obstrepentes fugeret Terras, è Cœlo reuocasti.

IX
MAGNIFICENTIA.

In *Noue Vrbis* molitione, & monitione.

Inscriptio.

Denique *MAGNIFICENTIA*, Regiarum Virtutum apex, laudibus tuis imponat apicem. Redijt per te ad primæuam amplitudinem Augusta Regia, Hospitum amor, Hostium timor; Quæ ab *EMMANVELE PHILIBERTO* dedicata; à *CAROLO EMMANVELE* decorata; Tuis nunc opibus ità crescit, vt Amicos recipere, Inimicos intercipere possit: & vtrisque argumento sit, per te Augusti Vrbem, in te Augusti Animum reuixisse.

Non hic leges *Gallici Regni Præfecturam* nec *Insubricam expeditionē*, nec *ad Ticinum* attonitum *gesta*: dum enim hoc Stemma elaborabat Author, futura diuinare non poterat sed augurari.

MINVTIORA PARERGA.

Hæc solida est totius Stemmatis Moles: sed in ea soliditate, tot ornamenta, tot ingenij lusus, tot artis deliciæ ad Architeturam, & eruditionem pertinentes, intextæ sunt; vt nihil ingenio, aut mysterio careat. Curiosum illud sanè, quod licet omnes Tabellarum Historiæ fusioribus Elogijs explicentur: singulis tamen Tabellis breuis aliquis *Titulus* vollitante in Cartula, ex celebri Poeta decisus legitur, ad *Victoris* Ducis Ducis Nomen alludens.

I. Nam præcipua in Tabella, vbi ex Oracula Cyprium Regnum Teucro contigit: *Titulus* est Virgilianum Hemistichium, CYPRVM VICTOR DITIONE TENEBAT.

II. Prima in Tabella de *Strenuitate Iuuenili*, in Crepacorij

expugnatione. HIC IVVENIS IAM VICTOR OVANS; *Virgil.*

III. Te *Moderamine* in Monclaui deditione. VICTOR ERAT QVAMVIS, ÆQVVS IN HOSTE FVIT. *Ouid.*

IV De *Celeritate* in Ligustica Victoria. QVOD INSTAT, EXPEDIET VICTOR. *Virg.*

V. De *Fortitudine* contra bellica Tormenta dum Pontem reficit. AVSVS INSISTERE VICTOR. *Virg.*

VI. De *Religione*: dùm Christianis Ministerijs locum in Africa procurat. VICTOREM EA CVRA SVBIVIT. *Virg.*

VII. De *Suauitate* in Monferratensi adeptione. SCEPTRISQVE POTIRI CONTINGERIT VICTORI. *Virgil.*

VIII. De *Iustitia* in Nouis Legibus atque Constitutionibus; VICTORQVE VOLENTES PER POPVLOS DAT IVRA *Virgil.*

IX. De *Prudentia* in Pace Clarascensi. SCVTORVMQVE INCENDIT VICTOR ACERVOS. *Virgil.*

X. De *Magnificentia* in Nouæ Vrbis molitione. VRBEM CONDERAT VICTOR. *Virgil.*

Cætera facilius est cernere, quàm recensere.

THESIVM PVBLICARVM

PARERGA.

QVAS PAVLVS PASTA

DVSINI COMES, ET EQVES COMMEND.

ACADEMICVS SOLITARIVS.

MAVRITIO PRINIPI A SAB.

ACADEMIÆ PRINCIPI

Dicauit, & Augustæ Taurinorum sustinuit.
Anno MDCLIV.

INstituerat prouidus hic Princeps, celeberrimam Academiam, duplo vtiliorem Reipublicæ, quàm illa fuerit Platonicorum in Hortis Academi. Illa enim, vt aiebat Timon, Sectatores suos ad garriendum Cicadarum more inter arbusta, duntaxat educabat; hæc Androgina Ingeniorum Parens, *Literarijs* iuxtà, & *Equestribus* exercitamentis, Foro & Castris suos ità initiauit: vt strenuissimi Belli Duces, & consultissimi Iustitiæ Præsides, Doctissimi etiam Cardinales, & ipse qui nunc regnat Pontifex, ab illius sinu prodierint. Et quoniam hæc tota Principis voluptas, hoc delicium, hoc à negotijs erat diuerticulum; soliuagam Academiæ Sedem, ac Domicilium amœnissimo in Suburbano suo prope Eridanum, constituerat: vnde Academicis suis, suo de genio, & exemplo SOLITARIORVM Nomen indidit: eosque ab alijs, Academiarum Alumnis Heroico illo symbolo discreuit, quod Author ipse noster in suo Argutiarum volumine, Symbolorum omnium ingeniosissimum censuit: *Cylindricum* dico *speculum*, in quo circumfusæ confusæque in plano Maculæ coæuntes, perfe-

ctis-

ßissimam effigiem consequuntur. Eoque ingeniosiùs, quo Cylindrus ille in Viridarij cuiusdam centro ita pingitur, vt florentes areolæ, ac puluini circà speculum, ad informium macularum formam consiti, ipso in speculo perfectissimam forment symboli Epigraphen, OMNIS IN VNVM: ex Virgiliano Carmine.

Socium Virtus coit Omnis in Vnum.

Hac igitur ex erudita solitudine, Nobilis Ephebus Paulus Pasta cum prodijsset; & quam meruerat Laurum, Principi suo emeritus referre destinasset, quæ sisseretque ab Authore nostro suarum *Thesium Parerga*: hic è re nata, argutum *Summatis* Argumentum sumpsit, quod ex Epistolari hac Dedicatione planè comprehendes.

SERENISSIMO PRINCIPI

MAVRITIO A SABAVDIA

INGENIORVM ACADEMO.

PAVLVS PASTA ACADEMICVS SOLITARIVS SACRAT.

Quater de emmano armorum strepitu perterrefactæ, nostris procul Sedibus fugerant Musæ; nisi in emænissimam Suburbani tui solitudinem confugissent. Hìc igitur securæ sesè beant, deliciunturque Pierides, feliciorem in *ACADEMI HORTIS* Parnassum nactæ: vbi læta Lauris apricitas est pro a Helicone. Oloriua Eridani lympha pro Castalio: blandus Zephyrorum flatus pro Afflatu: & Heros ipse *ACADEMVS* pro Phœbi Oraculo. Quin etiam ingenuæ omnes Artes, tùm sedentariæ, ac Pacatæ, & belligeræ amico fœdere, commune Theatrum iuctansque cum Musis sedes colunt, & nouo Ingenij tui miraculo bellicaquoque Arma, paciferas inter Disciplinas numerantur. Cernis igitur, vt Academicorum alumna Iuuentus, vtrique sacra Palladi, ad te conuolat, tanto ambitu, vt à *SOLITVDINE* nomen adepti, Solitudini nomen adimant, Vrbemque faciat ex Suburbio. Cernis vt ille gladio, hic

a *Parnassi vertex apud Seruium.*

hic calamo certat: ille ex Cathedra tonat, hic ex Equo fulminat, alter Choris, alter Castris proludit: & Academicorum tuorum ipsa otia, hostibus terrorem incutiunt, Ceruis vt Martia Laurus, cum Poetica lauro: sacer Apex, cum Militari Galea: forensis Toga cum Philosophali Palliolo, vni Musæo certatim allaborant; & diuersa studia in commune conferunt, omnesque palàm erudit, quicquid singuli didicerunt. Argutissimè igitur CYLINDRICVM SPECVLVM pro Heroico Academiæ Tuæ symbolo commentus, inscripto Titulo OMNIS in VNVM. Nam quemadmodum informens passimque solo dispersi Characteres, vbi omnes in vnum speculum coiuerint, mira quadam luminis virtute integrati, perfectissimè conformantur: ità tot Ingenia, genio dissimilia, quæ singulatim tacerent; erudito vnius Academiæ illuminata commercio, absolutam vndequaque speciem, conspicuamque consequuntur. Me igitur (quem insigni Clementiæ tuæ beneficio, in hac frugifera solitudine amænas inter Camœnas, alienis perfrui laboribus voluisti) vt vicissim publicò communicem quod priuatim collegi, non tàm singularis propensio monet, quàm socialis necessitas cogit. Auget fiduciam admirabile Academiæ Tuæ Symbolum. Sic enim Philosophales hæ Theses, quas plana in Pagina informens quasi Maculas effudi: in sublimi præclaroque Mentis tuæ Speculo emendatæ, rectà & certa euadent Oracula: & quæ mea in vmbra priuatim delitescerent; Omnium Collegarum Virtute IN VNVM conspirante inter dimicandum, promicabunt. Vale Celeberrime, INGENIORVM ACADEME, Ingenijs omnibus semper celebrande: atque vt OMNES IN VNVM vota congerimus, Omnibus vnus æternùm Viue.

STEMATIS DESCRIPTIO.

Minore quidem ambitu hoc Stemma, quàm præcedens constat, non minore tamen opere, aut venustate. Nam licet simplex pagina, Thesium paginæ superaddita, symbolicam Picturam comprehendat; paruitatem tamen compensat diligentia in penè innume-

ra-

rabili moltitudine, ac mirabili efformatione minutarum *Figurarum*, veluti Phidiæ Scutum; cuius laus in minutijs maxima fuit, quas vocat Plinius *Argumenta parua, & ingenij tantùm*: vt cum multa mireris, plura ſemper inuenias.

Tota igitur *Stemmatis* facies; totam Tranſpadanæ *Principis Villæ* faciem repræſentat, ſub allegoria *Hortorum Academi*, quorum etiam *Nomen*, vt Villæ Titulus, in tranſuerſario *Sepimento* legitur, quod topiario opere virgultis intertexto, Academicis aditum pandit, occludit alij, quibus ſapientiæ limen eſt limes.

Hic ergo amœniſſimus, inter Lauros & vineta, ſuauiter aſſurgit Collis, theatrali ſpecie à Natura ſinuatus: cuius ad imum pedem, architectonica ſtructura, triumphalis ad inſtar Molis columnari nixa fulcimento ſolidè, ſed eleganter, in altum exilit, eiuſque faſtigiata in ſummitate, *Muſæ* omnes Pinnaculum circumſtant, medio *Principis Simulacro*, heroica ſpecie, inter bellica, & literaria trophæa collocato: cum Inſcriptione, HEROI ACADEMO SACRVM. Nam Academum Semideum fuiſſe, Muſaſque ſoliuago in Suburbio coluiſſe, Eupolis teſtatum reliquit. Hinc, & illinc, medianæ Moli contigua *Porticus* in Theatri formam gemino flexu *ſubdialem Aream* complectitur, quam hortenſes *Areolæ* diſtinguunt, atque in ipſo hemicyli meditullio *columnarum ſpeculum* Academiæ *ſymbolum* format, conformatque literas OMNIS IN VNVM.

Hæc totius Stemmatis diſpoſitio, atque Pictura: in quà quod poeticè affictum eſt, à loci natura, & arte parum abludit: nunc emblematica Figmenta perſequemur. Singulæ igitur Porticuum apertiones, ſingularum *Artium* ſtudijs, diſcretæ quaſi *Officinæ*, confinguntur: in quibus ſinguli Artium illarum *Auctores Auctoreſque*, operi intendunt ſuo: vnàque omnes ſatagunt, vt communi velut in Athenæo Nobiles Academiæ Alumni exerceantur. Singulis autem Fornicibus, congruum cuique Arti *Symbolum* præfixum eſt, figura ſempre varia, manente ſemper Titulo eodem; OMNIS IN VNVM. Totam denique Porticuum ſummitatem, pro Acroterijs *Trophæa* eminenter ornãt, ex ſingularum Artium Doctrinarumq; Inſtrumẽtis compoſita. Lubet igitur eodem ordine, quo ſingulæ Officinæ inſcriptæ ſunt, breue ſpecimem exibere.

AD

AD LÆVAM.

Rhetorica.

Vides hic *Marcum Tullium Ciceronem*, Latiæ Facundiæ Parentem, ad Quirites pro ſuggeſtu declamantem contra veſanum Catilinam, fugienteſque vides coniurationis conſcios, furrente Populo. Oratoriæ verò Facultatis *Symbolum eſt ſcopus alte ſuſpenſus*, in quem multa vndique tela diriguntur; inſcripta Epigraphe, OMNIS IN VNVM. Oratoris enim proprium eſt, Argumenta omnia ad vnius Propoſitionis confirmationem collineare.

Poeſis.

Hic *Homerus*, oculis, non animo cœcus, aſtantem Achillem Lyra pſallit. Poeſeos autem *Symbolum* eſt ipſa *Lyra*; cum eodem dicto, OMNIS IN VNVM. Vnitas enim differentium Chordarum eſt Harmonia: Vnitas Poematis, Heros.

Pictura.

Quandò inter Academia exercitamenta, hæc quoque libera Facultas, Poeſeos Soror enumeratur: vides *Zeuxim* mirabili arte *Vuas* imitantem, quarum ſimilitudine deceptæ conuolant Auiculæ. Picturæ verò *Symbolum* eſt *Pictoria Tabella* pigmentis diuerſicoloribus diſcretim illita, cum dicto, OMNIS IN VNVM: ad Vnam enim effigiem illa inſeruit diuerſitas.

Muſica.

Orpheus blanda voce ſcopulos Feraſque rapit. Pro *Symbolo*, *Muſicarum notarum Pagina* eſt, quæ quatuor *Vocum diſcrimina* ad idem carmen modulandum conciliat, eodem Titulo inſcripta.

Geometria.

Euclides Platonicus, Regem Ptolemæum Lagidem Geometricat figuras docet. Pro *Symbolo Circulus* Geometrica in Tabula descriptus, à cuius Circumferentia ad punctum medium lineæ confluunt æquales; idemque omnibus quadrat Titulus, OMNIS IN VNVM.

Practica Mathesis.

Archimedem cernis, miro trochlearum artificio Marcelli *Naues* harpagantem. *Symbolum* est *Parabolicum speculum*, quo Solares radij omnes ad idem punctum concurrentes ignem excitant: quo artificio idem Archimedes nauigia comburebat. Titulus OMNIS IN VNVM.

Astronomia.

Ioannes à a *Sacrobusto*, nobile illud inuentum Discipulis ostendit, quo imaginarj *Cœli Orbes* gemino super axe versatiles, Astrorum Solisque semitas, stationesque designant. Pro *Symbolo sphæra* ipsa, cum dicto, OMNIS IN VNVM.

AD DEXTERAM.

Dialectica.

Aristoteles Academicis Logicas commentationes suas, & Figurarum schemata perambulando declarat. Pro *Symbolo*, *Manus constricta*: sic enim Zeno Dialecticam à Rhetorica secernebat, vt hanc expansæ palmæ: illam digitis in palmam reductis compararet. Titulus idem, OMNIS IN VNVM.

Phy-

a *Alijs Sacrobesco*,

Physica.

Parmenides Physiologorum Princeps, Cœlorum Elementorumque *Globum* ante Academicorum oculos ponit. Ideoque *Globus* pro *Symbolo* est; cùm tota hæc rerum Vniuersitas, vt Parmenides docebat, sit maximè Vna. Dictum, OMNIS IN VNVM.

Medica.

Hippocrates Cous ex herbarum fasce *distillarium in Organum* immisso, salubres elicit succos. Atque nobili hac in Academia, à Professoribus huius Facultatis, quæ Physiologiæ maxima pars est, eruditissimæ Dissertationes audiebantur. Pro *Symbolo*, Organum, cum eodem lemmate, OMNIS IN VNVM.

Superphysica.

Continet hæc Doctrina, non modò quam *Naturalem Metaphysicem* dicunt, sed *Diuinarum* quoque rerum contemplationem. Hic igitur *Sententiarum Magister*, sacrum euoluens Codicem, Cælestia pandit arcana. *Symbolum* est, *Hierarchicus Cælestium spiritum Ordo* circa ineffabile *Tetragrammaton*, quod rerum omnium Principium est, & Finis: cum eodem dicto, OMNIS IN VNVM.

Ethica.

Socrates Moratæ Philosophiæ Coryphæus, altera manu *Librum* suum de Virtutibus, altera *Calicem* tenens; oblatam ab Atheniensibus *Cicutam* intrepide haurit. Pro *Symbolo* est *Silenus* Socratis, extimè deformis, intimè repletus Gemmis, quæ de aperto pectoris spiraculo pellucent.

Iurisprudentia.

Hic *Legislator Iustinianus*, sublimi Solio, inter galeatos togatos

tosque sedens, læuā euaginatum stringit *Gladium*, dextra *Codicem* Legum porrigit. Pro *Symbolo*, *Iustitia Libra*, indiuiduo ex Momento pendens; nempè Virtutis medio; OMNIS IN VNVM.

Prudentia Militaris.

Quoniam *Equestris Academia* pręcipuum decus est hęc sciētiā Principum Sabaudorū maximè propria: voluit Author in hac Sede collocare *Magnum Carolum Emmanuelem*, heroicæ huius Scientiæ Magistrum, feroci in Equo insultantem Hostibus, suosq; animantem: qualem Hasta vidit obsessa. Pro *Symbolo bellica Testudo* est, qua multi iunctim Milites, Confertis Clypeis contecti, hostilem suffodiunt murum, his enim probè quadrat Virgilianum Hemistichium, *Socium Virtus ecit* OMNIS IN VNVM.

COETERA STEMMATIS PARERGA.

Hactenus *Theatri* Ornamenta ; iam in *Area*, medio Theatri sinu comprehensa, vbi *Columnare speculum* florentes inter Areolas eminere diximus; effusam *Nobilium Academicorum multitudinem* cernis ingenuarum Artium munera pro cuiusque genio, vt præliminaris Epistola indicabat, exercentium. Alij legunt, alij scriptitant, alij pingunt, alij declamant, alij disputant, alij conferunt inter sese. Hi *Cythara* ludunt, isti *Choreas* ducunt, illi ficto Marte digladiantur, vel ferocem *Equum* domitant, vel *ligneum Equum* dexterrimè insiliunt: aut immissis *Equis*, demissisque lanceis concurrunt. Quidam cælestem versant *Globum*, quidam terrestrem *Mappam* circino metiuntur; vel dissita locorum per *Dioptram* explorant. Omnes denique, ingeniosarum instar Apum, ex hortensibus Academi delicijs, floreas Musarum diuitias populantium, ità sibi proficiunt, vt alijs prosint. Ipse vero *Adolescens Propugnator Eques*, ad viuum expressus, *Thesium* suarum, laborumque felicium *Schema*, collectas veluti in Academi Hortis fruges, *Academo Principi suo*, humillimè offert ac dedicat.

ICONOMANTIA
SIVE
THESIVM PVBLICARVM PARERGA,

QVAS CAROLVS FRANCISCVS CAPRIS,
CILIARII COMES, ALTESSANI DOMINVS,
ACADEMICORVM FVLMINALIVM PRINCEPS,
SERENISSIMO PRINCIPI

MAVRITIO A SABAVDIA

DICAVIT, ATQVE SVSTINVIT
AVGVSTÆ TAVRINORVM, ANNO MDCLV.

Fvlminales *Academici* de ſuo STEMMATE nomen accepere quo eum Philoſophalem in aciem deſcendunt ingenijs certaturi, Theſes ipſi ſuas generatim ornare ſolent. Et quoniam illud ipſum Academiæ *Stemma*, de Authoris quoque noſtri fluxit ingenio: de illo vt aliquid dicam, opportunitas monet, poſtquam de ſingulari Propugnatoris huius *Stemmate*, quod ICONOMANTIAM appellauit Author, differuero. Huius igitur *Stemmatis Argumentum* & noui Nominis Iconomantiæ arcanum ex *Epiſtola Dedicatoria*, vti ſuperiora percipies.

SE-

SERENISSIMO PRINCIPI

MAVRITIO A SABAVDIA

COMES CAROLVS FRANCISCVS CAPRIS,

FVLMINALIS ACADEMIÆ PRINCEPS,

DEDICAT.

Admirabile Diuinationis genus curiosa Mortalium procacitas rimata est, quo Semideum Imaginibus è Cælo deuocatis, gemmeoque in speculo perspicuè refulgentibus, quam quisque Veritatem scitari voluisset, illo in SPECVLO *intuebatur. Quid est autem,* SERENISSIME PRINCEPS, *quod Oraculi definitione adæque indigeat, quàm Philosoforum* Theses, *quæ inter eruditas Disceptatorum Exedras toties propugnatæ, atque oppugnatæ, euentilatæ semper semperque altioribus difficultatum tenebris inuolutæ, incertum faciunt, plusne lucis afferat, quàm auferat Veritati Disputatio. Vt mirandum minimè sit,* Scepticam *illam* Sectam, *Pyrrone conditore Athenis surrexisse, quæ* Nihil esse Verum, præter hoc vnum quòd Verum nihil est, *constantissime professa: vnica Thesi Theses omnes eluctabatur; & Philosophiam euertebat Philosophando. Ego itaque* Thesium *mearum Veritatem quam ingenij claritate nequeo,* ICONOMANTICA DIVINATIONE *quadam, consequi conatus, Clarissimorum* HEROVM *(a quibus Cæ'estem istum Animum cum sanguine duxisti) gloriosissimas* I M A G I N E S *è Cælo euocatas, in Tua vnius* IMAGINE *perspicuo veluti speculo conspicuas, mihi proposui. Nulla enim Virtus Maximos illos* Paterni *Maternique tui Stemmatis Manes singulatim illustrauit, quæ in Te vno cumulatè non eluceat: vt de Te planè tuus cecinisse videatur Virgilius,* VIRTVS COIT OMNIS IN VNVM. *Ades igitur, atque Auspicijs illucesce Tuis,* SERENISSIME PRINCEPS. *Nam nisi* Theses hæ Philosophicæ *tuo confirmantur Oraculo nihil in* Philosophia Verum esse statuo; *meque Scepticum ex* Peripatetico, *in posterum dedo.*

STEMMATIS DESCRIPTIO.

Nobilissimi Propugnatoris huius Theses, quæ de vniuersa lectæ Philosophia, simplici pagina quantumcunque prægrandi cohiberi non potuissent: cùm in libriformi volumine congestìm compaginatas vidit noster Author, vt ad palmaris pagellæ augustias, *Stemmatis Parerga* contraheret, ingenio paruitatem supplente, *conquadratum speculum* ad eam mensuram pingendum censuit: vbi ipsissimum, penèque respirantem *Mauritij Principis vultum* medio in circulo collocauit: eundemque trium *Maiorum Imaginibus* ex Paterno, Maternoque Stipite proximioribus circumclusit. Hinc *Magnus Carolus*, illinc *Catharina Austria* Mauritij Genitores supernè visebantur. Subindè *Emmanuel Philibertus*, iuxtàque *Philippus II.* Hispaniarum Rex, Aui. Denique *Carolus Bonus*, cum *Carolo V. Cæsare*, Proaui: omnes ad viuam Imaginem, ex penitissimis autographis, diligentissimè expressi Itaque, vt in Magno Carolo *Inuictam malis Magnanimitatem*: in Catharina *Modestam venustatem*: in Emmanuele Philiberto *Strenuitatem Amabilem*: in Philippo Rege *Prudens Consilium*: in Carolo Duce *Bonitatem*: in Carolo Cæsare *Maiestatem*, omnium consensus, celebrauit: tà omnes Imagines cum Mauritij Imagine sic congruebant, vt si illo in *Speculo* Maiorum *Virtutes omnes*, vno in Nepote refulgerent. Et sanè, citrà assentationem, ea Mauritij Principis indoles fuit, vt *Magnanimitas* cum *Modestia*: *Strenuitas* cum *Prudentia*: *Bonitas* cum *Maiestate*, in eius animo vultuque, conspirarint. Ita cùm singulas Virtutes hasce, singulis Maiorum Imaginibus subscripserit Author: tùm circa *Principis Imaginem* geminum Claudiani Carmen vt Epilogum inscripsit, QVÆ SVNT DISPERSA PER OMNES, IN TE MISTA FLVVNT. ET QVÆ DIVISA BEATOS EFFICIVNT, COLLECTA TENES. In eandem quoque sententiam *Heroicum Principis symbolum* pro fastigio Stemmati appinxit: *Cylindricum* nimirum *Speculum* cum Virgiliana epigraphe: VIRTVS COIT OMNIS IN VNVM.

Sic

Sic in augusto amplissimum inuenit campum eruditio. Atque hoc illud est ICONOMANTICVM SPECVLVM, quod Heroum *Imaginibus è Cælo deuocatis*, Argutum Stemmatis Argumentum dedit, vt Epistola indicabat.

Lubet etiam pro corollario argutum addere ingenij quendam impetum. Nam cùm laudem strenuissimi Thesium Propugnatoris multæ certatim plauderent Musæ, quæ in eo volumine leguntur; Author etiam noster, ab ipso Propugnatore, ingenioso Anagrammate atque Epigrammate prouocatus, par pari vt referret, ità lusit.

D. EMMANVELIS THESAVRI

AD INGENIOSISSIMVM VATVM PRINCIPEM

SOBRINVM SVVM RESPONSIO.

CAROLVS CAPRIS.

Anagramma.

CARPIS LAVROS C.

Epigramma.

Nomini augurio *LAVROS*, mi Carole *CARPIS*.
Vnica C. superest, nec tamen arte caret.
C. Centum sonat: ergo alios decet vnica Vates
Laurea: Centenas at tua Musa meret.

FVL-

FVLMINALIVM

ACADEMICORVM STEMMA.

IN COLLEGIO AVGVSTO TAVRINENSI SOCIETATIS IESV.

Rogatus olim ab *Aristotelea* Philosophia, *sacraque* Theologia Studiosis, dùm adhuc Anonyma illorum Academia, ingenijs potius & actis, quàm Stemmate tituloue clarescebat, vt paulò ante dixi; noluit hic Author quorundam Academicorum genium sequi (nec tamen improbauit) qui vilia, & abiecta Cognomenta, & Insignia suis induunt Cœtibus: sed ea maluit, quæ alacres animis addant animos, & literarium Martem accēdunt. Maximum enim minimique impendij bellantium præsidium est spes bona. Nota, in Militum delectu ferocia Nomina: vt omnia Victoriarum censoribus placuisse. Versabantur in eius oculis *Vexilla terrebilia*, quæ precipuis *Romanorum Legionibus* Nomen, & auspicium fecerunt Dracones, vt ait Ammianus, *hiatu vasto per flantes, & ideò velut ira sibilantes*: Aquila *aduncis vnguibus*, vt Iosephus inquit, *Auiū omnium valentissima, & velut omen Victoriæ in quoscumque eat*. Aper, Lupus, Elephas, etiam horrenda Monstra. *Miotaurus, Chimæra, Hydra, Sphinges*, vt ex Apiano, Plinio, Vegetio, multisque Numismatum monumentis: imprimis verò *Flammę hastis prefixe* ncendiorum prænunciæ: & *rutilantia Fulmina*, solidiores obices facilius dissipatura, in Legionum Insignibus. Hostes iam exanimabant solo Nominis bombo.

Talibus ergo exēplis Author noster, in *Academię* huius *Stemmate*, quam veluti *Martiam*, vel *Fulmineam Legionem* contra Veritatis oppugnatores ominabatur: FVLMINALEM MACHINAM pingi voluit: bellicum nempè Tormentum ex Catapultarum genere, quod non tricubitale modò Telum vt reliquæ maiores Catapultæ, sed trabale, nec vnum tantùm, sed plura vno ictu, iaculabatur. Ingeniosum, & formidabile Siculorum inuentum sub seniore Dionisio, atrocissimum bellum contrà Carthaginenses

mo-

mollientem; adeout Archidamus apud Plutarchum, eiusmodi Telum ex Sicilia delatum cùm vidisset, exclamarit, *Periit Virtus*, Telum videlicet, nulla æris, aut murorum soliditate, vel ingenij virtute repellendum. Hanc autem Machinam, non tam vi, quàm nomine metuendam, vetustissimus æstimat libellus Notitijs Imperij allegatus: FVLMINALIS, inqui, MACHINA *noncupata, appellatione sua testatur effectum*.

HEROICI FVLMINALIVM SYMBOLI FIGVRA, ET FORMA.

Figuram Machinæ sic describunt Antiquarij: Trabem arrectam abiegnam, solida, & multifori crassitudine: vt in foraminum loculis missiles aptentur Hastæ plures pauciores ue: quas robusteum lignum multiplici totarum nerueorumque rudentum ministerio retrorsus adductum, vno impetu ad eundem locum impellit Huius Imaginem expingit Lipsius *l*. 4. *de Militia*.

Forma verò, idest *sententia mente concepta*, in Academiæ similitudine sita est in qua, velut in Fulminali Machina, tot Iacula, quot Ingenia, eadem vrgente Virtute, ad eundem Sapientiæ scopum contra Veritatis Oppugnatores diriguntur.

Epigraphe denique, aut breue dictum (quod extimam quasi Animam Poetæ vocant.) nobile propositum indicat hisce verbis, OMNES EODEM. Ex celebri Horatij aliud agentis carmine, Ode 3. lib. 2.

Omnes eodem cogimur. Omnium
Versatur vrna, &c.

Sed in Academico Stemmate, aduerbium, EODEM, sine accentu scribitur: vt inter Aduerbium, & Casum suspensa Vox, ambiguo sensu argutè ludens, significet, Academica ista Iacula, EODEM *mouente*: hoc est, Academiæ opera: EODEM *loci*, hoc est ad Sapientiam consequendam, simul incitari.

STEM-

STEMMATIS TOTIVS DESCRIPTIO:

Medio in Paginæ spatio, FVLMINALIS MACHINA arrecta, & instructa Telis, atque ad agendum parata, conspicitur. *Apollo* verò (quæ Symboli Parerga sunt) Ingeniorum director, & quasi Machinarius ad intendendam conuertendamque Catapultam Rotas mouet.

Tum astites *Scientiæ Quatuor* operi allaborant. Nam *Physica* Materiam parat, illaboratas nempè Telorum Hastas. *Logica* verò chalybeas Telorum Cuspides super incudem quadamtenus format. *Metaphysica*, easdem Cuspides molari acuit, & expolit Rota. *Theologia* demum, ex Iouialis Aquilæ alis Pennas euellit, quibus conuestita Tela rectiùs, altiùsque ferantur.

Supra Machinam *Vexillum* infixum est militare, cum Academiæ Titulo OMNES EODEM. Ecquis igitur tam terribili obsistat Machinæ.

IL.

271

ILLVSTRIVM VIRORVM ELOGIA:

ILLVSTRIVM VIRORVM

ELOGIA.

VRBANVM VIII.

Octauum Orbis Miraculum,
A tolle Fama,
Si altiùs attolli poteſt, qui ſupra Fortunam ſedet.
Florentiæ Patritius, Romæ Pater,
Vrbem vtramque in amicum duxit diſſidium
Illa Naturæ dotibus, hac Gloriæ donis certante.
Proluſit ſuis vtraque Auſpicijs.
Flores Apem, Apes Apicem, præſagibant.
Puer adultam Prudentiam: Adultus ſenilem Dignitatem,
Anteoccupauit.
Feſtinante Fato, ne Orbis Vota ſuſpenderet.
Citrà miraculum fuit, quod meritum accepit Regnum.
Ni miraculum eſſet, corrupto in ſæculo.
Mereri quantum aſſequeris, & aſſequi quantum mereris.
Vrbanæ Felicitati ſtatim addita appendix, Vrbinum.
Non in dormientis *a* rete à Fortuna coniectum:
Sed ſolertia futurorum preſcia, in tuto poſitum
Ne *b* ſeni occuparetur, aut Sedi.
Sic auidas Manus, prouidus, fruſtrauit Oculus.
Magnus eſt Vrbes recepiſſe: plus eſt non donàſſe.
Nam cùm Nepoti caducum illud Sceptrum tradere,
Principum ſuaſio, facile: Pontificum exempla licitum facerent,
Suaſiones reiecit, nouum daturus exemplum,
Vt Chriſti Sanguis plus colatur, quam ſuus.
Nec minore ſtudio Regnum muniuit quàm auxit.
Nam magni Nominis auſpicio fundatam Vrbanam Arcem,
In Æmiliæ tranſgreſſu erigens.

Hinc

Hinc Romam Hospitibus, illinc Hostibus Arcem ostendit,
Tùm *c* Hadriani Molem nouo molimine communijt,
Vt Hostes arceret, vel coerceret.
Fuge impie: Hadriani Sepulcrum mortes spirat.
Quiesce parumper Fama:
Nimiæ laudes aures lassant.

II.

Perge iam quanto impendio

VRBANVS VIII.

Terris Iugum, Pelago frenum iniecit.
d Pyrgensem Portum, perfidia Hyemis infidum,
Cæmentis onerauit, ornauit Molibus.
Itaque, Roma litori inuidente,
Alludentibus in tuto Nauigijs,
Iam non sæuit Neptunus, sed seruit.
Neque parcius Petrum munerauit,
Quàm Petri Regnum munierit.
Cerne impositum sacris Cineribus *e* Mausoleum:
Cælum videre tibi videbere, dum Cælites colis.
Pontificis genium, *f* Artificis æquauit ingenium,
Cerne in fastigium surgentes Angelos; Dices,
Cælum hos dedit, non Bernini Cælum:
Magis tamen mirabere,
Quòd è Panthei ruius accessit Operi æternitas.
Otiosum nempè caducarum Trabium Metallum,
Ingentes Petro Columnas,
Innumeras Arci Bombardas dedit:
Vtraque Tormenta:
Hæc Hostium, illa Dæmonum.
Æquiùs impendi non poterant Panthei Reliquiæ:
Nam *g* Ioui Vltori ab Agrippa,
Diuis colendis à *h* Bonifacio dicatæ;

Ho-

Hostium vltioni, & diuorum cultui diuiduntur.
Monumenta ad splendorem, & Munimenta ad securitatem.
Rependit Petrus gratas Vicario vices.
Vrbem seruauit, ab Vrbano seruatus.
Non tota Italia *i* lue mulctata, mulctam Roma non luit.
Petri hoc prodigium, an Vrbani?
Qui serpentem morbo, *k* Serpentem Epidaurium obiecit,
Vigilantiam suam.
Omnium verò maximum prodigium fuit,
Quòd conflagrante bellis Italia, scintillam Roma non sensit:
Omnibus olim incendijs bustium supremum, aut primum.
Iam scio, cur Capitolio augurium fecerit *l* Humanum Caput.
Vno Vrbani sollicito Capite, securum fuit Capitolium.
Maius est, quod neglecta de incendio præda, repressit Incendium,
Nam consiliis suis, suorum Legationibus,
Italiæ *m* Pacem dedit, quam vendere potuisset.
Subsiste Fama; & sacris succumbe vestigiis.
Qui hæc præstat, laudandus non est, sed colendus.

Ne mirere Lector, si reliqua Magni Pontificis illius, quæ maxima fuerunt, Acta, hoc Elogio non attinguntur. Sola Pontificatus initia; dùm Roma degeret hic celebrauit Author. Non leuibus sanè studijs curatum ne discederet; sed Patria Ithaca amorem, nec Alcinoi Regia morantur. Integrum verò Elogium in Pontificum volumine asseruat.

a *Vt de Nicia dicebatur.* b *Vrbinati Duci iam annoso, & sine Ducatu successore.* c *Castrum sancti Angeli, olim Hadriani Mausoleum.* d *nunc Ciuità Vecchia.* e *Apostolorum sanctuarius.* f *Berninus statuarius.* g *Ex Plin. lib. 36.* h *Bonifacius IV. Pont. Max.* i *Contagium anno 1630.* k *Quo Roma olim sanata dicitur.* l *Apud Liu. Dec. 1. lib. 6.* m *Pax Clarascensis Vrbano attributa in articulis.*

FAMA PRÆFICA
IN OBITV
INNOCENTII X.
PONTIFICIS OPTIMI MAXIMI.

Funde lacrymas, incide crines, *a* Præfica Fama
INNOCENTIVS DECIMVS
Orbis Pater, orbos omnes reliquit.
Dùm Vaticani Vatibus adgemis:
Dum ſeptem Collibus lugubri reſpondes *b* heptaphono:
Laudes luctibus intercine; atque Elegijs Elogia confunde.
Laudes vnum omnes Pamphilium *c* Stemma ſuggeret.
De Stemmate Nomen, de Nomine Animum, de Animo Geſta,
Sine ſuperſtitione diuinabis.
Columbæ adiecta Olea,
Illa Pacis Auis, hæc Palladis Arbos,
Innocenter Strenuum, ſapienter Fortem augurabant.
Primò igitur.
Adſpectum illum antiqui moris commemora:
Quem corrigendo ſeculo natus Animus, ſibi finxit.
Oſtendit in eo Roma, Catones adhuc ſe poſſe parere.
Tùm perge, vt publicæ Fortunæ proludens,
Romanam *d* Rotam mouit, vt æternæ Mentes ſideream:
Æquabiliter, & citrà errorem.
Orbis Oraculum erat Roma, Romæ Pamphilius.
Vrbium Caput, maiore Mente animare non poterat.
Neapolitanam, Hiſpanamque Legationem vt geſſerit, rogas;
Græcè *e* NVNTIVM voca.
Sed Legationi vtrique virtute par, impendijs impar:
Sua Opera nauiter, *f* Fratriæ Opibus ſplendidè,
Vtran-

Vtranque sustinuit.
Itaque optimæ Matronæ Fortunis, debuit Fortunam suam:
Nec tantum beneficium æquare poterat circà inuidiam.
Dic igitur,
Vt hisce gradibus, summos ad Ecclesiæ Cardines scandens,
Gestorum merito; Patrui exemplo; Vrbani indicio;
Eboris instar, ex candore Purpuram traxit.
Sensit Vrbanus sese elegisse, post se elegendum.
Fatidicam Pamphilij Columbam, vtig Dodonæam consuluerat;
Æque in eius pectore, atque in Stemmate candicantem.
Hinc eodem auguratu,
Quo Pontifex Cardinalem, Cardinales Pontificem,
Acclamarunt Pamphilium.
Felici assensu facili ascensu:
Cùm Virtutes Sanctissimus antequàm Titulo,
b Responsis, Consilijs, Ministerijs,
Pontificatum regeret antequàm gereret.
Sacris Aris sacrificæ Lucis materiam Fata continuarunt,
Dùm Cerificis *i* Apibus, Oliuifera successit Columba.
Quæ innocens INNOCENTIO prælusit.
Hactenus sine lacrymis.
Nunc laudes suspirio rumpe, ac parumper silo.
Sic eunt humana; magna merita sequitur Mœror.

II.

Iam imo de pectore, Præfica Fama,
Iam peruicaci exprobra Marti,
INNOCENTII DECIMI.
Prima fuisse studia, Petri Clauibus *k* Ianum claudere.
Sanè compascendo Christiani Sanguinis Diluuio.
O ubi Columba non defuit, nisi Orbis crimina obfuissent.
Primum huius Innocentiæ experimentum memora;
Cùm Pontificis Animum tentauit Fortuna
Ingenti nouaque illecebra; nempe *l* Neapolitano tumultu.
Nam annuente Gallo, conniuente Hispano, rogante Populo,
Vt è turbido Prædam legeret;

Accinentem Parternopem audijt vt *m* Vlysses.
Adijce; vt Venetis coniuncta Classe, Trucem Turcam reprimens;
Opprimi etiam posse docuit,
Si omnium Aduersario, omnes aduersarentur.
Hic altè intersuspira.
Tùm perge; vt Christianorum Principum æquissimus Parens,
Ipsoque Nominis indicio, verè *n* Pamphilius;
Lædere neminem voluit, sed à nemine lædi.
Pacifica Olea est: sed Herculi quoque *o* Clauam dedit.
Numinis igitur vt verus Cultor, ità vltor.
Lacrymabiles *p* Vatis minas expleuit.
Cauendam iram Columbæ
Sed terge adhuc lacrymas, & respira.
Non semper nubilum est Cælum.

Plaude igitur Fama
INNOCENTIO DECIMO,
Et Gallis gratulare.
Quod multicipitem *q* Iansenij Chimæram
Monstris fœtam, ferro indiduam, subita Doctrinæ face,
Nocenti innocenter nocens, præfocauit;
Et renascentem Caluinum Orco reddidit.
Narra, vt sacrorum Cœtuum Caput, & Exemplar,
Regularis Disciplinæ effigiem,
A Præcessoribus delineatam, absoluit:
Et Religionem vt augeret, numerum minuit.
Iam eius de Prouidentia publicam felicitatem interroga:
Certè Annona, neque nouis Indigenarum tributis crescens,
Neque Conuenarum multitudine deficiens,
Ostendit, Principe sobrio quàm opulenti sint Populi.
Lustralem ergo *r* Annum commemora,
Cùm in Vrbem influens Orbis,
Nil Vrbe vberius, Nil Sanctissimo Sanctius vidit:
Qui, non tàm benedicendo, quàm benefaciendo singulos beans.
Ambiguum fecit, plusne venerationis adderet
Dignitas Pontifici, an Pontifex Dignitati.
Adde, quam sibi parcus, alijs magnificus,

In

In / Vrbis ornatum, atque Templorum decus, scrinia effudit;
Vt Romam æquè Maiestate, ac Pietate conspicuam,
Sibi similem redderet.
r Saxeis etiam munitionum molibus congestis:
Vt, vel bellicæ Arces bellum arceant,
Vel Petras metuant, qui Petrum spernunt.
Altisono demùm spiritu semel exclama,
Optimos quosque in vno INNOCENTIO reuixisse Pontifices;
Omnium etiam gloriosissimo:
Quod totam Maiestatem sustinuit solus:
Nemini curas partitus, ne intimo quidem, atque Optimo.
Postrema in Senecta vegetus:
Et ad vltimum spiritum Pontifex.
Sanè, constantissimum Innocentij Votum fuisse affirma,
Suos omnes esse Innocentes:
Nilque suis amplius licere, quàm exteris,
Vt à suis in exteros Modestiæ mearet Exemplar.
Si quid seciùs, contra Votum atque scientiam fore.
Nam domestica mala,
Faciliùs Domino imputantur, quàm indicantur.
Sed heu Fati crimen! Tantus Heros interijt.
INNOCENTIVS,
Imò ipsa INNOCENTIA, auolauit.
Hic eiula: hic peplum lacera: hic genas carpe.
Eius Inferijs totum effle Thybrin,
Quibus totum u Aquarium effleuit Cœlum.
Pontifex verè Maximus,
Qui mortale nihil fecit, nisi quod mortuus est;
Quanquam hoc etiam diuinitùs,
Vt Pontifices mori doceret, quos docuerat viuere.
Dignus, quem mali mortuum, Boni viuum optarent;
Hæc vbi fleueris,
Adora, & Tace.

a *Quæ mortuorum laudes lugendo canebat.* b *Echo in Olympiæ Porticu septies iterata.* c *Columba Oliuæ ramum ore gestans.* d *Romanæ Rotæ Auditor.* e *Nuntius Græcè, Angelus.* f *Fratris Vxor, cuius opum egregiarum ope, Legationes sustinuit.* g *Dodonæ Oracula reddebant Columbæ.* h *Congregationum Præfectura; aliaque Ministeria.* i *Vrbani VIII. stemma apes.* k *Iani Templum in Pace claudebatur.* l *In populari seditione Thomæ Anelli.* m *Neapolitanæ ore Syrenem Parthenopem Vlysses audire noluit.* n *Græcè sonat, omnes æquè amans.* o *Herculis Claua ex Oliuæ trunco, qui terræ impactus fronduit.* p *Ieremiæ cap.* 25. Facta est Terra eorum in desolationem, à facie iræ Columbæ. q *Cornelij Iansenij hæreticalia dogmata opportunè damnauit.* r *Annus sanctus.* s *Ædes in Platea Agonis; Fontem; Obeliscum, Templorum ornatum* t *Arces, & Munimenta bellica.* u *Prodigiosi Nimbi dum offertur.*

IN OBITVM

MAGNI CAROLI EMMAVELIS

SABAVDIÆ DVCIS.

Heu!

MAGNVS CAROLVS.

Diu post obitum desiderabitur,
Qui desiderari ante cœpit quam nasci.
Infœcunda iam Mater Votiuum suscepit,
Vt Principum prodigium, prodigio nasceretur.
Nam Principes Natura donat; Heroas Deus.
Maximo igitur Genitori maior succedit Infans;
Et annis acerbus Imperio maturus,
Altoris gremio regebatur, & Populos regebat Altor.
Sensit diuinam indolem Philippus, cum sibi Generum asciuit.
Toto enim Orbe circumlustrato,
Nil maius CAROLO inuenit.
Quàm auspicatò, Proles docuit.
Si Mars Mineruæ nuberet, tales nascerentur.
Nouem edidit liberos:
Tàm numero, quàm sublimate Cælos æquaturus.
Solent Amorum Tedæ, Armorum tædium afferre.
At hic, de Coniugali Toro,
Ad subiugandos Rebellium toros desiliens,
Amorem Marti initiauit:
Exinde CAROLVM nemo vidit, nisi armatum.
Nam Regnis maioribus inclusum sortitus Regnum,
Timeri debet, ne timeat.
Eo igitur metuendus omnibus, quòd neminem metuebat:
Arces munitissimas expugnando, desertissimas propugnando,
Bella cum Magnis Regibus

Imparibus armis concepit; paribus conditionibus confecit
Nunquam victus nisi proditione: nunquam Victor nisi Virtute;
Neque Ingenium, vti solet, oppressit Galea.
Nàm æquè Ferri, & Ingenij acie bonus,
Sapientibus Apollineam, Fortibus Martiam præripuit Laurum.
Incertumque fecit,
Magisne Gladio an Calamo Regna sustineantur.
Prudentia tàm perspicaci, vt callidior quibusdam sit visus.
Ignorante Vulgo, finitimum Imperium Potentioribus inuisum;
Tutius astu quàm hasta seruari:
Et geminis Anguibus, Mercurij Virgam interponi.
Regiæ demum Virtutes omnes,
Quæ in omnibus Regibus fuerunt singulæ,
Vno in CAROLO sunt singulares.
Omnium verò maximam, Solus totam complexus,
MAGNANIMITATEM:
Sæpè læsus, semper lætus,
Docuit, nil contrà Fortitudinem posse Fortunam;
Itaque hanc postremam omnium Virtutem explicuit.
Nam Dexteram Cæsari datam ne falleret,
Sinistris Armis circumuentus:
Maluit inter Arma Septuagenarius occumbere.
Dixeris infectum Bellum consultò reliquisse,
Ne Victori Filio nihil vincendum relinqueret.
At heroico planè funere decoratus est Heros.
Nam Orbe vniuerso exequias anticipante:
Exundantia eluxerunt Flumina:
Caduca illuxerunt Fulmina:
Et ferales ad tumulum ludos præbente Fato,
Equestria nocturno in æthere sonuerunt Arma.
Tùm gemini eiusdem Martis Antagonistæ
Collaltus & Spinula,
Ad CAROLI Inferias pro Victima ceciderunt.
Hæc, Gratijs lugentibus, grato dictante Genio:
Magno Mecœnati suo effleuit
Emmanuele Thesaurus.

Hæc

Hæc subito doloris, & amoris impetu, eadem qua Principem illum amantissimum amisit die, effudit Author. Cum verò à Regio successore iussus fuisset funebrem Apparatum meditari, eadem ferè sensa discretas in Tabulas, quæ Templi parietibus appenderentur, vt suo loco dixi, diuisit.

AMEDEVS SEPTIMVS.

Sabaudiæ Comitum Vltimus, Ducum Primus,
Tot Regnum Nepos, tot Reginarum Pater;
Gestis, Sapientia, Sanctimonia,
Ter felix:
Æui sui salomon acclamatur.
Vere *a* Pacificus; at non ignauus;
Bello natus, Pacem coluit:
Docens Sabaudæ strenuitatis esse
Tàm Bella profligare, quàm Bellatores.
Pace itaque toti Italiæ Armis parta,
Aucta Vrbibus, ornata Titulis, stabilita legibus Patria:
Æterno adspirans, suo se Regno abdicauit:
Sibique Pacem dedit in solitudine.
Sed clarior dùm latet; notior dùm amat nesciri;
Magnus Dignitatum contemptor,
Omnium maximam Dignitatum sibi supplicem vidit.
Eugenio enim Quarto Pontifice Maximo,
Basileensis Concilijs, & Europæ ferè vniuersæ
Fatali errore, exauthorato:
Non imperandi libidine, sed obsequendi necessitate;
Impositum Orbem sustinuit, ne corrueret,
Felix V. Pontifex salutatus,
Alijs felicior quàm sibi.
Nam Christianæ Reipublicæ reformandæ,
Sedandisque Prncipum dissidijs
Sollicitum impendens decennium;
Publicam tranquillitatem prætulit suæ,
Sed noua tandem luce diuinitùs Ecclesiæ coruscante,
Basileensis Concilij, & Pr ncipum errore agnito,

Or-

Orbem pacare maluit, quà regere.
Nam Nicolào V.
Ad supremum Pontificium ritè assumpto:
Quam inuitus susceperat, sponte abijciens Dignitatem;
Pontifex adhuc meritis, & insignibus.
Bonæ fidei Testibus;
Nec iam Titulo, sed Virtute Sanctissimus;
Amica in Solitudine solicitudine deposita,
Iterum Felix Amedeus esse cœpit, cùm Felix Pontifex esse desiit.
Eius interim Sanctiones, Gesta, & Acta,
Ecclesiæ Vniuersæ saluberrima,
Successor *b* Decretis, Populus plausu, Cælum Miraculis,
Comprobauit.
Debuit huic Religioni Ecclesia,
Quòd illud Schisma postremum fuit.
Terris igitur pacatis, Cælo redonatus:
Etiam post Fata solitudinem coluit,
Nam *c* Hereticorum vesania Europam subuertente;
Diu Fama notior, quàm Sepulcro, fuit.
At ne maximum Regiæ Stirpis Decus
Sine Tumulo diutiùs tumularetur;
Honoratum hoc Monumentum
Carolus Emmanuel II. Sab. Dux, Cypri Rex;
Collocauit.

Hoc Elogium, cum Authoris nomine impressum etiam leges à Guicenonio post Amedei Pacifici vitam: alterum verò, quod eidem attribuit Authori, à Serenissimo Prĩcipe Mauritio qui Amedeum Pacificum summoperè venerabatur, omnino meditatũ fuit, atque compositum.

a *Salomon Pacificum significat*. b *Ex Bulla Nicol. V. in Tom. Conciliorum post vlt. sess. Basil. Concil.* c *Sepulcro violato Ripalia à Gebennensibus: ossa diu ignota iacuerunt. Demum reperta, ab Emmanuele Philib. Duce, solemni pompa condita fuerunt in Taurinensi Metropolitana. ex Pingon. Aug. sub anno 1576 sed locus ignoratur, diu licet quæsitus.*

MER-

MERCVRIVS
SIVE
IVLII MAZZARINI
PRO ITALICA PACE NEGOTIA.
SVB ANNVM MDCXXX.

I.

Ad Vrbano VIII. priuatim mittitur.

IVLIVS MAZZARINVS
Romanus Mercurius, ab Romano aduolat Ioue.
Mercurio *a* lingua litatur.
Huic igitur linguas immolet Italia,
Cuius lingua obstitit, ne Italia immolaretur;
Imminebat ancipiti rostro Gonzagis Aquilis Cæsarea Aquila.
Stringebat Italiæ fauces, Casalensem Arcem Iberus.
Mittebat Rhodanus subsidia periculosiora diffidijs,
Auolarat ergò Itala libertas, nisi Mercurius aduolasset.
Nam prouida Vrbani Numinis solicitudo,
Dùm ad arma pacanda Magnos destinat Legatos,
Ad parandos Animos Caduceatorem præmittit.
Nimirum, maximi Ingenij, est, maxima noscere Ingenia.
At quanti obices Paci obiecti?
Nouas Spes, noui semper timores difflant.
Nam Sabaudum conciliandis Regnum Animis occupatum
Inopina occupat Gallorum irruptio.
Gallos Hispana potentia demulcendos

Subre-

Supreptitij Pinarolij felicitas obfirmat.
Hispanos Germana æmulatio, & Casalensis Arcis auiditas,
incendit.
Germanis iam lapsantibus,
Exanimata Mantuo instaurat animos.
Tergeminæ Aciei Geryon, tergemino orbatur Capite,
Sabaudo, Collalto, Spinula.
Cospirant Erynnes Tres alternis prognatæ
Lues ex Fame, Fames ex Bello.
Aura, & Astra somnosis prodigiorum obstitis Paci obstant.
Cruento Comete, caduco Fulgere, aerea Pugna.
Itaque cum ineluctabili Fato luctandum fuit.
Sed Fatum vicit Mazzarini Prudentia.
Qua, rebus in ambiguis nunquam ambiguus,
Nouos euentus nouis reparans consilijs,
Iteratis Ducum Inducij
Flammam reprimit, si non opprimit.
Et toties Pacem parit dum Pacem parturit.
Mercurium scias, Induciarum Authorem.

II.

Fiduciarium Pactum pro Casalensi Vrbe.

Quid à Regibus non obtineat Regia Mazzarini facundia;
Nunquam dulcius loquuta est Romana Maiestas.
Neque ad mirum:
Cùm *b* Siculos Flores Vrbanæ legerint Apes.
Inest tamen suauissimo eloquio trahax vis;
Vt veritati astruat Fabula,
Mercurium aureis vinculis aures vincire.
Sermonis elegantiam geminat *c* oris elegantia.
Hunc si audis, si vides,
Inuident Oculi Auribus, Aures Oculis.
Tantæ tamen Comitati tantum inest Ingenij,
Vt non ficte cecinerint Vates,
Mercurium eum Amore, forma certasse, ingenio vicisse.
Trium-

Triumphalis itaque Mazzarini facundia fuit.
Nam bullientibus Gallico Milite Alpibus:
Hispano Casalem propiùs premente:
Hic modò ad Eridanum cum sagacissimo Spinula:
Modò Ripulis cum belligero Gallorum Triumuiratu
Pennis & Ingenio vsque adeò nititur,
Vt Vrbem Hispano Gallus dediderit:
Hispanus Gonzagis resignandam deierarit.
Si bimestrem intrà moram auxilia obtruderent Galli;
Mirante Orbe nouum Mazzarini Miraculum,
Gallos donare Vrbes posse, Hispanos restituere,
Hæc verò negotia quanta celeritate transegit?
Metellos celeres, Papyrios cursores renouat Roma;
Vix enim Rhodanum traijcit, iam Eridanum nauigat:
Intermedias desultans Alpes.
Hunc suspirabant anxia Populorum Vota:
Eius Lumina, vt naufragantium duo Numina, implorabant
Itaque, cum morosa esset omnis mora:
Antè optabatur quàm abiret, ante redibat quàm speraretur.
Mercurius dixisses Talaribus fretum.

III.

Gallorum cum Hispanis conflictioni obstat;

Perge Musa.
Veri Mercurij laudes fabuloso præripere.
Nam rude Seculum, rudia mirabatur:
Hic, in eo Seculo quod miratur nihil, miraculo est.
Omnem tamen admirationem vicit solertia,
Cùm bimestrium Induciarum spatio ferè decurso,
Instantibus Gallorum suppetijs: extincto Spinula:
Suffectus Marchio à Sancta Cruce,
Gallos infringere Ieiuius ducebat,
Quàm casalem Gonzagis resignare
Nutabat ergo geminas inter Acies Vrbis infelix;
Gallia Viris, Iberia Viribus, præpollente.
Vitam

Vtram imploraret, incerta.
Nam, nec illius Auxilia efficiola esse poterant, nisi officerent;
Nec ab ista poterat seruari, nisi seruiret
Vtriusque igitur hastis Itala Libertas subhastabatur.
Expectante Adria vtrius rideret Sanguinem.
Nihil enim ad cruentum Bellum deerat, præter Bellicum
Væ communi bono, nisi Mercurius e Communis interuenisset;
Quæ Belli Fulmina celeritate anteuertens,
Antè restinxit quàm caderent.
Nam Gallo Hispanas, Hispanos Gallicas, ostentans vires
Omnibus timorem excessit, cùm fecit vt ambo timerent.
Æquè vtriusque Victor:
Quod Gallicam celeritatem tardauit,
Hispanam tarditatem celerauit,
Vt illi à cœpto recederent, isti à cœpto decederent.
Mercurium prorsus agnoscas:
Qui f Apollini pharetram, Vulcano Ferrum callidè surripuit.
At quanta in ijs gerendis integritas!
Cum apud Reges, Principes, Præfectos,
Italicam libertatem, Romana libertate defenderet.
Itaque, ne liberum vocis aditum aurei Torques obstruerent;
Aurea Regum dona.
Quæ capere cæteros solent, non cepit.
Imò æquè munificus, ac munerum osor;
Id esse suum arbitratur, quod donat.
Hoc vno g Mercurij dissimilis.

IV.

Pro Europæa Pace labores.

Nunc cum Mazzarini Modestia pugnandum est, Musa.
Nam ardua meritorum fastigia, sine fastu, scandens,
Sic egit laudanda, vt si solus ageret;
Sic h alijs detulit laudem, vt si nihil egisset.
Itaque, suæ Famæ pennas addidit, linguas ademit.
Ne sileas tamen, quid pro firmanda Pace pertulerit:

Cùm pro farcinandis Inducijs tanta perfeciſſet.
Nunc Alpium Clauſtra, ſcopulis & niuibus clauſa
Non igni & aceto; ſed ſudore atque æſtibus aperit.
Nunc corrupto aeris tractu Populos depopulante,
Domeſticis pereuntibus, inter domeſticas Mortes viuit.
Nunc media per arma Pacem deferens.
Cùm Virgilijs, Scationarijs. Celeribus, improuiſus occurreret,
Hoſtiliter ab Amicis acceptus,
Gladios fermè experitur quos placat.
Diceres, Milites Pacis oſores odiſſe Paciferum.
Itaque vt Orbis quieſceret, nunquam quieuit:
Donec Victore Amedeo Pacis Statore,
In illo Clareſcenſi Conſeſſu,
Vbi quot ora, tot Oracula,
Inter maxima Orbis ingenia Pax nata eſt tandem.
Sed ephemera.
Poterat Paci Fortuna ſubſcribere, ſed inuidit Virtuti.
Pacem nimirum Ratisbonenſem placidi ſpirabant Auſtri:
Sed Auſtris aduerſus i Aquilo,
Dum Germaniam turbat, Italiam terret.
Negotia videlicet feliciora feciſſet euentus felix?
Nobiliora infelix fecit.
Neſcires quàm difficilia fecerit Mazzarinus,
Si omnia confeciſſet.
Explebit Prudentiæ conatus altior Prouidentia:
Quæ non Hominum, ſed Fulminum linguis ſuadeat Pacem.
Rogabunt qui rogantur: & flenda qui dolant, flebunt.
Nunc ſatis eſt, quod Italia non ſeruit.
Plaude iam Liberatori Mercurio, Roma.
Ac niſi paria meritis paras,
Pileum Mercurio detrahas caue.
Sile Muſa,
Viuentem Iulium Mazzarinum dignè laudabit nemo,
Niſi Iulius Mazzarinus reuiuiſcat.

a Ex *Natal. Com* b *Mazzarinus Sicilia oriundus*, *ad ardua negotia ab Vrbano eligitur*. c *Laicus ad huc*, *& Aulicus Adolescens, iam Legationibus maturus.* d *Induciarum mutuæ conditiones.* e *Mercurij cognomentum* f *Horat in Hymno Mercurij lib.* 1. *Natal. Com. de Merc.* g *Mercurius furum Deus dicebatur.* h *Panciroleo Legato.* i *Septemtrionalium Principum fœdus contra Cæsarem.* k *Pileus Mercurij insigne.* l *Iulius Mazzarinus Patruus prædefunctus* : *omnium Concionatorum è Societate Iesu disertissimus.*

IN PRÆMATVRVM DECESSVM

THEODOSII

LVSITANI PRINCIPIS

MAuortem gladio, Calamo ſuperaſſe Mineruam;
Auſibus Æaciden, Neſtora Conſilijs,
Neptum ratibus, Terras pede, ſidera mente,
Vincere Theudoſium Fama canebat ouans.
Mors, quæ oculis, non aure caret, tot vt audijt actas;
Plurima quiſquis hic eſt, ſecula vixit, ait.
Protinus haud cæcam contorquens cæca Sagittam;
Pro Sene Spem miſeri ſenſit obiſſe Tagi.
Tunc aures, tunc illa oculos, tunc Spicula culpat.
Tunc quatiens fragili pectus inane manu;
Orbem, ait, orbaui fateor; ſed luminis Orba.
a Perdidit, heu! Virtus te celerata, Puer.

a *In heroicis, & politicis, & militaribus negotijs aſſuoſu obijt.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Heu Mortis facinus!
FRANCISCVS MARIA *a* BROLIA;
Senunciarum Marchio,
Reuelli Comes, Berzolij & Fardeti Dominus.
Gallici Ordinis illustriori Torques insignitus,
Ille *b* Genere, Genio, Gestis inclytus,
Qui Aulæ simul, & Bello initiatus Infans,
Aulica gratia, & bellica ferocia
Aulicobellicam sortitus indolem;
Magno Carolo
Virtutis omnes fecit, quantæcunque Fortunæ capacis.
Ille, quem Armis acerrimum
Contra se in Subalpinis experta Gallia,
Festinata Tribunitiæ Legionis illecebra
Sibi *c* censuit demerendum.
Ille immersabilis Fluuiorum Domitor:
Quo Auspice,
Hispana Sycoris, Belgica Scaldis, Italicus Ticinus,
Suis vndis, & Hispanis ignibus æstuantes,
Gallicis Cohortibus succubuere.
Ille impauidus Hostibus pauor;
Qui conclusis Tarraconensibus Maria, atque Terras eripuit.
Leganesio de Gallica præda ad Ilerdam triumphanti,
Bellica Tormenta, ne Victori assonarent, extorsit.
Baxea Oppidulum ferè inutile, sibi commissum,
Totius Belgij stimulum fecit, ac frænum.
Obsessi Atrebati munitiones, miris ambagibus implexas,
Peruadi posse persuasit, cùm fortissimè peruasit:
Et grauissimo cruentus vulnere,
Victoriæ moram non adiecit, sed pretium.

Ille

Ille iconcussus Gallicæ Maiestatis Propugnator;
Qui præcipuum Regni *d* Ministrum,
A Sectarijs præcipuè insectatum,
Et recedentem fideliter, & redeuntem feliciter
Est comitatus:
Primusque audendi *e* author, & actor,
Clarantonium Factiosorum Acropolim,
Bellator, & debellator ingressus,
Parisiorum Portas eruptionibus occludens, aperuit Paci.
Ille demum, qui per Militares Apices,
Ad Regiæ Armorum Præfecturæ culmen enisus;
Florente adhuc Iuuenta
Tanta gessit, vt Gestorum Famæ officiat numerus:
Cum vberiorem Triumphorum autumnum Galliæ maturaret,
En, vt ipso *f* Valentini obsidij primordio,
Dùm loci faciem primus explorat,
Primus furtiua glande confossus,
Aciem, Galliam, Patriam, Familiam,
Victoriam ipsam, quam peperit, funestauit.
Heu Mortis facinus!

a *Cariensis Patritius.* b *Ex eo Genere, quod insignes olim belli Duces, Italia dedit.* c *Sagacissimum Richelij Cardinalis consilium.* d *Mazzarinum Cardinalem, in seditione contra Regem.* e *Dum Proceres Pupillo Regi timebant, si Parisios aggrederentur.* f *Valentia Insubrium, à Mutinensi Duce obsessa Anno* 1656.

Authoris Epigramma,
Eiusdem Brolia Inferijs additum.

VNde Armis valeat, Valloque Valentia cingi,
Primus dum explorat Brolia, primus obit.
Ergo triumphalem Tumulo superastrue Molem,
Gallia; Laurigeris Appia necte comis.
Exequijs similis, similes fit pompa Triumpho,

Funestis festas ignibus adde Faces.
Fercula luctificum præcedant læta Feretrum.
His inscripta notis, BROLIA VICTOR OBIT.
Non etenim capta est, cùm victa Valentia capta est.
Capta est, cùm docuit Brolia posse capi.

PHILIBERTI SCALIÆ

VERRVCÆ COMITIS, SECVSINI ABBATIS a LAVREA.

Festina Calame, Heroum laudibus facer.
PHILIBERTVM SCALIAM
Ad summa Gloriæ festinantem
Sequi labora, si nescis assequi.
Laudum prima est, quòd laudes fugit.
Atqui eius cursum ne Natura quidem sequi potuit.
Eridanus, Adolescentiæ Spiritus in Infante;
Tiberis, Virilem soliditatem in Puero:
Tagus, Senile Consilium in Adolescente stupuere.
Rixantibus inter sese Fluuijs,
Nisi ex Candore Animi; & Eloquij suauitate,
Suum Eridanus Cycnum testaretur.
Itaque Annos meritis, ætates Animo præcurrens,
Cunctatricis Naturæ segnitiam derisit.
Neque noua hæc viuacitas in illa Stirpe,
Cuius ingenia, Natalium fouente luce,
Tunc maturescunt, cùm cætera florent.
Viuit, viuetque *b* Aui Fama,
Qui Magni Principis Magnus Achates,
Vnus omnia fuit, & solus omnibus suffecit.
Tam sibi vni omnia debens,

Vt

Vt Fortunam vel inuitam, raptauerit vſque ad Tumulum,
Viuit *c* Alexander Patruus, verè Magnus,
Qui Numinis more, vbique agentis,
Ad Principes omnes ſemper ablegatus,
Vt publica ſtet Libertas, nunquam ſtat.
At Philiberti *d* Patrem, Verrucæ Comitem,
Taurinenſis Auguſta, ſibi Cognominem, ſibi natum, fouet.
Cuius Nomen ex geſtis, geſta Nomine cognoſcas:
Omnia *Auguſto* ſimilis præter Imperium,
Quod non regit, ſed regit.
Principis fauore nullius vnquam periculo abuſus.
Solis inſtar, qui quo altior, minus inumbrat.
Procul enim ab Auguſto pectore liuor.
Puſillis animantibus venenum eſt datum.
Itaque, huic vni Aulico, Aulica parcis Inuidia.
Felices igitur Sobole Parentes, Parentibus Soboles:
Quæ tàm inſitis, quam aſcitis Virtutibus,
e Acies, Aulas, Aras
Decorat dùm decoratur.
Conſilio Numinis, cuncta vni Familiæ tribuentis,
Vt omnibus proſit.
Huic Generi minimè degener Philibertus,
Reipublicæ antè vixit, quàm ſibi.
Tam proſperè, tam properè ad ſeria intentus,
Vt etiam Iuuentæ voluptates oblitus ſit.
Nam vix pubeſcens,
Iam Subalpini Regis in Hiſpania Prolegatus,
Prouiſu rerum, conſiliorum diſpoſitu, fandi vi,
Tantæ admirationi fuit,
Vt grauiſſima illa Capita ſuam canitiem increpuerint.
Iam Patriæ redonatum
Sacra Inſula, Virtuti ſera, Ætati feſtina,
Ambijt, non ambita.
Gaudente Mitra, quòd à Magno Patruo in Magnum Nepotem
Tranſmiſſa Dignitas, nihil Dignitatis amiſerit.
Poſt tales curas, laborum Triumphator, & ſui:
Nouo Virtutis inſigni, Iuriſprudentiæ laurea cingitur.

Quam alij per sudorem, hic per otium carpit.
Post heroica Facta,
Alcides sub *f* Oliua, Philibertus sub lauro conquiescit.
Nimirum, Iurisprudentiæ Tyrocinium ingressus, iam emeritus.
Prudentiam exercuit, an tequa discerer.
In legum Codice illa tantùm legit, quæ ai | fecerat,
Cùm singula eius facta fuerint leges.
Plus ergo illi debet Laurea, quam ipse Laureæ,
At quò tandem *g* Honorum procurret hic Spiritus,
Qui Metas attigit inter initia.
Non improuidè Regio in Monte Lauream capit;
Regium Apicem Vaticani Montis ornaturam.
Subsiste Calame; Lassatis, non sequeris.
Tam alta Virtus, imas laudes non audit.

a *Anno 1634 Monteregali.* b *Philibertus Gherardus Scaliā Verruca Comes; primus, solusque Magni Caroli Minister.* c *Abbas, post Romanam, Gallicam, Hispanam, Anglicam Legationem in Belgio mortuus.* d *Mamfredus Augustus, Preditum Prafectus supremus; Victoris Amedei intimior Minister.* e *Frater Equitum Prafecturam supremam gessit.* f *Claua in Oleam versa.* g *Diuinat Author. Nam Maximos honores gessit, & Maiores inuidit festina mors.*

ELOGIVM SEPVLCRALE

ARCHIEPISCOPI TAVRINENSIS.

IVLIVM CÆSARE BERGERIAM

Quum *a* rapuit auara Mors,
Fas omne abrupit,
Augustam Vrbem,
Optimo Patre orbauit, ac Patritio:
Iurisperitorum Collegium,

Pri-

Primario Collega, ex eadem Familia nono.
Caballarij. Leonis Comitatum,
Æquiſſimo & clementiſſimo Domino.
Regiorum Conſiliorum Conclaue
Intimo atque integerrimo Oraculo.
Aulica Miniſteria,
Miniſtro prudentiſſimo;
Cuius Menti *b* tota Pacis moles incumbuit.
Vniuerſam denique Diœceſim
Amantiſſimo atque Amatiſſimo Archipræſule;
Ac ne ſaxa non gemerent,
Templum ipſum Metropolitanum,
Munifico *c* Inſtauratore viduauit.
Vot damna, vnico ſæue falcis ductu.
Illud verò ſæuiſſimè,
Quod Præſulem Patrum, & *d* Nepotem cariſſimum.
Simul rapuit.
Vt *e* Maria Margarita
Nepotis Vidua, Pupilli Tutrix;
Gemino implexa luctu,
Dum Virum luget, Patruum tumulet.

a *Anno ſalutis 1659. Ætatis 67. Pontificij 18.* b *Pax inter Principes, & Regiam Pupilli Matrem.* c *Nam mediam Templi concamerationem peſsàm collapſam, ſolus, ſponte, proprio ære reſtituit.* d *Nepotem ex Fratre, ante vnum diem extinctum, relicto Infante.* e *Marchionis Roncatij Filia.*

ELOGIVM SEPVLCRALE

PRIMARII PRÆSIDES DVCALIS CAMERÆ.

MAVRITIVS PHILIPPA,
Ioannis Antonij Senatoris Clarissimi Filius.
Sancti Michaelis, Prassi, Vssolij, & Martinianæ Comes.
a Hic situs est.
Tanta Vir integritate,
Vt Cameralium Quæstorum Proto præses,
Principis Iura sine Priuatorum iniuria sustinuerit:
Tanta solertia,
Vt Militaribus Causis, Rationibusque Præfectus,
Æquè Militum Censor, & Pater;
Illo in Officio Amorem consequutus sit,
In quo Odium vitari non potest.
Tam illustri Ingenio,
Vt Politicas inter ambages,
Subitis eius consiliis maturius nihil prodierit:
Tam ingenti Animo,
Vt nunquam vel Fortunæ aduersitate,
Vel negotiorum diuersitate, sit obrutus.
Omnibus denique tot Ministeriorum dotibus ita præditus,
Vt illum incolumem
Probarint Principes, dilexerint Populi, suspexerint *b* Exteri:
c Amissum omnes suspirarint.

a *Anno* 1656. *ætatis* 56. b *Gallici Regis Ministri, in commeatuum prouidentia.* c *Omnia comparatione fiunt cariora.*

ELO-

ELOGIVM SEPVLCRALE

RICHELMI PRÆSIDIS.

CAMILLVS RICHELMVS,
Niciensis Patritius,
Bartholomæi Richelmi Senatoris,
Quem *a* Maximi Iurisperiti *maximum Iurisperitum* vocant,
Filius, Heres, Æmulator:
Hòc etiam felicior,
Quò Paterna laude claruit, & sua.
Annos enim terdenos Forensi in Arena
Pari disputationum subtilitate, ac soliditate congressus;
Ab Magno Carolo.
Senatoria donatus Purpura, Purpuræ fulgorem auxit.
Regio proinde Victoris, & Christinæ Administratricis
Adstipulante iudicio,
In Camerali Magistratu, & Pedemontano Senatu, Præses;
Nunquam perplexo, nunquam flexo suffragio,
Quot annis Patrocinatus fuerat, totidem iudicauit.
Itaque cum placida Senectus
De ingenio nihil minuens, authoritatem auxisset,
Viuusque sua Elogia vbique legeret:
Immortalis Vir eò tantum *b* moris est visus,
Ne humanarum legum Vindex, Naturæ leges infringeret.
Paternæ igitur Memoriæ, Posterorum Exemplo, Dolori suo.
Bartholomæus Filius Senator, vt satisfaceret,
Eius Effigiem, quod vnicum morti spolium cesserat,
Æternitati restituit.

a *Crauetta, Cons. Thesaurus Junior. in quest. for. Monachus de recta feud. interpret.* b *Anno* 1656. *Ætatis* 77.

FLO

ELOGIVM SEPVLCRALE.

a *Abbatis Cæsariensis.*
Amici omnium carissimi.

Luge Viator.
LAVRENTII SCOTI
Sepulcrum, nulli indefletum, vides.
Lugent Musæ, Virtutes lugent
Vtriusque Chori Corypheum.
Qui sacro in pectore profanas excipiens *b* Musas,
Suis è moribus *c* pudicas fecit.
Gemino titulo vates.
Nam, Poetica laurea, & Religiosa Laureola
Olim donandus,
Casto in Baptismatis Castalio
A LAVRO nomen accepit.
Luget Aula, luget Ara
Curialem Præsulem,
Cui nihil Aulicismi affricuit Aula.
Nam Principi simul, & Numini carus:
Inuidens nemini, nemini inuisus:
Rixantes inter *d* Factiones, vtrisque gratus:
Docuit, impiam esse illam *e* vocem,
Exeat Aula Qui volet esse pius,
Cùm Pietatem in Aula, vt in Ara,
Æquè religiosè coluerit.
Lugent Proceres, Matronæ lugent
Supremum Sacrorum Præfectum.
Qui tàm *f* Augusti, quàm Augustæ
Regijs in Penetralibus assiduus:
Nihil à Prætorio superbiæ;
Nihil à Gyniceo, desidiæ contrahens:
Viris, Ciuilis Vitæ; Fœminis, Modestiæ Typus:
Non

Non austreus, neque remissus:
Aliena taxans Vitia, suæ Vitæ exemplis,
Docuit, Animis imputandos esse Mores, non locis:
Cùm eius Animo innocenti
Locus nullus nocuerit.
Lugent Pauperes, Diuites lugent
Periculoso g Laurentiu Ministerio sanctè presunctum.
Tàm enim de Proprio, quàm de Regio ære
Magnus Eleemosynaus.
Præter quotidianas sparsim largitiones,
Amœnissimum suum Suburbanum
Neriani Oratorij Clericis elargitus;
Quod delicias suas, Christi delicias fecerit,
Cælestes Diuitias fæneratò consequutus;
Diuites docuit suas augere opes
Inopibus dispergendo.
Luget h Monachi, Serui lugent
Optimum Promumcondum.
Qui Familiæ suæ, & Dei Familiæ
Pari charitate prospexit.
Nam seruos amans, Monachos colens, vtrosque fouens,
Familiaritate, Cœnobium sui Domui;
Pietate, suam Domum Cœnobio, similem fecit:
Tàm Seruorum quam Monachorum
Verus *Abbas*, nempè Pater.
Luget verò multò acerbius, qui hæc scripsit,
Coæuum, & à teneris indiuidum Sodalem;
Cruda falce, se superstite, ab se diuisum.
Itaque lugubre hoc Elogium,
Ab iamiam i expiraturo
Inter vltima Vota enixè interpellatus
Emmanuel Thesaurus:
Currente in Amici obsequium Calamo, vt Animo
Cum lacrymis composuit:
Et k Ioannes Laurentius Nazarius
Hæres posuit.

a Protonotarij Apostolici, Regij Consiliarij, Vtriusque Regiæ Celsitudinis summi Sacellarij, & Eleemosynarum Præfecti. Regis etiam Francorum Eleemosynarij. b *Italos inter Poetas à Marino Poeta celebratus.* c *Eius Poesis honestissima.* d *In bello Ciuili.* e *Lucanus lib 8.* f *Ducis, & Ducissæ Sacellis, & Eleemosynis præfectus.* g *Eleemosynarum distributor S. Laurentius Leuita, & Laurentius Scotus.* h *Abbatia Casariensis trans Alpes: quam penè dirutam ab Hugonotis instaurauit.* i *Extremum hoc ab amico Officium Abbas postulauit, etiam Testamento.* k *Ex Sorore Nepos.*

ELOGIVM SEPVLCRALE
MAGNI CANCELLARII.

CAROLO PHILIPPO *a* MOROTIO
Sabaudiæ Archicancellario
Debuêre Ingenia,
Quod Musas, olim inter popularia sedentes,
Inclyti Generis claritate Nobiles fecit.
Debuit Senatus,
Quod Primariam eius Sedem,
Doctrina & Maiestate compleuit.
Debuit Princeps
Quod Fidelitate Subditum,
Consilijs *b* Patrem adæquè gessit;
Debet Patria,
Quod Honorum Stadio decurso,
Et Vitæ contacta Meta,
Palmas atque Trophæa foris acquisita;
In Patriæ *c* Patrisque sinum,
Secum tulit.
Anno MDCLXI. Ætatis LXXV.

a *Mor-*

a *Moroty, & Rocchabaldorum Comiti, ex Ceua Marchionibus.* b *Archicancellaruis, Principis Pater vocatur.* c *Ludouici Pedemontium Protopræsidis, iam humati.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Auguſtæ Taurinorum Patriæ
Optimus Ciuis & Pater
D. OCTAVIVS CAPRIS
Cigliarij, Rocchæ, Montiſmartij *a* Comes.
In Mauritiana Militia, Maiorum Stemmatum Eques.
Mauritij Principis à Sabaudia Eques Cubicularis,
Niciæ, & Villæfrancæ Gubernator.
In Gauij, Verrucæ, Tridini, Albæ Obſidijs;
In Ticinenſi, Monbardonenſi, Secuſino conflictu;
In omnibus denique ferocientis Seculi periculis.
Sub Auguſtiſſimo quatuor Ducum auſpicio,
Equeſtri Centuriatu, Caſtrenſi Præfectura;
Pedeſtri Chiliarchatu Clarus;
Hoſtilibus ſæpè ictibus,
Honorificis ſemper Principum Encomijs;
Strenuitatem iuxta, diligentiamque teſtantibus;
A puerili Tyrocinio, ad emeritam *b* maturitatem;
Celebres Maiorum laudes propria Virtute
Cumulauit.

a *Alteſſani Superioris, & Curtis veteris Dominus.* b *Dies clauſit anno 1660. ætatis 58.*

ELO-

ELOGIVM SEPVLCRALE

Hem singulare Aulicorum. Exemplar.
PHILIBERTVM GHERARDVM
SCALIAM
Verrucæ Comitem.
Qui ad Magni Caroli gratiam
Suo tantum ingenio via præmonstrante,
Vix Aulam ingressus,
Ad illustriores. Aulæ gradus transgressus,
Equestri Deiparæ Ordine Torquatus;
Inde incępit, vbi alij desinunt.
Quo argumento contra Inuidiam
Contentus esse poterat,
Dùm à tanto Principe, tanti est factus.
Neque tamen iudicium fefellit euentus.
Nam primam Legationem ad *a* Venetos, fluctuante Patria:
Alteram ad Pontifices *b* Tres, verè Maximos:
Tertiam ad Philippum Tertium iteratò functus:
Id à sua dexteritate semper obtinuit,
Vt exterorum Principum amorem,
Cum sui Principis vtilitate *c* connecteret:
Qui, non illum modò ad penetralia Consilia semper acciuit:
Sed totam Consilij Exedram in vnius pectore clausit.
Ergo cùm grauissima, & pene deplorata Negotia.
De Prouinciæ Narbonensis rebus: de Salutiana Marchia,
De Monferratensi expeditione, de Astensi Pace,
Infracta fide ac solicitudine pertractasset:
Denique, apud Ludouicum XIII. Gallorum Regem,
Victoris Amedei, & Christianæ à Francia,
Auspicatissimo Coniugio constabilito:
Quod digniori Negotio Vitam impendere non posset,
Parisijs statim obijt.
Hoc vno dolore nimiam Magni Caroli lætitiam acerbante,
Vir suauissimis formatus moribus:
Qui Authoritati Modestiam naturali promiscens temperamento,
Inui-

Inuidiam opprimere maluit, quàm Inuidos,
Quibus artibus, fatalem Aulicæ Fortunæ
Fugacitatem figens:
Integrum Principis fauorem ad extremum Spiritum
Ab curiali Fascino seruauit, & ad Filios transmisit.

a *Hic primus Carolo suasit, vt Venetiæ adhærescret; suumque consilium ad exitum perduxit.* b *Clementem VIII. Leonem X. Pauium V. non interrupta Romæ mora.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Hic tandem se Patriæ restituit
D. MELCHIOR BVNEVS.
Variliarium Comes, Monalis, & Bastitæ Dominus.
In sacra Mauritiana Militia
Maiorum Insignium Eques, & Consiliarius.
Ab Magno Carolo meritorum æquissimo Iudice
Ad nobilissimum Thomæ Principis obsequium delectus.
Qui singularem eius diligentiam in Cubiculari Ministerio,
Strenuitatem in Prætorianæ Cohortis ductu;
Grauitatem omnibus in actis exceertus:
Dignum censuit, cui Ephebórum Principum suorum
Regimen, educationemque demandaret.
Neque leuius Inuictissimi Victoris Iudicium fuit,
Qui eiusdem bellicæ Virtuti
Portuosam Villefrancæ Arcem commisit.
Ab Mauritio quoque Principe, ad supremum Hospitij Magisteriũ
Totiusque Niciensis Ciuitatis Gubernaculum euectus,
Domesticã rem prouidẽtissimè: publicam integerrimè procurauit.
Sic honorificis laboribus emeritum æmensus æuum.
Quietem sibi, mœrorem suis, memoriam omnibus
Immortalem reliquit.
Anno salutis MDCLVII. Ætatis LXXV.
D. Carolus Mauritius Filius,
Parenti indulgentissimo.

ELO-

ELOGIVM SEPVLCRALE

Armigeræ Pietatis Imaginem
LVDOVICVM BVNEVM,
Hastæ Pompeiæ Patritium cernis.
Hic, suopte ingenio pacatus,
Sed bellifero Seculi Genio marti addictus,
Vnus supra ternas Armatorum Chiliades,
Tribunitias pro Pedemontium Principe gerens vices,
Militibus amabilis, Hostibus metuendus:
Summæ ferocitati summam Pietatem coniunxit.
Hinc, Auilinianæ Arci, hostilibus Castris propiori;
Tùm Carmanioliæ, quò Martis impetus vergebat:
Demum Patriæ, gemino malo periclitanti,
Inter Martis Mortísque terrores,
Prefuit non modò, sed profuit.
Nam trepidam Vrbem,
Ab Hostium insidjs extimè malè tutam:
Pestifera lue intime vastante:
Vrbi se Ciuem, Ciuibus Patrem approbans;
Dum omnes adiuuat, sui oblitus;
Alienæ vitæ impendit suam.
Hæredes reliquit Pauperum manus:
Nouo exemplo ad Hæredibus optatus.
Plus tamen à Fratre
Melchiore Buneo, Monalis Comite:
Qui Fratrem, vt potest, restituit Vitæ,
Anno MDCXXXVI.

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Patris.

Syncerum Patritij Amoris Simulacrum
a Auita agnosce Patria.
Hic est
ALEXANDER THESAVRVS,
Sarmatoris Comes, Castromanni Dominus:
Qui bellicosorum, Doctorumque Progenitorum gloriam
In Familia bibertitam, in se vno integrauit.
Itaque, in Magni Caroli Aula, Gloriæ Theatro:
Equestrium Virtutum, & Liberalium literarum
Absolutum Spectaculum præbens:
Bellica Virtute, in omnibus sui Principis expeditionibus;
Sapientia in Consilijs, & difficillimis *b* Legationibus:
Summam Aulæ approbationem, & Principis Gratiam:
Quotidianis congressibus, & Honoribus testatam meruit.
Quodque magis mirere:
Inter aureos Aulæ compedes, tantum sibi libertatis asseruit;
Vt nihil discendum ignorasse: nihil dicendum siluisse,
Sit visus.
Itaque inter tot Censores, sine Censura:
Cùm florentiorem æui partem Gloriæ, ac Principi dedisset:
Denique à curis vt vacaret, Curia vacans:
Bellicæ Virtutis, & Ingenij laude, in Filios iterum diuisa,
c Quos partim Marti, partim Mineruæ consecrauit:
Maturiores Annos tibi, sibique seposuit.
Desijt Anno salutis MDCXXI. Ætatis LXIII.
At ne Fama desinat, hoc monumentum Morti obijcit
Philibertus Filius Primigenius, Sarmatoris Comes.

a Fossanum Ciuitas : vnde oriundi maiores. Ibique Sacellum est, nobili structura, & Maiorum Simulacris pie, atque ele-

ganter ornatum. b *Ad Italiæ Principes: & ad componendam Mutinensis Ducis, & Ferrariensium Piorum, de Saxolij statu controuersiam.* c *Philibertum Comitem. Ludouicum Præsidem doctissimum. Carolum Antonium olim Abbatem Muiegij, Iure vtroque insignem, postea in Societate Iesu, Apostolicæ Pœnitentiariæ oraculum Laurentium Equitem Commendatarium, Principis Scutiferum, in Monferatensi bello ad Granam occisum. Et Emmanuelem Authorem nostrum.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Matris.

a MARGARITÆ THESAVRIÆ
Cortanserij Dominæ,
Alexandri Sarmatoris Comitis Vnicæ Vxori.
Splendore Generis, Formæ gratia, Candore Animi,
Veræ inter Matronas Margaritæ.
Multiplici etiam Prolis fœcunditate,
Margaritis, quæ Vnicam gignunt, feliciori,
Philibertus Filius, Matri benemerenti,
Extremum hoc Officium
Religiosissimè exoluit.

a *Aloysij Mulatij Astensis, & Magdalenæ Scarampæ Cortanserij Dominorum Filiæ, & Hæredi, extincta linea.*

In eodem Sacello duo leguntur sub suis Imaginibus Elogia Sepulcralia sanè illustria. Alterum Antonini Præsidis, & Sarmatoris Domini, Authoris nostri Aui celeberrimi, qui Pedemontanas Decisiones concinnauit: Septuagenario maior mortuus. Alterum Antonij Authoris Proaui: Sarmatoris Domini, a Senatoris,

ris, & Equitis b *Aurati: qui octogenario maior in Legatione ad Rodulphum, & Matthiam Austriacos Principes obijt Anno* 1564. *Sed quoniam duo hęc Elogia, non Authoris nostri, sed Alexandri eius Patris calamo fluxere; non hic admisceo. Quę sequuntur Authoris sunt ad Maiorum Sacellum exornandum.*

a Ex Diplomate dato Niciæ, vlt. Sept. 1538. *b* Caroli V. Imperatoris manu creati. Ex Diplomate dato Burgis 24. Maij 1524.

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Patrui.

GASPARI ANTONIO THESAVRO
Antonini Filio,
Pedemontani Senatus Oraculo.
Qui Sapientiam expeditiùs vt sequeretur,
A Coniugio Liber,
Filiorum Amore in Fratris Filios translato;
Vt Sapientiæ quoque Amorem in eosdem transferret;
Antiquioribus ex Familia Doctoribus
Taurinensę Domicilium, & annuos mille Coronatos,
Perpetuum Virtutis calcar applicuit.
Emmanuel Thesaurus, Septimus ex Fratre Nepos,
Monumentum hoc,
Quod non posuit Heres, Exheres Ponit.
Quanquam dignius, diuturniusque Monumentum
Suis sibi in *a* Voluminibus ipse construxerit,

a Quæstionum forensium. Additionum ad Decisiones De Monetis.

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Alterius Patrui.

MARCVS ANTONIVS THESAVRVS
Antonini Filius.
In *a* primæua Mauritiani Commilitij erectione,
Ab Emmanuele Philiberto, adhuc impuber,
b Nobilitatis Virtutisque commendatione conscriptus Eques.
Cùm in Belgica Martis Schola eruditus,
Liberæ Centuriæ Præfecturam pro Tyrocinio gessisset:
In Prouinciali bello,
Dum Berræ Arcem, Victoriæ ingentis residuum,
Principi sustinet, pro Principe cadit.

a *Ex Diplomate sub die* 10. *Nouemb.* 1578. *Cum nuper Ordini, & Militiæ Sancti Mauritij, & Lazari instaurationi incumberemus, &c. aliquot Nobiles, qui oblatis precibus hoc à nobis petierunt, &c. aggregandos esse censuimus. Inter quos cum te, licet annum duodecimum adhuc agentem, &c.* b *Cumque ex nobili. Genere natus sis: tibiq; adeò laudabilia pueriles ætatis tuæ inditia &c.*

ELOGIVM SEPVLCRALE

Amitæ.

MARGARITA A SABAVDIA.
Antonini Thesauri Filia.
Forma supra Matronas, Doctrina vltra Sexum;
Vera videri poterat Vrania, nisi nuberet.
Nam Magno Carolo, Optimo æstimatori,
Visa est Virago,
Quæ *a* Philiberto Emmanueli à Sabaudia,

Colle-

Collegij Comiti, Nupta; Heroas pareret.
Sed heu magnis Ingenijs iniqua semper Fortuna!
Vix Nupta, iam Vidua;
Cum paulò post Coniugem, *b* Philippum etiam Filium,
Heroicæ spei Pupillum tumulasset:
A Philippo Sabaudo Achaiæ Principe, eo *c* tramite Postremum:
Nulla postindè Fortunæ illecebra ab primis abducta Votis,
Suis nominis memor, Vni se, vnicam Viro Margaritam,
Et Maternos Amores vni Filio seruauit.
Sed fœmineo eiulatu de virili pectore secluso,
Viduitatem simul, & Orbitatem prolixam,
Non lugendo, sed philosophando sustinuit:
Donec noto recepta Cœlo,
Vtrique sese restituit.

a *De illustri hoc connubio scribit Guicenonus Regius Historiographus pag.* 128. b *Errat Guicennonius, qui Margaritæ tribuit Prolem.* c *De hoc ipso Philippi Achaiæ ac Pedemontium Principis nobili Tramite scribit, ibidem Guicenonus, & Pingonius in Arbore.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Auia.

DOROTHEA THESAVRIA,
Paterno Stipite, Illustrium de Capris Heroum Proles.
Materno, ex Messerani Principibus
Quinque *a* Cardinalium Neptis,
Antonini Thesauri Vnica Vxor.
Cùm in Virtutum omnium Speculum formata esset
Vt Matronarum oculis diutiùs obuersaretur,
Integrum vixit Seculum:
Moresque mutari sæpè vidit, semper eadem.

a *Ex Ferreriorum Stirpe.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Fratriæ.

IOANNÆ THESAVRIÆ
Ioannis Balbi Varnoni Comitis,& Mariæ Costæ;
Clarissimo vtrinque Genere natæ.
Quæ cùm specie ac Decore sola Phœnix vocaretur;
Obitum Phœnici similem experta;
Perit dum a Vnicam Parit;
In simili Prole rediuiua.
Philibertus Thesaurus
Inter amissæ dolorem, & Natæ gaudium diuisus,
Coniugi suauissimæ
Ponit.

a *Ioannam Mombasily Marchioni nuptam: nomine & specie similem.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Magni Patrui, Proaui Fratris.

Illustri memoriæ
IVVENALI THESAVRI
Palatini Comitis, & Equitis.
Vtraque Iuris Laurea florentissimi:
Tanta apud Carolum V. Cæsarem æstimatione Ingenij;
Vt Gentilitijs eius insignibus
Cæsaream a Aquilam Ingenij Auspicem inseruerit.
Atque vt Laurea laureas progerminaret;
Amplissimo Diplomate concesserit,
Vt seri etiam eius Nepotes, Iurisprudentiæ laurea donati,
b Aulæ statim Cæsareæ,
Et Imperialis Consistorij Comites adscripti habeantur:

Iu-

Iudices constituere, Notarios creare, Natalibus supplere;
Aliaque Regalia exercere suapte authoritate possint:
Tantus in Augustissimo Cæsare Sapientum Amor:
Et æternandæ Sapientiæ in Thesaurorum Familia,
Studium fuit.

a *Ex Cæsareo Diplomate Burgis dato die 24. Maij anno 1524.*
b *Ibid.*

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Trium Proauiarum.

Tres hæ Puellæ à Scalptore in lapides versæ,
Te, si viuerent, in lapidem verterent:
Tres Phorci Filias crede,
Quarum spectata pulcritudo saxeos fecit Spectatores.
Antonij Thesauri Senatoris, & Sarmatoris Domini,
Tergeminæ fuere Coniuges,
a MARGARITA,
Illustris Sordanellorum Familiæ postrema Heres:
b MARIA,
Antonij Prouanæ Druentij Comitis:
c POLYXENA,
Antonij Costæ Polongheriæ Comitis Filia.
Vnius Thesauri triplex Thesaurus.
Tanta Omnes Animi & Formæ pulcritudine,
Vt cùm inter se tantùm *d* contendant, neutra vincatur.
Tres Charites fuisse diceres, si coniuxissent
Sed vnum amare non poterant, nisi diuisæ.
Itaque alterius Amores altera excepit:
Et *e* viuacissimum Vnius æuum sibi sine lite diuisere.
Tria ergo ingentia Viri gaudia dixeris!
Totidemque ingentes dolores.
Nam Tumulos Thalamis æquante Parca,

V 4 Duas

Duas defleuit, a Tertia defletus:
Æquali dolore, siue relinqueretur, siue relinqueret,
O quanta infelicitas, nupsisse!
Sed Parcarum inuidiam pensauit Vxorum Virtus,
Quarum similitudo fecit, ne altera optaretur.
Imò alteram in altera reuixisse putes:
Et Vxores Tres, Vnicam fuisse tricorporem,
Ter vni nuptam.
Nouum miraculum, in numero Vnitas.
At miraculum maius,
Quod in Empyrio, vbi Connubia confarreantur;
Vxores simul omnes Vir inuenit:
Et omnes Vni, sine rixa, conuiuunt.
O quanta felicitas ter nupsisse.

a *Obijt anno* 1526. b *Obijt anno* 1537. c *Obijt anno* 1575.
d *Vixit annos* 82. *Obijcit anno* 1564.

ELOGIVM SEPVLCRALE.

Dum Maiorum.

Gemina hæc, vno è marmora, Simulacra,
Seiungi non poterant.
Ille est celeber Iureconsultus
VBERTINVS THESAVRVS.
Fossanensis Patriæ *a* Ordinator.
Qui *b* Legali Dialectica perspicacissimo ingenio conscripta
Iustitiæ, quæ cœca pingebatur, aperuit oculos.
Hic est strenuus Bellator
BARTHOLOMÆVS VBERTINI FILIVS,
Qui à Philiberto Pulcro Sabaudiæ Duce,
Ad Insubricam Ludouici Regis expeditionem.
Vix Ephebus, Veteranos inter Centuriones, *c* electus,
De Mauri *d* perfidia, Sabaudam Nemesim recreauit,
Sti-

Scitè igitur ingeniosus Scalptor,
Cognatos Vultus cognato incidens lapidi,
Iurisprudentiæ Strenuitatem; Strenuitat Iurisprudentiam sociauit.
Quid enim Iustitia sine Fortitudine, nisi Virtus sine Vi?
Quid Fortitudo sine Iustitia, nisi Vis sine Virtute?
Illa Lictorum, hæc Latronum.
Vt ergo *e* Palma Palmæ;
Sic Docta Laurus, bellicæ lauro contigua,
Ad ornandam Patriam, feliciùs gliscit.
Hinc geminis ex Imaginibus,
Vnam Optimi Ciuis Imaginem Sculptor fecit;
Nam *f* Thesauriæ Gentis antiqua erat Tessera,
Bello, & Paci.

a *Ex Statutorum Fossani libro, Collat.* 10. *de mandato Ducis Caroli Boni, Anno* 1511. *cui regimen illius Patriæ confusum videbatur.* b *Ex Decis. Pedemont pref. num.* 44. c *Ex Philiberti Diplomate, sub* 10. *Octob. anno* 1499. d *Nam Ludouicus Maurus Bonnam Sabaudam Tutela, Pupillum vita spoliarat: vt superius, pag.* 170 e *Palmæ sociatæ fertiliores. Plin. lib.* 13. *cap.* 4. f *Ex gentilitijs Familię Insignibus, atque ex Arbore Genalogica, quam gradatim, priscarum Scripturarum authoritate, ab exordijs suę Patrię, Antonius Pręses diligentissimè ordinauit: apposita singulis gradibus annorum serie.*

ELOGIVM SEPVLCRALE

Vbertini Iunioris.

Detur hoc Monumentum
IVNIORI VBERTINO THESAVRO;
Qui Bartholomæi Bellatoris Filius,
Vbertini Iurisconsulti Nepos;
Ius fasque, & perspicuè intueri, & fortiter tueri,

Ab

Ab vtroque condidicit.
Neque Virtuti defuit Occasio.
Nam Subalpina omni, ferèque omni Cisalpina,
Carolo Bono ab Gallis *a* occupata,
Cum ferreis Ciuitates, aûreis Ciues machinis quaterentur,
Multique iam, desperato Principis infortunio,
Victricis Fortunæ Numen adorarent.
Hic ingenuo instinctu, ingentium sibi Votum statuit;
Seruire Principi, seruare Patriam.
Atq; cùm à Gallo seruari Oppida non possent, sine Aquilæ ope;
Æquali periculo, ne ille raperet, hæc retineret:
Hic gladio atque consilio, intrepidè adlaborauit,
Vt ab oppugnatorum gladijs, ac propugnatorum consilijs,
Vni se Principi securam Patria sustineret.
Ingenti Vbertini merito, Patriæ gloria, Principis *b* gratulatione
Qui sub Mœnibus Sanquintineis parta Orbi Pace,
Cùm quas res maximè inexpugnabiles redux reperisset,
Fossani Oppidum, & *c* Vbertini Animum;
Vtrumque, vno tempore, singulari honestamento munerauit.
Nam *d* Oppido ipso Ciuitatum prærogatiua decorato:
Ciuitatis Insignibus, Sabaudæ Domus Insignia interseruit,
Addito FIDELITATIS Elogio.
Et Vbertini STRENVAM FIDELITATEM
In Patria sustinenda, æternis literis *e* testatus:
Patriam ipsam, quam pro tempore defenderat,
Militari eius *f* Præfecturæ perpetuo consignauit.
Neque hic subsistere
Vbertini merita, & Principis beneficia,

a *Anno* 1536. *Galli Sabaudeam & Pedemontium imparatum inuadunt.* b *Ex infrascripto Principis Diplomate.* c *Anno ipso* 1559. *quo Emmanuel Philibertus, Victor Ditionem recuperauit, Vbertini huius merita testatur Diplomate dato Niciæ sub* 22. *Nouemb.* 1559. d *Anno* 1566 *die* 20 *Febr. Fossani Ciuitas nouo donatur Stemmate cum Inscriptione, FIDELITATIS INSIGNIA.* e *Eodem anno die* 4. *Maij, idem Dux suo Diplomate testatur de FIDELITATE VIGILANTIA, STRENVITA-*

TATE VBERTINI in Fossanensi oppido tuendo, & militaribus experimentis, suo, & Caroli Boni tempore. {Eodem Diplomate Fossanensis Ciuitatis Militarem Præfecturam eidem committit, cum Arce, Præsidio,

ELOIGVM SEPVLCRALE
BARTOLOMÆI IVNIORIS.

Vides Iuuenile hoc simulacrum
Senili Vbertini Iunioris simulacro
Forma & ferocia cognatum?
Hic est ab eo satus
BARTHOLOMÆVS THESAVRVS,
Quem scalpellum Patri similem fecit, Gladius similiorem.
Securis enim ab Gallo rebus, non ab Gallia,
Quæ pestifera *a* Hugonotorum culluuie bulliebat:
Cùm Monstrifera illa Hydra,
b Lemano innutrita lacu, ex Alpium se Claustris erupisset;
Euersa in Principem Fide Christi Fidem euersura;
Taurinensi Regiæ, qui Caluinistrarum scopus erat, & scopulus,
Vicina iam *c* Oppida proserpente viru contaminarat.
Itaque trepidante Italia, prouidissimus Princeps,
Vt Carij, & Villæfrancæ Arces
Gemina tunc Taurini Propugnacula eis citraque Padum,
Infectis Oppidis opposita, in tuto poneret.
Illam *d* Vbertino Patri, hanc Barthølomæo Filio
Bellicis in rebus iam exercito, commendauit,
Itaque, dùm Sabaudus Alcides,
Contrà fæcunda Excetræ Capita ferro ac face depugnat;
Dumque tria Præsidia, Fossanum, Carinum, Villamfrancam,
Incorrupta isti fide, ne corruptela serpet, euigilant;
Venenifera Hærensis,
Afflandæ Augustæ Vrbis omni spe desperata,
Venenum ipsa suum resorbuit.
Miro Patriæ plausu, Italiæ securitate, Principis fructu;
Qui

Qui post Vbertini obitum,
Paternas *e* Præfecturas Filio continuauit, honores auxit.

a *Post Germaniam à Luthero; Gallia à Caluino sus deque versa est: & vtraque Gebennenses, Bernenses, & Angronianos contra Subalpinos souebant*. b *Gebenna Hugonotorum Metropolis, Caluini primum, deinde Bezæ sedes*, c *Preter Marchiam Salutianam & Carmaniolam; alia loca proximiora ille morbus infecerat*. d *Ex diplomate Emmanuelis Philiberti sub 28 Maij* 1570. *cum elogio* FIDELITATIS. PRVDENTIÆ, STRENVITATIS. e *Ex litteris eius Ducis sub anno* 1578.

ELOGIVM SEPVLCRALE

Tritani.

Pacata, & tranquilla hæc Imago,
Paciferum Caduceatorem ostendit
VILLELMVM THESAVRVM
Ioannis Antonij Armigeri Filium.
Nimirum Ardelionij Delatores.
Exosum semper Genus, & acceptum;
Intaminatum Fossanensium candorem contaminare nisi;
De violentia in Armatos, & de violato Principis Iure
Apud *a* Ludouicum Sabaudiæ Ducem acriter insimularant,
Cumque iam Scribarum pennæ,
Indignationis *b* Inebres volitarent:
Hic, cum Patriæ Oratoribus, ad Principem Orator *c* Delegatus;
Guarus vt iratorum Regum pertractandi sint Animi,
Qui decipi faciles, decepti videri nolunt;
Non *a* Tribunal, sed Asylum;
Non Patronus, sed Pacator accessit

Itaque;

Itaque, a Reos Ciues non confessus, sed supplices:
Et salua illorum innocentia, clementiam interpellans;
Ciuium integritatem, Ducisque authoritatem ita sustinuit,
Vt damnare quos non poterat, absoluisse Princeps videretur,
Hac arte, cùm bonam Ciuium Causam,
Irato opertam, placato apertam subinde ostendisset.
Amantissimus Dux, Amantissimis Ciuibus
Fidelitatis e laudes pro Censura esse voluit:
Pluraque concessit quam vsurpasse culparentur.
Summa Caduceatorum laude:
Qui singulari experimento docuerunt.
f *Amantium iras, Amoris esse coagmenta.*

a *Ex actis sub anno* 1459. *in libro Statutorum*. b *Inebra Aues insanstæ in Augurijs*. c *In ijsdem actis*. d *Hæc concio habetur in eisdem actis expressa*. e *In eodem Instrumento*. f *Ex Terent. in Hadria*

ELOGIVM SEPVLCRALE

Petri, qui Tritaui Abauus fuit.

Æuiternæ Memoriæ
PETRI THESSAVRI FOSSANENSIS,
Qui quo a tempore
Ex nimia Cæsarum imbecillitate,
Nimia Regulorum potentia
Populos omnes Cisalpinos populabatur:
Et meliora Præsidia, maioribus insidijs obnoxia,
Multos inter Principem, Principem non haberent,
Nutante Patria, cui se Principi dederet:
Hic, vt inuictimum iuxta & suauissimum
Sabaudorum Principum Dominatum cæteris antefetret,
Prouidenti b consilio egit:
Prudentia legatione c peregit.
Exinde, reciproco fructu,

Thesauros Sabaudi semper fidos:
Sabaudos Thesauri semper beneficos,
Sunt experti.

a *Anno* 1314. *altero post decessam Henrici VII vacante Imperio.* b *Io; Niger de Origine Fossani. lib.* 3. *cap.* 3 *Desion. Pedem. Praf. num.* 44. c *Ex Instrumento cum Philippo Sabaudo Achaya Principe sub eo anno* 1314. *Sed Petri Legatio fuit ad Amedeũ IV. Sab. Comitem, cum quo Philippus conuenerat, vt in Decis. eo num.* 44. *ex antiquis monumentis.*

Hæc ab Authore nostro in suorum memoriam iam composita atque disposita exscripsi. Reliqua auorum insignium Maiorum, & celebrium Fratrum, & Adolescẽtulorum Nepotum, quos Marti iam initiatos Mors præripuit, nondum habui, propediem exitura. Vt enim Familiam omnem suam (quam inter Fossani conditrices antiqua numerant monimenta) vltimus extinctam vidit: ita iusto pro solatio, quos præmaturè tumulauit, in vitam reuocare suo calamo decreuit; ne iniquior in suos, quàm in exteros fuisse videatur. Itaque opportuno pro colophone subijciam vulgatissimum Tetrastichon, quo Cæsar Mallianus Fossanẽsis Canonicus, in eundem Authorem, Familiæ postremum, ad alleuandam inuidiam Fati, est argutatus,

Clara tot ingenijs, tanta Domus inclyta Stirpe,
Omnis in hoc vnum desinit Ingenium.
Cur steterint hic Fata rogas? sua perlege, dices;
Ingenium maius dignere non poterat.

RE.

RERVM
LOCORVMQVE
INSCRIPTIONES,
ET
MONIMENTA

PVBLICA MONIMENTA

Monimentum Pilæ incisum
Tertio ab Vrbe lapide, ob Principis infortunium.

Lege Viator.
Et quid vſpiam ſecurum ſit, diſce.
Anno MDCLXIII. Die xv. Septembris.
Dum ſyluoſa per hæc auia ab ſuis deuius
Carolus Emmanuel II. Sabaudiæ Dux,
Otium vt fugiat, Ceruum ſequitur:
Triceſimo ab hinc paſſu, Duriam verſus,
Abſtruſam in Voraginem, fallacibus contectam dumis;
Præcipiti lapſu cum Equo proruit.
Aquis demerſus, & cæmentitio incluſus cuniculo,
Qui ſublabentem riuum in Duriam deuoluit:
Genibus reptans, ſimulque reptantem Equum trahens;
Cœco è gurguſtio, rapidum in Flumen illabitur:
Et ſemper ſibi conſtans, ſemper impauidus,
Gemino ex naufragio emergit incolumis.
Hic ergo, inter luctum & gaudium perplexa Mater
Chriſtiana à Francia,
Clementiſſimæ Chriſti Matri Torquatorum Numini;
Sancto Euſtachio Venatorum Auſpici:
Et Beato Amedeo Regiæ Domus Patrono,
Cariſſimi Filij ſalutem referens,
Temporarium hoc documentum, digniori præuium
Erigi iuſſit.

Mutui Amoris Monimentum.

Amissione primæ Coniugis afflictissimus Regius Princeps; cùm ad Virginis Deiparæ pedes communem sibi Tumulum elegisset, vtramque Imaginem sculpi voluit; & anticipatæ huius Inscriptionis argumentum dedit, in Sanctissimæ Sindonis Sacrario collocandæ.

Contra Mortis Falcem quid valeant Amoris Faces,
Mutuus hic lapis docet, vbi mutuus flagrat Cinis.
Franciscam à Francia de Caroli Emmanuelis sinu
Inexorabilis auulsit Mors: eo crudelior,
Quòd Florum pulcerrimum in ipso Vitæ flore demessuit.
Imò nocendo parca, parcendo nocens:
Viuo dimidium rapuit: Mortuæ dimidium reliquit.
Vt nec tota moriens Vxor; nec Vir totus viuens;
Vtroque superstite, neuter viueret.
Sed irreparabilem Mortis perfidiam, viuus reparauit Amor.
Illa è Thalamo Tumulum: hic è Tumulo Thalamum fecit.
Nam iunctis vtriusque Cineribus, vt Amoribus:
Coniugium post Fata integrauit.
Donec Cineres Cælo, Animi Cineribus redditi,
Æternùm ament, & amentur.
Discite Mortales; Omnia Mors rapit, præter Amorem.
Sperate Amantes: Nihil vitaliùs Amori, quàm Mori.

Monimentum Genuæ incisum.

IACOBO PHILIPPO DVRATIO
Genuensi Patritio
Quòd Opum, & Operum splendore perinde clarus,
Vt Fortunas suas extrà Fortunam poneret,
In Pauperum abdidit sinu:
Semperque affluentibus, & effluentibus copijs:

Sibi

Sibi frugalis, illis frugifer.
Humanæ sortis inæqualitatem,
Christiana munificentia peræquauit.
Quòd ingenuæ Nobilitatis instinctu,
Occultam Ingenuorum inopiam, occulta subleuans manu;
Verecundas preces furtiua liberaliter sic anticipauit,
Vt beneficium illi agnoscerent, non beneficum.
Quòd vltimus tabulis, pium hoc Pauperum Asylum
Legato ingenti ære locupletauit:
Et hæreditati luculentissimæ, si quando Filij deficerent,
Inopes hosce Alumnos, posthumam veluti Familiam suffecit.
Quòd postremos denique inter singultus,
Pari affectu, Deo Spiritum,
Senatui Serenissimo Pauperos commendans,
Expirare non est sibi visus, quandiu isti respirarent.
Tot igitur ob promerita, cuisceratamque Charitatem;
Magistratus, & huiusce Pij Domicilij Administratores,
Vero Pauperum Patri:
Cùm maius, aut melius donare nihil possint:
Ipsum ipsi, sua in effigie rediuiuum, donant:
Quem Diuites imitentur, Auari erubescant:
Pauperes venerentur;
Proque illo, quem nunquam frustrà rogauere, perpetuò rogent.
Anno redemptæ salutis
MDCLIX.

Monimentum Valentini Suburbani.

HIC VBI FLVVIORVM REX
FEROCITATE DEPOSITA PLACIDE QVIESCIT,
CHRISTIANA A FRANCIA,
SABAVDIÆ DVCISSA CYPRI REGINA,
TRANQVILLVM HOC SVVM DELICIVM
REGALIBVS FILIORVM OCIIS
DEDICAVIT.
ANNO PACATO MDCLX.

Monimentum Portus Niciensis.

MAGNO CAROLO SABAVDIÆ DVCI,
ET VICTORI AMEDEO INVICTISSIMO FILIO.
QVOD IMMENSA REGALIVM ANIMORVM
AMPLITVDINE,
NON SVOS TANTVM POPVLOS,
SED VNIVERSVM TERRARVM ORBEM COMPLEXI,
NATIONES OMNES
GRATVITA PORTVOSI LITORIS IMMVNITATE.
MAGNIS AVCTA COMMODIS, RECIPI VOLVERINT.
ÆTERNVM GRATI ANIMI MONIMENTVM,
AB OMNIBVS VBIQVE POPVLIS DEBITVM,
NIDIA FIDELIS COLLOCAVIT.
ANNO MDCXXVIII.

Xenodochij Charitatis Monimentum.

CHARITATIS HOSPITIVM
NE SINE CERTO HOSPITIO DIVTIVS *a* VAGETVR,
AVGVSTA TAVRINORVM
ÆTERNO HOC SISTIT LAPIDE.
QVEM PRIMOREM CHRISTIANA A FRANCIA,
PRINCIPIS,ET PAVPERVM AVGVSTA PARENS,
SACRIS FVNDAMINIBVS INIICIT.
INDVBIO MANSVRI OPERIS AVGVRIO:
QVOD IISDEM MANIBVS IACITVR.
QVIBVS FELICITATIS PVBLICÆ FVNDAMENTA
SINT IACTA.
ANNO MDCXLVII.

a Per multos annos, locatis sedibus vsum fuerat.

Mo.

Monimentum Palatij Thesaurorum
In Comitatu Sarmatoris.

VICTOR AMEDEVS *a* DVX INVICTISSIMVS.
CVM CHRISTIANA A FRANCIA CONIVGE;
POSTQVAM ORBEM TVRBIDISSIMVM
TRANQVILLA *b* PACE SERENAVIT;
OBSCVRVM HOC ETIAM DOMICILIVM
SERENISSIMO ADSPECTV ILLVSTRAVIT.
DIE XXVII. IVNII. ANNO MDCXXXI.

a *Nondum assumpserat Regium Titulum* . b *Reuertebatur ex Clarascensi congressu : Pacis Author*.

Minoritarum Fratrum Monimentum
Benefactori positum.

IVLIVS CÆSAR GERBALDVS
CIVIS TAVRINENSIS, CENTALLO ORIVNDVS.
REGIÆ CELSITVDINIS ORDINARIVS,
REGIÆQVE COMPVTORVM CAMERÆ PRIMARIVS
A SECRETIS.
SECRETA LICET PIETATE,
NVLLA SVI NOMINIS INSCRIPTIONE
PRÆCLARVM HOC TEMPLVM
SACRE MINORITARVM FAMILIÆ DONARIT.
GRATI TAMEN FRATRES NE INGRATO SILENTIO
SVRRIPVISSE POTIVS QVAM ACCEPISSE
MEMORABILE MVNVS VIDEANTVR.
LOQVENTEM HVNC LAPIDEM,
GRATISSIMORVM TESTEM ANIMORVM,
CONSTITVVNT,
ANNO MDCLXIV.

SACRORVM LOCORVM
DEDICATIONES.

Maioris Aræ Minorum
Taurini.

SANCTO FRANCISCO DE PAVLA;
CHRISTIANA A FRANCIA
QVOD PRO SE, REGIAQVE PROLE;
SÆPE INVOCATVS, SEMPER AFFVIT;
ÆTERNVM SACRAT.

Templi Augustissimi Corporis,
Taurini.

AVGVSTA TAVRINORVM,
VT SEMPITERNAM
DIVINI MIRACVLI MEMORIAM FVNDARET,
TEMPLVM EREXIT.
VT TEMPLI RELIGIONEM ALTIVS ERIGERET,
SACERDOTVM SECVLARIVM SANCTISSIMI
SACRAMENTI
CONGREGATIONEM FVNDAVIT.
ANNO A VIRGINEO PARTV MDCLV.
AB EVCHARISTICO MIRACVLO CCII.

Ara Votiua Possani.

DIVIS TERGEMINIS;
DEI GENITRICI, ROCHO, BRIGITTÆ,
QVOD PESTE, FAME, BELLO
SVBALPINOS OMNES DEVASTANTE
VNAM

VNAM HANC VRBEM
TERGEMINIS CLADIBVS EXEMERINT,
GRATI CIVES FOSSANENSES VOTVM SOLVVNT.
ANNO MDCXXXII.

Ara Sancti Pauli Taurini.

SOCIETAS SANCTI PAVLI,
IN NVMERVM PIORVM OPERVM;
HVNC ETIAM PATRONI CVLTVM
REPONIT.

Broliorum Sacelli, Taurini.

DIVIS AVXILIARIBVS,
AVGVSTINO ET IOSEPHO.
FRANCISCVS MARIA BROLIA,
VOVIT.

Maioris Aræ Sancti Thomæ
Taurini.

DIVIS LOCI PRÆSIDIBVS
THOMÆ APOSTOLO, ET CAROLO;
IVGI *a* LITATIONE *b* PROPITIANDIS;
AVGVSTVS MAMFREDVS SCALIA
COMES VERRVCÆ, MARCHIO CALVSII,
D. D. D
ANNO MDCXXIX.

a *Litatió, à Græco λιτὴ, hoc est rogatio, preces, apud Festum Grammaticum. Vnde Litaniæ dicuntur Rogationes Sanctorum.*
b *Propitius, Pius, Fauens; teste Nonnio. Hinc propitiare aliquem, Plinio, Plauto, Suetonio, idem est quod fauentem reddere. Hæc annotaui in gratiam tituli cuiusdam Logodædali.*

INSCRIPTIONES.

Rerum Variarum.

Trium Principum Fratrum, ex Pario lapide,
In Vinea Mauritij Principis à Sabaudia.

PHILIPPVM, VICTOREM, PHILIBERTVM,
Tres vnanimes Fratres,
Candido è Marmore, Marmore candidiores vides.
Strenuitate Primus, Prudentia Tertius,
Omnes vicere: Vterque à Medio victi.
Statu Medius, occasu Vltimus, Imperio Primus,
Fratres Fatis sequutus, Factis antecessit.
Maior minorem, minor mediam, medius maiorem
Ætatem vixit.
Maiorem Hispania, Minorem Sicilia, Medium Italia,
Terris diuisos, non amore,
Orbi præripuit, Empyreo reddidit;
Omnes Mauritius sibi restituit.

Magni Caroli Emmanuelis ex ære,
In eadem Vinea.

Vides hanc in Speciem, paruo in Scrinio Magnam?
Talis erat Prototybus:
Quem Natura sibimet inuida,

Or-

Orbe maiorem exiguis finibus coercuit,
Ne vnquam quiesceret.
Perpetuam Belli necessitatem vtrinque adiecit,
Vt quietem pareret.
Proindè metalliferas inter *a* Alpes natus,
Ne Armis fideret, nisi suis.
Dubito vtra Virtute maiorem dicam,
Ferro, an Ingenio,
Vtranque sanè agnouit Orbis cùm amisit.
Nam si vixisset, non videres quæ *b* vides
Si reuiuisceret videret quæ præuidit.

a *Natus Ripulis inter Alpes.* b *Posita fuit Imago dum Bello Ciuili Patria æstuaret.*

In Statuam Iacobi Menochij.

Magnum illud Sapientiæ Oraculum
IACOBVS MENOCHIVS
Hic silet.
Quid enim respondere pergat,
Cùm plura quàm scripsit, dici nequeant?

In Effigiem Abbatis Laurentij Scoti, suorum Carminum Volumi præfixam.

In libro Ingenium: Mores in Imagine cernis.
Laurum non opus est pingere; Nomen habet.

Inscriptio Vineæ Marchionis Ascanij Bobbæ Cuius Portam exteriorem nulli claudunt Postes.

AMI-

AMICIS QVOD AMENT,
INIMICIS QVOD a AMENTVR;
SEMPER ÆQVE PATET.

a *Laborabat ex nonnullorum inuidia, qua eo tempore à summa quadam præfectura reppellebatur.*

Geminarum Piramidum, Metarum instar,
In eadem Vinea, eademque sententia.

SALTEM NON CITRA.

Inscriptio Vineæ.
Quam CVRIFVGIVM *vocat.*

Hùc ex Vrbe in Suburbium, Viator, de via deuia
Vbi mera, sed vera; & dia Volupia Colonos colit.
Varia hic Spectacula, vt Spectantes recreet, Natura creat;
Hic rabidus, & rapidus Torrens, iucunde terrens,
Patri ruina, & rapina saxa diruit, dùm ruit:
Vt credas in gelidum Fulmen mutati Flumen.
Illinc lacteus latex, egelido gelu fluens, refluens;
Flores educat, quos educit.
Hic fraga fragrant, Serpyllum serpit, Rosa ridet:
Gratijsque grata violaria, nullæ violant niues.
Atque vt Flora Flores; sic Pomaria Pomona pingit
Nam coloris artifice calore,
Optimorum Malorum omnigena genera,
Ramos ornant quos onerant
Neque hic meridianus Apollo pollet.
Nam sine luce lucus, ex vetustate venustatem adeptus;
Abditis Adytis, quos tegit pretegit:
Silentique vmbra mœstis læta,
Testatur adesse Numen, vbi nullum est Lumen.

Hic

Hic personata personans Echo;
Mortua viuit, elinguis loquitur.
Per auras ludens, aures illudit.
Hic per auia profugæ Aues perfugium nactæ,
Ingenito ingenio, ignotas notas concinue concinunt:
Luscinia luget, Turtur trutilat, Grus gruit, Bubo bubilat:
Quibus occultatus, & occulatus Auceps,
Victum in visco, fraudes inter frondes, apponit.
Et noto cantu excantatas, subdolè capit dùm canit.
Nullæ hìc curiales curæ.
Non lata & alta Palatia, vbi omnis motus est metus;
Et impotens Potentia, timet dùm timetur.
Non hìc amentes Opum amantes:
Inopes inter Opes, per vitia diuitias quærunt,
Et Aurum sequuntur aura fugacius,
Non proditor Liuor, quod videt inuidens,
Quos palàm sectatur, clàm insectatur.
Hic innoxius vt innocuus Solitudinis Hospes,
Solicitudinis expers;
Vilis, non seruilis: contemptus & contentus:
Lucem fine luctu, Noctem sine noxa secum transigens:
Fauente Fato, parcente Parca, longæuo fruitur æuo:
Et instar Oloris, canit dum canet.
Breui: vtranque Sortem sortitus, dices;
Vrbani mores in Agris, agrestes in Vrbibus sunt.

Hanc formam sequitur Inscriptio Vineæ Octauij Amedei Tarini propè Eridanum.

TV QVI EX VRBE HOC IN SVBVRBIVM DIVERTIS:
IVCVNDA INCVRIA, INIVCVNDAS DIMITTE CVRAS.
SOLICITVDINES ODIT HÆC SOLITVDO.
LIBER PATER, LIBEROS AMAT ANIMOS.

In-

Inscriptio Fontis Lingua prisca.

Ceiuis, Moniceps, Meiles;
Accola, Incola, Concola:
Queiqueis suas Ameicus Homon;
Restitato, ac Legito.
Pumicosæ hæ latubræ, dulce collacrumantes,
Et blandienter mellificantes hei latices
Per florulentas vortugines dulci efflouio proserpiginosei,
Oculis Speculom, labris deliciom, auribus concentom
Perenni Lubentia donodanunt.
Heic ergo pro arbiterio, ac volupe
Spectato, potato, adquiescito.
Quo lacte Mundi primæuitas fructa est, felix fruitor.
Puræ Acuæ puris Licento.
At si queis factiosus Bacchei Latero,
Nympharum Lymphis nequitùs obtrectassit;
Ollus Lympharum Nymphis detestabilis,
Tantalea raui arsibiliter siticulosus,
In Acua perarescere, in Flouio persitiscere
Damnas esto.
Hoc Ious sartom, sanctom, omnçis sciunto.

Eiusdem Inscriptiones
Fontis Pliniani, in Larij Lacus margine;
Qui saxea è Rupe senis horis fluit, totidemque refluit.

BIBE DVM FLVO, MOX REFLVAM,
SIC EVNT OMNIA.

Alia Inscriptio.

Alterna alternos requies reparare labores
Te mouet hæc Tellus; te mea Lympha monet.

Alia.

Alia.

Esse obsequendum Tempori, hic Amnis docet.

Alia.

Cur modò dat Fluctus, Fluctus modò denegat hic Fons;
Opesque dubia fundit, & condit, manu?
Mortales donare docet, non perdere dona.
Dat liberalis sæpè, semper Prodigus.

Alia.

Hic, qui Naturæ superat miracula Fluctus
Te solum, *a* Plini, promeruit Dominum.
Silicet ingenijs illudens omnibus Vnda,
Solius Domini vincitur Ingenio.

a *Plinij naturalium rerum Scriptoris, Villa hæc olim fuit.*

Inscriptiones Emblematicæ in eundem Fontem.

COSTANTIA INCONSTANS.

Alia.

GRATÆ VICES.

Alia.

NIL PRÆPES PERPES.

Inscri-

Inscriptio Horologij Hidraulici, cuius incrementa & decrementa Horas in columna designant, in eodem Fonte.

Surgit, caditque vicibus hic certis Latex:
Solisque cursus, dùm cadit, surgit, notat,
Fabela Fontis vana Castalij fuit.
Arcana Phœbi Latius pandit Latex.

Alia.

Horas prius notasse qui affirmat Syros,
Iniuriam proteruus huic Fonti facit.

Alia.

Hac Mens in Vnda est: tacitus hanc Hospes bibe.
Astronomiam, potus hic Amnis, docet.

Alia.

Habitare Lymphas nemo iam Nymphas neget
Hoc Fonte celsum Vrania mutauit Polum.

Alia.

Si consueta Phœbus erraret via,
A Fonte Phœbus corrigit posset suo.

Alia.

Tempora confusis Phaetheon cùm perdidit Astris;
Tempus in hoc tantùm Fonte superstes erat.

Alia.

Hanc esse Patriam Numinum, & Solis Solum,
Sideribus cognatus hic fons arguit.

Alia.

Alia.

Clarior hac nulla est, nulla est obscurior Vnda,
Abdita dùm refugæ causa latescit Aquæ.
Attonitas hebetant docta hæc Miracula mentes:
Et linguam gelido Lympha stupore ligat.
Larius hem a Clario quàm discrepat Amnis ab Amne:
Ille loqui Musas, iste tacere facit.

a *Clarius Apolinis fons erat propè Colophonem. cuius potu Oracula reddebantur.*

Inscriptio Horologij Scioterici, Patrijs in Ædibus.

Hac, licet exili nulla est lethalior Vmbra,
Nam quicquid fugiens attigit, interijt,

INSCRIPTIONES EMBLEMATICÆ.
Picturis apposita.

In Villa prænominati Marchionis Bobbæ Emblemata in Inuidos: quos demùm vicit, Palladis, idest. Virtutis propria ope.

Prima in Tabulâ, Pallas forfice Parcam exarmat.

Quicquid efficiat Liuor, nihil officiet.
Nam vni Palladi tres cedunt Parcæ.
Imò viuaci Lauro viuacior Virtus,
Succisa melius succedit.

II.

Pallas Tempus alligat.

Abductam resignabis Annorum summam;
Alate Mortalium plagiarie Senex.
Inuicta Palladis manu victus, & vinctus;
Auulsa penna pœnas dabis.

III.

Pallas Pallantem Semianguem obstupefacit.

Mira Palladij Virtute,
Pallantem conficit, dum cospicit Pallas;
Æquia prorsum iniquitatis vltione,
Vt Virtuti inuidens, pereat Virtutem videns.

IV.

Pallas Fortunam manu ducit.

Tandem spirante Inuidia, respirat Fortuna;
Et finita lucta, finitur luctus.
Vnica Victoria bis triumphat Pallas;
Dùm elatam opprimit; oppressam eleuat.

Inscriptiones Emblematicæ
Sub Imaginibus ex Diuina Scriptura.
In Ædibus Marchionis à Sancto Thoma.

Prima in Tabula.
Aquam ex Pumice, Virga elicit Moses.

Documentum.

DVRVM PATIENTIA MOLLIT.

Sicco

II.
Sicco pede Populus Mare traijcit.

INVIA VIRTVTI NVLLA EST VIA.

III.
Infans Moses, è Flumine seruatus.

FATA VIAM INVENIVNT.

IV.
Senes Calumniatores Puer Daniel conuincit.

FRAVDE SVA PRENDITVR ARTIFEX.

V.
Iosue Solum moratur dum pugnat.

LVCEM AMAT INCLYTA VIRTVS.

VI.
Blanditijs Dalila Sampsonem ligat.

VIS VINCITVR ARTE.

VII.
Draconem oblata Offa dirumpit Daniel.
BENEFICIIS INVIDIA VINCITVR.

VIII.
A Bello cessantem Dauidem, Beth. sabea species capit.
EX OCIO LVXVS.

IX.
Dauid pœnitentia ex Nathani præsagio.
EX LVXV LVCTVS.

X.

Euocata Samuelis Vmbra, euocanti mortem denunciat.
FATA NON SCRVTANDA.

XI.

Iephtes Voti adstrictus, Filiæ se carnificem deflet.
QVID SPONDEAS VIDE.

XII.

Gedeon eos reprobat, qui proni è flumine bibunt;
FORTVNA VTENDVM, NON ABVTENDVM.

In Ædibus Referendarij Nouarinæ.
Inscriptiones Emblematicæ sub fabulosis Imaginibus Alciati.

Prima in Tabula.

Actaeon suis ab Canibus discerpitur;
QVOS PAVIT, PAVET.
In seruos ingratos.

II.

Infrænis Equus è rupe proruens.
QVOD PRÆPES, PRÆCEPS.
In præceleres deliberando.

III.

Pygmæi Herculem adoriuntur.
VOLVNT NON VALENT.
Cum potentioribus non certandum.

IV.

Æthiopem lauant.

AL-

ALLVES NON ABLVES.
Vitiosa consuetudo corrigi vix potest.

V.
Niope Dianæ contemptrix, Filiorum eadem lacrymatur.

VBI CRIMEN, IBI DISCRIMEN.
Non lædenda Maiestas.

VI.
Narcissi Fabula.

QVI SE QVÆRIT, SE PERDIT.
Philautia perniciosa in negotijs.

VII.
Inuidia, Herebi Furia, cor suum rodit.

CARPITQVE, ET CARPITVR VNA.
Ex Ouidij Metamorph.

VIII.
Tantalus inter vndas.

AFFLVVNT SED EFFLVVNT.
In Voluptuosos.

IX.
Aristippus, aureis compedibus mancipatus.

DITIOR, SED IMPEDITIOR.
Aulica Vita.

X.
Hercules Celticus aureis Populos catenis rapit,

VI SVAVI.
In facundos.

XI.

Phryxus, Arietè vehente, marè inequitat.

VIA OMNIS VIRTVTI TVTA.
Ingenio nihil insuperabile.

XII.
Æneas longæuum gestat Patrem.

HIC REGIT, ILLE DIRIGIT.
Consilia Senum, Vires Iuuenum, in negotijs.

XIII.
Bellerophon aligero in Equo Chimæram subigit.

VIS ET VIRTVS.
Vtraque Principi necessaria, domitanti ferocem Populum.

XIV.
Ganimedis Canes Aquilam frustrà terrent.

LATRANT, NON LACERANT.
In obtrectantes Virtuti.

XV.
Phaetontis Fabula.

INCENDIT QVACVNQVE INCEDIT.
In perniciosam potentiam.

XVI.

Syrenes marino in litore.

VO-

VORANT QVOS VOCANT.
In Fœminas procaces.

XVII.

Heroibus pateram porrigit Circe.

IN BENEFICIO MALEFICIVM;
In Proditores.

Inscriptiones Emblematicæ in Ædibus Arduini Valpergiæ Comitis.

In Valbergiensis Aulæ testudine nullæ sunt historicæ Imagines sed simplex ornatus architectonicus, vnde Tabellæ aliquot ad viuum pictæ, videntur altè pendere; quæ singulæ singula continent Ethica Documenta Iambico Carmine; quibus Hospites mirè detinentur; & Domini genius apparet, Bellicopoliticus.

I. Bonis cupit nocere, qui parcit Malis.
II. Regnare discit, Tempori qui obtemperat.
III. Grauissima est Viri Optimi iracundia.
IV. Sequentis est Magister anterior Dies.
V. Deliberandum sæpè, statuendum est semel.
VI. Veterem ferendo Iniuriam, inuitas nouam.
VII. Deterior est priore, posterior Dies.
VIII. Dijs micandum, Principi, Patriæ, sibi.
IX. Lux omnium clarissima ex Armis micat.
X. Sunt Arma Torrens, huic ferunt, illi auferunt.
XI. Seruatur Armis, Arma qui seruat sua.
XII. Bonus ante pugnam, stultus in pugna, est timor.
XIII. Pugnando vitam perdere, est bis viuere.
XIV. Hosti manu nocere, non lingua, licet.
XV. Iniuriam Vir Fortis, aut Felix feret.

IN-

INSCRIPTIONES HISTORICÆ

ID EST

PATRIARCHARVM GENEALOGIA.

INSCRIPTIONES HISTORICÆ
ID EST
PATRIARCHARVM GENEALOGIA.

CVM Magnus Carolus Emmanuel Sabaudiæ Dux, non Ingenio minor quàm animo; ingens volumen de REGNORVM EXORDIIS à Protoparente Adamo, ad sua vsque Tempora moliretur: vt Regiam Christi Seruatoris Genealogiam; ac deinde Pontificum Maximorum seriem, sequeretur; singulorum Patriarcharum, atque Pontificum Elogia Authoris nostri Lapidario stylo lucubrata, vt Historiæ compendiola, & respiramenta, interserebat. Itaque, Patriarchas, cum illustribus Viris suorum temporum, quos ex authographo emendatissimos habui repono: Pontifices expecto.

ELENCVS ELOGIORVM.

Habes Christi Gentiles directa linea; Extraneos, extrà Lineam quos toto Volumine Characteris diuersitas dabit.

MVN-

MVNDI PVERILITAS . PASTORES.

ADAM Terre Filius. *Ænigma.*
Cain Adami Filius. *Epitaphium.*
Abel Adami Filius *Tumulus.*
Henoch Caini Filius.
Irad Henoci Filius. *Censura.*
Vauiaei Iradi Filius.
Mathusael Vauiaelis Fil.
Lamech Mathus. Filius. *Enthusiasmus.*
Iabel Lamechi Filius. *Prosopopæia.*
Iubal Lamechi Filius. *Nænia.*
Tubal Lamechi Filius. *Hypotyposis.*
2 Seth Adami Filius. *Similes.*
3 Enos Sethi Filius. *Encomium.*
4 Cainam Enossi Filius. *Opposita.*
5 Malaleel Cainami Filius.
6 Iared Malaleelis Filius. *Expostulatio.*
7 Enoch Iaredi Filius. *Cenotaphium.*
8 Mathusales Enoci Filius.
9 Lamech Iustus Mathusalæ Filius. *Eucharisticon.*

MVNDI ADOLESCENTIA . MILITES.

10 NOES Lamechi Iusti Filius. *Anathema.*
Cham Noe Filius. *Dira.*
Nembroth Chami Nepos. *Digressio.*
11 Sem Noe Filius. *Statua.*
Iapheth Noe Filius.
12 Arphaxad Semi Filius.
13 Salem Arphaxadi Filius.
14 Heber Salemi Filius.
15 Phaleg Heberi Filius. *Catalogus.*
16 Reuus Phalegi Filius.
17 Sarag Reui Filius.
18 Nachor Saragi Filius.
19 Thares Nachoris Filius.
20 Abrahamus Tharæ Filius. *Narratio.*

Loth

	Loth Abrahæ Fratris Filius.	*Topographia.*
	Lothi Vxor.	*Metamorphosi*
21	Isaach Abrahami Filius.	*Tragœdia.*
22	Iacobi Isaaci Filius.	*Mania.*
	Tribuni duodecim Iacobi Filij.	*Somnium.*

MVNDI IVVENTVS DVCES.

23	IVDAS Iacobi Filius.	*Etymon.*
	Ioseph Iacobi Filius.	*Eulogium.*
24	Phares Iuda Filius.	*Prodigia.*
	Iob Esau pronepos.	*Monomachia.*
25	Efron Pharesi Filius.	*Aulicismus.*
26	Rhamus Efronis Filius.	
27	Aminadab Rhami Filius.	
	Moses Leui Nepos.	*Exegesis.*
	Aaron Mosis Frater.	*Paranesis.*
28	Naason Aminadabi Filius.	*Exemplar.*
29	Salma Naasonis Filius.	*Gratulatio.*
	Iosues ex Iosepho.	*Triumphus.*
	Samson ex Dano	*Idæa.*
30	Booz Salmæ Filius.	*Mysterium.*
31	Obed Boozi Filius.	
	Gedeon Iosephi Nepos.	*Argumentum*
	Iephtes Iosephi Nepos.	*Monumentum*
32	Iesse Obedi Filius.	*Clausula.*

MVNDI VIRILIS ÆTAS. REGES.

33	DAVID Iesse Filius.	*Adinaton.*
	Samuel ex Iosepho.	*Epithetа.*
34	Salomo Dauidis Filius.	*Scylla.*
35	Roboam Salomonis Filius.	*Parallela.*
36	Abias Roboami Filius.	*Edictum.*
37	Asa Abiæ Filius.	*Rogus.*
38	Iosaphat Asæ Filius.	*Mina*
39	Ioram Iosaphati Filios.	*Sententia.*

Ocho.

40	Ochoziæ Iorami Filius.	*Saxifragium.*
41	Ioas Ochoziæ Filius.	
42	Amasia Ioasi Filius.	
43	Ozia Amasiæ Filius.	*Paraphrasis.*
44	Ioathan Oziæ Filius.	*Legatio.*
45	Achas Ioathani Filius.	*Historia.*
46	Ezechia Achasi Filius.	*Index.*
47	Manasses Ezechiæ Filius.	*Exomologesis.*
48	Amon Manasses Filius.	*Simbolum.*
49	Iosia Amonis Filius.	*Epinicium.*
50	Eliacim Iosiæ Filius.	*Reuolutio.*
	Ioachas Iosiæ Filius.	
	Sedecia Eilacimi Frater.	*Sortitio.*
	Susanna Helciæ Filia.	*Admonitio.*
51	Iechonia Eliacimi Filius.	*Threni.*

MVNDI SENECTVS . SOLITARII.

52	SALATIEL Iechoniæ Filius.	*Isagoge.*
53	Zorobabel Salatielis Filius.	*Mystologia.*
54	Abiud Zorobabelis Filius.	*Genethliacon*
	Esdra ex Leui.	*Admiranda.*
55	Eliacim Abiudi Filius.	*Dialogismus.*
56	Azor Eliacimi Filius.	
57	Sadoc Azoris Filius.	*Echo.*
58	Achim Sadoci Filius.	*Vices.*
	Iesus Siracides.	*Memoria.*
59	Eliud Achimi Filius.	*Consolatoria.*
60	Eleazar Eliudi Filius.	
	Eleazar Protomart. Ex Leui.	*Concio.*
	Mater Machab. Martt. Leui.	*Icon.*
	Razias Martyr . Ex Leui.	*Etopeia.*
	Mathatias ex Leui.	*Nemesis.*
	Iudas Machab. Mathath. Filius.	*Trophæa.*
	Ionathas Iudæ Frater.	*Polyticon.*
	Eleazar Ionathæ Frater.	*Emblema.*
	Simon Eleazari Frater.	*Diploma.*
	Ioannes Hircanus Sim. Filius.	*Epilogus.*

NO-

NOVA ÆTAS . SANCTI.

61 S. PANTHER Eleazari Filius. } *Partitio.*
S. Mathan Pantheris Frat.
62 S. Bar. panther Pantheri Filius. } *Naufragium*
S. Iacob Mathani Filius.
63 S. Ioachim Bar. pantheris Filius. } *Epitalamium.*
S. Anna Ioachimi Vxor.
S. Ioſeph Iacobi Filius. *Tituli.*
S. Maria Virgo: Ioachimi Filia, Chriſti Mater. *Sculptura.*
S. Ioannes Baptiſta Virginis ex Conſobrina Nepos. *Praconium.*
IESVS, Dei ac Virginis Filius. *Meta.*

MVNDI PVERILITAS.
PASTORES.

ADAM & EVA.

Linea infamis. | Christi linea.

Linea infamis		Christi linea
Cain.	*Abel.*	Seth.
Henoch.		Enos.
Irad.		Cainam.
Vauiael.		Malaleel.
Mathusael.		Iared.
Lamech.		Enoch.
Iabel. Iubal. Tubal.		Mathusales.
		Lamech.

ADAM

Terræ Filius.

ÆNIGMA.

Siste gradum viator: mira leges.
Hic ille iaceo, per quem omnes iacent.
Natalis mihi Sedes Damascus,
Licet in Creta nato.
Creticum quippè signum dum instituor,
Ex Typo Prototypus fio.
Vt Hominem me verè dicas, fictum & verum,
Cælo natum ex cæno.
Nec orbus, nec posthumus fui,
Sed Patris expers:
Vel fecit me Pater, non genuit.
Matrem habui, quæ me habet.
Ligneâ Nutrix, sine lacte,
Virum me aluit, non Puerum.
Filiam non filiam Vxorem duxi,
Quæ simul nata, & nupta.
Vno partu Nepotem mihi & Liberum, genuit.
Rex sine vrbibus, diues sine auro,
Sine Magistro eruditus, ludum aperui,
Tot nactus auditores, quot homines.
Heu stolida sapientiæ fames!
Cum omnia scirem, vt plura scirem, desipere cœpi,
Virorum sapientissimus dementor à fœmina.
Qua male suada!
Pomum, cœlesti interdicto circumscriptum, attingens,
Beate Syluæ fructus dum carpo,
Syluam amitto.

Itaque

Itaque cum profuga Coniuge,
Ex Rege Agricola.
Quia Numen non colui, Terram colui.
Hoc vno concordes Coniuges;
Quod vno iuncti iugo,
Matris vterum tamdiu secuimus,
Donec vtero nos recepit.
Itaque, me Vxor immortalem peremit;
Vxorem ego; vterque omnes.
Ah, quam de minimo periuimus!
Tantum malum attulit malus.
Cuius frondibus obuolutus Anguis,
Venenum vomuit, omnes hauserunt.
Tuus ergo Genitor, sed nunquam visus;
Te peremi antequam gignerem.
Sed, ò lætas malorum vices!
Ligno eodem reparatus, quo perij;
Indidem venenum traxi, & medelam.
Vna in arbore ego deliqui, multatus est Deus;
Cuius à cæde rediuiuus,
Superos petij, cum Inferos petijt.
Minus egeram nisi peccassem.
Nomen flagitas.
Quatuor Mundi plagarum nomina ab Græcis pete;
Anatolì, Dysis, Arctos, Mesembria:
Abscissa nominum capita iunge: nomen habebis;
Decubui cognati mihi Mundi Anno
CMXXX.
Surrexi post Annos
M. M. M. M. M. C C X X X I I.
Gaude Viator, ac perge.

CAIN

C A I N

Adami Filius.

EPITAPHIVM.

Huc mala verba, Viator.
Perditorum Princeps tales poscit inferias:
Hic auarus Agricola, felicis Frater Pastoris;
Peiores fruges Aris imponens, omnes amisit;
Ei ingratus Deo Sator, ingrata sibi Sata deprehendit;
Itaque mordaci consumptus inuidia.
Quod Abelis Hostijs feliciùs succederet;
Ne fraternæ Victimæ litarent, Victimam fecit Fratrem.
Primus hic flagitiorum institor,
Mortem inuenit, & inuexit.
Horruit Mors expiandis sceleribus nata;
Primos sibi aditus per innocentis iugulum frangi:
Mirata primo se ictu magnam Orbis partem orbasse.
Tam dulci delinita sanguine, innocentes auidiùs petit.
Tam dextero erudita ictu, cæteros certiùs ferit.
At non impunè tulit proditor;
Forum nactus Syluam suam, testem Mortuum;
Apparitorem Vmbram, carnificem Culpam, iudicem Deum.
Ergo inani pauore territus, ac seipsum terrens,
Idem semper, & alius; ibi semper, & alibi;
Se fugit ac sequitur, scelestus scelestum;
Vmbram suam pauet, mendax mendacem:
Inter mortis metum, ac vitæ odium.
Vt nullibi viuat, vbique viuens;
Quia timenda non timuit, timet non timenda.
Vrbem primus condidit: nec immeritò:
Vt si campis securitatem depulerat,

Carcerem sibi moliretur.
Sed nulla impijs tuta latebra;
Cum malis vbique malè fit,
Hunc Vrbe sua exulantem,
Lamechus Nepos pro fera ferit:
Facili errore, ferarum similem,
Æquo igitur & iniquo iure,
Malus à Malo supplicium capit, quod dedit:
Et parricidio fratricidium expiatur.
Bis lugendum Parentibus facinus;
Cum committitur, & cum punitur.
Malè moritur, viuis Parentibus,
Ab Furijs raptatus, primus Tartarum fundauit.
Fuge Viator, ac solum quate.

A B E L

Adami Filius.

TVMVLVS.

Viator, quid est?
Clamosum hoc Solum,
Et ignotam de glebis vocem, formidas?
Primus hic omnium tumulus Mortalibus patuit.
Nondum patiente Terra suis se fœtibus farciri.
Conditur sub hoc cæspite virgineus Pastor:
Primorum Hominum, secunda proles, & primum funus.
Male suis oculis vaticinati Parentes,

Abe-

Abelem, hoc est luctum, vocarunt:
Atqui mortem omnibus; vitam nemini flendam, transegit.
Mortalium innocentissimus, artium innocentissimam reperit,
Pastoritiam;
Optimi Principatus imaginem.
Nam errantium Pecudum populo sub legem misso,
Regale munus, & gregale permiscens,
Pedum pro sceptro gestauit.
Itaque Rex inter Oues, Ouis inter Reges,
Obsequentissimæ lanigerorum reipublicæ
Imperando seruijt, seruiendo imperauit.
Villis, non iugulo, tributum imposuit.
Petebat sine naufragio Phryxæas opes è Caula.
Nam pro auro vellus erat;
Et germanum vocabulum retinente pecunia,
Pecus tondebat, non Populos.
Quin Ouium lacte, non carnibus, vsus,
Cædibus viuere noluit.
Ita Gregis altor, & alumnus.
Suarumque Ouium collactaneus,
Alimento similes mores traxit;
Candidos, non cruentos.
Primus tamen Sacerdos Aris Agnos admouit;
Sed ouantes Ouiculæ Deo cadebant;
Et oris sono se beatas professæ,
Tantundem præsagibant Pastori.
Vis scire quam opima obtulerit;
Tales Hostias vt voraret auidius Numen,
Linguosam in flammam deuolauit,
Nec secundas mensas curauit, Caini fruges.
O implacatam Cognatorum inuidiam!
Tabuit cæca rapie Germanus Cain;
Ac diù designatum
Blandè seduxit, proditor è trucidauit.
Quæris quo Telo? Ligneo:
Nam tali ex materia nata Mors.

Quæris quid petiuerit ? guttur:
Hoc enim Mortis vestibulum fuerat.
Vt non dubites in Abele multatos esse Parentes.
Ah peccantium stolidæ mentes!
Mutum putabat Cain flagitium, compresso illo iugulo:
Sed proditorem omnia produnt.
Hem fracto gutture vocalior Abel,
Hoc è Tumulo Parricidam terrefacit.
Et viuum citat extinctus.
Condisce, Viator.
Infandum facinus muta fantur.

E N O C H

Caini Filius.

IRAD Henoci Filius.

VAVIAEL Iradi Filius.

MATHVSAEL Vauiaelis Filius.

C E N S V R A.

Tecum mihi res est diuine Scriptor, Moses,
Quod gesta virorum quatuor
Henoci, Iradi, Vauiaelis, Mathusaelis,
De commentarijs erasetis,
Et sæcula totidem, nominibus, non hominibus, distinxeris.
So-

Sonas nimirum nomina, siles vitam;
Vacuisque trophæis nudum titulum inscribis.
Quid nomina sine gestis? quod gesta sine nomine.
Vtraque perierunt; hæc auribus, illa oculis.
Perinde est carere fastis, ac factis.
Fallor: Actuarium censura libero.
Suis coloribus singulorum gesta pinguntur,
Dum à Caino dicuntur sati.
Exurgunt suos in ortus virulenta germina;
Radicis vitium continuant thyrsi.
Deformes sunt omnes, non difformes:
Fœdo exemplari similes.
Quorsum igitur aucta Nepotum crimina,
Argutus ingereret Scriptor?
Narranda non erant facta, sed mutanda nomina.
Aut singuli Caino similes vixere,
Aut vnus in singulis Cain reuixit.
Modestus proinde, non molestus Moses;
Ne vel aures loquendo,
Vel historiam silendo læderet:
Loquaci silentio,
Infanda gesta nec euulgauit, nec tacuit.
Annorum etiam numerum consultò siluit:
Nihil enim viuunt, qui malè viuunt:
Nec annos impij vsurpant, sed perdunt.
Nouo igitur inuento supplicio,
Scelestos vlciscitur dum tacet scelera:
Calamo pungit quos expungit.
Totque capita obtruncat, quot truncat nomina.
Iacete igitur æternùm
Incæsti, Latrones, Parricidæ:
Digna Caino Proles.
Pro latebra, & sepulcro, silentium dono.

LAMECH

Mathusaelis Filius.

ENTHVSIASMVS.

Quorsum Fata consulis Lameche,
Quem inconsultum facta condemnant?
Afflatus vaticinor. Quid hoc est?
Bis amans, bis amens;
Non vno contentus iugali vinculo,
Gemino te mancipium ligas?
Vtramque igitur pellicem, vtramque succubam facis.
Vt fatidico iam nomine arguaris;
Lamechus mechus.
Quæ hæc discors concordia;
Cor vnum in discordes scindere Coniuges;
Et alternis Liberis, alternas inducere Nouercas?
Licet sine lituo; & Infula præsagire:
Certum tibi odium riuales infligent Coniuges,
Cum incerti confligent amores.
Vno flagrabis incendio,
Cum geminus Hymen aduersis bellabunt facibus.
Malo omine Polygamiæ licentiam facis ex Bigamia.
Nam septuagies septies plectendus,
Septem, & septuaginta Liberos suscipies, & depones;
Toties Orbus, quoties Pater.
Impius vero Genitor,
Impio terram Genere onerabis.
Magis impius Nepos,
Impiorum Principem Atauum pro fera cædes.

Nil

Nil tibi debet Terrarum Orbis;
Quod Cainum exanimas, si eius animum retines.
Vno iaculo Caino mortem, Vitijs vitam, dedisti.
Errabit oculus, at non errabit manus,
In flagitia per se docilis.
Filij etiam nece Ataui Manes placabis.
Æquè scelestus, siuè scelestos gignas, siue occidas.
Hoc habent pessimi optimum,
Quod mutua sese per arma plectunt:
Hoc pessimum, quod sine scelere non possunt plectere
Diuinare iam libet:
Incipiet Mors hàc te punire quà peccas.
Marcente siquidem vtraque pupilla,
Antequam vita careas, orbe carebis:
Et mortuo destinatam noctem viuus anticipabis.
Regent te Filij errantem Patrem,
Qui errantes Filios non regis.
Te cæcum antecedent, qui scelestum sequuntur.
Ibis tandem cum Filijs præceps Genitor,
In Diluuio naufragus.
Cupidinis flammis ambustus, in vnda peribis.

I A B E L

Lamechi Filius.

PROSOPEIA.

Viator.
Bene mihi precare si malus es.
Ego Lamechi primogenius, sed Patre peior;

De malis benè merui.
Nam cum Cœlo teste viuerent impij,
Nec vlla sceleribus daretur latebra:
Pellicea primus tentoria prætexui,
Quæ Cæli conspectum raperent.
Debet igitur impietas mihi, quod Cæli oculos fugit.
Citiusque adulta, quia inulta,
Nec Patre caruit, nec Patria:
Et sub Ouilis pellibus latitarunt Lupi.
Sed maius aliquid merui.
Nam cum auitum crimen aratris luerent homines
Sepulcro proludentes in sulco;
Tam improbæ seruituti
Vicaria Boum colla succedere coegì.
Hominum iugum remolitus in Bruta.
Felici ergo talione,
Peccarunt Iuuenes, plectuntur Iuuenci.
Nec tardis modo Armentis imposui.
Nam quod ferox Equus Equiti seruit, meum est munus.
Illexi oblato fræno ieiuna quadrupedis ora.
Ille, vt ignota xenia ignarus hausit,
Totam vorauit seruitutem.
Irascitur iam rapidus,
Et spumæ liuore exosas inquinans phaleras,
Vndante collo subrigitur;
Ac terram scrutante Vngula, me quærit,
Seruit tamen ingratijs;
Suosque Domino commodat pedes.
Quanta mihi debeas Viator, vides.
Equum verte, ne Tumulum euertat.
Nam qui Cælum spectare nolui,
Parum egi, si à Cælo spector.

IVBAL

I V B A L

Lamechi Filius.

N Æ N I A.

Fingite luctum ridentes Preficæ:
Talemque Næniam exibilate.
Iaces ah tandem! ac taces
Modulantium Chorage Iubal.
Dedisti tuæ voci pœnas.
Nam exiguum spiritum quo vita ducitur,
Tu primus frangere ausus ad melodiam,
Spiritum simul emisisti, & amisisti.
Consensere Astra in tuos obitus.
Tu enim cælestis Harmoniæ sectatus imaginem;
Sacrum Planetarum concentum furatus,
Diuorum delicias Mortalibus propinasti.
Poscebant mutæ Animantes suo de tortore supplicium
Tu enim primus Testudinem, anguem innoxium,
Portatili suo domo eliminasti,
Vt Harmoniam angui nocentiorem,
Vacua illa in latebra conderes.
Tum secta Pecudum viscera
Imparibus discreta numeris tetendisti;
Vt pollice verberata aures mulcerent.
Vah Ingratus Pastor!
Qui greges in cytharæ equuleo mortuos torques;
Et inter tormenta canere iubes.
Crudelis! vt lætos ad Agnorum gemitus.
Choreas ducant Pastorum chori.

Agno-

Agnorum visceribus ludit.
Malè tibi sit Iubal,
Qui tam dulci peste
Aures afficis, vt inficias animos.
Latet inter cytharæ fides Cupido infidus;
Qui canoris imbellium pecundum neruis
Fereces Hominum eneruat Spiritus:
Et arcu eodem
Chordas ferit, & corda.
Ridet interim furtiua Mors,
Quæ dulces inter modos
Inauditum securiùs explicat pedem;
Et læta meditantes letho preuenit.
Stabis æternum exemplum, Iubal.
Tibi iocosa Lyræ fila pulsanti,
Tenue vitæ filum fata succident.
Carebis funebri luctu letitiæ author.
Et qui flebili sæculo non fleuisti,
Extinctus ridebere.

T V B A L
Lamechi Filius.

HYPOTYPOSIS.

Ex alia in aliam vocaris musicam, Viator.
Auras plectro demulsit Iubal:
Auras malleo Tubal obtundit.
Ille tybiæ repertor, hic gladij.
Vtrumque noris ab vno satum Lamecho.
Nam effœminatus, ac ferus Pater,
Titulum diuisit Hæredibus.
Hinc alter offœminatur ad cantum.

Alter

Altor efferatur ad arma:
Dubitas de magistro?
Cerne tam diræ artis rudimenta,
Dices tam bonum ingenium à malo Genio.
En vt ipso propè de Tartaro
Vulnificum ferrum scrutatur veneficus.
Vides, vt sibilantes circum caminos
Fumosus cursitans Faber,
Anhelantes agitat folles;
Qui toties animati & exanimes,
Alternum spiritum flammis inspirant?
Illic crudus artifex ferrum coquit;
Flammis domitum malleo cruciat;
Et ferro ferrum flagellat.
Quæris cur tam ferum sit ferrum?
Suas in nobis vindicat plagas,
Et vulneribus eruditur vt vulneret.
O diru vitæ fastidia!
Breuem vitam fecit Natura,
Breuissimam culpa; Ars nullam.
Inuentus est Caini Nepos, qui Caino inuidiam demeret
Ille mortem vocauit, hic alas addit:
Ille in Campum duxit, hic armat:
Ille fecit vt mortalis mori possit.
Hic vt nemo viuus securus viuat:
Ille vnum occidit, hic quantos?
Quoties quisque ferro cadet, in hunc clamabo
Ferreus erat, qui ferrum reperit.
At malo tuo malam artem exerces Tubal.
Ferrum cudis, ferro cades.
Parricidam fecisti Patrem;
Cæderis à Patre.

S E T H

Adami Filius.

S I M I L E S.

Hactenus praua germina.
Nunc ſacra, & duratura.
Mala tempora melioribus penſantur.
Quicquid Adamo ſuſtulit Cain, Adamus orbi reponit,
En geminum cum Abele Sethum.
Idem, & alius ab eo eſt.
Eadem frons, Religio eadem, idem Animus;
Iunge nomina, totos iunxeris.
Itaquè fero partu fœcunda Mater,
Duos peperit in vno, vel bis peperit eundem.
Non perijt Abelis innocentia, ſed deſultauit in Fratrem,
Diceres tam grandem animam,
Non vno contentam corpore gemina impleuiſſe,
Aut geminandæ Parentum voluptati,
Bis natum eſſe vnum.
Nec in vno quidem ſtabit.
Exibit generis inuicti linea nobilis;
Et Patria virtus ſemel agitata
Aget ſe in ſuccidáneos Heroas.
Felicioribus illi terram aratris beabunt;
Gregibus ac Regibus leges ponent;
Ingenues artes, ingenio extundent.
Templa Deo, Templis Vates vouebunt;
Decidet paſſim execranda fratricidæ propago;
Et Abelis nitorem

Irrupta Sethi Gentilitas diù retinebit:
Mersoque Orbe, sola enatabit.
O quæstuosam Caini inuidiam!
Dum Virgunculum perdit, fœcundum facit:
Et vnum metendo, innumerabiles ferit:
Sic profuturus semper noceat liuor.
Timebit Orcus feracis exemplum vulneris.
Cum Dei filium occidet,
Tertium Abelem;
Fertili sanguinis elemento innumerabiles gignet.

E N O S

Sethi Filius.

E N C O M I V M.

Enossi verò laudibus nil potius addiderim;
Quam quod ignotum Dei Nomen,
Sub mortales aures primus attulit.
Nil maius dici potuit, nec breuius.
Tanta ista virtus, vt abdiderit reliquas:
Interprete nimirum, ac sequestre vocabulo;
Cum Empyreo commercia nexuit.
Vt tam facile sit Deum rogare, quam vocare;
Tempestiuo igitur officio.
Postquam Homines alloqui desijt Deus;
Hic Homines docuit cum Deo loqui.
Nec leuius arrogatum Numini decus:
Nam cum ignotus Deus omnia nosceret;

Magna spargebat munera,
Sed vel ingrata, vel ingratis:
Suspectum enim beneficium est ab ignoto;
Primus itaque Nomenclator Enos,
Diuinis actis nomen inscripsit:
Et Hominum authorem Hominibus authorauit.
Excepere dulcissimum Nomen Cœlitum Chori;
Et Sanctissimis partum labris,
Inter aurium cunabula versauere.
Arrisit amico vocabulo placidius Cælum:
Et labentes soni reliquias
Lambentes Auræ collegerunt.
Iuere in plausus canoræ volucres:
Et scribendo Tetragrammato,
Suas certatim pennas pararunt Cychni.
Ipsas adeò Tartari latebras
Magni Nominis Echo personuit:
Atque ingens veluti globus
De fulminali machina elisus,
Trepidas Eumenides, consternatasque confecit.
Quæris quid authoramenti retulerit Enos?
Idem accepit quod dedit.
Homonimos enim cum suo Numine,
Deum appellauit, Deus est appellatus;
Aras posuit, impositus est Aris.

CAINAM

CAINAM

Enossi Filius.

MALALEEL

Cainami Filius.

OPPOSITA.

Cainamus, & Malaleel,
Ignotæ Virtutis, non ignoti Virtuti?
Parem pietatem in nomine dispari præseferunt,
Nam Cainam lamentabilem gemitum,
Malaleel lætum Numinis laudatorem, sonat,
Optimo nimirum pessimoque Sæculo,
Certabant paria virtutibus vitia.
Hinc Religiosa Sethi posteritas,
Illinc nefanda Caini genimina;
Procacitatem modestiæ,
Sacrificijs sacrilegia coæquabant.
Itaque Hominem inter Homines nullum inuenisses;
Sed vel Angelos, vel Belluas;
Aut Ara dignos, aut Hara.
Adeo mortale Genus,
Vel extremos Numinis amores,
Vel extrema odia promeritum,
Voluptati, & mœrori
Parem materiam diuidebat.
Diuisit proindè officium pietas,

Gemi-

Geminosque Mystas initiauit;
Quorum alter luctu, alter cantu litaret:
Sile iam Græcia miratrix
Democriti, & Heracliti disparem Genium.
Possum melius par, diuino de autographo promere
Nam Cainam lugendo, Malaleel canendo,
Nouem sæcula confecere.
Ille oculos luctu, hic laudibus fauces attriuit;
Et antiquam animam
Alter effleuit, alter efflauit.
Diutius tamen vixit Cainamus:
Nam Mortalium lætitiæ superstes est dolor:
Denique à Cainamo Malaleel est satus:
Vera quippe voluptas, lachrymarum est proles.

I A R E D

Malaleelis Filius.

EXPOSTVLATIO:

Est quo tecum expostulem, Fama;
Quæ tot prædita linguis, quot plumis;
Circa Iaredi laudes implumis es, & elinguis.
Nam præter annos ac Prolem, nihil admodum pangis:
Non annis viuunt Mortales, sed factis.
Tu Iaredi annos prodis, facta perdis.
Quid est hoc aliud quam occidere mortuum?
Fallor;

Autho-

Authoritatem ex silentio quæris.
Ad laudum metam de compendio peruenisti,
Dum Iaredum Enoci Genitorem vocas.
Non poterat intempesto sæculo tam bonus educi,
Nisi ex optimo Patre,
Quam magnum hoc fuerit, docuit mora:
Atauus enim esse poterat cum Pater, esse cœpit.
Vt non miteris tam senili ingenio Puerum.
Nemo seriùs Prolem habuit;
Nemo enim diuturniùs erat habiturus.
Festiua non sunt quæ festina.
Decennio parturit Elephas, sed Elephantum.
Celeres partus velut sibi præreptos citò reuocant Fata.
Tanti erat igitur nouem sæcula meditari,
Vt talem sobolem de suo fingeret exemplo.
Omnium verò sapientissimè,
Quod vix editum Aris admouit.
Nouum fœnoris genus, Deo fœnerari:
Dare quod acceperis,
Vt luculentius recipias quod dederis.
Nam qui mortalis dedicatus est Puer,
A morte est manumissus.
Potes iam tu securus esse de Filio, de te Filius.
Vtrique bene cautum:
Neuter suam flebit orbitatem,
Tu Filio superstes eris, Filius tibi.

ENOCH

Iaredi Filius.

CENOTAPHIVM.

Inanem ex auro Tumulum molire, Faber.
Et viuaci emblemate
Cælestem hominem cæla.
Infantulus fingatur, Aris non Cunis reptans.
Septimus ab Adamo natus, Deo destinatus.
Vt in septimo quiescat Deus:
Iam adultum solitudini affinge,
Vt honestæ legationi decoros comparet cultus.
Aureo squalore lepidam maciem dita,
Argento lacrymas imitante:
Vt pœnitentiam, ignotum nomen,
Non tam suadeat, quam ostendat.
Iam syluis digressus,
Lasciuos doceat Cainitas
Cælestem vltionem præoccupando vitare:
Ac delere lacrymis scelera, ne diluuio deleantur.
Heu tardæ Mortalium mentes.
Incredulos monet, non mouet;
Ac flenda vaticinans, ridetur Vates.
Nimirum, præcipites lentam vltionem non timent:
Ignari grauissima quæque lentè ferri.
Ergo feliciori legatione ad Sethigenas missum,
Quos in Angelos vertit;
Ab Angelis in sublime raptum sculpe.
Num liquidum aera; num ætherem purum potiatur,
Nondum liquet.

Hunc

Hunc vtique alicubi ſculpe;
Vbi extra Mortis iacula Mortem rideat:
Et viuis egreſſus, mortuis ſuperſtes,
Solus ſibi Phœnix, iuuenile ſeninm trahat;
Quid agat dubitas?
Orbis ſpectator, Orbi ſpectaculum parat.
In Pheudochriſtum pro Chriſto velitaturus,
Bellabit contra rebellem,
Et peremptus perimet peremptorem.
Hæc vbi expreſſeris,
Breuem Tumulo Epigraphen fige.
Enochus hic non iacet.
Cum iacebit, omnes iacebunt.
Fleas, Viator, antequam iaceat.

MATHVSALES

Enoci Filius.

LAMECH

Mathusalæ Filius.

EVCHARISTICON.

Vobis verò inclyti,
Mathusales & Lameche;
Humana plaudant ingenia;
Qui diuinissimam Artium Astronomiam Cælo deuocastis.
Nitebant ignita illa Sidera, & ignota.
Clarissimus ille Populus,
Tenebrionum more per noctem bacchari videbatur.
Nesciebant tempestates cui gratias haberent Astro.
Terrebant rudes ridenda Lunæ deliquia?
Non terrebant comatæ Cœli Furiæ, Cometæ.
Ibat immortale lumen à caduco indistinctum;
Et mediastini vapores
Inter Stellarum Patricios numerabantur.
Omnia dixisses errantia Sidera,
Non incedere, sed exulare:
Omnia caduca,
Die pereunte nasci, nascente perire;
Totum denique Cælum Oceano tumulari.
Sic improuidis vita carpebatur:
Et assiduas Planetarum lucubrationes inertissimi spectabant.
Vt Hominum incuria, Astrorum iniuria fuerit.

Quæ

Quæ nomine carebant, vt patria.
Vos itaque Cæli Filij;
Stupore duce, qui optimus ignorantiæ comes,
Profanis impermiſſa penetralia rimati,
Cæli oculos Mortalium oculis oſtendiſtis.
Cœpere muta illa Sidera, deprehenſi Prothei
Suorum curſum aperire conſilia;
Et obſcuræ temporum leges,
Admotis facibus legi.
Paucis ante diluuium ſæculis
Nata ſunt Aſtra, quia nota.
Sapuit Orbis cùm ſenuit:
Cælum noſci cœpit: cùm iraſci:
Vt diſceret genus humanum quid amitteret.
Denique pereunte Mundo natæ ſunt Muſæ,
Quarum prima fuit Vrania.
Vos verò Cæli interpretes,
Paucis ante diluuium Solibus obijſtis;
Tempeſtiuo perfugio in Cælum recepti,
Quaſi Homines circumuenire non poſſent Stellæ,
Quandiù Stellarum amici viuerent,
Omnium tamen ætates euiciſti Matuſales;
Longiore dignus ſæculo.
Niſi quæ procul de Sideribus coniectaueras,
Propiùs diſpicere maluiſſes.
Detulit fatali Nauigio vtriuſque reliquias Nauclerus Noe;
Tutiſſima prorſus Nauis:
Cui magneticam pixidem ſacra ſupplebat Vrna,
Oſſa gubernaculum, ſuburram Cinis.
Suis igitur grata Vindicibus occurrat Vrania.
Muſarum Parentibus parentent Muſæ.
Vos Hominum linguæ in Cœlum tollant,
Qui Hominum oculis Cœlum obtuliſtis.

MVNDI ADOLESCENTIA,
MILITES.

NOES

LAMECHI FILIVS.

Christi	linea	
Cham.	Sem.	*Iaphet.*
Nembroth.	Arphaxad.	
	Salem.	
	Heber.	
	Phaleg.	
	Reuus.	
	Sarag.	
	Nachor.	
	Thares.	
Loth.	Abraham.	*Lothi Vxor.*
	Isaac.	
	Iacob.	
	Tribuni duodecim.	

N O E S

Lamechi Filius.

A N A T H E M A.

Adesdùm, Viator.
Quam cernis Tholo suspensam Trabem
Votiuum inuictæ Nauis frustulum est;
Quæ nec velo acta, nec remige,
Semel omnes Mortales in Orbem nouum traiecit.
Miraris? Maiora audies.
Mali amores bonos mores infecerant.
Ætatem vitijs anteuerterant homines,
Nondum adulti, iam adulteri.
Argumentum deformitatis erat pudicitia,
Non pudicitiæ deformitas.
Non diligenti manu mittenda erant fulmina;
Quàcumque caderent, in scelestum casura.
Eo denique sorduerat Tellus,
Vt dilui non posset, nisi diluuio.
Vnus in corrupto sæculo integer esse ausus est Noes;
Vt scias, magna inter Vitia
Magnæ locum esse Virtuti.
Hic frustra auditus vindictæ Præco,
Malè feriatos diù terruit,
Serò supplices futuros in supplicio tam sero.
Itaque desperata Cæterorum salute, consulit suæ.
Nam Protofabro Numine,
Vt ineluctabile Vndarum obsidium eluctaretur,
Arcam pro Arce molitur,
Ibi sancta cum Coniuge, liberis, Nuribus,
Nouus at nauus abditur Nauta.

Vide quam mala fuerint tempora :
Totam Orbis pietatem trabs vna ſuſtinuit.
Ibi diuino delectu Animantium viuarium fecit.
Vt reliquæ cum Hominibus perirent Feræ.
In quarum ingenia tranſierant Homines.
Increſcunt vndecunque ferales Vndæ :
Defluunt, ſuperfluunt, circumfluunt.
Vt Orci mancipia plectant, maria emancipantur :
Vt pereant Homines, tabeſcunt nubes :
Vt terras obruat, Cælum ruit.
Sorbentur cum Gregibus Populi,
Rotantur cum Populis Vrbes;
Interit cum Vrbibus Orbis.
Ne quid inultum viuat, aquæ plectuntur quæ plectunt :
Nam Maria ipſa in diluuio pereunt,
Dum ſua nomina amittunt.
Quale ſpectaculum, ſi ſuperfuiſſent ſpectatores;
Sola hæc indomitum Oceanum inſedit Machina,
Alterius Orbis ſpem claudens.
Luſit annuo in naufragio centenaria nauis,
Vnica in ſalo ſalus:
Donec, quæ omnia merſerat, emerſit Terra;
Et ſuffocatis flagitijs Orbis reſpirauit.
Itaque ſpeculatrice Columba, pacis internuncia;
Omnium Hominum Portitor Noes,
In Orbem alium deſcendit.
Prodiere abdita illa meliorum gentium exemplaria.
Feræ ipſæ, humano ex contubernio minus feræ,
Suis ſaltibus redditæ.
Tum ex Arca ad Aram procedens,
Verus Deucalion,
Ætatis primæ poſtremus, ſecundæ primus,
Victimas pro naulo ſoluit;
Et hoc Ratis reſiduum pro Anathemate ſuſpendit.
Diſce Viator : immerſabilis eſt vera Virtus;
Medio in Ponto Portum inueniet.

CHAM

CHAM

Noe Filius.

DIRÆ.

Voueo te tuis Manibus,
Nauale mamcipium Chame:
Cui prouida Fata,
Calidum nomen pro stygmate inussere.
Quid enim Chami vocabulum, nisi ardor impurus?
Apage in Arcam illam, dignior Ferarum conuiua.
Quamquam fœdior nulla Bellua
Ex natante illo stabulo prodijt.
Nam illæ inclusæ castimoniam seruarunt,
Tu ipso in Salo salax.
Vel in Arca solutus,
Sanctissimam illam salutis onerariam
Lasciuo concubitu polluisti.
Nec sola hæc tua probra.
Primam Vindemiam dedicauerat Noes;
Vt tristem aquarum memoriam vino restingueret.
At indoctus adhuc lymphantem Bacchum mulcere lymphis:
Qui de Oceano siccus emerserat,
Fecit in cratere naufragium.
Robustior quippè vini vis,
Effœtum senem prostrauit, nudauitque.
Parum fuit nudasse:
Nisi proditorum pudor, pudoris proditor Chame,
Ad paterna ludibria Germanos conuocasses.
Tu ne igitur damnosior, an Bacchus?

Ille

Ille Patrem spoliat, tu spoliatum ostentas?
Vterque ingratus authori,
Furiæ te omnes, insolentissime Puer,
Noua purgati Orbis macula;
Et vnicum Patris malefactum.
Meritò illa derides, quæ te genuerunt:
Hoc ipso turpia, quia genuere tam turpem:
Vtinam oculis caruisses, aut lingua.
Nunc verendæ nuditatis inuerecundus spectator, ac præco,
Dum tegenda & tacenda, nec tegis nec taces,
Nemo te protegat, de te nemo taceat.
Vereri incipies, quam desinis revereri.
Ibis impacto Genitoris anathemate,
Nudum & ebrium Germanis ergastulum,
Voto eodem Filios gignes, sed ebrios;
Nepotes habebis, sed nudandos.
Nam Palæstina & Assyria purpura exuti,
Fabulam dabunt quam rides.
Quin fœdo eodem semine progeniti Æthiopes,
Impurissimi ardoris tui affricti fumo,
Mores tuos de suo colore testabuntur,
Nec in Parentis arcanis tua stabit curiositas,
Nam præstigiosus Inferorum scrutator,
Barbaro Nomine Zoroaster,
Magicas pestes Orco euocabis:
In Orcum reuocandus:
Ex Vnda seruatus ad flammas.
Desisce, Viator, mala culpare Tempora;
Semper sibi Orbis constitit.
Ter si diluuio mergatur,
Ter emerget impurior.
Vitia erunt donec Homines.

N E M-

NEMBROTH

Cnami Nepos.

DIGRESSIO.

Aliquid extra orbitam
De Nembrotho leges, Viator;
Ne malis artibus partum pereat Nomen.
Magnæ etiam infamiæ debetur æternitas.
Hic inter inhumanos immanis,
Tam corporis, quam scelerum mole Terram onerauit.
Membra leges excessere, vt animum caperent exlegem.
Impotens igitur sui quòd nimium posset.
Virtutem violentia violauit:
Et Assyriæ sceptrum extorsit, vt torqueret assyrios.
Itaque, non mirere amissum Imperium impio commissum.
Minimum est Homines vincere, nisi Deum lacessat.
Nam primus Idololatra, & Idolum,
Diuinos sibi honores asseruit.
Debuerat ipse Aræ admoueri, non ipsi Ara.
At Vulgo in adulationem prono,
Belus Iupiter dicitur, verius deinde Beelzebub.
Leui discrimino, Tyrannus colatur, an Dæmon-
Hinc leue nomen vt sistat, marmori alligat.
Nam cruentis gladijs in scalpella versis,
Suam lapidibus effigiem primus tradidit.
Hærente Natura inter imaginem, & exemplar.
Nisi quod mutuatis Officijs,
Ipse lapidi imaginem, lapis ipsi duritiam commodauit,
Et imaginis imago fuit.

Improſpera videbantur hæc ſcelera ſi perirent.
Ergo Turrim meditatur.
Quæ vltra diluuij metum ac Mundi metam,
Trophæa cum ſideribus miſceat.
Eò creuit impietas, vt condenda Solo nomina oſtendat Soli;
Et peccare iam pudeat, niſi peccet in Cœlo.
Grandeſcit ſuis authoribus ſimilis Machina;
Gigantum Turris, ac Turrium Gigas:
Quam inſiſtere ſperat, contra fulmina fulminaturus.
Sed ignauè ſuperbus Artifex,
Dum fluminum vires pauet, ad fluminum ſedes accedit,
Et patenti orem ſcopum exhibente magnitudine,
Vindictæ occurrit quam fugit.
Confuſis igitur linguis,
Ne creſceret Moles obſtitit Cælum,
Vt decreſceret inſtitit Euphrates.
Vertitur ab imo compacta ſcopulis Babylon,
Non ſolidum opus quia ſtolidum:
Vani nominis fulcrum, nunc vanum nomen.
Vno prodigioſa miraculo, quod ruente Turri infamia ſtetit,
Hoc te volebam parumper digredi: ad Chriſti Proauos redi.

SEM, & IAPHETH

Noe Filij.

STATVÆ.

Effinge mihi, diuine Phidia,
Ingenuos Iuuenes duos,
Qui collectum humeris palliolum
In nudum Patrem auerſo vultu reijciant.
Ex vno gemini ſpirant lapide;

Vt

Vt cognatæ materiæ nexus vnanimes fateatur, ac Fratres.
Tam Religiosum par Fratrum,
Nec Argi ostendent, nec Athenæ.
Niuea Paros materiam dabit:
Vt notus marmoris nitor, nitoris arcani sit nota:
Pudibundos volo, & attonitos.
Vis tales fingere? lapideos finge.
Nam magni pudoris antesignanus est pallor stuporis rigor:
Capitalibus verò literis hoc adijce Lemma:

Pijs Fratribus.
Semo & Iapheto,
Paternæ famæ tutelaribus:
Quòd Parentis nuditatem profanis oculis verberatam;
Honesto pallij oppositu sanctissimè protexerint:
Et infami deriso re obiurgato,
Infamiam sui sæculi deleuerint:
Ac per suos etiam Nepotes,
Impuris Chami Nepotibus,
Transcriptæ impudentiæ mulctam irrogauerint;
Ob eamque rem munerati,
Pro iniecta veste, regiam Chlamidem receperint:
Quot Filios tot Reges,
Orbi vniuersi Regionibus distribuerint:
Alter Hebræorum; Romanorum alter Parens;
Hebraicæ Romanæque Ecclesiæ Protoparentes extiterint;
Humani demum Generis Seruatorem
Progenuerit alter; alter coluerit.
Terrarum Orbis vniuersus,
Prosperæ Pietatis Imagine in exemplum datâ;
Lubens gratusque gratulatur.

ARPHAXAD

Semi Filius.

SALEM *Arphaxadi Filius.*

HEBER *Salemi Filius.*

PHALEG *Heberi Filius.*

REVVS *Phalegi Filius.*

SARAG *Reui Filius.*

NACHOR *Saragi Filius.*

THARES *Nachoris Filius.*

CATALOGVS.

Quicquid sexcenti soles dedere Sanctum,
Catalogus hic Dabit:
Reliqua deuorauit obliuio.
Seruari debuerant germina, Seruatorem germinatura.
Hac illa renouati Orbis innocentia
In Arphaxado, Salemo, atque Hebero;
Qui suos sibi montes pro meta positos rati,
Tamdiu curis, quamdiu curiositate vacarunt.
Itaque suorum litorum cunabulis appositi.
Vbi nascebantur crescebant;
Vbi crescebant denascebantur.

Hoc

Hoc beneficio diluuium profuit,
Quòd erectis montibus, ambitionem circumsepsit.
Sed nimirum bonis stirpibus agnascuntur stolones.
Creuerunt Chamitarum corpora animis maiora;
Nam pessima statim adolescunt.
Creuit proinde spatij necessitas, & imperij fames,
Finitimique vocabuli authoritate,
Ius & Vis pro eodem accepta.
Tunc orti legislatores, cùm mortuæ leges:
Tunc scripta Iura cùm proscripta Iustitia.
Hinc nata militaris disciplina Ars moriendi.
Eòque insolentiæ ventum,
Vt gloriosius haberetur Cælum aggredi, quàm mereri;
Ac Deum adoriri, quàm adorare,
Obstitit Numen audacibus cœptis,
Faceto & insigni commento:
Dum patrium Hominum vocem
In ignota comminuit idiomata.
Tyrannidis ministra lingua est:
Hanc Deus multauit cùm mutauit.
Soluitur enim mala Respublica, cum diuiditur.
Profuit hoc tamen Orbi supplicium:
Dum enim repentè Barbari
Inter tot linguas viderentur elingues;
Inutiliam conuictu.
Inhospitum hàc illàc quæsitarunt hospitium.
Distributa sunt igitur cælitùs exilia quæ colerentur.
Qua necessitate
Naues, nobilia Mortis domicilia, compactæ.
Hinc Maria Monstris, Syluæ Feris crepitæ.
Denique vna ex Chaldæa
In Regiones omnes traductæ Coloniæ;
Et animatus est Orbis.
Solus Heberus Hebræorum Pater, & Isagogus
Patrium Solum, vocemque retinuit;
Et in pectoris sacrario

Natale

Natale indioma, ad diuini oris Oracula conseruauit.
Natus Hebero Phaleg:
Cuius nomine linguarum diuisio memoriæ consignata.
Succreuerunt Reuus, Sarag, Nachor, & Thares:
Quorum laudes siluit Moses,
Ne magni Abrahami laudibus obstreperent.
Itaque de Abrahamo vt loquamur,
Cæteri sileantur.

ABRAHAMVS

Tharæ Filius.

NARRATIO.

Abrahami gesta narro, Viator audi.
Hic in Chaldæa natus,
Cùm inter Siderum cultores, Auctorem Siderum coleret,
Patrium Cælum amittere maluit quàm adorare.
Profugus igitur, & palabundus,
Vt famem auerteret, propè famam euertit.
Nam Coniugis species Abramo periculo fuerat,
Nisi Abrami solertia, Coniugi saluti fuisset.
Vsque adeo mala sarcina est pulchritudo.
Eò igitur perfugiens, vnde profugerat.
Ex Ægypto in Cananitidem redux,
Aram posuit, quietis arrham.
Lothum habuit Fratris Filium;
Cui, permixtis diuitijs, commercia nexuit.
Societate crescunt opes; sed opibus decrescit societas.
Creuere cum prædijs famuli, cum famulis rixæ.
Nec

Nec geminum solium, vnum capiebat solum;
Itaque cùm affinitas confinium non pateretur,
Terram partire maluerunt quàm corda.
Sed hæc humanarum rerum necessitas;
Sociata augeri, aucta diuidi, diuisa perire.
Ergo amœnissimam Pentapoleos regionem
Tyranni quatuor Populantes,
Lóthum abducunt.
Perierat Loth, nisi Patruum habuisset,
Qui Seruis trecentis sub vexillum collectis;
Tot hostias, quot Hostes iugulauit.
Quis iam trecentos narret Lacones,
Qui non se numerant, sed æstimant?
Plus egere Abramo duce totidem vernæ.
Vnam illi repressere aciem, hi quatuor oppressere.
Adeo facilè militant, qui Deum habent commilitonem!
Sic inter Mortales Abram floruit, sed mortalis.
Infelix erat felicitas, quæ non habebat hæredem.
Nam, vana Nominis illecebra,
Abramns erat, non Abramus:
Pater videlicet, sine prole.
Erogare illi omnia noluit Deus,
Vt aliquid esset quo Deum rogaret.
Rogando, Ismaelem orbitatis solatium ex Ancilla suscepit;
Sed nondum satis.
Inuidiosa erat Coniugis sterilitati Ancillæ fœcunditas;
Liberis egebat tanta fortuna, non libertis.
Itaque vt nihil iam à Natura desideraret,
Nihilque Naturæ deberet,
Rogando, de sterili Coniuge Isaacum suscepit.
Sed carò emit tam carum pignus:
Ipsum quippè senectæ gaudium,
Sua iubetur dextera iugulare.
Lucroso nimirum periculo.
Nam pro sobole oblata stellarum numerum æquaturus;
Ex Abramo fit Abrahamus,

Ex inani Patre, multorum Pater.
Queris quàm magnus fuerit;
Et sinu metire.
Omnes probos gremio excipit.
Exceptos omnes, Beatos facit.

L O T H

Abrahæ Fratris Filius.

TOPOGRAPHIA.

Sulphurea, Viator, quam cernis Lacuna, Pontapolis fuit.
Quinque olim Regibus beata sedes;
Nuc fumosum famosi Cupidinis bustum, suas faces experti.
Inuersis huius ignibus resolutæ nubes,
Imbres in flammas verterunt.
Vt contra Naturam lasciuitum non dubites,
Naturæ legibus ita peruersis.
Nam contra Naturæ inimicos, inimicæ fæderantur Naturæ,
Ignis, & Imber.
Sic flendos, inter lusus,
Ignea procella afflati Ciues omnes,
Præposterè arserunt vt amarunt.
Immo, geminato miraculo,
Ignis ex aqua fluxit, mox aqua ex igne.
Ambustam quippe Regionis faciem
Pigrum deleuit Mare; vero nomine mortuum:
Cocyto similes, vnde orta Venus.
Ita profanæ Vrbes post incendium naufragæ,
A Vulcano mortem, à Neptuno tumulum habuere.
De more;
Nam cupidinis flammas lacrymarum sequuntur vndæ.

Nulla

Nulla igitur hic Ceres, nec Ceretis Comes.
Caſſæ tantùm fruges,
Et poma præſtigioſo colore blanda,
Experientium fauces putri eludunt fauilla;
In exemplum voluptatis, quæ foris nitida
In pœnitendum mox cinerem vaneſcit.
Lætior illa Inſula, Lothi ſedes ac domus fuit.
Qui ſolus æruginoſo ſæculo purus, igne non eguit:
Soluſque incendio ſuperfuit.
Hunc ſuauicum Vxore, ac Gratis duabus,
Angeli de Hoſpitio grati, vindicauere.
Lege data ne Patriam à tergo reſpicerent.
Adeo diuina iudicia humanis oculis interdicunt:
Vel auerſa Venus miſerationem demeretur.
At Fœminæ illiciantur vetando:augente voluptate periculo.
Hæc, cliuo in iſto reſiſtans, dum ſe vertit,
In lapidem vertitur ſalſum.
Digna ſigillatia quæ inſulſis mittantur.
Hoc in Monte abſtruſſus reſpirauerat Loth.
Filiarum comitatu Vxoris iacturam leniente.
Sat felix quòd cariora flammis exemerat:
Neſcius heu puellarum ſinu peiora incendia foueri?
Quæ diu clauſa ruinam faciunt.
Hæ ſe Virorum generi ſuperſtites ratæ,
Virginitatis tædio, maternum thalamum ſcandunt.
Nimirum, feſtiuæ hilaritatis ſpecie Genium ſoluturæ,
Pleniores calices Patri propinauerant:
Vt Veneri lenocinaretur Bacchus, & ignis in igne fureret.
Hinc nefandæ Bacchantes, ebrij Genitoris implexæ amplexibus,
Fædis Liberalibus, fœdiora miſcent Floralia.
Oh, poſt illum ſalem: adhuc fatuæ Sorores?
Debuerant Matri conformari:
Quæ niſi eſſet ſtatua, nunc fieret.
Verum eſt quod aiunt, lethalem floribus vitem:
Cum Virgineos necuerit flores.
Infelix Genitor; cui flammæ ſeruatus:

Ignem fugit, & secum tulit in dolio.
Felix tamen, quod gemina inter stupra castissimus
Salua honestate filias fecit Matres.
Nam clandestino Vini philtro obstupefactus,
Baccho, Nocte, Somno, ter cæcus,
Incestum furantes Filias non sensit:
Vt non absurdè asseratur Somnus Pasiphæ Maritus;
Cum & incestificus esse possit.
Licet hoc etiam miraculis numerare,
Carneam statuam, dormiendo gignentem.
Ergo vtraque concepit riualis Soror:
Et vtraque suum peperit fratrem:
Quorum alter Moabitis, alter Ammonitis nomen fecit;
Olim Isacidis infectum genus:
Quale tali thalamo ingignitur.
Perge Viator.
Citra fabulam tres fabulas tenes,
Phaetonta, Nioben, Myrrham.

LOTHI VXOR.

METAMORPHOSIS.

Quam stupes muliebrem Statuam
Tanto artificio fictam,
Artifice caruit.
Genita fuit, & sine scalpello sculpta.
Et, quod impensius mirere,
Olim spirabilis, & loquuta.
Breui: Fœmina fuit.

Dice-

391

Dicerem, est:
Nisi prodigium videretur,
Fœminam esse, & tacere.
Gorgonium vidisse illam putas?
Aut Ciconum fontem bibisse?
Errat. Se ipsa finxit.
Nam contra Diuinum præscriptum
Dum Patriam spectat, se amisit.
Sola igitur Mortalium, nec Imaginis egens, nec Sepulcri,
Ipsa suæ stupiditatis Imago,
In semita hæret.
Et in sua statua tumulatur.
Licet igitur intra Metamorphoses numerare
Fœminam ex vera fictam.
Imò nunc veram, quia fictam.
Nam quid in fæminis videas, nisi fictum?
Itaque mentiri solita, seipsam mentitur.
Mortua Viuam simulat, vel Viua mortuam.
Magis mirere,
Quod insulsa, salsum migrauit in lapidem:
In sale mortua, que viua carebat.
Sic solent fœminæ: sapiunt cùm pereunt,
Ah fuge hunc salem, si sapis, Viator.

I S A A C

Abrahæ Filius.

T R A G O E D I A.

Adeste Ciues.
In Monte Moriàh Tragœdia dabitur,
Cui nihil simile dedere Athenæ.
Idomenæus, & Agamemnon fabulæ sunt:
Et si confero, mihi frigent,

Agetur Tragœdia ludis verè Olympicis.
Modos facient Cæleſtes Chori.
Spectante Cœlo, Actore Homine, Authore Deo.
Qui veræ cædis progymnaſma, ficta in cæde meditatus,
Eodem in Monte Filium immolando, Tragœdiam explebit.

I A C O B

Iſaaci Filius.

MONITA.

Habes, Viator,
Tot in Iacobo documenta, quot geſta.
Hic in ſterili coniugio diuinitus impetratur.
Diſce per vota quærere quod optas:
Nam magnum aliquid porrigit Cælum, cùm flectitur.
Iam gemino tumente fœtu, Iacob optimus, Eſau peſſimus,
Feliciſſimam ſimul & miſerrimam fecere Matrem.
Diſce quam finitimum Virtuti ſit vitium;
Cum Mali Bonis agnaſcantur.
Sed ò prodigia! Rixantur Pueri antequam prodeant;
Et gladiatoria Palæſtra vterus eſt:
Tumulus eſſe poterat, ſi magna odia poſſent latere.
Diſce quam præmaturè ſe prodant pupillorum ingenia.
Ergo ex pellibus in aciem deſcendunt: ex vtero in Orbem,
At primas obtinuit Eſau, hærente ad calcem Iacobo.
Diſce commune rerum fatum.
Vt dignitates indigni rapiant, non ſeruaturi.
Vagus enim Venator Eſau, rapida inſtinctus fame,

Flatulenta edulia Sacerdotio paciſcens,
Fit ex Domino Verna.
Diſce quam ſtolida ſit improbitas.
Nam irretitus ſuamet arte venalis venator,
Cum ad eſcam inuolat, libertatem amittit.
Conſpirauit in Iacobi gloriam
Matris acumen, & Patris cœcitas,
Dum Pius Impio ſimilis.
Paternæ dexteræ ſuprebens, primarum ſubripit,
Et Eſau capitur dum Feras capit.
Diſce tua iura ingenio promouere:
Humanus enim mentis acie vincimus, quam Ferri.
Iam Fratris iras vt fugiat Iacob, Patriam fugit.
Et ſollicitudines per ſolitudines mulcens,
Exitium declinat exilio.
Diſce quàm arduum ſit Fratres componere, niſi diuidas.
Magnus ex odio Iacobi labor maior ex Amore.
Rachelis coniugium,
Vnam videlicet ſeruitutem, ſeptenni ſeruitute mercatur.
Diſce Amoris nequitiam, qui Sapientes dementat.
Impoſuit Iacobo Labanus,
Dum pro pulcherrima, lippam ſuppoſuit.
Bis igitur vt nubat, bis ſeruit:
Et liberos vt acquirat, libertatem amittit.
Diſce quid auaro fidas, ſi ſanguinem ſudoribus vendit.
Sed opportuna Soceri importunitas Genero fuit.
Nam ſterilem inuenit pulcram, deformem frugi.
Diſce humanarum rerum vices:
Spem fallit ſpecies, vilia ſunt quæ ſpernuntur.
Infelix igitur Rachel, vt prolem pariat vota concipit;
Felix niſi litaſſet.
Nam Animam ſimul, ac Beniaminum enixa,
Vitam amiſit cùm dedit.
Diſce quàm noſtra nos prodat Cupiditas:
Perierat niſi pareret: perijt quia peperit.
Iam Natorum ac Pecudum Gregibus auctus Iacob,

So-

Soceri auget inuidiam.
Disce quàm magnum sit infortunium magna fortuna.
At malum malo mutatur,
Dum a Socero lapsus, in Fratrem relabitur.
Sed inter furem ac furentem medius,
Illum dolis vincit, hunc donis.
Disce quàm secura munimenta sint munera;
Nam ferro inuictos, auro Vinces.
Vltima restabant tentamenta Virtutis.
Soceri astu, Fratris æstu inconcussus,
Natorum flagitijs concutitur:
Cruento Iosephi spolio deceptus,
Fictam cædem veris lacrymis luit.
Disce, multiplici ex connubio plus doloris quàm solatij progigni.
Red jt tandem felicitas fera, sed seria.
Læta enim ac tragica agnitione,
Dum Beniaminum repetit, Iosephum reperit.
Itaque inter Filios duodecim, oscula, & Animam diuidens,
Ingenti felicitati succubuit.
Disce Virtutis leges, Viator.
Verè vt gaudeas, diù lugendum.

TRIBVNI XII,

Iacobi Filij.

SOMNIVM.

Suauis futurorum interpres Somnus,
Vel Iosepho ad Cælum rapto,
Vel Cœlo ad Iosephum aelato,
Talibus Oraculis puerile pectus impleuit.
Huc nobilis Infans.

Signi-

Signiferum illum Orbem, Phæbi Phæbesque curriculum, vide;
Vbi Astra duodecim, tempestates alternant.
Vestræ familiæ vides Emblema.
Hic Signorum Princeps, ac vernæ fœcunditatis antistes *Aries*:
Te tibi ostendit.
Cui Primigeniorum dignitatem
Naturà negatam Virtus dabit:
Cum ex famulo Princeps,
Ægyptum ditabis, ab Ægypto ditabere:
At ille torosus, & aratro sacer *Bos*,
Issachar est:
Qui oneris quàm honoris patientior,
Vectura victitans, iuge perferet iugum.
Iam *Geminorum* Fratrum nodus Beniamino astruit;
Vero Philahelphiæ exemplo.
Vnico tecum animo, quia ab vnico vtero.
Iam verò sub æstuosum tropici limitem
Refugus latibulans *Cancer*,
Nephtalis est, à recto retrogradus.
Nec seruile ingenium mirere, de Serua natum:
Cernis subinde iubatum radijs *Leonem*,
Magnanimum, victor, strenunm caput?
Hæ Iudæ dotes:
Qui nomen Genti, sceptrum Regibus, Messiæ natales dabit.
Virginem verò,
Soliuagum, seuerum, sed castum Sidus,
Ad Leuim referas.
Quem pudicitiæ amor vltorem libidinis faciet,
Ac Tribu soloque dimotum, aris Temploque admouebit.
Danum æquissimum Iudicem, *Libra* præsagit:
Quæ noctem diemque, hoc est pœnas & præmia,
Pari lance suspendit.
Cernis ne *Scorpionem* illum truculenter blandum,
Ore innocenti, nocente cauda?
Simonis perfidiam notat:
Qui vel suo proditor nomini

Paci

Paci verba, dexteræ telum aptans;
Credulo Sichem, citius iugulato, quam iugato,
Nuptialem ipsam facem supponet.
Nec melius ex *Centauro* præsagium;
Hinc humana specie, equina lasciua biformis,
Rubeno respondet.
Tantæ humanitatis, vt tuo funere pollui nollit:
Tantæ lasciuiæ, vt Patris thalamos vltrò polluat.
Æquè pius dum Fratres seruat,
Ac impius dum Fratres gignit.
Pari igitur præmio pænaque dignus,
Primogenitus nascitur, Primogenia amittet.
Euge, fœdissimum *Capricornum* cum Gado conferas;
Deformes, sed vniformes.
Nam Martis ille ac Maris turbator,
Campos cædibus, freta tempestatibus asperat.
Hic Sociorum quietem mouebit:
Ditiones seditionibus agitabit.
Contrà verò,
Regius hic Minister *Aquarius*, Azeri schema est;
Quid de gregali ad regalem sedem vocatus,
Regum animos tractabit, iras mulcebit.
Pisces demum, lubricæ Maris animæ,
Zabulonis sortem pingunt.
Qui pisculentam sortitus oram,
Diuitias ac delicias comparabit.
Hæc vestræ fortuna Domus,
Cœli Filia, Cœlo nixa, cum Cœlo duratura.
Quid enim Cœnum, nisi misteriorum Pictura?
Hæc vaticinatus Sopor, euanuit,
At experrectus Ioseph,
Suo Somnio Fratres fecit insomnes.

MVNDI

I V D A S

Iacobi Filius.

E T Y M O N.

Tertium vides Orbis-Parentem, Viator.
Qui Fati consilio nomen à Laude sortitus,
Gerendorum præscium, gestorum pretium,
Id meruit adultus, quo donatus est infans.
Ergo ne silentium rapinæ damnetur,
Suam Iudæ Etymologiam pro præconio restitue;
Animum illum celebra magnum, strenuum iustum;
Qualem poscebat Mundi Iuuenta.
Magnitudinis fuit,
Quod Patri se Vadem pro Beniamino deuouit:
Certus, aut raptum reducere, aut raptorem:
Strenuitatis, quod hostiles sectas hostiliter insectatus;
Bella exercuit pro venatu.
Iustitiæ, quod ignoti incestus se conscium noscens,
Breuem luxum diù luxit.
Has laudes vnico vocabulo constringeret Fatum,
Iudam vocauit,
Migrauitin stirpem tanti nominis tessera.
Nam Iudæ Tribus, Tribuno similis;
Iustitia, strenuitate, magnitudine cæteras vicit;
Hæsit Nepotibus auita gloria pro stimulo;
Qui ne nomini impares arguerentur,
Numini pares esse debuerant.
Eodem tituli augurio Regia dignitas fulsit:
Quæ Primogeniti annis debita, indebita vitijs,
A Rube-

A Rubeno ad Iudam, ab Euirato ad Virum, transfugit.
Adeò facilius est nancisci Reges, quam nasci.
Huius Imperio nullum maius.
Nam longa perpetuaque Regum linea decurrens,
Denique in Dei humeris sedit
Ita Iudæ solium fuit altius Sole.
Nec cæco Prouidentiæ mysterio,
In *Iuda* nomine infandum Dei Nomen inuenias.
Addito *Delca*, quod *Ianuam* sonat.
Nam Diuinitati ad Mortales ingressæ,
Iudæa Virgo Ianitrix fuit, & Genitrix.
Quanta hæc Iudæ Gloria, quod sui Author Authoris
Numen numeret inter Nepotes, & Iudæus dicatur Deus.
Sed, heu miseræ vices!
Tanti Nominis laudem simile nomen inficiet.
Surget *Iudæ* Antagonistes Iudas.
Hic Numen edet, ille prodet.
Sanctumque os putri violans osculo,
Suummet nomen contaminabit.
Dedisce Viator auitos iactare fastos.
Hominum est Virtus, non Nominum.
Nam totidem literis Messiæ Patrem appelles, & Parricidam.

I O S E P H

Iacobi Filius.

E V L O G I V M.

Dulces Rachelis primitiæ Ioseph,
Vt primus euadat, vndecimus nascitur,
Egregium aliquid meditante Natura,
Quæ tot exemplaria delineauit, vt vnum absolueret.
Paternæ virtuti, maternæ pulchritudini compar;

Vt

Vt impares Fratrum mores de suo Typo corrigeret.
In sopore Vigil,
Pingente Somno, futuræ dignitatis expressit imaginem.
Sed periculosa res est eminere.
Per cognatum liuorem
Viuus humatur, exhumatus diuenditur.
Infelix Puer,
Vel perimatur ne imperet, vel seruetur, vt seruiat.
Bis infelix,
Ab Eunucho emitur, vt seruiat Fœminæ.
Ter infelix,
Purus impuræ seruit, ingenuus captiuæ:
Nam liberali mancipij specie Domina capitur.
Hic inhonestum thalamum fugit:
Sed voto repugnat forma, pudore aucta.
Itaque inuerecunda procacius persequitur verecundum.
Hic Domino, quam Dominæ obsequentior, fugit:
Illa denique, impudentia impudicitiæ suffragante,
Arrepto pro Iuuene palliolo,
Indicium criminis insonti obijcit.
Quid multa? fauor sequitur ream, reatus insontem.
Itaque liberalius ducens Ioseph,
Seruili compede, quam herili amplexu constringi,
Carcerem subire maluit, quàm mereri.
Sed Virtus quicquid intrat condecorat.
Læta ac mæsta somniante Pharaone,
Vt ambages soluat, vinculis soluitur.
Anguem diceres per latebras tractum,
Vt exiret nitidior.
Ægypti Fata denuncians, Ægypto præficitur.
Nemo enim melius prospicit malis, quam qui prospicit mala.
Itaque ore affirmato, re firmato, præsagio;
Nunc ferax, nunc ferox tempestas
Septenem fertilitatem septenni sterilitate deuorauit;
Nepos nimirum Natura cùm prodigit, decoquit;
Hinc optimus Promus, Condus Ioseph.

Fru-

Frumento grauidas Pyramides pandens;
Calefacta annona promit, quod repente condiderat;
Ita Ægyptiæ Pyramides, iam sepulcra, mox horrea.
Ægyptios alunt quos tumulabant.
Tunc Asia in Ægyptum emendicante
Frumentatores Fratres agnoscit Ioseph,
Pia Fati Talione:
Vt ab eo vitam emerent, quem vendiderant.
Dulciorem tamen agnitionem simulato facturus iurgio;
Ceu furto deprehenso, ceu fures comprehendit;
Pari violentia amorem pectore, carcere Fratres, includens.
Sed lubrica res est Amor.
Medullis coercitus pupillas rumpit.
Cæcusque per oculos viam rimatur.
Lætas igitur liquatus in lacrymas Ioseph;
Suis se proditoribus prodit.
Cœlum diceres illam Domum, Astris duodecim lætam.
Sed sine Sole, dum sine Patre:
Qui demum accersitus, totam fortunam serenauit.
Omnia recuperauerat præter Patriam
Huic ossa legauit pro Oraculo:
Vbi, post obitum peregrinatus, tandem quieuit.
Semel mortuus,
Bis tumulatus,
Ter fletus,
Quater felix.

PHA-

P H A R E S

Iuda Filius.

P R O D I G I A.

Adolescens quem cernis, Phares est?
Matris incestu, Patris adulterio satus;
Parentum dedecus, Nepotum decus.
O Prodigium!
Duos fleuerat Viros, eosque Leuiros Thamar.
Tertio desponsa Fratri, & fraudata,
Ne orbitatem fleret,
Fraudulenta libidine, ab Iuda Socero Prolem furatur;
Nam pellax Pellex,
Prostituto corpore, non vultu,
Filium concepit Mariti Fratrem, ignota Nothum:
O dirum Prodigium!
Obscuri sceleris palàm conuicta Meretrix,
Accusatore vtero, Socero Iudice, ad flammas trahitur;
Vt Veneris crimen Vulcanus plectat;
Et flammam expiet flamma.
Sed productis scortationis præmiolis,
Sigillo, sudario, baculo;
Reum Iudicem conuicit rea.
O implexum Prodigium!
Sanctum adulterio misceri, adulterio sanctum gigni,
Immò vnico adulterio bis adulter Iudas,
Crimen geminat:
Quippè vnico incestu, geminos gignit.
O probrosum Prodigium!
Gemello instante partu,

Exertam Zaræ dexteram purpura distinguit Obstetrix?
Purpuratam dexteram in vterum reuocat Zara!
Et posterior Phares prior oritur.
O diuinum Prodigium!
Quid monstri ferunt hæ vices;
An purpureum vinculum,
Vt Ægyptiæ captiuitatis omen, exhorret Infans;
An penitus in vterum resilit,
Vt purpuream Regni notam ostendat Fratri,
Cui diuinæ stirpis authori debentur primæ:
An quòd autore plagam significet Zarà,
Purpuream auroræ notam coruscat,
Vt Solis instar procedat Phares;
An gemini Populi præposteræ notantur sortes;
Nam qui legem primus accepit,
A legis actis manum retraxit.
O felix Prodigium!
Nemo vtilius peccauit, quàm Thamar.
Nam legitima arescente Iudæ Prole,
Tota Iudæorum Regum Sylua
De spurio hoc Stolone propagatur.
Pio Prouidentiæ Consilio:
Vt decolor Hebræorum purpura
Haberet vnde erubesceret:
Et Regali Throno oppositus Tamaris Thorus,
Tyrannicum typhum excuteret:
O maximum omnium Prodigium!
Regia Christi Gentilitas hoc probro superbit:
Et Virginei Partus Auiæ, iactantur incestæ.
Dum Christi Genitores ex Thamare dicuntur Nati.
Siue id augendo Diuinorum natalium splendori:
Nam fœdiore in nebula clarior clucet Iris.
Siue minuendæ seueritati:
Dum criminum Vindex criminosos inuenit suos.
O læta Prodigia!
Abi Viator, Spera.

I O B

Esau Pronepos.

MONOMACHIA.

In arenum, ò Ciues,
Gemini congrediuntur Athletæ,
Orientis alter, alter Occidentis solis Imperator;
Iob, & Dæmon.
Simplicem illum videbitis cum multiplici Hoste pugnantem;
Illum semper eundem; hunc semper alium:
Qui forma carens, formas alternat.
Sed proderit Iobo aduersarij varietas,
Totius vnum triumphaturo.
En mollium Sabæorum specie simulatus Hostis,
Iobi Boues prædatur.
Hæc prima Dæmonis velitatio; Robur eneruare delicijs.
Sed irrito euentu,
In flammam mutatur flammarum hospes.
Et Cœlo cadens, vbi stare non potuit,
Incendit quàcunque incedit;
Et pascentes ouiculas igni depascitur.
Hinc Magicum Chaldæorum agmen mentitus,
Camelos cum rectoribus corripit.
Sustinet hanc iacturam diuinus Pugil,
Qui opibus impeditior quò ditior,
Æque beneficium vocat Numen, siue afferat, siue auferat opes.
Sic prædonem augit, dum de præda non augitur.
Hactenus prolusit aggressor: iam propius,
Vt Regiam euertat in ventum vertitur:

Nil enim aulæ nocentius vento.
Omnes turbat hic turbo præter illum cui nocet;
Qui ruinas inter infractus,
Latiore Cælo fruitur dum tecta subsidunt.
Sed maiores ciet lacrimarum nimbos hic ventus.
Dulcem senis sobolem inter epulas ruina sepelit.
At facilius Terram mouet, quam Iobum;
Qui ruente familia sustinere potest orbitatem.
Spoliato quid superest? Vita.
Hanc Tortoris Imagine cruciat, non rapit:
Vt intra corpus, & cadauer medius,
Iob vitam optet, vel Mortem.
Iob neutram curat.
Et ante Numen cadens, æmulum sternit dum sternitur.
Debellauerat; nisi defessus Antagonista,
Deteriorem sibi vicarium sufficeret, Fœminam,
Viro igitur Vxorem delegat:
Quæ postremam suis malis imponere manum suadeat:
Et Mortem Morte anteuertere.
Beneficam crederes hanc Maleficam: nisi esset Vxor,
Cui luxus est debili marito carere.
Detrahit hanc Pietatis laruam Mariti pietas:
Ac linguam linguam retundens,
Viuere mauult, inuisus Coniugi ac sibi:
Totiesque Hostem verberat, quoties spirat:
Et nihil amaturus præter Deum, Mortem etiam odit.
Nam postremis in malis,
Fortius est Mortem arcere, quam arcessere.
Iam inter rapinas & ruinas nudus, palmam tenet
Sed ipsam in palmam victus inuolat Dæmon.
Et vltimos conatus adhibet, amicorum probra.
Hi tanta virtute amaris salibus resperia,
Famosis carminibus Victoris famam corrumpunt.
Habet hanc felicitatem nouissima calamitas,
Quod inuidiam extinguit: hoc vno inuidenda.
Iob omnium miserrimus, inuidos habet amicos,
Nimi-

Nimirum Poetas,
Tam malè mordaces, vt vel vlcerosum mordeant;
Adeo inter aulicos, Virgines Musæ lasciuiunt.
Euicit extremum hunc laborem strenuus Iob.
Qui contemptus & contentus, Hostes Hostijs lustrat.
Hic toto Cæli Theatro plausus excitus.
Nec minore præmio, quam prælio,
Regno, liberis, opibus, duplo auctior.
Suos ipse luctus cecinit.
Et calamitates calamo felices fecit.

ESRON

Pharesi Filius.

RAMVS *Esroni Filius.*

AMINADAB *Rami Filius.*

AVLICISMVS.

Aulam esse Auram;
Triumuiratus hic docet;
Aulicæ fortunæ leuitatem expertus;
Quæ cum Esrone processit,
Cum Ramo stetit:
Cum Aminadabo recessit.
Nemo igitur Esrone felicior Aulicus.
Nam cum iniuria Sideris depulsa Ceres,

Asiam, atque Africam fugeret;
Et araret quicquid araret:
Esron in Ægyptum receptus,
Regnante Amosi Pharaone, Protegnante Iosepho Patruo;
In solitudo Thebaidis solo cælitum vitam vixit:
Vrbicas delicias nactus inter Agrestes.
Candida enim felicitas mapalium fumo non tingitur.
Sensit Colonorum innocentiam Canopi Tellus;
Quæ regali Iudæorum vomere exculta,
Vota frugibus anteiuit;
Ac nihil debuit Nilo.
Certauit cum agrorum fœcunditate Agricolarum fœcunditas.
Nam exiguus Israelitidum cætus
Prodigiosa superfœtatione impleuit Ægyptum.
Dubitas quanta vi soboleuerint?
Vna Iudæ Tribus quinos in Ægyptum deduxit Pueros.
Intra octogesimum lustrum,
Septuaginta millia bellatorum diduxit.
Adeo clementia Principis propagatur Respublica;
Et fauonius conceptui fauet.
Hactenus cum aduena Esrone velificata felicitas,
Cum Ramo indigena sufistere cæpit.
Nam ab Amosi ad succedaneos Pharaones,
Ægyptio desultante Sceptro;
Iosephi merita cum Iosepho funerauit obliuio:
Hoc Aulæ ingenium:
Malefacta in saxo, Benefacta in aquis scalpuntur:
Et cum beneficiario interit beneficium.
Tantam igitur Iudæorum fortunam
Sequuta, vt solet, inuidia:
Cui omnia suspecta, nisi despecta.
Nouissimæ igitur calamitati seruatur Aminadab;
Male Regnante Amenophi:
Qui Regiam Iudæ stirpem, luteo ministerio defixit.
Additis operarum Censoribus,
Qui, crebriore quæstione quam quæstu

Cessan-

Cessantes incessérent:
Vt infelix Populus operam aut animam ageret;
Hæc Tyrannorum Natura:
Diuitias rapere quas donent, timere quas dederint;
Ac ditatos calcare ne calcitrent,
At innoxijs nihil noxium.
Semineces Hebræi, & viuaces,
Basilicæ instar herbæ, crescunt per iurgia.
Quamquam doloris auctarium est
In sterili fortuna fœcunditas.
Horruit Pharao feracem hanc Excetram;
Contra quam gladio nisus,
Fœmineos Hebræorum fœtus viuere iubet ad Venerem;
Masculos vetat.
Æquè iniquus dum perdit, ac dum parcit:
Comite semper crudelitatis lasciuia.
Infelix omnino Aminadab,
Quòd non citius aut serius nascitur.
Nempè, cùm Hebræa libertas,
Ægyptum attigit aut reliquit.
Immo omnium felicissimus,
Qui tantum infortunium fortiter tulit.
Miserum enim est, miserum esse nescire.
Age Aulice:
Tres horum ætates compone, Auliciætatem habebis.
Cui mendax Fortuna,
Primum applodit, mox supplodit, demum explodit.
Quod si Aulæ vicibus Principum vices accedant,
Sis licet cautus, non vitabis has cautes.

MOSES

Leui Nepos.

EXEGESIS.

Hactenus Homines Natura genuit, nunc Deos.
Prouectiori Mundo ingenium creuit.
Noui Regis odio flagrante,
Noua Hebræorum ſpes naſcitur, Moſes.
Ortu, Vita, Obitu,
Intra fidem, ſupra opinionem,
Vtero exactus flumini traditur:
Vt lethes eſſet pro lauacro.
Sed iactura caruit hic iactus.
Mergi non poteſt ſpectata pulcritudo.
Inter papyros hærentem ac biblos
(Iam tum Biblia meditabatur)
Regis ſpectans Puella,
Optat, educit: adoptat, educat.
Sed lubricum Aulæ culmen ingennis.
Fratrum oſores peroſus,
Ægyptio confoſſo, Ægyptum deſerit.
Obſcuro ſeceſſu, ſucceſſu illuſtri.
Nam Ouium Paſtor, mox Hominum,
Dilecto Populo deligitur Princeps.
Primus Moſi labor, Hebræorum libertatem rogare,
Sed à Tyranno.
Fruſtra nimirum rogantur, quibus aures in oculis
Manu igitur, quàm lingua, facundior,
Vt aures audiant, oculos terret.

At

At quos Deus obfirmat, plectas facilius quàm flectas.
Hebræos cedente Mari incedentes,
Vado sequitur Pharao.
Sed in vndis demersus, memori elemento pœnas dedit;
Quas nascenti Mosi decreuerat.
Sic suis artibus pereunt Tyranni.
Tanta pro suis fecit Moses, plura pertulit à suis:
Nam sternax Vulgus promissas ad sedes eductus,
Angitur dum agitur;
Sanctumque ductorem, vt seductorem criminatur.
Adeò nec Probi immunes à probris.
Profuit Mosi Pastoritia:
Didicerat cum Brutis viuere.
Quanta in contumaces missa beneficia, & amisa?
Liquitur inuita de Pumice non ingratus ingratis liquor.
Virga lapides molliente, non Homines:
Sapit siti admonitis amarus nuper aquarum haustus:
Nec linguæ amaror melle depellitur.
Tota condiendis altilibus ancillatur Natura:
Sed rapida ora munus mandunt, munificem mordent.
Canescunt dulci rore concreta gramina.
At delicata Mancipia incipiunt fastidire delicias.
O vestro luto lutulentiores!
Nil dissolutius seruo recens soluto.
Nam seruitutis impatiens, libertatis incapax
In seruitio libertatem amat, in libertate seruitium
Duras igitur vt ceruices emolliat Moses,
Ad Tonantem scandit per fulmina;
Leges rogaturus, quas irroget.
Sed diuino è cuctu Deo similis reuersus,
Gemina facie faces eiaculatus,
Iumenti Cultores Iumento similes repetit:
Qui passim strati,
Legem detrectant, obtrectant legislatori.
Adeo periculosum Antistiti gregem deserere;
Etsi Deum adeat.

Iam

Iam verò iteratis oraculis,
Ter alius, & ter idem,
Ciuile, Militare Pontificium Ius edens;
Proceres, Duces, Pontifices.
Foro, Castris, Templo constituit.
Omnium ditissimus,
Deum in Arca possedit.
Omnium doctissimus,
Diuina gesta Commentarijs excepit.
Omnium strenuissimus,
Stationes quaterdenas annis totidem metitus;
Viam per auia vel inuenit, vel fecit,
Quin ipse Belli Dux, & bellica machina,
In Monte fixus,
Hostem deijcit, dum manus erigit.
Populo denique tot per clades traducto,
Primum ac postremum optati soli conspectum rapiens;
Patriam amisit, cum vidit.
Hoc tantum Humanum fecit, quòd defecit.
Morientem nemo vidit;
Mortuum nemo inuenit,
Tumulum nemo erexit:
Si Deus moreretur, sic moreretur.
Quis Mosem neget Pharaonis Deum?

A A R O N

Mosis Frater.

PARÆNESIS.

Adeste Præsules. Paucis vos moneo.
Cecidi; nemo fidat: Conualui; nemo diffidat.
Ego Pontificum Princeps, & Principum Pontifex,
Mosis frater, immo lingua fui.

N.m

Nam quo alterutet carebat, ab alterutro sumpsit.
Illi ego linguam, ille mihi manum suffecit.
Vni omnia nunquam concessa:
Sed ego nimio indulgentior.
Vulgo Deum Deo meliorem flagitanti, Dæmonem dedi.
Inaurium auro flammis domito, Monstrum conflaui:
Vt aurium dolore oculi resipiscerent:
At nimis imperitè aureum formaui, si coli nolebam:
Cum aurum colatur vel informe: Et Numus pro Numine sit.
Materiæ pretio vilem addidi lumenti speciem,
Vt numen darem colentibus simile:
Sic circa Vitulum vitulantur lasciui;
Et Pastores ducuntur à Pecude.
Itaque in elemento eodem, Deum Moses, ego Dæmonem repetij:
At nemini suum artificium pluris stetit.
Leuius Authorem torsit Phalaridis Taurus,
Quàm meus me Vitulus.
Nam semel ille gemuit, ego semper.
Finem ludicri luctus excepit:
Dum Vulcano redonatus est Vitulus.
Et flamma scelus delet quod fecit.
Tum, verso in medelam veneno, Idoli Cineres in àquis sorbui:
Vt Bacchi facinus eluerent lymphæ.
Itaque ad oculos transmisso piaculo, meum Idolum effleui.
Hinc, vltore Leuitarum gladio Populum depopulante,
Toties, cado, quoties video cadentes.
Vt trigesies millies peream, triginta millia pereuntium specto:
Sic Populus Antistitis culpa,
Antistes Populi pœna, torquetur.
Illi sanguinem fundunt, ego lacrymas.
Heu quot lacrymas;
Nullas ad Filiorum funera mihi seposui.
Vidi infelix infelices pueros;
Profano igni adolentes, sacro igne adoleri:
At exhaustis meo crimine oculis.
Nihil inueni quod supra alienum crimen effluere

Supererat pro solatio dignitas, hac etiam spolior in Monte Hor;
Et Pontifex de Ponte deijcior
Mors denique dolores omnes oneratura,
Optata litora prospectantem oppressit,
Obij à Patria extorris, quàm oculis tantum tenui.
Credite Antistites,
Lubrica res est præesse.

NAASON

Aminadabi Filius.

EXEMPLAR.

Lege, attende, mirare:
Principis Tribus Princeps Naason,
In Principum exemplar est positus,
Hic fortissimo Atauo fortior Atnepos;
Primus ab Ægyptio luto pedem extulit,
Nouæ fortunæ Protoplastes:
Mosi obsequutus, non Pharaoni.
Qui cum Hebræos, nec amare vellet, nec amittere,
Amisit quos amauit,
Grassante per tenebras Cæli gladio.
Adeo augustum Imperandi augurium est, Deo parere.
Primus morante acie ad Orientem metatur;
Castrensis vigilantiæ documento,
Vt Solem cadentem vltimus,
Nascentem primus adspiciat Princeps.
Primus Sanctuarium in Castris recepit,
Aggregata in contubernium leuitica Tribu:

VI

Vt Hostiarum cædes Hostium cæli proluderet.
Alterno enim fœdere,
Religionem Princeps, Religio Principem seruat.
Primus in procinctu Martem lacessit;
Non recessurus nisi victoria receptui canat.
Præpostere nempe bellatur,
Cum Dux ab agmine ducitur, non agmen à Duce.
Primus ad Erythreum trepidante Turba,
Insolens vadum diuidui maris intrauit:
Et mendaci se credidit Elemento.
Dumque illi Rubrum pelagus pallidi speculabantur.
Hinc Deo fretus, fretum derisit.
Tanta hæc fiducia, vt antecessorem Angelum antecesserit.
Nam attonitum mare intrante Naasone,
Antesignana columna pone aciem recessit.
Vel quod Angelo audentior fuerit Princeps,
Vel quo Principis exemplum melius præluceret.
Assurgit inambulanti reuerens vnda:
Aqueo cæmento stipans altrinsecus viam.
Hic terram pro fluctu, fluctum pro litore inueniens,
In vndarum lubrico suam speculatur soliditatem.
Nescias vtrum magis mirere,
Stantes vndas, an euntem Ducem;
In mari constantiam, an in Principe obsequium.
Exili virga indomitum domari mare,
An Mare sine Mari, à Nauta sine Nauigio, transmitti.
Sanè hinc dicta fama Regalem purpuram meruisse Naasonem;
Quod Purpureum fretum calcauerit Primus.
Habetis exemplar Principes: incipite quæ præcipitis.
Malè imperat, qui imperat tantum.

S A L M A

Naasonis Filius.

G R A T V L A T I O.

Gratulor tibi Principum felicissime Salma,
Hoc primum, quòd cæco errante populo
Genius es in deserto.
Nihil in deserto illo fœcundius;
Vbi peregrinatus statim ac natus
Patriam in exilio habuisti, exitium in patria.
Mágis gratulor, quod legem per fulgura dictante Deo
In lucem venisti:
Et Ceruulæ instar, tonante Cęlo soluta est Parens.
Iustum igitur non mirer, cui cognata iura,
Nec ferrem, cui tonitrus increpundia.
Habuisti cælestis alumnus nutricia sidera,
Et manna pro mamma.
Vnde dulcissimi tibi mores:
Nam alimentum, est indolis elementum.
Nec dulcia defuere viatica donec viarum acerbitas.
Penuariam donante Cælo, vt domicilium.
Hinc instar Cæli, in agitatione firmissimus
Quadraginta dierum inter annis totidem produxisti:
Non tua sed blasphemi populi culpa,
Qui pede vti lingua errabundus
Tamdiu à recta quamdiu à recto deuiauit.
Planè Peripatetici, qui sapientiam condiscunt ambulando;
Quid lubrica illa monstra commemorem?
Nescio angues ne flammeos, an Flamma anguineas vocem;
Antiqui

Antiqui ſanè Serpentis germina,
Qui Tartari Salamandra vritur non aduritur.
Neq; enim deccutior carnifex furioſorum linguis,
Quàm furiarum Colubræ, debebatur.
Tu verò ſupplici prece peſtes illas repreſſiſti:
Qua nulla promptior excantatio.
Vt reciproco ictu.
Linguæ anguibus, angues lingua mulctarentur.
Macte tua illa conſtantia,
Quæ tot per funera nuſquam perijt.
Nam cæteri ex Ægypto digreſſi
(Præter vnum, aut alterum)
Ante confectum inter, itinere confecti ſunt.
Ità, populoſa illa ſolitudo, vitioſorum cribrum.
Tot aucta cunabulis quot ſepulcris,
Alterum accepit populum, alterum dedit;
Melioremque dedit quàm accepit.
At quantâ virtute.
Sola ferri cui acie aciem vniuerſam curatus,
Aduerſus aduerſos primum ſemper telum torſiſti?
Ac tribus & triginta proſtratis Regibus,
Meſſiæ annos victorijs totidem prænumeraſti?
Clareſcit tua fama Hierichontis incendio;
Quam Vrbem orator, & explorator ingreſſus,
Viciſti vt vinci poſſe vidiſti.
Vindicata manubiarum loco Raaba,
Hoſpitali fide maritalem fidem ſupplente.
Meritrix meritiſſima
Quæ Seruatorem progigneret, cuius progenitore ſeruarat.
Ergo tibi gratulor quod primus; quod ſoſpes,
Primam & ſoſpitem promiſſæ telluri appuleris tribum.
Integra Genitorem manebat hæc palma,
Vt metam præciperet, qui ſe præmouerat.
Sed eam bipertire viſum ſuperis,
Ne tanta Parentis gloria inglorium faceret Filium.
Itaque illi Erythræum, tibi Iordanis fuit prætentandus;
Qui

Qui retrocedentibus vndis vadum reliquit.
Nimirum, virtuti cedere, docile flumen à mari didicerat.
Terge tam pura limpha sudores tuos,
Et malis recreare post mala.
Nam amara, memorando dulcescunt,
Et aures mulcet quod oculis terruit.
Fruere partis delicijs inuictissime Salma.
Quo Auspice, bellari cæptum & debellari,
Quo Duce, hostes omnes cesserunt, aut recesserunt.
Quo Reduce, Iudæa Tribus centum Vrbes sortitur,
Quarum Indigenæ tuo admoniti gladio,
Vacuas vt relinquerent sedes, Tartarum impleuero.

I O S V E S

Ex Iosepho.

T R I V M P H V S.

Egregium Triumphum instrue Silo;
Victor incedit Iosues.
Hierichuntinæ precedant tubæ,
Vt Accedenti Victori accidant Vrbes,
Eximio triumpho non portæ panduntur, sed mœnia.
Distinguat Cohortium signa salubre Tetragrammaton IESVS
Vincendi tessera, Victoris titulus, Victoriæ tutela.
Hoc enim seruatus quo Seruator,
Tartaro formidines festinauit.
Idumæorum succedant manubiæ:
Quorum terga dumtaxat vidit.
Officium fuit spoliasse fugaces, & armis graues.

Nam

Nam tunidonum arma prædatorem vocant, non hoſtem;
Prima inter fercula Sinæ Montis occurrat ſpecies.
Vbi cum Moſe Empyreus Pyrauſta Ioſues, in igne vixit.
Nimirum prauæ naturæ franguntur leges, cum diuinæ conduntur.
Quas ſolus Moſes dedit, ſolus Ioſues ſeruauit.
Hinc duorum terga ferentium premat immanis Botrus;
Oſtentui datus,
Cum quadraginta annorum itinere, quadraginta diebus exhauſto;
De Gigantum tellure
Fruges retulit, colonis ſimiles:
Olim tam colonos meſſurus, quam fruges.
Ergo tergemina Gigantum Henacinorum capita
Contis præfixa geſtentur;
Quibus robur rubori fuit.
Nam viros non à viribus voces, ſed à virtute.
Volo etiam acerum lapidum plauſtró vehi:
Ingratam ingratis memoriam,
A quibus penè exanimatur dum territos animat.
Adeo timenda eſt timidorum audacia.
Tam Madianitarum Trophea:
Quos ad Moſis inferias mactauit inferis:
Medio Balaami capite, exerta lingua:
Quam præſtigiator Prophetes, ſuo iumento ſtolidior,
In imprecationes conatus, in preces reſoluit.
Hinc Iordanis imago, ſi licet ſimulari, producitor.
Qui à Myſtis geſtatam, & Myſteria geſtantem Arcam
Veneratus ac veritus;
Stuporem inter & metum, ſimul ſtetit, & fugit,
Hiericho inter ſimulacra victarum Vrbium præcedat:
Quæ tubarum ſono turbata,
Saltantem Ioſua contremuit.
Septem præterea Vrbes grauiori Marte deletæ,
In imagine tantum viuant.
Sæuiendum enim erat, aut ſeruiendum.
Flagrent ante currum pro facibus Sol, & Luna;
Qui pridem gradarij, iam ſtatarij Planetæ,

Ne victoriam morentur, morantur diem.
At Gabaonitæ, catenata mancipia, currum trahant,
Nam callidè vitam pacti, catenas in lucro ponunt.
Turrito curru immineat Victor,
Hæreditario Mosis diademate radiatus,
Vt noctem illustret, excæcet inuidiam.
Triumphalem Senem laureatæ sequantur Tribus;
Nemine iuuentam excedente.
Solus enim cum Calebo Iosues
Ægyptum vidit, & Iudæam:
Carcerem, & Metam.
Pompam excipiat cælestis Arcus;
Sic inscriptio fastigio.
Iesu seruatori,
Dictatori virgineo,
Africano, Asiatico,
Quòd ad Palastinas delicias vindicato Populo;
Tyrannis tribus, & triginta, igni, ferro, cantu, prostratis;
Toidemque Regionibus tributim diuisis:
Sanctuario in Silunte collocato;
Vt Deus quiesceret nunquam quieuerit.
Sen. Popul. Q. Hebr.
Portam Trophæis insignem aperuit.
V. O.

SAMSON

Ex Dano.

IDÆA.

Adeſte Iuuenes, quibus Robur, & Cupido;
Do vobis vtriuſque Idæam, Samſonem,
Alcidis coætaneum, Alcidi ſimilem, robuſto, & forti;
Mox Cupidinis mancipium, Cupidini ſimile, cæco & nudo.
Hic de ſterili germinat:
Quo miraculo vel Iacob, vel Eſau naſcitur, nihil medium.
Nazarenus Nazareno dicatur: lecto à floribus titulo.
Auarum nempè munus, Vitæ autumnum Deo dicare, non florem.
Ne temulentia tumentem faciat,
Fonte puro fallere ſitim iubetur.
Vt bibentis imaginem reddente lympha,
Se ipſum noſcere aſſueſcat.
Contra pugnaces diuino robore afflatur Puer:
Nil enim Hoſti nocentius quam innocentia.
At Martius ille ſpiritus capillis illigatur:
Vt ſcias, quam caducum ſit donum iuuenile robur,
Cum tenui ad modum de filo pendeat.
Ad Hoſtium cædem conſecratus,
Odia Philiſteorum ab Philiſtearum amoribus incipit.
Incircumciſum connubium firmante Deo;
Vt Marti facem ſubijciat Cupido.
Primus Samſonis labor, qui primus Alcidis,
Leonem immaniſſimum ſternere.
Dulciore tamen victoria,
Ferinas inter exuuias, mellificium inuenit;

Et Leonis hiatus, Hominum ſepulcrum, mox Apium nidus;
Feritate in dulcedinem verſa,
Conuiuali ænigmati materiam dedit:
Quo enodando conuiuæ perfidam Sphingem adeunt,
Samſonis Coniugem.
Hinc nouus Iuueni labor.
Qui male ſoluti problematis amarum pretium ſoluturus,
Philiſteos triginta occidit; & Hoſtium ſpolijs Hoſtes induit.
Sic ingenio victores vincuntur viribus;
Et dolos ſequitur dolor.
Hinc noua malorum Hydra:
Nam iniuria vindictam, vindicta iniuriam prouocat.
Samſonis Vxor cognatam cædem adulterijs vlciſcitur.
Vt non mirere mariti ſecretum vulgaſſe, quæ ſe ipſam vulgat.
Nil enim Fœminæ arcanum, cui nihil ſanctum.
Samſon trecentis Vulpibus faces ſubligat:
Ludicro initio, flebili euentu.
Nam incendiariæ animantes pe ſegetes ſparſæ,
Famem cum flammis ſpargunt.
Hoc incendio adoletur Adultera;
Et Cereris facibus ad Proſerpinam lucitur:
Sic Vulpina ingenia plectuntur à Vulpibus.
Sed alij ex alijs nectuntur labores.
Nam ſociali perfidia, Philiſtinis proditur à Tribu Iuda;
Christi ſpecimen non daret, niſi à Iuda proderetur.
Sed vinculis repente exutus,
Aſelli mandibula Cataphractorum ceruices terit.
Nullum enim vile tellum in virili manu.
Quin eadem claua gemino clara miraculo,
Vincenti telum, victori fontem miniſtrat;
Saniem emaculatura quam fuderat.
Nimis felix iam Samſon, niſi ſuæ Gloriæ ſuperfuiſſet.
Sed tantam famam libidines infamarunt.
Et hic labor Herculeis adnumeretur,
Gazeæ Meretriculæ amplexibus illaqueatus,
Philiſtinis deſtinatur ad prædam.

Mono-

Monocerotem diceres, Puellæ in gremio captum, sed imputæ.
At exitu inopinato declinauit exitium.
Vrbis compagibus felici nisi reuulsis,
Portarum fores foras portauit.
Sic Sirenum præstigias semper effugiat;
Quæ vorant quos vocant.
Sed amoris impotens, labores mutat non vitat.
Tertiam Omphalem amauit Dalilam.
Alcide fortior dum toties vincit,
Effœminatior dum toties ancillatur.
Mulierculæ igitur fidem auro decolorant Philistinis;
Exploraturi vnde vinci possit amasius:
Atque, vt Martem capiant, Venerem captant.
Hic procaces hostilis Amicæ rogatus eludens,
Neruos, rudentes, trabalem clauum diffringit.
Semper captus, & liber.
Sed sagacissimus Quæsitor est Fœmina.
Blande torquendo verum extorquet.
Tergiuersari difficile est,
Cum Apparitor Cupido faces admouet.
Hem sæpe decipiens, sæpius deceptus,
Ne suos amores contristet, Virtutem comis implicitam prodit.
Secto igitur per fraudem capillo, robur auolat,
Et qui Leones strauerat, à Lupa sternitur.
Coortis vndique insidijs, eneruis in neruum mittitur.
Et oculis orbatur, quos in aliena fronte perdiderat.
Sic ex Alcide Oedipus, fruges terendo conteritur.
Hoc tantum felix, quod se miserum non vidit.
Redijt tandem ad Samsonem virtus, cum Samson ad Numen:
Creuitque mens cum capillo.
In Veneris Templo Cyclopem ludere iussus, nec larua egen;
Labefactis colnmnis Templum impellit:
Et spectaculum perimit Spectatores.
Sic sua inter Trophæa moritur Samson:
Odijs felicior quam amoribus.
Hoc tamen egregiè,

Quod Veneris Idolum moriendo comminuit;
Eamque perdit qua perditur:
Cuius insidias vidit cum oculis caruit.
Tu ne ſtro videas,
Samſonem vide, ac perge;

B O O Z

Salmæ Filius.

OBED Boozi Filius.

MYSTERIVM.

Booz Cananitide Raaba ſatus;
Moabiridem duxit Rutham.
O Myſteria.
Mirum quod ex Meritoria caſtiſſimus naſcitur.
Et pauperculam ducit æratus.
Magis mirum,
Quod legis peritiſſimus legem violat.
Nam cum diuinis tabulis cautum ſit,
De alienigenis naſci Hæbræos,
Ne de profanis naſcantur ſancti;
Hic Vxoriam obſcuritatem ex materna continuans,
Alienigenæ Filius & Coniux.
Contra legem genitus, genuit contra legem.
Quodque fas omne ſuperat:
Nefaſtus vterque Hymenæus
Per auitos Meſſiæ faſtos ſerpit:
Et infelicium tedarum fumo tantam nobilitatem denigrat.
O Myſteria!
Quot inuolucris diuina conduntur:

Calli-

Callidus legis Interpres Booz,
Legislatoris ingenium assequitur, dum à lege recedit.
Erit cum Cælestis aliquis nascatur Booz,
Ex Meritricula Sinagoga;
Qui alienigenæ nubat Ecclesiæ.
Illam Raabam, hanc Rutham meritò voces.
Hanc igitur Sponsam luto perlitam, diluet:
Fame enectam, sacris frugibus alet:
Ad pedes iacentem, in Regni solio collocabit.
Mendicam dotabit, ditabit.
Hæc effœto Coniugi Opedum gignet:
Gaudente Noema, congaudente vicinia.
Expirante nimirum Christo viuet Christianum Genus;
Cælitum voluptas, Diuinitatis Deliciæ.
O Mysteria!
Hæc in arcanis habe Viator, acperge

GEDEON

Iosephi Nepos.

ARGVMENTVM.

Quid inani citheræ aucubio aures illigas Orpheu?
Ex Hebro ad Hebræos diuerte:
Altius Hymni Argumentum dabit inuictus Gedeon,
Tibi coænus.
Hoc cantu, non aerias, sed empyreas Aues morabere.
Magnas Viri virtutes pange, post magna vitia.
Optimus ex contrario concentus.
Strophen dabit Gedeonis ignauia.

Nam pridem vecors, trementia vexilla tremuit:
Et cum hostilibus telis certauit fuga.
Addita segnitiæ impietas.
Male audijt quod Deum non audijt.
Nam Victoriam spondenti Numini,
Fidem negat, nisi maiora fide prodigia videat.
Ergo flamma & imber ad Gedeonem legantur:
Vtcque dignum Nuncio Auditorem,
Qui diuino minus ori, quam suis oculis credit.
Post hæc dedecora,
Antistrophen ex virtutibus verte:
Plaudente sibi Prouidentia, cum hæc illis mutat.
Cane vt diuinæ vi vocis contra Madianitas egreditur;
Quos à Mose deletos,
Vnde vixerint nescias, nisi à suis tumulis:
Adeo mala gramina numquam benè pereunt.
Hic ex trepido intrepidus,
Vniuersos iam prouocat, qui singulos formidabat.
Itaque à Sacerdote Miles,
Dei cultor, mox vltor:
Cultrum sanctè, gladium fortiter, vibrans:
Mortuam pietatem impiorum mortibus suscitauit.
Verso iam nomine Ierobaal,
Adorato Dæmoni fucum fecit.
Nec simules quàm exigua manu tot capita sparserit.
Centum, & triginta Madianitarum millibus
Trecentos obiecit, sed viros,
Ne ignauia fugam augeret, numerus disciplinam minueret.
Militum virtutem æquando explorauit:
His selectis,
Qui fluuium manu legunt, non proni lingunt.
Nam lingua fidentiores quam manu, arcentur Bello.
Hos tubis armatos in aciem ducit:
Tam Deo fidens, vt victoriam canat, dum pugnat.
Tum face, & gladio armatos producit.
Nam virtus in exemplum posita, micat dum dimicat,

Ter-

Terrentur ſtolato agmine Madianitæ,
Certis velut exequijs;
Gladio cædem, face funus ominante.
Ita lymphatis terrore, & errore animis,
Ceu Cadmæi Terrigenæ inter ſe gladijs tranſigunt;
Et mutuatis mortibus cadunt.
Malorum enim concordia in diſcordiam deſinit.
Hic victoriam premens,
Hàc illàc fugat quos fugerat.
Reges duos lictorum ſecuribus ſubijcit.
Quos puerilem gladium indignantes, dignatur ſuo,
Glorioſus planè victor,
Qui Reges necando, ſuperbos facit.
Nemine ſuorum amiſſo, neminem hoſtium ſeruauit.
Stirpitus vellendi erant impij.
Numquam enim alij mores fuiſſent, niſi alij Homines:
Hoc ergo vindice verè pereunt Madianitæ:
Nullumque ſtante Gedeone Idolum ſtetit.
Lætam hanc Antiſtrophen lugubre excipiat Epos:
Nam tot inter palmas,
Vnum ſupra ſeptuaginta ſuſcepit Liberos.
Magis felix, ſi vno minus fœcundus.
Vnus nimirum Abimelech,
Vt Patriam proderet, Fratres perdidit:
Paternumque ſceptrum fregit cum rapuit.
Sic bonis inuiſus,
Paternæ memoriæ inuidiam fecit.
Heu miſeræ Patris laudes natorum notis.
Hic hilares modos ſuſpirio rumpe.
Humanarum rerum ſtylus eſt,
Læta triſtibus finire.

IEPHTES

Iosephi Nepos.

MONIMENTVM.

Lege Viator, ac luge.
Miseranda memoria hanc Aram complectitur.
Iephtes Galaadita,
Inuito Deo satus, adultero nimirum thalamo:
Contra leges natus, nullis legibus vixit.
Fratrum conuictu depulsus, latronibus conuixit.
Tanto profectu, vt latronum Princeps euaserit.
Quippè in vitiorum schola, breui superatur Magister.
Ære suo leuis, ære alieno graues accersit;
Qui ne soluant, rapiunt; & peccant, ne penas luant.
Ferocem Iuuenem flammauit temeritas;
Non tam præda, quam prædandi periculi læta.
Ammonitarum armis Galaaditas prementibus.
Ad profugum Iephte confugit Patria.
Et de more vulgi, vtroque immodici,
Regem flagitant, quem noluerant Ciuem.
Exuerat is Patriæ amorem, non Filiæ;
Quæ vnica, tota erat Domus.
Huic dotalem gloriam cumulaturus,
Totam belli molem ad se recepit:
Regiam infulam pactus sub pugnam.
Quæ lyntheo nullum mollius bellico sudori tergendo.
Ita bellum sine Regno subijt, vt Regnum subiret sine bello.
Pium igitur pruremque duellum voto auspicaturus:
Quicquid reuerso primum occurrat,

Pro

Pro victoriali piaculo huic Aræ spondet.
Heu pietatis improuidæ simplex impietas!
Hostiam magis horrebit, quam Hostem.
Ergo siue ira, siue indulgentia Numinis, vicit.
Ammonitas nec paci, nec bello paratos, momento expugnauit;
Vrbes viginti simul obsidere cœpit, & cepit.
Longos victori gemitus festinante victoria.
Iam Patriæ redonatus, & voti reus,
Nil ante Filiam pro foribus vidit,
Gestientibus Puellarum choris prægestientem.
Ah quæstuosam morti letitiam.
Hunc illi victoriæ finem hostes vouissent.
Tum niuali osculo Natæ libato,
Ceu supremum spiritum ore legeret;
Vicimus, inquit, Filia: nimio victoriam mercati;
Tuo nempe sanguine.
Illa non vitam rogare, sed spatium:
Nam mori mollius fit mora;
Bimestri ergo eiulatu in surdas cautes eliso;
Quo, sibi Præfica, suas anticipat nænias,
Huic se demum Aræ votiuam sistit.
Æquè imprudens obsequio Puella, & Imperio Pater:
Nisi Pontificis ignorantia, vtriusque culpam minueret.
Astat iam cum intrepida Hostia
Trepidus Sacerdos Pater.
Nam dolorem hic premendo auxerat,
Illa plorando consumpserat.
Iam, ne quid non ritè fiat, linguis fauetur.
Hærent in Virginis vultu Iuuenum vultus;
Nam desperata pulchritudo acrius mouet;
Et Solis instar, maior videtur cum cadit.
Cælum spectat spectata Puella:
Cuius lacrimas astantium oculi spargunt.
Iam neci deuotam componens Genitor,
Ferro iugulum inuictæ Martyris delibat;
Et semianimis super exanimem cadit.

Vorant virgineum corpus mundiſſimæ flammæ:
Cæloque inferunt, quò feruntur.
Cætera ſanctè ritèque peracta.
Niſi canentium numeros innumeri gemitus fregiſſent.
Hunc bello finem impoſuit
Nimis liberalis prædo, Sanctus Iephtes,
Pugnare doctior quam vouere.
At trepidæ Virgines, ne ſimili Patrum voto illigarentur;
Aram hano immortalibus literis inſcriptam
Annuo eiulatu circumlatrant.
Graiæ etiam Muſe, quia Virgines,
Facti Inuidiam
In Agamemnonem Contaneum reiecerunt.

I E S S E

Obedi Filius.

C L A V S V L A.

Agmen claudet inuictissimus Isai:
Ducum palmemt, & Regum radix
Auitam bellicæ præfecturæ virgam
Sudoribus ita rigauit,
Vt cædendis sceptris syluesceret,
Bethlehemi Patricius,
Patriam fecit Deo dignam.
Primæuus in Philistinos gladium acuit;
Quos vti cotem virtutis relinquerat Deus.
Nam arma bello, milites pace franguntur;
Et hoste mortuo, pugnant sodales
Sacræ militiæ authoratus,
Pro Sanctuario Sanctus bellauit.
Quod vel amissum, in eius pectore inuenisses.
Miles fuit sine militum vitijs;
Qui victoriæ Cupidi, à Cupidine victi,
Fœdiores referunt plagas quam inferant.
Emeritur, consilio pugnauit.
Vtilius enim reguntur bella, quam geruntur;
Cum galea canicies est.
Vbi telis nil amplius valuit,
Filios pro telis in hostes misit,
Qui tergeminas manus Patri suffecere;
Et tricorporis instar Gerionis
In triplici corpore, ter vnus pugnauit;

Atuqe

Atquè sedendo vicit.
Queris qua virtute natos habuerit?
Natu minimus, Gigantum maximum vicit,
Quæris que specie?
Despectior, imperio dignus est visus,
Hæc tanta felicitas
Iesseum pectus impetu ingressa,
Animam expulit.
O Mortalium voluptas nocens!
Hæc cogita Viator:
Et sedens interiunge.

MVNDI VIRILIS ÆTAS.
REGES.

DAVID

IESSE FILIVS.

Christi | linea

Salomo.

Ex Iosepho. Roboam. *Ex Iuda:*

Samuel. Abias. *Susana.*

Asa.

Iosaphat.

Ioram.

Ochozia.

Ioas.

Amasia.

Ozia.

Ioatham.

Achaz.

Ezechia

Manasses.

Amon.

Iosia.

Eliacim. *Ioachas.* *Sedecia.*

Iechonia.

D A V I D

Iesse Filius.

A D I N A T O N.

A Ducibus ad Reges venio.
Crudam Mundi iuuentutem maturuisse, indicat purpura.
Coaceruatæ tamen cum dignitatibus curæ:
Vbi enim curæ nisi in curia?
Solem circumnectens corona, nimbos minatur.
Coronatorum primum spectabis Dauidem:
Omnium felicissimum, & miserrimum.
Felicitatis hoc habuit maximum, quod ex minimo creuit.
Hoc ipso miserrimus, quòd ingentes ærumnæ inuenere felicem;
Iugulatores paterni gregis leones infans iugulat.
Ipso infelix triumpho.
Nam citra infantiæ ludicra, dura exorditur à teneris:
In prætexta chlamydi candidatur.
Hoc ipso non inuidendus, quia præmature inuidendus.
Carneum Philistinorum propugnaculum Goliam sternens,
Vno lapide Rempublicam fundat
Sed victoriam potius, non præmium,
Plus odij lucratur quam gloriæ:
Et optimo inter aulicos argumento, displicuit.
Entheatum Saulem cythara mulcet;
Vtroque Arcu felix, seu fila impellat, seu tela.
Sed Etynnes irritat dum temperat.
Nam lira ludens, hasta pene confossus,
Ineluctabiles gemitus à cantu exorditur.
Inter Getheos aulicos recipitur profugus,

Sed

Sed Regis carus, non Satrapis;
Vt insanos fugiat cogitur insanire.
Iam Regali coniugio superbit Opilio:
Sed Philistinorum præputijs empto, Pronubnam habuit Libitinā.
Iudæ & Israelis Diadema,
Ex gemino vnum, suo capiti implicuit:
Sed Saulis ac Filij sanguine gemmatum.
Quos ardentissimos hostes ardentissimè amans;
Viuos fugit, mortuos deflet?
Mœstus ne vincat, & quia vicit;
Sic mutuis vulneribus, sanguinem victi, victor lacrymas fundit
Omnium hostium vidit funera
Quos vel ipse, vel Deus vel ipsi se, confecere:
Sed plura suorum vidit,
Triduana peste, trienni fame, perenni bello.
Vt flebile lucrum fuerit, amissis ciuibus vrbes capere.
Reges omnes finitimos aut ferro vinxit, aut fœdere.
Sed externis liber, intestinis obnoxius:
Æque infelici Marte, siue vincat siue vincatur.
Pacem peperit tandem: sed bello peiorem.
Nam pondere armorum liber, amorum vinculis captus.
Cupidinis Matri mancipium datur.
Tum ex adultero homicida,
Rapta Coniuge, Maritum sustulit.
Multiplici coniugio lætus, non Filijs:
Quorum alter Sororis stupro, alter Nouercæ incestu;
Bis infelicem fecere Patrem.
Tum diriore vltione quam crimine,
Stupratorem incestificus vetante Patre necat; dolente necatur.
Vt nescias flebiliorne Patri contigerit iniuria, an vindicta.
Inornatam Hierosolymam capit, captam ornat.
Vt miserrimæ Vrbi salubrius nihil contigerit, quam vinci.
Sed Sanctuario Vrbi donato,
Templum Sanctuario donare cauetur.
Cruentæ dexteræ munus horrente Numine.
Vt Dauidis victoriæ eidem exosæ fuerint à quo imperatæ.

Tandem septuagenario maior excessit,
Sed clarior si citius.
Nam frigidus; imbellis, attritus;
Quasi ex illo Dauide nihil retinuerit Dauid,
Imperium senex deposuit, quod meruit infans;
Et infante inualidior, decenni Filio sceptrum commisit,
Hoc vno felicissimus esse poterat,
Quod Hominum strenuissimus,
Hominum sapientissimum genuit:
Nisi quod præuisa Filij nequitia morientem mori coegit,
Hem qualem in Purpura felicitatem speres,
Si Principum felicissimus, miserrimus fuit.
Quamquam hæc Regum conditio est,
Felices facere, non esse felices.

S A M V E L

Ex Iosepho.

EPITHETA.

Qui hic conditur,
Vno signari nomine non potest,
Aliud semper nomen meruit.
Mæroris Filius, lætitiæ Parens vocetur.
Nam Nouercæ emulatione Matrem habuit,
Lacrymarum clepsydra moras notantem.
Speratus cum desperandus,
Sterilem habuit Matrem.
Tantæ animæ desperabat Natura æquare corpus,
Conceptu acerbus, virtute maturus,

Ipso

Ipso illatebratus vtero sanctitate lustratur,
Vt diuino spiritu prius respirarit, quam suo,
Fasciis liber, voti adstrictus,
Nazareorum ministerio Templo circumdat:
Officijs cum Deo, certante Matre;
Quæ in Templo impetratum, Templo despondet;
Et liberum Deo reddidit seruum.
Obsequio cæcus, monitis oculatus,
Incipit ventura profari antequam fari.
Vt vni Samuelis nihil inopinum contigerit;
Nec Prophetam mireris ex Prophetide natum.
Feruore candens innocentia candidus,
Circa propitiabilem Arcam excubias ducit.
Vt gemina Cherubin tertium mirarentur.
Templi custos, & Dei Templum,
Diuina consuetudine per somnum fruitur,
Pontificis vocem simulante Deo;
Nec aliam Pontificis vocem credat, aliam Dei.
Pauore vacuus, Numine plenus,
Pontificis Filijs extrema denunciat.
Qui sacrificia libare doctiores, quam litare
Lucem noxis, noctem luxu transigebant,
Asper eloquio, dulcis moribus.
Trepidum Pontificem intrepidè increpat.
Qui nimis indulgente in Filios censura,
Raptores arguens, rapinas participabat,
Prauisu verax, prouisus velox.
Cadente Pontifice, Pontificatum sustinuit.
Sic dignitas Aaronitas defecit, cum digni Aaronitæ defecere,
Vicennis Præfectus, centenario suffectus.
Amissam Arcam Fœderis, renouato fœdere vindicauit;
Docuitque pœnas pœnitentia vitare.
In pace pugnax in pugna pacatus.
Philistinos quiescendo vicit.
Nam Cæli fulmina, populi gladios inuocans,
Captos perdit, perdita capit.

Æqui Iudex, iudicum æquissimus,
Filios sibi substituit.
Sed populo impositos, statim deposuit:
Ne iustitiæ lances auro deprimerent,
Populi Consul, populo consulens,
Saulem Regem creat, inter malos meliorem;
Perunčto vertice, ad medelam,
Regius enim est morbus superbiæ tumor.
Zelo æstuans, lacrymis madens,
Saulis contumacia seruatum Agagum discerpit.
A Saule ad Dauidem gregis regimen transfert.
Nam timendi sunt Reges, qui Deum non timent.
Omnium denique laudum compendium esto,
Quod omnium laudum compendium fuit.
Itaque ne Malis conuiuat, tandem moritur.
Nec obtinet votum.
Nam Pythonissæ incentionibus fretur Saul,
Eadem prauitate mortuum quærit Samuelem,
Qua viuum oderat.
Sic virtutem sequentem fugimus, fugientem sequimur.
Sed euocatus è tumulo Samuel,
Saulem ad tumulum deuocat:
Et vmbra territum ad vmbras rapit.
Sic suis iuuentis obeunt curiosi.
Samuel igitur.
Bis vt viuat, semel moritur.
Semel vt quiescat, bis moritur.
Tu ne quiescenti obstrepas.
Tace Viator, ac perge.

SALOMO

Dauidis Filius.

SCYLLA.

Triforme hoc Monstrum,
Humano capite, fœmineo pectore, ferina Cauda;
Scyllam putas? falleris:
Salomo est;
Sapiens Puer, effœminatus Vir, ferus Senex.
Hoc Puero nemo sapientior.
Vnus mortalium omnia sciuit, nihil didicit.
Venit ad Iuuenem Sapientia, quæ Iuuenes fugit:
Sui secura apud pudicum:
Cui candor pro canicie.
Quod magis mirere, ad dormientem venit:
Musarum ductore somno, qui Musas fugat.
Itaque per occlusas fores, oculos ingressa est;
Vel hoc inditio cælestis,
Nec venit indotata.
Sceptro manum porrexit Salomo, cum cæteri ferulæ.
Vi dubites vter vtri plus contulerit.
Nam per Sapientiam regnauit Puer, per Puerum Sapientia.
Prima imperantis cura fuit Patris sepulcrum:
Tanta Magnificentia, vt Patrem æternauerit tumulando.
Errant nimirum qui ne degeneres arguantur,
Parentis famam extinguunt.
Non extinguitur fama, cùm desiderantur extincti!
Eadem pietate
Mortem patrio testamento legatam Ioabo dedit.

Amauit quotquot vidit;
Voluit quotquot amauit:habuit quotquot voluit:
Stupente Natura,
Quod fœminis omnibus vnus sufficeret, non vni omnes.
Sic effœminatus Salomo Sapientiam amisit.
Veneris perfidia; quæ in alios non mitior, quam in Filium:
Amantes excæcat, vt Amorem.
Hinc Asmodæi quàm Dei legibus obsequentior,
Suorum Idolorum Idola coluit;
Et Venerem veneratur venereus.
Vt non immeritò Venerem vocarint Luciferum;
Cum alter colatur in altero.
Sequuta, vt solet, luxuriem feritas:
Nam nimia liberalitas rapinis alitur.
Ergo. Regni opibus in gynæceo profligatis;
Per grauissima tributa amicos nudat, vt amicas ornet.
Quin per magicas artes aurum scrutatus,
Feralis æruscator, vectigales Dæmonas facit;
Et Plutum quærit apud Plutonem.
Tot inter flagitia pacem amisit pacificus:
Salomo, non iam Salomo.
Bellante Idumæo latronum duce,
Rebellante Ieroboamo tributorum quæstore;
Per Mammonæ ministros, Mammonæ cultor affligitur;
Donec diuino Numine afflatus Achias
Suum pallium, & Salomonis Regnum, diuisit.
Sic obijt insanus Sapiens;
Hebræorum decus & dedecus.
Inops inter opes, sterilis inter coniugia;
Vnico de tot thalamis suscepto Filio.
Nam nihil Veneri nocentius, quam Venus,
Primus è Christi Proauis Stygem coluit;
Et primus intrauit.
Indubio argumento: nam Idola posuit, non sustulit;
Et flenda leguntur, non fletus.
O saga Puellarum forma,

Pari in vtrumque seditione, conspirat populus vt respiret.
Sed ille turbas placuit, hic placando turbauit.
Nam aduram tributis Præfectum,
Mulcendo cœtui delegat, quem mulgendo censui delegerat;
Qui magnetica eadem facundia,
Lapides trahit, qua aurum traxerat,
Vterque fleuit Regni schisma.
Sed ille adumbratum, hic verum.
Nam diuiso cum Religione Principatu,
Roboamo Iudaicus, Ieroboamo Israeliticus cessit.
Nihil enim citius Regna secat, quam secta.
Pari fato externos irritant Reges.
Sed ille procumbit, hic succumbit.
Nam Ægyptius Pharao Sesostris,
Roboamum libertatate, auro Templum, nudauit;
Adeò intestina dissidia, finitimorum sunt lucra.
Pari affectatione Templum ornant, non colunt.
Sed ille aureis, hic æneis donis,
Vt ex dispari ærario nosceret,
Quam citò sæculi metallum degeneret.
Paria igitur vitia, par sequitur pœna.
Cupidinis enim flammis ad Tartari flammas,
Alternis se ignibus cruciant.
Lite dubia, vter insanior
Qui sapuit aliquando, an qui numquam;

A B I A S

Roboami Filius.

E D I C T V M.

Adeste Ciues, Aduenæ, Conuenæque.
Quòd Abias Roboami, & Maacæ Filius,
Paternam impietatem, maternam libidinem retinuit.
Quòd ex malis malos geniturus,
Omnium mulierum, vir, omnium virorum mulierem duxit.
More vt nomine Matri similem:
Quòd vltimus ceris scriptus hæres,
Secluso primogenito, nihilo melior euasit:
Et legum vindex, vixit sine lege;
Quòd verè Religionis suasor non sectator,
Et fari promptior quam facere,
Non percepit quæ præcepit.
Quòd iustiore ferro, quam mente.
De perduelli Ieroboamo Victoriam nauiter potitus,
Ignauiter est vsus;
Et quingentis millibus Israelitarum cælitus necatis,
Idololatras conterere maluit, quam Idola.
Quòd Bethel, & Sichem schismaticas Vrbes
Triumphator ingressus,
Fanctum aurum, non profanorum aras sustulit;
Et prædata captiuarum pudicitia;
Vrbem lustris impleuit, non lustrauit:
Quòd parta libertate
Bis-senis connubijs statim mancipatus;
Gynæceo citiùs, quam Templo receptus,
Manu-

Manubijs Sanctuario debitis thalamos cumulauit:
Denique quod octosupra triginta liberis vndecumque genitis;
Paterna vitia pro patrimonio reliquit:
Hunc Hominem ingratissimum, impurissimum;
Initio Regni; vitæ medio, nequitiæ summo,
Lare & laurea priuandum,
Vita & Vita spoliandum;
Stygio ergastulo mancipandum;
Et Manium manibus quos adorauit adurendum;
SEN. POP. Q. CÆLESTIS
Atris calculis
Censet, Pronunciat, Iubet.

A S A

Abia Filius.

R O G V S.

Proijce odores in hanc flammam, Viator,
Asa Rex Iuda,
Primus Regale funus regali luce radiarum,
Afflatumque pigmentis, cupijt: nec immeritò.
Principum Phœnici tales debebantur exequiæ.
Hic Ataui Filius, non Patris,
Videntem audiens Azariam, Religionem restituit.
Optimus Patriæ Pater,
Matrem Priapeiorum Antistitam Regno abdicauit,
Malorum enim principium sunt mali Principes.
Mascula Venere effœminatos,
Qui subterraneo abstrusi delubro
Brutam libidinem in Brutorum specubus excercebant,
Terra eductos igni tradidit, hac tantum dignos luce.
Nam Conscientia Iudice, mortem merentur,
Qui se tumulant, vt peccent; & penas de compendio petituri,
Latebras quærunt Inferis propiores.
Maiore prodigio Priapum in Cedronem demersit,
Qui subita gliscente flamma à torrente ipso torretur;
Diceres Virgineum Christi pedem libaturas lymphas,
Ob impuræ imaginis attactum, igne lustrari:
Dubito, aquis ne vratur Idolum, an aquas vrat,
Minime nouo miraculo:
Cum Venus flamma sit, aquis nata;
Et inter lacrymas ardeant amantes,

Diro

Diro certè spectaculo,
Terrentur Idololatræ dum torretur Idolum;
Et in flamma naufragium facit.
Vera igitur nominis nota Medicus appellatur,
Quod languentem populum sanauerit.
Magna enim vulgi censura est Regis virtus.
Tantæ virtutis honorarium retulit, victoriam & pacem.
Immò in pace victoriam,
Nam decies centena Æthiopum millia,
Certum sibi funus de colore ominata,
Panicis terroribus diuinitus incussis,
Spernendo potius quam sternendo difflauit.
Voluuntur humi nigra corpora, ceu torres sanguine extincti;
Fugiunt ad Orci flammas fuliginosæ iam animæ,
Ac Furijs similes sibi aduenas stupentibus;
Tartari tenebræ geminantur.
Sub alterum pacis decennium
Asæ Baasa, vt Roboamo Ieroboam fatalis hostis;
Victoriæ materiam intulit veriùs quam bellum.
Quin asportatis hosticæ Ramæ ruderibus,
Gabaam & Masphaм, Regni propugnacula, exaggerauit.
Itaque inuersam triumphi speciem vidisses.
Hostes dirui, mœnia duci captiua.
Nec omni tamen labe caruit: Salomonis genus erat.
Nam omnia Ethnicorum emaculauit cunabula.
Præter excelsa Fana,
Montibus ingenio altioribus nixa.
Vt intelligant Principes
Quanto periculo arces Hæreticis indulgeant,
Cum tela vix euelent quo impietas repit.
Israelem oppugnaturus, diuina humanis auxilia posthabuit;
Assyriorum fœdus toto ærario paciscens,
Ab infidelibus fidem emit.
Prophetam indigno fœderi reluctantem, neruis præpedijt;
Ciues Prophetæ fauentes gladio addixit.
Adeo intutum Reges carpere; vel optimos.

Æqua

Æqua igitur talione,
Trienni podagræ, fellcæ billis filiæ, cruciandus traditur;
Et qui Vatum pedes neruis arctauerat, pedum neruis arctatur,
At de crimine pœnam traxit, de pœna crimen.
Ad nobilem illam pestem, medicis fortiorem,
Medicorum manus implorat, non Dei.
Ipso ridendus nomine, dum Medicus eget medico.
Denique lectum pro equuleo nactus,
Membrifraga torquente podagra, erratorum summam fatetur,
Resumptaque virtute rediuiuus.
Odoratum hunc Rogum sibi viuus composuit:
Vt Empyreum prælibaret in flamma,
Nam Virtus non fragrat nisi flagrat.

IOSAPHAT

Asa Filius,

M I N Æ,

Veh tibi, Viator,
Si quid tibi conscius, censorium hoc Solum calcas.
Inexorabilis Arbiter Iosaphatus, hac in Valle ius dicit,
Cui tanta veritas, vt nihil ignoret:
Tanta seueritas, vt nihil ignoscat.
Integritatis testem do zelum,
Quo à stirpe repulsas effœminatorum reliquias excoxit,
Diuini Iuris Interpres
Legis tabulas in omnium pectora transcripsit è suo.
Meritò lapideas: vt lapidem tegent, qui lapidem violant.
Inspectores vtrique Foro constituit Æaco similes;

Pec

Peccanti attentos, non precanti.
Quibus tam leue aurum, vt recti lances non flectat:
Tam graue ferrum, vt à recto deflectentes proterat.
Ciuium quippe securitas est securis
Damnandi rigorem æquauit plectendi vigor?
Nam conscriptis familiarim bellatoribus?
Regno arces, arcibus præsidiarios,
Præsidiarijs præfectos imposuit.
Vt omni aditu gladijs obstructo
Fugere cum nequeant scelesti, scelera fugiantur.
Nec armis opus:
Si adspectu Galaaditas vicit, Moabitas cantu.
Nam Hæbreis modulantibus, in furorem acti hostes,
Inter se digladiantur,
Paribusque momentis illi canunt, isti cadunt:
Chordarum concordia cordium discordiam protitante:
Risit Mors musica tot Andabatarum paria,
Sono occæcata, ad numeros cadere,
Horruit Mars amusicus, arcuum neruos lyræ neruis eludi:
Et lyram inter arma numerari, vt inter astra,
Heu duræ minæ!
Quid faciet Iudex, si sæuit Cythatedus?
Veniet summa dies, die carens, cum Apparitor Angelus
Omnes antistare iubeat hoc Forum, cui omnia liquent.
Quod vadimonium nec fauor excusabit, nec lacrymæ.
Ne Mors quidem.
Nam rupta tellure, solutis Mundi compagibus,
Mors ipsa iure petitura, quod bona fide possidet,
Absorptos euomet, vt resorbeat.
Aderit Adrasteæ ministra Erynnis:
Carnifex nimirum flamma:
Quæ luce eadem scrutetur impios, & comburat:
Ac nequid inultum lateat, nil inustum relinquet.
Metue, scelestè non cuncta turum Iudicem:
Plus metue cunctantem.
Diu grauida nubes damnosius parit.

IORAM

IORAM

Iosaphati Filius.

SENTENTIÆ.

Recurrit ad Ioramum Ataui impietas.
Nam in aulico freto
Vitia fluunt, vt refluant.
Ante Imperium innocens visus:
Octennio nequiter egit, quo imperauit.
Nam innocentiæ candorem immerita cruentat purpura.
Ad Regnum sublatus Fratres sustulit.
Nam Tyrannus sanguinem sitit quem timet:
Numquam lætus nisi dum canit exequias.
Addidit crudelitati sodalem idololatriam.
Bis de inferis optime meritus:
Quos auget, & adorat.
Quid enim colat nisi mortua, qui viuos odit.
Impietatis magistram audijt Coniugem.
Illam nempè Athaliam, Achabi mortalium scelestissimi.
Nam sæpè impietas est dotalis.
Vxorio exemplo citius raptus quam patrio,
Mascula thura effœminauit.
Nam efficacissima suadendo oracula sunt oscula.
Ad inania pauidus, Heliæ minas non pauet.
Nam periturí Tyranni argumentum est
In securis metus, in metuendis securitas.
Vero igitur euentu, Iudæam prædantur Arabes.
Nam Regum delicta Regnum luit.
Infelix populi conditio,

Quia

Quia premitur à Tyranno, Barbaris tradi;
Et disperire, quia perit.
Inter hæc mala,
Regiæ Coniuges raptæ, Filij trucidati.
Itaque infelix cælebs & orbus,
Coniugum lecto, natorum letho funestatus;
Fleuit, à nemine fletus:
Nam populi nullum, Tyranni lachrimæ,
Sic acerbissimæ morti seruatus,
Animam cum visceribus pone regessit.
Vt intelligas quo loco mentem habeant ignaui.
Rogo demum caruit, non tumulo.
Hoc etiam præpostere:
Quod igne fraudatus quem meruit,
Terram impetrauit quam terruit.
Nam Tyranno maxima pœnarum est,
Post obitum non lucere.

OCHOZIA

Iorami Filius.

IOAS Ochozia Filius.

AMASIA Ioasi Filius.

SAXIFRAGIVM.

Tres hasce Statuas,
Inter Christi Proauos pridem collocatas,
Matthæus fregit dum tacuit.
Execratum Achabum Matris Patrem.
Respicit hæc vindicta;
Cuius Nepotes ad tertium vsque diris vouerat Vates.
Eaque ne Christi Maiores Achabi Minoribus miscerentur,
Nepos, Pronepos, Abnepos,
De Sacro Stemmate exulantes,
Nomine carent, & effigie.
His alia vita, non alia vitia:
Primus prima, medius media, vltimus vltima.
Ætate defecit:
Vt scias, animi esse crimina, non pili.
Omnes imminentem pueritiæ fugerunt gladium:
Primus hostilem, alter maternum, tertius seruilem,
Parcente falce, donec scelera maturescerent.
Omnes laude indigni, digna laude incepere:
Nam vana simulacra,
Primus diu non coluit, vltimus coli vetuit,
Medius colentes occidit.

Omnes ad volutabrum reuersi, Idola restituunt;
Hostilia primus, aulica secundus, paterna tertius;
Omnes monitoribus asperi:
Primus Heliam non arridentem deridet:
Tertius minanti Esaiæ mortem minatur:
Medius Zachariam lapidum cultus exprobrantem
Lapidibus obruit.
Omnes Rempublicam perdunt:
Primus postulatio fœdere:
Alter emptitia pace;
Tertius voluntario duello.
Omnes Templum dedecorant:
Quod primus deserit, secundus spoliat, tertius spoliari patitur;
Omnes coniurato ferro ignauiter sublati:
Primus dum latet, alius dum stertit, tertius dum fugit.
Omnes denique mali:
Non ita vt altero peior alter,
Sed omnes omnium pessimi.
Omnes igitur Matthæi calamo, vt Iudæo gladio, confossi;
Nec inter viuos, nec inter extinctos numerantur,
Nam quos premit obliuio, non natos puta.

O Z I A

Amasiæ Filius.

PARAPHRASIS.

Hoc in tumulo non tumulo, iacuit non iacuit,
Viuum cadauer, Regis agricola.
Qui victor victus, Deum spreuit dum coluit.
Et vulneratus vt conualescerent, moriendo conualuit.
Hunc viuos fugientem, mortui timuerunt.
Restitas ad hunc griphum, Viator? paraphrasin cape.
Hic est Ozia Rex Iuda;
Qui vrbana vitia in suburbio declinauit.
Rediit sub hoc Principe, ac suum exordium Regia dignitas.
Nempè ad Pastoritiam.
Hic triumphali aratro terram domuit.
Vnde mira fœcunditas;
Cum trabeato Agricolæ vectigalior seruiret tellus:
Et regia manu maritatæ gemmarent Carmeli vites.
Audiant Principes qui ex Vrbium cinere aurum cibrant.
Veræ fodinæ sunt sulci:
Bubus, non Hominibus graues.
Ibi vegetæ opes radices agunt.
Has Humanissima humus sinu promit:
Quæ Hominum altrix, & alumna,
Riuis nutrita, frugibus nutrit.
Huic vni fœnerabantur antiqui Reges:
Quibus pro loculis erant scrobes.
Nunc terram dedignantur terræ filij:
Nec colere modo, sed calcare.

Nam

Nam purpura interposita à se Matrem secernunt;
Eamdem perosi pro qua dimicant.
Hinc Principum lubricæ opes, quia siue radice.
Plutus à Cerere gignitur, & Iasone.
Segete, & vellere;
Vtroque, succrescente sumentibus.
Rubiginem vomeri non indulsit: sed neque gladio.
Vtraque Martis materia, ferrum;
Vtroque modo terram subegit.
Philistinos, Arabas, Ammonitas,
Tam facilè sub iugum misit, quam iuuencos.
Gethum, Iabriam, & Azothum, hostiles Vrbes,
Eodem vomere quo glebas, exarauit.
Pari lusu vulpeculis tragulas, & balistas hostibus, tetendit.
Eadem arte segetum messor, & capitum,
Cereris falcem Morti commodauit.
Ita ex aruis ad arma, ex armis ad arua diuertens,
Oleas messuit, quas ipse conseuerat.
Sed vtinam ne extra suas oleas.
Nimirum vanida victoriarum distentus aura
(Qui felicium est morbus)
Sacerdotali sibi iure arrogato,
Sacro thure profanus adolet.
Oh, quid agis mittrare villice?
Te aratrum decet, non ara.
Huic fumo successit flamma; ambitioni iracundia;
Vno scelere bis iniurius,
Cælum thure, thuri bulo Mystas exterret.
Non dilata verò vindicta,
Subita lepræ illuuies Regiam frontem populatur;
Et infulæ locum fœdat.
Decebat talem Pontificem talis lamina,
Vt frontonis supercilium deprimeret.
Diditur etiam Tellus ingenti fremitu trepidasse!
Exitura de centro, nisi ille de Templo.
O fluxa, Reges, gaudia.

Cum ipsum supra quod statis, instabile sit.
Atqui cum sua Tellure tremens Ozias,
Exemplo resilit ex Templo:
Ex Regno exhauroratus;
E viuis migrans non è vita;
Marcido in corpore sepultus, & insepultus;
Soliuagos intra penates lugendo consenuit.
Diu expirauit viuum cadauer;
Sero moritur, iam mortuo similis;
Et auito sepulcro interdictus,
Agro tumulatur, quem coluit.
Adeo superborum contactum vel Mortui pauent.
Habes griphi sententiam,
Viator abi.

IOATHAN

Oziæ Filius.

LEGATIO.

Adesto Fama:
Ad Principes te delego;
Vnico exemplo magna consilia transacturam.
Ioathani Regis virtutes Regibus refer.
Vt emerito Patri succedens puer,
Fesso Athlanti Alcides integer,
Ægro Parentis capiti supposuit suum.
Felix Genitor, qui vita peracta viuens,
Successoris virtutes non sperauit, sed spectauit.
Felix puer. qui paternæ frontis adspectu, frontem remisit,

Et.

Et humilitatis magistrum habuit tumorem.
Et quis credat? vnum caput alterius morbo sanatum.
Adde vt Isaiæ, Zachariæ, Oseæ, Amosi,
Nobilibus spectris admonitus,
Rectum iter institerit.
Nam Veritas priuatæ fortunæ bonum,
Ad Principes non illabitur, nisi è Cælo:
Non immeritò Iouis Filia.
Prædica, vt Numine vsus propitio,
Syriæ & Israelis coniuratos Reges cohibuit:
Ammonitas semper cæduos feliciter cecidit;
Numquam non lædens, numquam læsus.
O militiam innocentem,
Vbi ad meliores partes applicante victoria,
Nemini nocebant arma, nisi nocenti,
Et rectior rectiùs collimabat.
Post militare, ciuile studium exaggera.
Vt sanctæ Vrbis intuta munijt, diruta erexit:
Nec molles fundauit Moles, sed sibi similes.
Vt Dominus ex Domo, Domus ex Domino agnosceretur.
Turrim Ophel euexit supra nubes;
Regiæ mentis Idæam semper serenæ.
Portam Templi speciosam,
Æris & auri ornatu, nomine dignam fecit.
Speciosamne magis, an spatiosam?
Sanè totam Petri charitatem triumphali fornice excepit;
Quam recto vestigio claudus sequutus;
Ne torto pede speciosum limen deformaret.
Narra vt hoc Principe,
Vomuit vetustas multo solidiora quæ exederat.
Vt collapsa nemo dixerit ædificia,
Sed sponte inclinata, vt altius gliscerent.
Celebra denique magnificentiam,
Qua vrbes Ciuibus, agrestibus mapalia condidit.
Illas præsidio, hæc subsidio.
Nam mutuis gladij, & ligonis officijs,

Tuetur qui alitur, alitor qui tuetur;
Et arces pereunt post casas,
Post hæc elogia altum ingemisce,
Quòd hostibus ferox, suis blandior,
Obiurgandæ superstitione linguam non habuit.
Itaque gloriosiùs
Delubra solo, quàm ædificia Cælo, æquasset.
Vt mirum non sit,
Adulari populos Regibus, cùm Reges populis adulentur;
Adde igitur Principibus animos;
Vt à Diuinis exorsi, degeneres increpent;
Ioathani eiurato exemplo;
Qui fortia faciliùs fecit, quàm dixit.

A C H A Z

Ioathani Filius.

HISTORIA.

Amicitias beneficijs parari qui putat,
Historiam hanc legat.
Achas ad Iudæ solium diuinitus erectus,
Omnes lapidem mouit quo Deum perderet.
Nam inter saxeos Dæmonas diuiso cultu,
Nullum vt faceret Deum, multiplicem fecit.
Parum fuit Deum obruisse lapidibus.
Eundem importuno Oestro vellicaturus,
Muscam Deum fecit.
Planè suos inter Deos numerandus:
Pusillus, Excors, niger molestus.

Mi-

Mirare Diuini pectoris patientiam,
Quæ iniuriam perosa non iniurium, hostem prole auget;
Et quod opimum Dei munus, optima prole.
Hic ex beneficio maleficus,
Acceptum Filium Idolis comburit.
Timuit Orbis eumdem Rogum:
Tremuit populus Thyestæam illam coquinam:
Inuenta est flamma, quæ astantes frigidos faceret.
Nefandi sacrificij locus Gehenna,
Quæ Tartaro nomen dedit, vt exemplum.
Quippe infernus ignis
Nondum nomen inuenerat satis horrendum.
Achas Plutone peior, ignem dedit inferno peiorem.
Parati affuere Dei vindices,
Rasis & Phaceus, Syriæ & Israelis Dynastæ.
Maluit tamen Deus contumacem contumaciter demereri.
Itaque Isaiam Achaso delegat.
Qui pro victoria spondeat,
Prodigium quodcumque daturus pro vade.
Et quo prodigia firmentur,
Dei Filium pignori pollicetur.
O Numinis patientia toties irritata, non irata!
Achas prodigia respuit:
Et Numen inter Nepotes dedignatur.
Puto Deum ipsum Gehennæ immolaturus, si nasci festinaret.
Spretis igitur Cæli copijs,
Assiriorum Regem mauult auxiliarium.
Sic mendax nemini credit, nisi mendaci.
Ac ne pretio careat tutela,
Totum ærarium, sanctum, profanum, Assirijs profundit;
Vitamque pretio taxat.
Itaque quicquid rapere hostes poterant, donat:
Sesque spoliat, ne spolietur.
Quin sublatis exuuijs Templum claudit;
Quasi incluso ac spoliato Deo, victor.
Risit insaniam Deus:

Et perfidum reliquit fœderitatis plectendum.
Nam perditi, ipsi se perdunt.
Affuit ergo accitus Assyrius Thelegat Pharnasarus
Qui attritis Achasi hostibus, ipsum attriuit.
Sic nocent auxilia malo maiora,
Et bellorum nimbi detonant in authorem.
Putas Achasum resipuisse? desipuit.
Ab sua Musca perpunctus Damascenorum Idolo se deuouet:
Itaque contra Syros, Assyrios implorat;
Contra Assyrios, Sirorum Deum,
Qui ne suos quidem seruauerat.
Hic Diuina patientia desperauit:
Et seruari nolentem semel perdidit,
Malè moritur inter vtramque vitæ metam:
Et extra tumulum tumulatus
(Quis enim iusta faciat iniusto?)
Gehennæ assignatur, cui nomen fecerat.
Sic ei fiat qui beneficium in vitium torquet.

E Z E C H I A

Achasi Filius.

I N D E X.

Rerum ab hoc Principe gestarum indicem cape.
Sub Romanæ Vrbis natales nascitur,
Achasi Filius Ezechia.
Sed ille ex optimo Patre pessimus,
Hic ex pessimo optimus, iterum pessimum geniturus.
Sic reflexata fortuna bona malis interpolat.

Sancti-

Sanctissimæ Parentis mores libauit, non Patris.
Quæ felicior Mater quam vxor;
Pro votis Filium accepit, non Maritum.
Quintum supra vicesimum annum natus,
Florem sceptro imposuit, quem cæteri perdunt.
Primo Imperij anno Templum aperuit,
Quod nihil Sanctum vidit, nisi Regem.
Mosis etiam serpentem deiecit, olim salubrem, iam virulentum
Postquam superstitiosis aris concaluit.
Anno, & Animo eodem,
Sculptilia in Cedronem sparsit; musicos modos restituit.
Vtrumque nexum: quid enim Cedron nisi mœror?
Sic populi lacrymas Idola sorbent;
E flente flumine; ciues canunt,
Tot Pharaonibus demersis, quot Idolis.
Merguntur incendiarij illi Dæmones:
Inferno ardore exantiperistbasi geminato.
Et adorata illa saxa, adorantium scopuli,
Post animorum naufragium ipsa naufragantur.
Postero anno, diuisa Iudæ studia pro Concione composuit.
Amphioni comparandus Orator:
Nam Vrbem ille parauit; hic reparauit canendo.
Instante Paschate,
Ad Solymorum celebritatem schismaticas alliciens Tribus,
Iudæ Israelem coniunxit.
Ita Paschalis Agnus, agnos fecit conuiuas:
Vt fractis Idolis integrata concordia.
Post hæc, Salomonis de plantarum vsu commentarios combussit.
Iam enim ex horto non è Cælo salus quærebatur:
Et herbarum non oculorum expresso succo;
Membra curabantur non animi:
In illa igitur flamma ars mortua; spes reuixit.
Vtinam Coi Senis farcimina ad Ezechiæ manus venissent;
Sine carnificina homines conualescerent.
Auctis iam annis,
Aucta cum Sacerdotum pietate, laicorum liberalitate;
Con-

Condendis largitionibus Templi horrea laxauit.
Quis neget frugi esse virtutem?
Cum sacra opera sacras opes adaugeant.
Anno Imperij bis septimo, qui semper Clymactericus,
Ezechiæ virtus tentata.
Nam Assyrius Sennacherib Iudæam euertens, & euerrens,
Citius rapuit arces quam vidit.
Quæris quanta aciæ?
Terra contecta, montes depressi, flumina epota.
Sed armatorum tot millibus,
Trecenta & triginta talenta obstitere.
Toti Ægyptiorum armamentario,
Totum Templi ærarium obiecit Ezechia.
Nam sacræ diuitiæ eò seruantur, vt seruent.
Fecerat hoc etiam Pater, sed impare studio:
Ille Templum timebat, hic pro Templo.
Extremo eodem anno,
Assyria fide recrudescentibus Barbaris,
Infanda effutiente Sennacheribbo ad pias preces confugit,
Felix certamen: lingua pugnacem, lingua vicit.
Minus dixi, dormiendo vicit.
Nam per tenebras cæcutiente Angeli gladio,
Assyriorum millia centum octoginta, somnus consignauit Sorori.
Diriguit Sennacherib nocturnæ cladis spectaculo:
In patria, à Filio, ante Idola cæsus,
Qui patriam liquerat, pro Filio, contra Deum.
Anno victoriam sublabente, dirùm ægrotat,
Tumente vlcere quò animus detumesceret.
Lethum denuunciante Isaia, luget, submittitur, conualescit.
O dulces lacrymæ, vitæ auspices, vel inceptæ, vel receptæ:
Primum nascentium omen, vltimum pereuntium suffragium.
Anni igitur quindecim ad vitæ stamen assuti:
Illustri teste, Sole;
Qui supra lineas decem retroacta styli vmbra
Viam & vitam redorditur.
Hem quid solidum in humanis,

Si ætas horarium eſt, annus linea, vmbra vita.
Lethalis vmbra, quæ lineas enecat, quotquot attingit;
Pariterque dum proficit, deficit.
Poſt menſes duos,
Babylonum Legatis diuitias, & delicias oſtentat
Neſcias quàm rapaci populo illecebras.
Sed ò rigidam diſciplinam circa Principes.
Pro quantulo crimine, quantum diſcrimen?
Funeſtior interuenit Legatus Iſaias.
Qui in oſtentatiunculæ pęnam,
Iacturam opibus, capturam Liberis ominatur.
O lethales diuitiæ, quas nec cælare tutum, nec proferre!
Sed ò vitales lacrymæ, vel cælatæ, vel prolatæ!
Ad præſentiſſimum hunc panchreſtum redit Ezechia,
Suis in oculis ſalubrem hunc ſuccum quærit,
Quo Numen emollitum, ira reſtincta.
O efficaces iterum lacrymæ!
Tacitæ oculorum voces, & liquidi voces oculi;
Nec fœcundus humor tantum, ſed facundus,
Qui animum erigit dum cadit, & cadit ſine iactura
Nam ſolam hanc mercem prodigere licet.
Exinde piſcinas, fontes, aquæductus,
Puto ſuarum imi amenta lacrymarum, aperuit.
Per quas denique animus enauit ad palmam,
Anno à ſuſcepto Imperio viceſimonono.
Dauidi non conferendus, ſed præferendus;
Nam maiora fęcit, minora deliquit.

MANA.

MANASSES

Ezechiæ Filius.

EXOMOLOGESIS.

O Rerum Opifex, Reorum Opifer, Deus?
Aduerte tandem æquas aures,
Clemens attrito, felix catenato, Rex Exregi;
Infanda mea facta ad rationem reuoco.
Tu solus audi quæ solus spectas:
Aut spectare desine, quæ piger audire.
Ille ego Manasses, Orbis Eoi Vesper;
Vt lucem scelerem in lucem veni.
Conceptus, lethale nefas concepi,
Et hærente ad huc cortice, odisse re cepi antequam nosse;
Iam de latebra proserpens Vipera, hospitalem vterum torsi.
Felici hoc exordio mihi plaudens,
Quod nondum natus potui Matri nocere.
Alumnæ grauis sarcina, papillas morsu tentaui;
Sanguinis auidior, quam lactis.
Circumcisus, impressum generis signum
Pro libidinis tessera suscipiens,
Dixi; hunc sanguinem Veneri propino.
Infandus Infans, paruus sed prauus,
Execrationes infrendens inter vagitus.
Candidum nihil habui præter sindonem;
Hanc ipsam cruentaturus.
Deerat iam nocendi auido, nocendi facultas.
Hanc è voto festinauit fortuna,
Cum duodenni gladium commisit.

Ita,

Ita, nimis impotens, quia nimis potens,
Proceres terrui Puer, quò leuior, eò grauior populo,
Qui citum diadematis fulgorem, ceu fulgor expauit.
Hinc diuini, humani Iuris immemor,
(Quid enim Manasses, nisi obliuiosus?)
Vnam mihi legem statui, legem nullam seruare.
Durus, Difficilis,
Rogari, inuidiam; non rogari, contumeliam duxi.
Iniustus, inhumanus,
Alijs omnia licere volui, alijs nihil.
Impius, periurus,
Studio, & ambitu paterna exempla non institi;
Puduit Regem bene agere de exemplo.
Anteire malos malui, quam bonos sequi.
Hoc vno Patris speculum,
Quod eius imaginem reddidi ex contrario.
Proinde, ex tuo Templo.
Quæ ille intulit, sustuli; quæ sustulit, intuli.
Atque vt à te maximè seiungerer,
Duo seiunctissima coniunxi, atheismum, & superstitionem.
Excelsa diruerat Pater; refeci:
Vt altiore de prærupto contereretur, Religio.
Priapi aras sustulerat. restitui:
Lasciuè simul, & sacrilegè;
Vt dignitatem libidini addere, adimerem tibi.
Has inter sordes volutus, sauciari potui, non satiari.
Planetarum sectator, quia errantium,
Eorum simulacris Templi atria stipans,
Inueni quo tua tibi Sidera fierent odiosa.
Auspicijs, & aruspicijs attentior quam tibi,
Auium pennas, & pecudum fibras
Veraciores duxi, quam tuas tabulas.
Hoc minimè fallus,
Quòd Brutis stolidiorem me censui, dum Bruta consului.
Striges, Ariolos, Magos, Pythones colui.
Te vt Orbe depellerem, Dæmonas euocaui.

Itaque,

Itaque, quo irreligiosior essem,
Religionem mutaui, non sustuli.
Astra, Lapidem, Bruta, Furias,
Quid libet esse Deum passus, dùm tu non esses.
Senior factus non sanior,
Ab impietate ad crudelitatem prorui.
Nam calcanda erat post Diuinitatem humanitas.
Credulitate crudelitati suffragante;
Hostes opinatus omnes dissimiles:
Ferus vt timerer, & quia timebar,
Hostium numerum auxi tollendo.
Prophetarum voces cum spiritu interclusi.
Isaiam Socerum serra dissecui.
Denique adamantinam cordis duritiam flammis expostulaturus,
In valle Gehennæ Filios combussi.
Lætus, quod nec Auo molliorem me inuenit illa flamma.
Tot ergo scelerum cumulis impuli patientiam tuam,
Vt perditus videreris, nisi me perderes.
Vicisti proinde, ne vincerem:
Immisso Babilonico, vt Tyrannum Tyrannus plecteret.
Qui tam citò vinctum, quam victum,
Me, meos, mea, ad fœdum hoc ergastulum abduxit.
Ah satis pœnarum habes, victor,
Dum inter opima catenarum numeras Regem.
Non tu innocentibus pœnitentiam delegas,
Quæ reatum necat non reum;
Et in solutum imputat crimina, cum numerantur.
Meum ius vrgeo, ad hanc prouoco:
Suffragante ipsa scelerum multitudine.
Possibile non erat tanta committi, nisi ab insano.
Exere splendido miraculo vim tuam
O bene, & parcendo exercite!
En vt ventosa victoria tumens Hostis,
Vernaculorum te tuorum desertorum ridet, & viuit.
Ex vsu non est scelera mulctare sceleribus:
Et externos recreare tuorum pœnis.

Redde

Redde heû conspectum mihi beatæ Vrbis;
Vbi Reges peccare solent, & pœnitere.
Vlulabo vbi deliqui.
Sanguinis riuos lacrimarum riuis exstergam:
Exulabit Idolorum populus, vrbe donatus:
Et exemplo corruptos, exemplo corrigam.
Hæc orauit Manasses, & Regno redditus votum expleuit;
Atque vt diutiùs dolèret, nemo diutiùs regnauit.

A M O N

Manasses Filius.

SYMBOLVS.

O Spes fallaces.
Intempestiuè concussi isti flores;
Intempestiuè sepulti symbola sunt;
Amonem florentis æui Principem,
Infrugis hìc Hortulus condit.
Qui de paterno exemplo,
Inter vitia & virtutes ætatem diuisurus,
Pœnitèndi fiducia, pœnitenda commisit.
Templo Idola, latibulis stupra, Vrbi funera;
Velut fœnori intermissa restituens,
Vt probè senesceret, improbè adoleuit.
Sed heu; claudicante spe velocior Mors.
Coniurato aulicorum ferro,
Vota cum vita succidit.
Itaque spe florens, non virtute;
Inter flores iacet, sed frugiperdas.
O Spes fallaces.

IOSIA

Amonis Filius.

EPINICIVM.

Io Triumphe.
Idolorum Euersor curuli feretro effertur,
Hic est ille Iosia,
Quem supra trecentos annos Natura parturijt:
Iam tum enim fatidica voce præmonstratus,
Idolis operantem Ieroboamum solo nomine tremefecit.
Nondum natus, iam notus:
Vel natus ante Parentes.
Io Triumphe geminate Ciues.
Hic ille censorius infans.
Qui supercilio contracta morum licentia.
Rempublicam octenni sibi commissam octennio composuit.
Itaque Dauidem sequutus antecessit:
Nam Dauid bonos inuenit, hic fecit.
Adeo parui interest paruum corpus.
Quid ad illlum delegatur Ieremiam, ad puerum puer.
Senescentis Reipublicæ argumento, cum virtus repuerascit:
Io Triumphe iterate Ciues.
Hic ille diuinus ædilis.
Quo Templi diruta resarciente.
Amissum legis volumen inter ruinas inuentum.
Tanti duxerant impij Templum diruere:
Mortuam rati legem, si liber humaretur?
Vel libera scelera, si lex lateret.
Itaque post Iosiam exhumata lex lucem vidit;

Et in

Et in eodem scrobe virtus reuixit.
Immò in Iosia tota reuixit.
Nam vitia cæteri vel induxerunt, vel indulserunt.
Solus hic mortalium nec commisit scelera, nec permisit.
Io Pean.
Hic ille zelator adolescens.
Qui monente Prophetide,
Toties rediuiua simulacra in cinerem soluit;
Et plebeijs tumulis inspersit:
Vt à mortuis discerent tandem mori.
Sensere Manes puluerem illum grauem;
Plusque Dæmonas combussit ille cinis, quam suæ flammæ.
Io Pean geminate Ciues.
Hic ille intrepidus adolescens.
Qui nefanda Fanorum nemora incendens,
Nocentes vmbra, & hospites Lupas abegit.
Eodemque incendio Solis quadrigas fulminauit;
Nouum astroprophectum ridente populo.
Dum Pheathontis Pater, Dei sedes affectans;
Phaethontis supplicium tulit,
Et ex fabula Historiam fecit.
Io Pean iterate Ciues.
Hic ille assertor iuuenis;
Qui Iuda Israele flammis expiato,
Vanos Antistites suismet aris imposuit;
Supposita Idolorum strue:
Vt quale Numen colerent, ipsi sentirent.
Mutatis igitur officijs.
Adoletur qui adolebat, & ab Idolis vruntur Vates;
Qua victima nulla melior, quia nulla peior.
Io Victor dicite Cœtus.
Hic Principum Protomartyr.
Nouissimo incumbente Reipublicæ Fato,
Irati Numinis telum vt frangeret, in se reflexit;
Dum impluentibus Ægyptiorum telis deuotum pectus opposuit.
Sic ante Pharij Nechaonis os in quadriga confossus,

 Spiritum

Spiritus Tartaro formidabilem in Tyrannum efflauit.
Nescio an cocumbendo vicerit, an vincendo occubuerit.
Occumbit certè, non procumbit, qui sedens moritur.
Ita suo sanguine trabeatus,
Eodem curru Mortem in triumphum traxit;
Et feretro pro Feretrio spolia sua deferens,
Ad Mausoleum, veluti ad Capitolium, processit;
Primusque post obitum triumphauit.
Io Victor, Io Paan, Io Triumphe.

ELIACIM, & IOACHAS

Iosiæ Filij.

REVOLVTIO.

Extrema Regni tranquillitas extremam cladem minatur.
Die inclinante grandior florescit Iris.
Creuit ad summum Hebræa felicitas Iosiæ nixa;
Quo subducto vniuersa corruit: inuidente Asiæ Africa,
Quæ purpureo Mari diuisę, Iudææ ruinis coiuere.
Spectabat ad Eliacimum Regia dignitas.
Hanc Ioachas rapuit natu minor.
Ah puer infelix! rapinam timebis.
Cur inauspicatum ad Imperium inuolas,
Vnde mitior te natura seposuit, nascendi mora?
Torpedo Iudaicum sceptrum est: tangentes manus nodabit.
Itaque ex secundo primus ex primo postremus,
Regnum peruertit, quia præuertit.
Hunc Pharao, à Fratre accitus, catenatum rapuit.
Ridente Ægypto mancipia redire ex Regibus;

A Qui ex mancipijs abierant Reges.
Ita post sedecim Soles quæsita sceptra.
Post tertiam Lunam amisit.
Breue Regi spatio, Tyranno longum, Ciuibus nimium.
Expleuit igitur iras Eliacim.
Sceptro potitus iam cariore, quia rapto.
Redit ad illum infula, sed & infulæ fatum.
Alijs per Pharaonem imperat, illi imperat Pharao.
Cui Tributi taxatur: hoc vno pretiosus.
Atque vt libertum se noscat, non liberum,
Alio donatus nomine, Ioachim vocatur, non Eliacim.
Quid illi relinquent qui nomen eripiunt?
Regnum ita hue sub Rege impetrat;
Cum idem sit impetrare quod amittere.
Egit tamen Ægypto pro maleficijs grates,
Dum deformem Idolorum coloniam ex Ægypto traducens,
Polluit quæ Pater sanxerat.
Vriam ferro, Ieremiæ librum rogo destinat:
Ferro destinandus, non rogo.
Immò vt dites ad Ditem trahat;
Gemma & anulis Dæmones includit: bis Idola.
Nam gemmæ Dæmonum Filiæ, concepto Dæmone Matres fiunt.
Heu caro venales opes! quandiu gemmet has gemmas?
His anulis catena nectitur.
Hunc Nabucodonosor infido infidus.
Deceptum vinculis implicuit.
Implicitum ferarum faucibus obiecit.
Aliquis ergo prætereuntium dixerit,
Hic moritur Tyrannus præmortuo nomine:
Qui viuus iacuit in tumulo: mortuus vixit extra tumulum.
Hunc Matthæus à Christi Genealogia secuit,
Ne feram pro nomine inserere.

SEDECIA

Eliacimi Frater.

SORTITIO.

Excidit infelix par Fratrum;
Quorum alterum feræ, alterum furor absumpsit;
Te vero Sedecia, tertia Sors manet,
Vtraque peior;
Mouente Regalem vrnam Fortuna;
Iechonia Eliacimi filio Babilonem abducto,
Nepotis sceptrum à victore impetrabis.
Æquè in Nepotem durus, in Hostem mollis;
Vt illum spolies, huic seruies.
Mutato etiam nomine, ex Mathania Sedecias;
Iusti nihil habebis præter nomen.
Toties direptam Vrbem diripies:
De pauperum penu Idola recreabis hostilia;
Prescias Vatum fauces obstringes,
Quasi fatum tuum in Vatum pectore conclusurus.
Sed diuino consilio consilium adimitur;
Deo simul & Chaldæo fædifragus,
Tributi iugum dum excutis, sub iugum cades.
Nabucodonosore nouissima expeditione grassante,
Hierusalem, per te non Hierusalem,
Clauditur, inceditur, solo æquabitur.
Tu tot inter mortes mortem non reperies.
Miserius enim est misero animam trahere, quàm tradere.
Reductis brachijs Babilonem traheris catenarius Canis.
Manu & oculis captus; oculis & Liberis orbus.

Planè

Planè inter pudenda impudens.
Cum oculos amiseris, pudoris sedes.
Itaque cum Babilonium tibi carcerem Ezechiel minetur;
Tu Babylonem te visurum neget;
Vterque diuinabitis.
Cæcus Vrbem in Vrbe non videbis.
Verus Sedecias, Iustitiæ simulacrum, quia cæcum.
Peribis tandem veteranum mancipium:
Et aceruo ignobili additus,
In tanto Patriæ rogo, rogo carebis.
Nam sceleribus clarus, rogi luce non eges.

SVSANNA

Helciæ Filia.

ADMONITIO.

Adeste Nuptæ, Innuptæque.
Quarum Virtus pulchritudine, non pulchritudo in Virtute.
Docebo quam speciosum damnum sit species.
Susanna fui, ex Regia domo in Regiam domum ducta.
Qua forma fuerim, ex nomine habes.
Quid enim Susanna, nisi Rosa?
Florum nempe Regina, & Reginarum flos.
At nimium felix eram si forma defuisset.
Quam perdere dum metuo, penè me perdidit.
Babylone captiua.
Colebam hoc qualecunque corporis decus:
Vnum captiuitatis solamen vni Coniugi.
Itaque nudam me nemini ostendi, nisi thalamo, & fonti.

Occlusis pomarij foribus; nec solem arbitrum passa.
Quem, meridiæ curiosiorem, nemus arcebat.
Addebam membris lympharum nitorem;
Liberatoque capillamento,
Aureas vndas comarum, argenteis fontis vndis mergebam;
Vt fontem in fonte diceres.
Neque speculo opus, in speculo natabam;
Tergente simul, & imaginem reddente riuo,
Qui blando susurro membris adulatus?
Non tam lauabat, quam laudabat.
Innepta, quæ fugax domum fugacioribus morabar vndis;
Nec lubrica ex imagine formæ inconstantiam noui.
Proh sanctè pudor, quid vsque securum?
Falsum est à fucis tutam esse Rosam.
Latebant inter virgulta amasij duo.
Angues in herba.
Hi Popularium Seniores erant, & Iudices:
Quos vel inter algentes aquas, vrebam:
Ignora puellarum faciem esse facem.
Erumpunt ex insidijs amantes hostes.
Horresco vulnificos vultus:
Aquis membra submergo;
Sed perspicui latices me produnt, vt vitrum Rosam
Sinum crinibus obduco, sed crines euentilant auræ.
Quæ spirando, in me conspirant.
Dubitas omnia conspirasse in flagitium? riuales fœderantur.
Frustrati præcibus, terrores addunt:
Et maximum innocenti malum minantur, calumniam.
Ego inter vitæ aut virtutis discrimen,
Quid agimus (in quam) Susanna?
Corpus eluis, & animam polluis? Vale potius Vitæ.
Hæc mecum exigens, clamo.
Altius illi clamant; & crimen regerunt:
Impermissam Venerem cum pubere adultero.
Ego causa melior, patrocinio peior,
Inter Parentum lacrymas, & vulgi conuicia;

Semi-

Seminula, & ſemianimis, ad ſupplicium trahor.
Iam ſaxa parabantur, adulteris debita,
Vt eadem legis, & mulctæ materia ſit.
Et aliquis elato iam lapide, lapidi ſimilis hæſit.
Nam pudor extremus decorem augebat.
O pudicitia, vt ſeruantem ſeruas!
Quis credet: Concionem moratur duodennis puer:
Qui vtrumque ſeorſum teſtem de criminis loco ſcitatus,
Vtrumque diſcrepantem inuenit.
Et mendacio mendacium detectum.
Dulcius nihil radiat quam Veritas, vt nubem fregit.
Mutantur populi voces.
Siccine (inquiunt) captiuus furit, captiuos ferit Cupido?
Poſt Patriæ incendia,
Sceleſtiores flammas Babylonem attuliſtis?
Hypocritæ, periuri, ardentes niues.
Quid de nobis æſtiment hoſtes,
Si Optimates peccant, Iudices peierant, Senes laſciuiunt?
Quid multa: Mutatur rerum ſcena.
Deſultant vincula à me ad Senes.
Ego ad thalamum ducor, illi ad flammas!
Vt bene ardeant, qui male arſerant.
Sic puer fœminæ, Suſannæ Daniel,
Innocens innocenti, ſubſidio fuit.
Diſcite meo periculo, Puellæ
Eſſe formidoloſæ, vt formoſæ.

IECHONIA

Eliacimi Filius.

THRENI.

Nondum Hierosolyma deferbuerat Cinis;
Cum busto insidens Ieremia,
Lamentabili hoc fremitu Patriam conclamauit.
O Solymæ, ò adyta, ò læti colles Sionis.
Hæccine illa beata Vrbium Mater,
Quam Æuo coæuam spoponderat Deus?
Quid ergo diuturnum, si æterna pereunt;
O Regiæ opes chasmatum similes,
Quæ vanescunt dum lucent.
Cecidit, cecidit superba Regia pinnis coronata;
Nihil iam nisi funus, & fumus.
O fumum semper Aulæ molestum:
Quò rediit excelsa Templi moles,
Angelorum colonia, Cæli suburbium:
Euertitur mortali manu diuinus ille labor
Et nemini polluto impurè penetrabiles penetrales,
Homicidæ persultant flammæ:
Eodemque elemento profanatur sanctuarium, quo lustrabatur.
Vbi vasa? vbi sacra? vbi fontes?
Ignaui fontes, & naturæ obliti,
Ignem non extinguunt, quem culpa succendit.
Vbi mensa? vbi ara?
Vbi lampas, æterni Solis æmula:
Iam nihil est nisi lampas vna, totum Templum,
Quas litatura inibis preces infelix turba.

Altio-

Altioris votis incendia sunt.
Cui supplices feretis palmas lynteati Senes;
Abiere Angeli Templi Indigetes.
Ipsa Sion in flammas abijt.
Postremò, cremato domo abijt Deus.
O auida ignis potentia!
Quam nobis Patriam linquet, qui exulem facit Deum:
Quo congestæ opes? quo exoticæ merces, ò Ciues.
Quo armillæ? quo vestri mundi, ò Puellæ.
Præda sunt inter incendiarium, & incendium diuisa;
Incumbit spolijs prædator ignis:
Qui auarus iuxta & prodigus,
Quicquid rapit, momento decoquit.
Et alumnus nequam, alentem perdit materiam.
Quin cum suis flammis de præda rixatur miles?
Plerumque raptus dum rapit.
Heu; parum est gazas diripuisse.
Vnda flagrantibus, spiritus viuis, terra extinctis eripitur;
Solem ipsum eripiunt vndante fumo:
Et auram patriam repetunt per singultus.
Ah dolor! quæritur Vrbs à Ciuibus, ab Vrbe Ciues.
Pereunt nitentes illi Principum cœtus,
Gemmantes pueri, cana maturitas,
Flos Sionis, virgunculæ.
Hic hostili ferro succubuit: ille incubuit suo:
Hic Patriæ fatum sequutus, flammis exarsit.
Condi non poterant tanta cadauera nisi Vrbe inuersa.
Sed heu superstitum peior conditio
Quos instans victor præagit.
Gaudete sub Patriæ cineribus sepulti Ciues,
Non obscuræ vmbræ in tanta pyra.
Lugendi sunt qui vos lugent.
Rapitur extorris ordo, fuligine ac fauilla sordidus:
Quas indigenas opes legisse tantum licuit,
Vt Vrbis fatum in fronte circumferant.
En vt inter Patriam, & exilium restitant.

In-

Incerti vtrum malint.
Itaque in Illo incendio Patriæ amor perijt.
Trahuntur hostiles per vrbes indigna pompa:
Exercitus olim nunc turba.
Trahuntur captiuæ Matres, & alumnos trahunt,
Vinculis antequam fascijs obuolutos.
Pari ludibrio corona, & cydaris inter fercula eunt.
Pari sequuntur opprobrio Sedecias, & Saraias,
Rex & Pontifex:
Hic ex lacrymis, ille ex vulnere cæcus.
Qui olim discordes, sola catena conueniunt.
Nunc se Babylon in Cœlum tollit sine sua mole.
Sparguntur hàc illàc Palæstina seruitia,
Pudore confecta vel pedore.
Quondam etiam iuxta Babylonicum Euphratem considunt,
Vt suam imaginem pauitantes, se ipsi crucient.
Hic mœstas inter mortes canere iussi,
Barbaros eiulatus sacris numeris confundunt.
Hoc etiam Babylonem decebat idioma.
Ah puer infelix Iechonia!
Ibis tot inter spectra destinatam in caueam:
Malus Populi custos, custodia dignus.
Hunc ignem fumus incendit tuus.
Flagrabunt alij flamma, tu infamia:
Octo ferè lustris compedes atteres,
Matrem, Coniuges, Filium,
Tristem ærumnarum comitatum,
Inter infima Tyranni ministeria numeraturus.
Ah fœda conditio!
Plus Domini te pudebit, quam seruitutis.
Ille, ille victor tuus Nacobodonosor,
Noua & stolida metamorphosi iumentis aggregatus,
Nouum brutum, bruta terrebit.
Vt intelligas quam dispari Domino seruias.
Tu vero Patriæ confector,
Ætatis quartæ cardinem insistens,

Iu-

Iudæorum Regum miserabile agmen claudes.
Hoc omnium misertimus,
Quod illis Regnum superuixit, tu Regno.
Heu fleas Viator, & iter fige.

SOLITARII.

SALATIEL

IECHONIÆ FILIVS.

Christi | linea

Zorobabel.

Abiud.

Eliacim.

Azor.

Ex Leui.	Sadoc.	*Ex Leui.*
Esdra.	Achim.	*Mater Machabea*
Iesus Siracides.	Eliud.	Razias.
Eleazar Protomart.	Eleazar.	Matathias.

Judas. Ionatas. Eleazar. Simon.

Ioanes Hircanus.

SALATIEL

Iechoniæ Filius.

ISAGOGE.

Pando tibi quintum Atrium, Viator subi.
De Christi Proauis,
Nullum subinde Reum visurus, quia nullum Regem:
Nullum occisum, quia nullum homicidam.
Mundi senectus ad infantiam rediit.
De impiorum ossibus nati sunt Sancti:
Cadmæi prodigij teste Ezechiele.
Vsui fuit Solymorum incendium:
Nam despumante superbia,
Ex illa vstrina liquitur aureum purum Sæculum.
Pro limine Salatielem offendes.
Quam latentem scintillam patrius souebat cinis:
Vt nouo Sæculo auspicium faceret.
Fortis magnanimus, in seruitute sibi imperauit.
Hoc ipso felix.
Nam aduersa Aduersis aduersa non sunt, sed Auersis.
Vis scire quid pro Populo fecerit? fleuit.
Quid enim posset aliud Princeps mancipium?
Sed eius lacrymas Chaldæorum meruerunt imperium.
Tria quæ cernis prostrata monstra,
Tres sunt Tyranni, quos flendo confecit.
Cernuus hic, & Semiferum:
Nabucodonosor fuit, quondam Magnus nunc breuis,
Qui Iudææ, & Ægypti ruinis amplificata Babylone,
Sua gesta miratus, hominem se negauit, nec fuit.
Nam

Nam vera lyncatropia Feris permistus;
Vlisseæ fabulæ, famam arrogauit.
Quæ enim Cyrce, nisi superbia;
Sic ferus Homo, vel humana Fera, septennium transigens;
Formam cum mente recepit.
Ei qui bellua fuit cùm se Deum credidit;
Iam belluam se credens, homo fuit.
Qui adiacet Euilmerodachus est.
Initio Imperij maior visus,
Vt matutini Solis augetur species,
Illudente oculis Nebula.
Hic Salatielem vinculis eductum Regiæ præfecit.
Fastuosa nimirum pietate;
Quòd famulitium fastidiret, nisi Regale.
Sed blanda vtcumque initia atrocibus actibus corrupit.
Maleficus, Malefidus, Maledicus, Maledictus.
Vt à Nabucodonosore fatum credas iam verso in Feram.
Hunc igitur Leuiri telo confossum,
Tertius sequitur Balthassar.
Partibus similis, quia degener.
Quem Daniel odoratus, Leænam vocauit:
Nec masculum quippè, nec mitem:
Inter fœminas virum, fœminam inter viros.
Hic impietati ludibria miscens,
Sacris Templi calicibus, Belo Dœmoni propinauit;
Talem apud conuiuam breui cœnaturus.
Nimirum ebrius erat antequam biberet.
Heu quam de proximo iunguntur merum & meror:
Aperta manus, operto vultu, ferale decretum scripsit.
Adeo malis Principibus nemo propalam vera denunciat
Tribus notis exaratur:
Vt trium literarum non dubites virum.
O beneuolens Prouidentia!
Media ex Perside vocati vindices, Darius, & Cyrus,
Gynde amne ligonibus mulctato,
Et infractis cornibus humiliore?

Ebri-

Ebriam Babilonem incendunt.
Vnius noctis fato perit antiquissima vrbium;
Hierosolimæ semper æmula, tandem similis:
Quam Sol cadens nimiam vidit, oriens nullam.
Quæris vnde irruperit victor Cyrus?
Per Euphratis alueum.
Hebræorum fortasse lachrymis auctus.
Verè vt dicas, Hebræos Chealdæorum flammis,
Chaldæo Hebreæorum aquis arsisse.
Ita spetuagenaria captiuitate soluta,
Vt lætus ad Proauos iret nuncius,
Mori festinauit Salatiel.
Plaude Viator, ac perge.

ZOROBABEL

Salatielis Filius.

MYSTOLOLIA.

Cæcæ Babylonis infelix hospes.
Sinouum cordis Templum Deo destinas;
Zorobabelem sequere.
Cuius etiam nomen triumphatam Babelem,
Vt caudam, raptat.
Hunc Templo excitando Cyrus excitat;
Meritò Cyrus, hoc est Sol.
Quid enim Numen nisi lumen,
Quo amoto men Babylone cæcutit;
Hic Iudææ Prorex (nam Regnum amiserant)
Annosæ captiuitatis analecta in Patriam ducit.

Et è tanto numero vix quinquaginta chiliades sequutæ,
Sic solet; multos seruitus distinet, plures seruitutem:
Tu è paucis esto.
Hierosolymam ingressus, Vrbem in Vrbe non inuenit,
Ne Templi fundamenta quidem reperta,
Heù, quàm non prefunctoriè pereunt,
Quos Deus exaugurat:
Scalpente flamma etiam infossos.
Septimo mensæ lætitiæ sacro,
Operans Iesus Pontifex, aram accendit, & animat,
Quis enim sine IESV algentem refouet spiritum?
Nusquam lætior ignis emicuit.
Idem elementum facem Templo attulit funebrem, & natalem,
Itaque Numinis ira,
Vt nobilem illam flammam vidit, extinxit suam.
Zacharia, & Aggæo Consulibus,
Ezechiele Architecto,
Ipso nouilunij cardine, Templum fundat,
Dum nocturna Cœli lampas, tenuior, quo proprior Soli,
Patria decrementis incrementa redordiitur.
Nam primum crescendi auspicium, coram Numine imminui.
Hæc inter solemnia,
Pari pietate, affectu dispari,
Ouare iuuenes, lugere senes.
Illi nouæ mollis spectaculo, hi antiquæ memoria.
Dubites, natale in funere, an funus in natali, celebretur.
Eximio documento;
Vt culpa defleas, etiam reparatam.
Sed hem, prisco anathemate tacti Samaritani,
Hebræorum Templum commune volunt, aut nullum.
Zorobabel nec nullum vult, nec commune.
O qui pietatis arcem molitis!
Talem fuge societatem.
Vbi nequitia in commune, odia priuatim;
Quæ omnium deterrima, quia intestina,
Ardere nesciunt, nisi totam pietatem restinxerint.

Ergo mali Fratres, vt Cypri munificentiæ obstruant,
Megistanas & Satrapas commouent.
O noxia pietati politica consilia!
Quid refert pium esse Regem, si impius Satrapa?
Iniustum Regem mauelim, quam consulem.
Nam nocere ille potest, hic docet.
At Zorobabeli instantia non deest.
Regio ærario præcluso, suum pandit.
Talem Celerem optasset Romulus.
Felix, qui à suis opibus opem quærit.
Age quod potes, quod agis poteris.
Adiuuat facientem Deus.
Peiore decreto sæuit Cambyses post Cyrum.
Nam ille e eicere Templum vetat, hic stare.
Suo in sulco tumulatum Templum, ad fossam redijt.
O nubila, & obsita Dei consiglia? Quid hoc est?
Ruere Templum vt surgat, surgere vt ruat;
Nescio ruinam optet, an Templum.
Ah, vide quanto in questu sit pœnitere.
Iteratos lapsus permittit, vt crebrò attritus, solidior surgas.
Nimirum, diu in exordio laborat virtus:
Sæpè ad fundamenta redeundum.
Cambysi Histaspes successit Darius.
Qui facunda Zorobabelis legatione commotus,
Tenantis Regiam reponi iubet.
Vis altum proficere; ora.
Dura molliunt calentes preces.
Exurgit iam Templum; luculentius quò lentius.
E parietinis viuunt parietes, vt è cadauere corpus.
Numquam grauiores lapides sensit Tartarus.
Nam pondere expenso, insidentem agnouit Deum.
Sic æuum risura molitio, quadriennio coronatur.
Satage ò piger;
Dum calet diuinus fauor, opus matura.
Breuis mora æterna tollit.
Functi demum labore, festiuos eunt in plausus,

Et noua vox *Alleluia* circumſonat.
Nimirum voluptatum ſumma eſt Deum recepiſſe,
Qui ſui hoſpitis hoſpes, domum implet ac Fabrum.
Templo abſoluto,
Diu vixit, nihil egit Zorobabel.
Minora agere noluit, maiora non potuit.
Nam ſatis egit, qui Deum recepit,

A B I V D

Zorobabelis Filius.

GENETHLIACON.

Naſcere fortunatiſſime Abiud,
Omnes tecum opportunitates naſcuntur.
Primus extra Babylonem naſceris;
Vt Meſſiæ nobilitatem reſtituas.
Nato Templo naſceris; prima votorum materia,
O quanti locatur Numini Domus.
Pius Genitor lapides dicauit, Liberos recipit;
Verus Deucalion ex lapidibus Prolem.
Naſcere Heroum ſanguis; tecum Patria naſcetur.
Iacuit ad hunc vſque diem Hieroſolyma:
Et Dei hoſpites hoſpitio caruere.
Redditi erant Patriæ ciues, non ciuibus Patria.
Qui poſt exilium exules, domicilium habebant non domum.
Naſcere felix Ciuis; naſcitur tecum Neemias;
Qui auſpice Artaxerxe, vere Longimano, quia munifico,
Nouam Hieroſolymam dabit.
Frement Samaritæ, naſcentibus muris mortem minati.
Inſtabitis nihilominus audaces Fabri.

Trul-

Trulla, & gladio vtrinque districto;
Vt sacram operam altera peragat manus, altera protegat.
Cadent inuidi surgente muro?
Suo sanguine Cæmentum maceraturi.
Vt miraculo sit, Ciuitas Pacis Bello nata.
Nascere felicissime puer.
Videbis prodigium annua memoria celebrandum;
Cùm lustrante Vrbem Neemia,
Et abditam Sanctuarij flammam vindicante,
Aqua pro igni reperta:
Qua respersi aræ lapides sponte flagrarunt.
Gemino itaque miraculo,
Ignis Filia lympha inimicum Patrem genuit:
In bellicæ præsagium gloriæ,
Ex aduersario clarescentis.
Nascere Musarum voluptas; quæ tecum renascentur.
Nam diuinus Scriba Esdra, obliteratas restituet literas.
Prodi ergo in lucem fortunatissime Abiud,
De tua fama securus.
Felix qui Sæculo nascitur scriptoribus fœto.

E S T R A

Ex Leui.

ADMIRANDA.

Audi & mirare, Viator.
Hic est ille Cælestis Chirogogus Esdra;
Legum peritus, & lator.
Qui de suo Marte Astræam terris redonauit.
Nam de mentis Thesauro.

Adamantinæ memoriæ commissum Pentateucum depromens.
Ius diuinum reposuit.
Perierant Mosis commentaria pereunte Vrbe.
Immò perierat Moses apud immemores.
Quin suæ originis oblitus Orbis,
Aut semper sibi natus videbatur, aut numquam.
Tanto itaque reparatore Heroum gesta reuixere.
Et ipse reuixit Mundus, dum suos legit natales.
Hic etiam sepultam scribendi artem restituit.
Perierant humanæ artes cum scriptoria,
Nam deuinctis Babylone manibus,
Nulli legebantur characteres, nisi seruis inusti,
Itaque sapientia grauidum pectus,
Nil parere poterat vitale,
Cùm ingenijs obstetricare desierant paginæ.
Ferebantur ad aures leuissimæ auræ,
Et verba per auras moritura.
Hic veloci dextera fugientia verba moratus,
Acuto calamo in tabella defixit,
Liquidum æuum duratura.
Certauit cum loquentis lingua scribentis manus.
Nouoque miraculo,
Audijt oculus quod præpetes digiti loquebantur.
Quale portentum? in fertili pagellarum æquore,
Musarum agello;
Nigerrimum notarum semen committi;
Quod aratum calamo, sæpia rigatum.
Legendam doctrinarum messem festinet.
Maiore ostento,
Inscrutabilia cordis secreta fida in pagina præpropere pinxit.
Quæ ad amicos mitterentur longo tractu sepositos,
Vt libri cortice inuolutus animus
Flumina Oceanumque traijceret.
Heu tamen plerisque lamentabilem artem.
Quibus calamitas calamus, & attramentum venenum.
Sed dira prouocantibus imputentur.

E L I A C I M

Abiudi Filius.

AZOR *Eliacimi Filius.*

DIALOGISMVS.

Quis hic? *aliquis*. Quis Aliquis? *Nemo*.
Nemo ne si aliquis? *Aliquis*, *& nemo*.
Solue Hospes hos logos.
Audi Viator, *& tace*.
Hęc miracula patrat *Humilitas*, vera Thaumantis
Sapientum magistra, nil scire docens.
Hæc suis elementarijs in arcanum seuocatis,
Vbi nec tuba fremit, nec turba,
Illud Pythagoreum insusurrat,
Silere, *& sileri*.
Infra se omnia ponere: se infra omnia:
Denique se intra nihilum totos claudere.
Ita nemini notos nisi sibi,
Suo nihilo vt philosophali palliolo inuoluit;
Ac *Sophos* demum proclamat, cum nihil sciuerint, nisi nihil.
Hæc Messiæ destinata educatrix,
Ipsum nihilatura, qui omnia fudit è nihilo,
Pedagogiæ experimentum in Proauis facit,
Quos latebrescere iubet;
Vt ignotus ex ignotis nascatur Deus.
Proinde reliqua Messiæ Gentilitas, ad Iosephum vsque filetur.
Nam pristino splendori donata Vrbe, splendorem ipsi suum fugere;
Et populari Principatu ad Pontifices misso,

Vacatione obtenta, ad virtutem diuerterunt.
Vt propinquum diuini Solis ortum non dubites;
Cum magna sidera condi incipiunt.
Primi Eliacim & Azor in hac Tacitorum Academia conscripti
Numinis more secum habitarunt.
Immo ne sagacissimæ naris Fama quiescentes odoraretur;
Vestigia virtutum confundentes,
De suis gestis nihil constare voluere, nisi nihil.
Ne ne aliquid vixisse viderentur, tempus arctarunt in nihilum.
Superat solem nomen, magnus virtutum index, & vindex:
Nam Eliacim, rediuiui Numinis triumphum,
Azor, Numinis auxiliarem sonat.
Sed hoc ipsum humilitatis artificium fuit;
Quæ tot laudes vt minueret, in augustum coegit;
Totam panegyrim vno vocabulo adstringens:
Quasi nisi fuerint, nisi nomen; hoc est nihil.
Adde quod suum ipsi nomen peremerunt.
Nulli enim stemmati insertum, oblituit in nihilo:
Donec ab Arcanorum Præfecto Mattheo,
De Cæli Archiuis transcriptum, cum rediuiuo Messia reuixit.
Itaque vt *nemo* viderentur Eliacim & Azor,
Anomalos se nuncuparunt silentio.
Perbibe hoc dogma Viator. *Ama nesciri*.
Fulminat inuidia quos tonat Fama. Ah nimis multa.
Puluerem sparge, atque abi. Tegi isti volunt, non legi.

SADOC

S A D O C

Azoris Filius.

E C H O.

O verbosæ Famæ laconica Mima, Echo:
Quæ in hac spelunca, inter Sadoci pulueres, exanimis viuis:
Nosti te tanti Viri coætaneum Alexandrum? *Andrum.*
Argutè in fastuosum græcissas;
Debuerat, nomine teste, hominem se noscere, non Deum.
Orbem tamen impleuit Alexandri nomen. *Omen.*
Nimirum vterque Alexander Asiæ ominosus.
Sed alter Græciam in Asiam, alter Asiam in Græciam rapuit.
At vnde illi Propagò? *Pago.* Pella videlicet oppidulo.
Vt mirer augustum fuisse Orbem, tam augustè nato.
Strenuum tamen Genitorem iactat Philippum. *Lippum,*
Verbo dicis. In Patris oculo legi poterant Filij mores.
Quid enim gigneret exoculatus, nisi Cupidines:
Cœca illum sanè furiabat ebrietas. *Ætas.*
Crudam inquis iuuentam, cui violenta & vinolentia.
Qualis igitur Græciæ vox fuit,
Cùm primum Classicum inflauit Macedo? *Cedo.*
Mirum ni furenti Filio cederet Patria.
Iam qualis contra Syriam aduentus: *Ventus.*
Sanè ventus: nam celeritatem comitante ruina,
Vi & raptim dominatur. *Minatur.*
Sic est. Victoriarum belluo, bella ferens ex bellis;
Dum captis dominatur, minatur capiendis.
Nam vix Tyrum potitus, ferro destinat Hebræos. *Reos.*
Reos; nam commeatus ei denegauerant, qui poterat capere.

Quid agerent ergo Sabbatarij?
Aduerso Numine militarent? *Litarent.*
Id actum. In vota & expiatione itum.
Sed age: quodnam litando fragrantius thus? *Iustus.*
Sadoc nimirum lacrymæ: nam Sadoc Iustum sonat.
Hic ergo solinagus, lacrymis pro thure substitutis,
Iratum demulsit Numen plorando. *Orando.*
Bene. Nam disertus Orator est, deserti fletus.
Sed interim portas attigerat Magnus. *Agnus.*
O Prodigia! Iaddi Pontificis occursu,
Alexander agnus fit ex leone.
Nam fulgurante IEOVAE nomine hebetatus
Substitit ad eximiam frontis notam. *Notam.*
Pridem notam. Nam quiescenti in ostrata, victoriam spoponderat.
Itaque terram petens Vatem adorauit Iudæum. *Deum.*
Immò. Nam certum Numen in Vate vidit.
Quid ergo pietatj tulit Deum nactus patronum? *Thronum*
Meruit, inquis, Imperium Persicum Græca pietas.
Sed dum Orbes optat, Orbem amittit;
Et ille Magnus sepulcrum subit exsile. *Sile.*

A C H I M

Sadoci Filius.

VICES.

Tu quoque modestissimæ Achím;
Taciturnæ Humilitatis proposito latens,
Ingenti hac virtute virtutes omnes operuisti;
Vt nemo vixisse te senserit.

Hanc

Hanc tamen vnam, quæ cæteras tegis, numquam teges:
Cùm hoc ipsum appareat, quod non appares.
Nec latuit tuum certè sæculum:
Quo fortuna, dulcibus acida intermiscens,
Alternis risit, ac fleuit:
Vt nec gaudia continere posses, nec lacrymas.
Fleuisti hoc primum, quòd annuente Alexandro,
Antipontifex Manasse, Samaritanum Antitemplum dicauit,
Potuit discordiæ Templum vocari,
Vbi vota votis, & victimæ victimis aduersæ,
Sionis cultum geminando minuerunt.
Ibi cruentus ille pecudum & ciuium mactator
Flamma dignior, quam flammeo;
Ara erecta, rebellium Asylo,
Docuit Tyrannum tutiùs imperare rixantibus,
Et Hebræos perdere per Hebræos.
Nam Respublica nauigium est;
Integrum natat, diuisum mergitur.
Recreasti te nihilominus vindictæ spectaculo
Ipsum quippè Mundi raptorem Alexandrum,
Herculis scyphus statim necauit.
O lethum milite indignum!
Animam mero, non sanguine purpuream, vomere,
Immò sic mori debuit bibosus victor,
Bacchi & Herculis Æmulus;
Nam vtrumque aduersarium expertus,
In Herculis cratere, à Baccho iugulatur.
Puto Clytus aliquis in illo scypho latebat.
O philothesium craterem, stellis donandum!
Probauit se ille scyphus Herculeum, Tyranni cæde.
Huius igitur magnitudo, in exiguum contracta cinerem,
Vestræ locum fecit libertati.
Nam, ne Danielis vaticinio derogaretur,
Serui quatuor in totidem frusta Imperium lacerarunt trahendo,
Adeò Terrarum Orbis
Magno pusillus, pusillis magnus est visus,

Heu ! tanti ne fuerat ignota bella ſcrutari,
Ignorante victore cui vinceret?
At ecce nouam lacrymarum ſcatebram.
Ptolemæus Lagis ſucceſſor,
Poſt breuem libertatem moleſtius vobis iugum impegit.
Nil Purpura voracius:
Hic purpuratus, poſt Ægyptum Syriam cupit.
Religionis imitamento ſacrificium prætendens,
Templum diripit,
Deerat hoc etiam miſeris, Regum pietatem timere
Ad Aram eamdem,
Populus pro latrone vouet, latro populum deuouet.
O pertinax Hebræorum munificentia!
Se nudant vt Templum ornent, toties nudandum.
Quid erat aliud Sionius collis, quam Barbarum fodina?
At ne auarus prædo videretur,
Si Hebræorum gazas. non ipſos raperet:
Centena ciuium millia catenis onerauit.
Itaque totum Ægypti ferrum, Iudæi:
Totum Iudæ aurum, Ægyptij ſecum tulere.
Sed triſtia lætis rurſum mutata.
Vacauit aliquando Africa monſtris?
Ptolemæo Lagidi, Ptolemæus Philadelphus ſuccedit.
Rudi eruditus, ideoque benignior.
Cuius beneficia proximus hic lapis ſeruat.

I E S V S

Siracide.

M E M O R I Æ.

Æternitati.
Ptolomeus Philadelphus.
Suasore Phalereo Demetrio,
Alexandrinam Bibliothecam vnico libro cumulaturus;
Mosis volumen, scitosque voluminis interpretes,
A Pontifice Maximo Eleazaro precatur.
Vt impetret, captiuos donat!
Et Hebræus liber, liberos fecit Hebræos.
Quantum Phalereo debeat Ecclesia, vides.
Tot habuit statuas, quot annus dies:
Tot meruit, quot æternitas annos.
Immò attoniti liberti, spirantes Phaleres statuæ fuere.
Huius officijs ingens miraculum vidit Pharos:
Duos & septuaginta interpretes,
In Erythræo litore domunculis discretos,
Patrium Bibliorum idioma, græcè vertere:
Tanta ingeniorum conspiratione,
Vt ne de syllaba discordes reperti sint.
Dixèris, aut tot manibus vnum præfuisse caput;
Aut tot capita vna scripsisse manu.
Vnilingues fuere, quia vnicordes.
Pretiosiorem vnionem nusquam viderat illud mare,
Vnionum ferax.
Noua res, & miraculo similis,
Inter Hebræos concordia, inter Græcos veritas

Nim,

Nimirum , aderat inter interpretes Iesus ;
Cuius nomine veritas sibi constat;
Quæ semper eadem , atque vna ,
Hoc suus testatur Ecclesiastici liber,
Qui vnus , omnibus consonat , & omnia dicit.
Ex vno interprete omnes disce.
O docta capita ! sua scriptili papyro
Qua Pharij Reges coronatur . laureanda.
Nec improuicè librum edidere.
Vbi turrita Pharos fidum nautis lumen ostendit.
Nam per fallaces Rabinorum Syrtes.
Errore vario iactata ingenia,
Voluminis huius lamphas in rectam ducit;
Et Gentilitati naufragæ prælucet.
Huc proram obuerte , & anchoram fige.

E L I V D

Achimi Filius.

ELEAZAR , *Eliudi Filius.*

CONSOLATORIA.

Deterrimo vrgentur Sæculo sanctissimi Heroes
Eliud & Eleazar.
Debuit tota nequitia se profere,
Integra Instauratori materia.
Ad homines festinat salus , quia scelera ad metam.
Hostes pariter & carnifices instant.
Breui , Martyrum Sæculum est.

Quorum

Quorum sanguis Messiæ prælucet, Soli aurora.
Barbarici ferri magnes Templi aurum fuit;
Toties raptum, & rapiendum.
Infelix metallum; nullibi tutum, ne in Templo quidem.
Meritò pallidum, quòd vbicumque insidias paueat.
Sacra huius fame captus Seleucus, Heliodorum immittit;
Qui Angelorum flagello tactus, intactas opes relinquit.
Ac ni Onias orasset, inuenerat latro pro loculis loculum.
Succedit Antiocho felicius;
Qui Oniæ Pontificatum licitantibus vendit:
Atque vt sacra dignitas, dignitatem amittat,
Coronam ponit sub corona.
Vilescente Apice quod pretio emitur.
Tum direptam Vrbem mortibus implet:
Octingentis Ciuium millibus intra breue triduum cæsis,
Totidem vinctis, aut subhastatis.
Feralis hasta, quæ turpius vendit, quam ferit.
At fœdiora per Philippum & Apollonium præbet exempla.
Qui præmissa pace bellis peiore,
Luce sacra vacantem Theatro Populum contrucidant.
Et vndante sanie, naumachiam faciunt ex palestra.
O luctuosum ludicrum, & feriæ inferijs proximæ!
Mala Ædilis Mors est; ex cædibus ludos facit.
Neque hoc ludicro contentus Antiochus;
Certante cum Theatri arena peremptorum numero,
Extritæ frontis Senem delegat.
Cuius ætas scribitur, vt vulpem de pillo noscas;
Nomen siletur, vt totus pereat.
Antichristum citra calumniam voces.
Hic aram castissimam probroso incestans Idolo,
Hebræorum reliquias à patrio ritu deterret.
Gaude Pietas. Virtutes vti nubes, collisæ fulgurant.
Videbis nonagenarios, fœminas, infantes,
Sacro etiam bello deuotos Machabæorum Duces:
Libertatem retinere, non sanguinem.
Vos verò integerrimi Christi Proaui.

Eliud, & Eleazar, in Bethlehem fecedentes;
Exilium fere maluiſtis, quàm mereri.

ELEAZAR

Protomartyr. Ex Leui.

CONCIO.

Hic ille eſt Longæuus Leuita;
Qui à Sene Antiocheno porcinam mandere iuſſus;
Rogantes amicos vt ficto obſequio mortem fugeret,
Tali concione increpauit.
Quod ſuadetis, amici, etiam hoſtis ſuadet.
Bona fide ad cęnam vocatis, quam Tyrannus parat.
Ego periuris faucibus ſuillas dapes inuadam.
Hoc ipſo virulentas, quia proſcriptas;
Hoc ore leges violem, quo legem doceo:
Næ, dignus ſim Bruto apponi, quod mihi apponitur.
At moriar. Quidni:
Neceſſarium vtrique, malum minatur annoſus Tortor;
Soluendum ſemel hoc vitæ penſum:
Quod qui perendinat, Morti fęneratur, diu moriens.
Non æſtimat annnorum meorum pondus,
Qui Morte me leuiorem putat.
Nonaginta me illaqueant anni.
Hanc effugere nec poſſum velle, nec velim poſſe.
Veteranam Eleazari pietatem terga vertere:
Pulcherrimam vitæ fabulam extremo in actu corrumpero:
Sine fruge hanc frontem arauit tempus, niſi laureolam meto.
Quin ſi me intactum fata prætet irent,

Nunc-

Nunc occurrerem fatis, vt patrijs pro legibus caderem,
In hoc nascimur, vt honestè cadamus.
Tunc dignum est mori, cum indignus es mori.
At nimis durus videor? erratis.
Scabræ cuti tenacius hærere spiritus solet.
Tamen hunc moriendi metum pellit peccandi metus:
Hic ipse semimortuus confector meus constantiam docet,
Qui penè effertur, efferens me.
Cur ferre verbera hac ætate non possim, qua ille potest infligere;
Tam contra senectæ mores crudelitas est, quàm fortitudo.
Pudor sit si naturæ imbecillitas
Vitio suppletur non virtute.
At non onerat nouitas meum casum.
Iamdudum in hoc sum initiatus.
Sacerdos sum: mei muneris est sanguinem fundere;
Neque semper ferinum.
Quosque minoribus victimis operor,
Ignauus Mystes, & de alieno tantùm pius?
Tot Hostias feci, vt Hostia fieri discerem.
At simula; esum finge; labris illude;
Obsequuij imitatione circumscribi Tyrannus potest.
Addamus, & velle: quid hoc erit?
Amici simulationem suadent?
Videte, ne fictus amor sit, qui docet fingere.
Nil simulat senectus; ne se ipsam quidem.
Fidei colorem ostendunt cani.
At Græcus proditor simulationem senecta sua dignam putat,
Post fidem perimens, immò per fidem. Esto.
Nobis cauendum, ne Atticæ fidei simile faciamus Hebræam;
Religio meretrix non est: Pigmenta respuit.
Peccat non fictè, qui fictè peccat.
Ignoratis, conuiuales amici.
Quales oculos in pectorum secreta Numen immittat.
Constat de commentario quid sapiant impermissæ dapes.
Hac rima mors incessit.
Breui: obsequi necesse est, viuere non est necesse.

Malo esse esca, quam tales esse escas.
Eamus Tyranne: nemo me trahet: omnes antecedam.
Mortem appara;
Bene cautum mihi est; non possum totus mori.
Virgas expedi.
Solum puluerem excutient; & hunc reparabilem.
Quate, seca, reseca:
Vulnera ipsa vulnera:
Tanto ociùs hoc seruitutis claustrum perrumpes.
Rempublicam fulcire integer nequeo, fractus potero,
Valete amici; aliquando laudabitis quod timetis.

MATER MACHABÆA;

Martyr. Ex Leui.

ICON.

Muliebris hæc Statua, constantiæ Imago est.
De nomine nihil certum: miracula non habent.
Atqui, miraculum est constans Fœmina.
Saxeam Niobem fortasse voces.
Nam Filiorum septem funera prospectans, sic stetit,
Sed Niobes à Cælo, hæc pro Cælo, diriguit.
Extincto goandæuo Eleazaro,
Anus intrepida ante Antiochum sistitur.
Hoc deerat ad Hebrææm gloriam,
Vt colui numeraretur inter trophæa.
Contra legiones, Filiorum manipulum ducit.
Numerum sonorum, atque concordem.
Hanc gladiatoriam familiam sanctissima Lanista erudit.

Vna

Vna die spectaculorum habdomaden præbens.
Ite, inquit, ò meum agmen:
Hoc vultu quo Faminam videtis.
Docete non solas Lacænas viros parere.
Mei Liberi non estis, nisi estis liberi.
Circumstant Matrem septena illa capita.
Hydram diceres ferri auidam.
Clarioq; nulla constitit inter Consanguineos inuidia:
De supplicio rixantur.
Nec Mors timetur, sed mora,
At ne perturbarè peccet Antiochus.
Ordinem tenet in scelere.
A grandiori crudelitatem auspicatur.
Vt ijdem gradibus orba fieret, quibus fuerat Mater;
Astanti Puero cibos opponis, ab Eleazaro recusatos.
Hoc sufficit, ne attingat.
Auersanti linguä præcidi iubet.
Nam prima Tyranni cautio est in linguas.
Quid agis Antioche? ex lingua calamum facis.
Cruentum hoc frustulum terram signans,
Fortiora scribet, quàm loquatur.
Post linguam manus postulatus.
Citius porrigit, quàm iubetur.
Et hoc Tyrannicum est, manus formidare post linguas;
Cecidit sub securi secura dextera:
Mortua illa palmà, palmam rapuit:
Et secta manus cæleste iter Fratribus indicauit.
Parum fuit indicasse nisi vestigia signaret.
Ergo etiam pedes amputanti porrigit:
Sine his citiùs deuenturus quò tendit.
O vera Hermetis effigies, recti terminos signatura,
Sub hæc mortalitatis ludibria, propositi tenax.
Totus & sensim obuersa cute deglubitur.
Mortuos non amat Tyrannus, sed morientes.
Stupes triumphalis Ephebus se extra se exiuisse;
Non alio sensu, quam si dormiturus sindonem poneret.

Dicturus si posset,
Non est in ente mea virtus: hanc nunquam curaui.
Tene Barbare: nil habes mei nisi vaginam.
Hanc etiam amittes, ad me redituram.
At ne sit quid mollitus, bulliente in oliuo frigitur.
Si sartaginem audis.
Nescias, oleumne querulum gemat.
An ipso in oleo tripudiet Martyr.
Nemo sane inter vnguenta maiore luxu diffluit.
O dolorem voluptatum plenissimum!
Quid enim martyrium, nisi beneficium malo animo factum?
Sic oleum, & operam in primo Tyrannus amisit.
Succedunt ordine reliqui;
Et exemplum capiunt daturi.
Alterius oleum, alterius palæstræ ceroma est.
Singulis fraterno martyrio donantur, & suo.
Omnes antiquæ veritati linguas immolant.
Omnes in fidei specimen Deo dexteras donant.
Omnes ad Olympicam palmam sine pedibus currunt.
Omnes sartaginis oleo ad Regnum sacrantur.
Vnà omnes, septemplicis instar lychni, Matrem circumstant.
Plus dico: omnes in vltimo spiritu loquuntur elingues.
Funduntque de sartaginis tripode oracula;
Delphicis meliora.
Mirantur Grecis tam solida Hebræorum effata.
Quibus nec suos Sapientes comparent, nisi numero.
Quæris num fleuerit Mater?
Non plus quàm hic lapis.
Suas lacrymas alienis in oculis ridet.
Spectat suos Heroas, spectata Herois.
Se ipsam in singulis miratur.
Et singulos tuetur, dum intuetur
Afræ volucri similis; que alumnos obtutu format.
Sic vno die septies Mater, & Martyr;
Post septena Filiorum funera exarsit.
Et Planetarum numero addidit firmamentum.

RA-

R A Z I A S

Ex Leui Martyr

E T O P E I A.

Audi, Viator, inauditam ad libertatem viam;
Ducente Virtute, quà vitium est sequi.
Sperabat Eupatoris Præfectus deuinctam Iudæam,
Si Raxiam ligaret.
Hic ad catenas quæsitus, confugit ad suum gladium,
Sed non egit pro voto.
Angustiore aperto vulnere,
Quàm quo ingredi tota Mors posset.
Hoc more Mors est; cita inuitis, sera optantibus.
Ergo instante Cohorte, ignauum obiugans ferrum;
De muro sese permisit.
Non est hoc ire, sed præcipitare ad libertatem.
At elisis retrò ceruicibus, ne sic quidem moritur;
Puduit animam à tergo exire:
Vel tantæ animæ nullus exitus satis patuit.
Traijcit seper frequentiam fractus & integer;
Saxumque pro concione insistens suggestui simile;
Trepidos Ciues ad libertatem hortatur;
Ac ne verbis desit pondus,
Sua ipse viscera de vulnerre pensilia dissipat;
Et plena manu supra popolum spargit.
O viuacem fortitudinis naturam, quæ suis de vitalibus ludit
Scrutatur secura dextera penetrales animæ sedes.
Tot altè integumentis demersa pectoris sacraria,
Quæ nemo spectat impunè, manu ducit, & vulgat.

Viuis pectoribus calentes exuuias prædatus.
Laceratur qui lacerat, vulnus patitur qui facit;
Et palpirantia viscera, vt non sua frangit, vt sua donat.
Capite, inquit, *Ciues. Hæc mea libertatis trophæa sunt.*
Hic animus ligari non vult: ne fibris quidem.
Vitæ nodos, & ligamenta proijcio.
Quæ rostra veriore declamantis facundia personuerunt?
Non hæc Suadæ medulla est, sed medullarum Suada.
Superauit Actæi Senis vota:
Ille loquentium pectus de rima introspicere optauit;
Hic, apertus Orator,
Non tam vocem, quàm vocis organa ostendit:
Simulque ad Auditores verba mittit, & viscera.
O felicem Populum, Augure libertatem Razia!
Qui suamet exta, sacrifica manu tractata, consulens;
Omnia libera, & secura pronunciat.
Actum est de tua tyrannide Antioche:
Horum hominum ingenuitatem non coges.
Quid enim? Portas obijcies?
Libertatis clauim manu tenent, pugionem.
Muris? Ad libertatem murus est gradus.
Catenas? Difficiliùs est sua intestina proscindere:
Iugum? Hæ ceruices frangi possunt, non flecti.
Inediam? Possunt sine visceribus viuere.
Viscera ipsa exiges? Vltro eiaculantur.
Puto etiam suos neruos arcubus sufficient, vt te feriant:
Ah! quid Amore libertatis ingeniosius, ac sæuius.
Titiano immitior vulnere, suum scalpit pectus.
Vis Amorem pingere?
Raziam in saxo pinge; sua viscera diuidentem:
Euiscerati Amoris symbolum est.
Errant qui Patriæ Patrem vocant hunc Senem;
Magnam Matrem veriùs dixerint:
Nam latè fusis visceribus Ciues amplexus:
Omnes liberos suo fecit.
Vtinam insperfilia hæc frusta Ciuibus innasci possent.
Nul-

Nullum verius fortitudinis semen est iactum.
Voluit igitur post declamationem mori,
Vt integrum animum semianimi Populo legaret.
Atqui, tardante Atropo,
Vita suæ filum ipse præcidit.
Et nullas Fato gratias debuit, sed sibi.

MATHATHIAS

Ex Leui.

NEMESIS.

O Cælitum strenuissima Nemesis,
Empyrij Numinis, & anxiæ Necessitatis Filia:
Dic quales aculeos Leuitarum patientiæ suffixeris
Vt Martyria Marte mutarent.
Scio, Post enormem Sanctorum stragem,
Solitudine in Ciuitatem ingressa, in solitudinem fugerant Ciues:
Qua nulla infelicibus felicior patria.
Tu de Cælesti prætorio delapsa Virgo,
Pontificem Mathathiam in cinere iacentem sic accendisti,
Quid agis cinerarie Senex,
Hoc cinere Zelum supprimis, qui æternus est focus
Sacerdoti commissus?
Occidi cupis, cum liceat occidere,
O ingloriam fortitudinem, quæ pati tantum potest!
Ergo vt viuat Religio sanguinem totum dabis?
Hoc ipso peribit exanguis.
Cape in armatos arma.
Miseri fiant, qui miseros faciunt.

Sentiant hostes adhuc te viuum.
His monitis perpunctus Mathathias
Sine populo Princeps, Pontifex sine Templo,
Se, Filios, familiam,
In sacram militiam contra Tyrannos conscribit.
Tu interim diuina Nemesis,
Pro belli signo, bellum dedisti;
Commissis alto in æthere flammeorum Equitum cohortibus.
Aureis inter se armis dimicantium.
Indubio victoriæ auspicio: quid enim auro inexpugnabile?
Horruit tua consilia Tyranni Prætor Apelles.
Versusque ad crudelitatis alterum genus, clementiam;
Blanda spe Mathathiam Idolis conciliare tentat, non minis.
Sed nihil sperat, qui nihil timet.
Hic non Deum deserit modò,
Sed desertorem Iudæum, Idolis adolentem,
Ipsa in ara iugulat:
Oppressurum quos impunè aluerat ignes.
Tum ferrum in Prætoris pectus intendit, cuius oculos spreuerat,
Vt peccandi author cum peccati ministro plecteretur.
O meritas vices!
Sacerdos Iudici carnifex; Iudex Sacerdoti fit reus.
Nescio ad quem pertineant hæ victimæ.
Sanè Deo cadunt, à Dæmone rapiuntur.
Rediit ex his vulneribus in Religionis venas sanguis.
Respirarunt Iudæi ipso flatu, quem Prætor exhalauit.
O quantulis ex rebus quanta pendent!
Calamitas & beatitudo, sola pugionis acie distabant,
Successu animosior Pontifex,
Ad Dei partes Populum vocat.
Vox classicum fuit, vexillum pugio.
Egisti sub ea signa Assiduorum academiam,
Fortissimum genus quia Sanctissimum.
Græci, ex leonibus vulpes, ad patrias artes confugiunt.
Aderant septimæ lucis sacra otia:
Tum feriatum Hebræorum Martem lacessunt Barbari.

Heu misera ignorantiæ conditio!
Iudæorum plerique, ignaui quia ignari,
Sabbati quàm sui tutela religiosores,
Cædi malunt quam cædere.
Tu increpita intempestiuæ pietatis mora,
Surge, inquis, *Mathathia; Sabbatum Marti consecra.*
Quietis dies est, non inertiæ.
Nec vlla dulcior quies, quam sub palma.
Ipsa Impiorum cædes
Festum diem faceret, nisi esset.
Beasti ergo te horribili spectaculo indignabunda Virago;
Fregisti properante curru Græcorum cumulos,
Manente magnis in vulneribus orbita.
Ex eodem cruento gramine
Equis pabula, crinibus gramineam exhibuisti.
Ac ne lætitiæ funalia deessent,
Templa cum Mystis, Idola cum Idolatris incendi iubes.
Nec citius iubes, quàm incenduntur.
Quicquid irreligiosum erexerat Græcia,
Ne adoretur aduritur.
Tu inter illa incendia dirum subridens.
Fruere, inquis, *Antioche, promerita hac luce.*
Potes iam vero cognomento Illustris fieri.
Sic barbarum iugum excutit Mathathias.
In cuius vnam domum, Iudææ virtus translata.
Tum fatali bello confecto, fato conficitur,
Palmas numeraturus, quas præmiserat.
Tu ad Cælum conuersa, & mucronem lambens;
Io, inquis, *Superi.*
Nihil vnquam dulcius bibi.

IVDAS MACHBAÆVS

Mathathiæ Filius.

TROPHÆA.

Parcite tantisper vndis lassati Remiges;
Ne venerabile hoc litus illaudatum recedat.
Insignis ille Obeliscus, Modinæo solo apicem imponit;
Machabæorum cunis & sepulcris beato.
Ingentes illæ columnæ armis graues,
Cælo ingerunt quicquid formidauerat tellus.
Inter hæc Trophæa Iudæ Mausolæum surgit.
Qui sacro & militari ministerio, bis Princeps;
Maiora quàm geri possint, gessit.
Dignum corpore Animum, res gestæ docent:
Dignum Animo corpus, Gigantea monstrat lorica.
Huic pro patria lege contra Barbaros accincto,
Vniuersa militauit Natura.
Angeli armis, Aer spectrix, Somnus præsagijs.
Mortuos etiam sortitus Auxiliarios,
Ab Ozia animatur: armatur ab Ieremia.
Deus ipse tanto Imperatori centuriatus,
Fulminea manu Fecialem se præstitit.
Vt crederes Deum pugnare, Iudam imperare.
Quin ab ipso stetere Hostes,
Nam fulguranti Iudæ obtutu dementantes,
Cæco ludo inter se mortes diuisere.
Hoc fuit Iudæ pugnare, funebres ludos facere.
Claruit Virtus trium Tyrannorum periculo,
Epiphanis, Eupatoris, Demetrij:

Quo-

Quorum primum sole nomine exterruit:
Alterum pugnando exarmauit: Tertium agitauit extinctus.
Nicanorem trium Regum Prætorem, ter insurgentem,
Primo congressu nudauit, secundo fugauit, tertio occidit.
Ab Apollonio sanguinem exegit.
Cuius gladium Sanctorum cæde impium, impiorū cæde expiauit
Seonem, Ptolemæum, Gorgiam,
Syro, Græco, Asiano exercitu circumuallatos;
Dum ad spolia conuolant, spoliauit.
Timotheum & Bacchidem, blanditijs quàm minis ferociores
Menelaum & Alcimum, Mitra & Galea male vsos;
Ne semel perirent, sæpius fugauit.
Idumæis palmas eripuit; Arabibus oleas concessit;
Fulminis more in obluctantia se exercentis,
Octoginta millia sub Lysia,
Centum quindecim millia sub Antiocho,
Centum viginti millia sub Timotheo,
Exigua manu, Ogygia strage dispersit;
Sic numero impar, successu maior; causa melior;
Bella omnia lugendo concepit, ludendo confecit.
Victoriarum loca si quæris, Iudæum Orbem discurre.
Rebelles Galaaditarum Vrbes currente incendio deletæ,
Præsteris instar perpetua flamma viam signantis.
Idola omnia immolata; immolatores omnes mactati;
Vt Dæmonum opprobria nunciarent Inferis,
Gazaræ præsidium Ierosolymis æmulum,
Viginti non ampliùs commilitonibus patefactum;
Ferox Maspha contrucidatis maribus euirata.
Altissima Casphis, ideoque ventosæ linguæ;
Ciuium sanguine stagnum auxit? ea die non stagnum;
Carnion situ, Ephron ciuibus vallata,
Didicere, impietatem, nec mœnibus, nec manibus tutam,
Ioppitarum, Iamnitarumque malefida naualia succendit.
Fecitque è portu Pharum, suismet nauibus metuendam.
Ierusalem septies defensam, quater triumphator ingressus
Superstitione, ac sanguine pollutam, Dei Domum,
No-

Nouis natalibus dedicauit.
Æternæque letitiæ imagine,
Tabernaculorum festam diem quotannis reuerti iussit.
Fortius nihil agere poterat? debebat & fortiter pati.
Itaque Vrbe donatu Imperio, quod in solitudine inuenerat;
Hebræo cultu, Greca pace, Romana societate
Patriæ feliciter arrogata;
Domesticis malis, vt victores solent, extinguitur
Ex illo tantum sanguine constitit Hominem fuisse
Hunc igitur, dignissimo omnium loco,
Sua inter Trophæa, mœstissimi Fratres composuere;
Erecte ingenti Pyramide virtutum meta:
Situ, & mole Nautis cospicua:
Vt votis assuescens Iudas, Æquora pacaret post terras.

IONATHAS

Iudæ Frater;

POLITICON.

In Iuda quid diuinum robur:
In Ionatha quid humana prudentia posset,
Viator disce.
Parando Regno plus virium: seruando plus solertie requiritur.
Regnabat Asiam interfector Antiochi Demetrius,
Asiam repetebat interfecti Filius Alexander.
Inter Asiæ Procos meritoria prostabat Iudæa,
At qui se gesserit Ionathas, dicam.
Audiant Principes maioribus interclusi.
Vrbanis tunc dissidijs agitabatur Ionathas;

Nam

Nam Iuda cæso, ad victorem Bacchidem vulgus defecerat:
Et alterius Fratris cruorem sparserant Iambrenses.
Adeò leoni mortuo insultant lepores.
Itaque in Vrbe Vrbes erant: & nullum caput quia multiplex.
Vtrisque imminebat iam victor Ionathas:
Iambrensibus lanceas inter lances,
Bacchidibus tumulos inter thalamos intulerat:
Vt pari somno, accubantes & cubantes, occumberent.
Hic igitur externas rixas adoratus, ciuiles statim composuit!
Et fraternæ vltioni præposuit pacem.
Actum enim de Imperij salute cùm intestina soluuntur.
Rebus domi compositis vtrique externo videri vtilis cœpit.
Exiguo quippe momento victoriæ lances inclinantur.
Quid eligeret Ionathas?
Inter geminum Martem neutri accedere, intutum!
Vtriusque alea super te curret, nisi ...
Aut vnum perditurus, aut à duobus perdendus.
Ergo æstimatis hinc illinc viribus, fortioribus plaudens,
Iungitur Demetrio Ionathas contra Alexandrum,
Solerter. E factionibus, vrgenda semper infirmior.
Nisi à Brutis doceri pudet, canes docent:
Qui rixantibus superueniunt, macilentiorem allatrant.
Sed in fœderis pretium milites petit, obsides repetit,
Quos cum Sionis Arce tenebant Græci.
Hoc statim satage, vt Mars finitimus tibi sit frugi.
Inter aliena negocia, tuum matura.
In turbido nassa mittitur.
Post paulùm: fortuna bellicas sortes versante,
Iam fortior Alexander præmijs solicitat Ionatham
Pontificatu, Corona, Purpura.
Iungitur Alexandro Ionathas contra Demetrium;
Qui primùm tantum classicum audijt;
Nam velocior vt fugeret à tergo vitam reliquit.
Leuem crediderís Ionathæ fidem? non fuit.
Norat Demetrianum ingenium, iniurium, & perfidum;
In pugna comes, in pace hostis, expectabatur.

Fœdus

Fœdus ferierat, vt fœderatum feriret.
Soluit quippè felicitas necessitudinem, quam necessitas stringit.
At rursum mutata scena,
Demetrij Filius; Ptolemæi Soceri armis præpollens.
Alexandrum interpallat.
Jungitur Demetrio Ionathas contra Alexandrum,
Quem fugacem Arabicus gladios inuenit.
Non fuerat melior Alexander, sed vtilior.
Pelasgi omnes.
Iudæis fidem non seruasset, qui ederat Iudeam fidem.
Capiendus ergo fuit, ne caperet.
Nec interim paruo lucro:
Nam vel annuente, vel non renuente Demetrio,
Hebræam immunitatem, & Iudæ fides assequitur;
Hierosolymæ arcem vindicat, minax munimentum
Quod Vrbis iugo impositum, Vrbi iugum imponebat.
In æstuario non dormiendum.
Neque hic stetere vices.
Patrior vlturus cineres puer Antiochus,
Augustioribus præmijs Ionathan demeretur.
Jungitur Antiochus Ionathas contra Demetrium:
Quo statim fugato, securitati consulens,
Vrbem muris præcingit.
Hoc agendum cum malæ fidei muneratore.
Beneficium cape, caue à benefico:
Vt suumet munus timeat si reposcit.
Poterat huic fortuna acquiescere,
Si quiescere posset fortuna.
Tryphon Antiochi Prefectus,
Regni dulcedine captus quod Antiocho acquisierat;
Asianæ libertatis spe Ionathan mulcet.
Jungitur Triphoni Ionathas contra Antiochum.
Sic callidus Heros, cum Græcis græcissans,
Inter præsentem Hostem, & futurum:
Altero alterum trudens,
Aliquid semper ex vtroque libauit.

Sed

Sed heu cæcam Polyticorum ſapientiam!
Nemo omnibus horis ſapit, ne Ionathas quidem:
Quem Pelaſga ſilicet fide recepit Tryphon:
Receptum, vinculis ſuo fœdere ſtrictioribus occupat:
Occupatum cum Filijs immolat:
Et alterius oculos alterius cæde funeſtat.
Inclytus tamen Heros, nec Iuda minor.
Nam ſi vtrumque conferas, dices,
Deum pro Iuda militaſſe, Ionathan pro Deo:
Extinctum fleuere Populi,
Magis ipſi deflendi.

ELEAZAR

Ionathæ Frater.

EMBLEMA.

Eleazari tumulo insculptus Elephas,
Magnanimæ mortis Emblema est.
Sic perijt, vt tumulatur.
Hæres paternæ perfidiæ Antiochus Eupator,
Asiam mouerat contra Iudæam:
Nec homines tantum, sed elephantos conscripsit:
Bellum non ratus, nisi Belluæ pugnarent.
Incedunt ordine horrifico mortis baiula monstra,
Premente humeros machina, viris pressa.
Vt arcem arci impositam putes, ferream carnææ.
Tubam & telum deformibus exerunt buccis.
Totaque Iudæorum iacula barrilû prouocant, cute refellunt;
Nec feræ tantùm, sed ferarum sarcina militat.
Nam barbari plus triginta, singulorum tergo impositi,
Suorum ictuum securi spectatores,
Funera laudant quæ faciunt.
Tot Bestias vna gestat, neque dixeris vtra maior,
Quæ gestat, an quæ gestatur.
Sanè ab Hominibus Bestiæ sæuire discunt.
Quippè acuendo furori illarum oculos miles inebriat:
Proposito vitæ sanguine, humanum imitante.
Noua res, purpureo incitari Elephantos, non albo.
Sed fortasse sanguinem sitire à suo Tyranno didicerant.
Vna præ cæteris, mole ornatuque superbior,
Regalibus exuuijs loricata,

Regem

Regem testabatur insessorem.
Hanc Eleazar virtuti suæ scopum destinat.
Sic eunt humana: in conspicua collimatur.
Ergo per obstantes cohorte viam rimatus:
Hinc inde ferream capitum segetem ferro demetens
Per hominum vulnera ad Bestiam venit.
Quam tamen inuenit telis imperuiam;
Nam genuinæ soliditati, squammosæ accesserant bracteæ:
Armatum scopulum, aut mobile armamentarium dixisses.
Se habent etiam maxima quà petantur.
Succedit stylo districto Eleazar,
Cataphractæ pecudis inermem vterum suffossurus:
Vt vno ictu tres caderent.
A vulnere Moles, Tyrannus de Mole; ipse sub Mole;
Vterque sua morte: nam sæculi fatum est,
Bonos opprimi, malos ruere.
Procumbit furtiuo ictu euiscerata Martis fera;
Euertitur prono armo ferrata turris;
Cui pusillus pugio fulmen fuit.
Sparguntur humi præsidentes Barbari:
Victor superincidentis Bestiæ ruina teritur.
O qualis Machabæorum libertas!
Malunt sub Bellua frangi, quam viuere sub Tyranno.
Sed heu frustrata virtus!
In Elephanto Antiochi arma erant, non Antiochus;
Loricam telis obiecerat pectore vacuam.
Hi mors Tyrannorum:
Arma gestant, non animum.
Timent dum timentur.
Ergo Eleazar Antiochum perijt; sed pro Antiocho perijt Bestia:
Pro simili similis, immo idem.
Vterque fera: vterque duplici corde, & excors.
Sed Elepas inter Bruta Rex est, ille inter Reges Brutum.
Gaude felicissimo isto errore magnanime Martyr.
De Elephanto, non Tyrannum, sed Tyrannidem deiecisti.
Habes quod optas:

Sentis ex trophæi pondere victoriæ magnitudinem;
Nouo ritu triumphaturus.
Nam plerique Elephanto vehuntur, tu Elephantum vehis,
Non potes vulgari funere inuolui Sanctissime confector.
Mortem inter opima inuenisti.
Ornant te insignia, quæ te onerant;
Et extinctus Regem spolias.
Ne tumulum cura: Elephanto tegeris pro mausolæo,
Neque incidendo emblamati petenda procul segmenta;
Debellatus Elephas ebur ministrat.

SIMON

Eleazari, Frater,

DIPLOMA.

Bonum factum.
Anno Græcæ Tyrannidis CLXXVII, Mense IX.
Non immemor Senatus Populusque Iudæus,
Quantum Simonis Machabæi diuinis virtutibus debeat.
Prudentiæ.
Qua Parentis optimi iudicio, cunctis mortalibus anteferendus,
Fortissimis Fratribus perpetuum Consul assedit.
Pietati;
Qua paterna germanaque busta,
Honorificis molibus inclusit,
Charitati:
Qua nutantem fraterno casu Principatum in se recepit.
Domesticis licet exemplis monitus quanti purpura staret.
Religioni.

Qua

Qua supremo Pontificij fastigio impositus,
Profanos cum Templo animos depurauit.
Strenuitati,
Qua sacræ militiæ nuncupatus,
Septem Tyrannorum conatus, aut elusit, aut elisit;
Felicitati:
Qua Hierosolymitanam Acropolim potitus,
Pacem Hebræis insuetam exhibuit.
Munificentiæ:
Qua Rempublicam ære, & sanguinæ inanissimam complexus;
Suo auro publicum ferrum conflauit.
Prouidentiæ.
Qua rem agrariam maritimamq; turribus Portubusq; communijt
Vt tellus & vnda tutò fulcarentur.
Maiestati:
Qua, vultu, habituque corporis Semideo similis,
Athenobium Tyranni emissarium attonuit.
Vigilantiæ.
Qua Quiritium societate opportunè procurata,
Ab Romana Aquila auxiliare fulmen obtinuit.
Denique Fortitudini:
Qua ingratissimi Generi proditorio epulo receptus, & deceptus;
Suum, duorumque liberum, fidelem sanguinem dedit.
Ob ea promerita;
Atquæ vt Virtutum tantarum notæ,
Æmulationi ac solamini extarent;
Hoc monimentum,
Honorarias in tabulas immortalibus literis referri.
Easque, Gazophilacij Templique frontibus affigi,
Decreuit.

IOANNES HIRCANVS

Simonis Filius.

EPILOGVS.

Requiesce parumper, viator.
Antiquioris Testamentis volumen ad calcem deuenit.
Cum Orbe nata Orbis Historia.
In Ioannis præconio sistitur.
A Præcursore Ioanne redordienda.
Idem nomen, Synagogæ Hesperus, & Ecclesiæ Phosphorus;
Priori libro exodium, posteriori exordium præbet;
Et paginam vtramque compagina.
Consonant enim sibi diuina: extrema primis respondent.
Æternus igitur Scriptor,
Pro exacti operis colophone,
Memoratorum Principum virtutes in Ioanne collegit,
Vt omnes in vno ligentur, & legantur Principes,
Ac ne breuitas Epilogo desit,
Triginta annorum gesta, verbis tribus complectitur.
Quid enim de Ioanne Hircano narrat.
Sicar ios perdidisse, strenuè bellasse, muros refecisse.
Totum elogium, trilogio expeditur.
Plura memorare posteritas gestiet.
Quòd Sororium parricidam, ne matricida fieret, impunè dimisit.
Septimum Antiochum pace, tertium Demetrium bello, auertit.
Hircanorum superbia, Idumæorum impietate repressa,
Ex ijs nomen, ex istis palmas reportauit.
Hæc, vel inter pensa, canuntur.
At Cælestis Encomiastes, laudes dum supprimit, exprimit.
Satis

Satis ergo fastigij ad Ioannis gloriam accedit,
Quòd ipse post omnes, post ipsum nemo laudatur.
Eximius planè Princeps,
Qui humanis actis, diuino commentario, metam ponit.
Nam pneumaticus calamus in vltima hac cera hæsit.
Quis neget magnæ molis fuisse Ioannis Elogium?
Dei manum lassauit.
Hoc nempè exarato, respirauit diuinus Spiritus,
Et feriatus calamum posuit.
Hic tu quoque respira.
Difficile est vera scribere: difficilius audire.

NOVA ÆTAS, SANCTI.

ELEAZARI FILII.

Christi	linea	*Ex Leui.*
S. Mathan.	S. Panther.	
S. Iacob.	S. Bapanther.	
S. Ioseph.	S. Ioachim.	*S. Anna.*
	S. Maria Virgo.	*S. Ioanes Baptista.*
	Iesus Cristus Seruator.	

S. PAN-

S. PANTHER

Eleazari Filius.

S. MATHAM Pantheri Frater.

PARTITIO.

Auditis? sonant diuinæ tandem cognationis optata nomina;
Vicini Seruatoris tessera;
Qui promissus semper & negatus Orbis vota irritat, dum irritat.
Hic Eleazari truncus duos in tramites finditur:
Quorum alter ad Virginem Maritum, alter ad Virginem Matrem;
Vterque ad miraculum desinet.
Itaque infectilis Patriarcharum linea, vt Salus intret, agit rimam.
Nobilitas geminatur, vt germinet; germinat vt geminetur.
Fœcunditatis terminus Virginitas est, Virginitatis fœcunditas;
Debebatur hic concentui consensus,
Vt vnico Stemmatis amplexu, Homini Deus nectetetur;
Et redeunte beneficio, Homo fieret qui Hominem fecit.
Felices Mathan, & Panther tanto Nepote:
Cuius propinqua iam luce afflati,
Diuinarum virtutum fulgorem trahunt ex interuallo.
Nulla tamen eorum virtus clarior,
Quàm quòd suas obscurarunt virtutes.
Nam sacræ Historiæ nihil commisit Mathan, nisi nomen;
Panther ne nomen quidem.
Quod, nisi memori Africani calamo effossum, latteret.
Rarum votum inter ambitiosos Humilitas.
Illo enim Sæculo, si vnquam, claritas crudelitate quæsita.
Aristobulus, Hircani degener Filius,

Innocentem Principatum ad Regni inuidiam restituit:
Primusque tyrannico diademate frontem perfricans,
(Nescius quantum malorum sub ea bractea occuleretur.)
Securiùs vt regnaret, noluit esse quibus regnaret.
Patritios carcere, Fratrem ferro, Matrem fame, confecit.
Nec dilato supplicio,
De pectoris vena sanguinem vomuit.
Crudelitatis conscientiam pro vomica deuorauerat.
Huic Iamnæus, Salome Matris astu, sufficitur;
Fratricidæ fratricida.
Hem quò deuenerit Machabæorum gloria!
Hostilis olim sanguinis prodiga nunc cognati.
Nimirum nullum patrimonium citiùs decoquitur, quam vir
Raro ad tertium peruenit hæredem.
Magnæ mentes, amentes gignunt.
Immodesto igitur Sæculo, modesti Fratres
Mathan & Panther,
Tirannicum fastum è Bethleheme in Galileam fugere:
Optimum quippè in Tyrannos bellum est fuga.
Et in Nazarena Vrbe, hoc est inter Flores,
Nazareo nidificarunt.

S. BA-

S. BAPANTHER

Pantheris Filius.

S. IACOB Mathani Filius.

NAVFRAGIVM.

Vos quoque geminum Sidus Iacob, & Bapanther,
Miserrimi Naufragij spectatores ex tuto,
Procellarum finem serenæ lucis augurio præmonstratis.
Tenebat Iudaici Regni clauum Iamnæus,
Nauticam doctior ex naufragijs.
Nam malè regnando regnare discitur.
Ibat ridente malacia felix; Iætumque Regni nauigium.
Et æquatos velorum sinus ferente Spiritu,
Gazam, Dium, Essam, Gaulanum, Seleuciam,
Nouo triumpho alligatas onerarias remulcabat.
Sed insolito sereno tempestas suberat.
Acerbo statim letho Nauiculator demergitur.
Successit Gubernaculo Hircanus alter, Iamnæi Filius;
Idem Magister & Proreta; Rex & Pontifex.
Hunc subuertere Aristobulus Frater adnititur.
Æquali nauis periculo,
Siue geminus præsideat Rector, siue nullus.
Errat alnus in pelago, in alno nautæ.
Duobus imperantibus obtemperat nemo.
Inter hæc intima nauigio mala,
Externorum bellorum insana hyems superuenit;
Hesperius Zephyrus, cum Armenio Euro,
Cum Tigrane Lucullus.

Alie-

Alieno exitio rixantur.
Non capit sese Italicum Mare.
Tyrrhenum in Ecum refunditur, & vndas miscent.
Verticosa Charybdis Antipater,
Per discordiam rimas armorum æstum immittit;
Nauarchum mersura Aristobulum, qui clauo hæret.
Hic, cui necessitas pro arte,
Demissos velorum sinus aduerso obliquans vento;
Ad Pompeianam Scyllam vltrò declinat:
Quæ rapido turbine;
Iudaici Regni clauum suis de cardinibus vellit:
Puppim calcat & proram, Arcem ac Templum:
Anchorales auitæ fidei rudentes præcidit.
Et sera vota dissipantibus ventis;
Legum tabulas, nauig, compages, dissoluit.
Fluctuatum denique, nauseantemque Aristobulum,
In cæcos Romæ vortices absorbet;
Hic bis emersus; bis submersus,
Amica Cæsaris manu spirans educitur.
Sed Pompeianorum vi fluctuum circumfusus;
Nauteam bibit, venenum.
Hic exitus Iudææ Regnum, & Machabæos Rectores tulit;
Miserrimam Romanorum Pyratarum prædam;
Qui sacras opes, aureasque trabes,
Sparsa tempestatis analecta, reliquiasque collegere
Eximio documento,
Fraternis discordijs Regna naufragare.
Vos vero amica lumina, salutaresque Dioscuri,
Bapanthet & Iacob,
Virgineam è Cælo Nauim, cui nomen à Mari,
Diuinis mercibus onustam;
Cælestemque Gubernatorem Iosephum,
Dexteriore alite velificaturum, ostendistis.

S. IOA-

S. IOACHIMVS

Bapantheris Filius.

S. ANNA. Ioachimi Vxor.

EPITHALAMIVM.

Descende Cælo vbi nil agis sanctissime Hymen.
Duas extrà Cælum Cælestes Animas copulaturus,
Ioachimum & Annam.
Illum Regia, hanc Sacerdotali stirpe:
Vt dotali vtroque apice, Nepotem instituant
Inter Reges Pontificem; inter Pontifices Regem.
Age: iugalibus nodis quos Æternitas nexuit,
Cor geminum stringe, vel vnicum diuide:
Vt alter Sponsus ex altero spiret.
Sed heu spinosa primordia! initio planges, dùm panges.
Vltrà viginti annos sterilis ille thalamus,
Nihil nisi lacrymas gignet.
Sed verte statim lætior hus hanc næniam.
Nam sterilis Parens,
Maiorem prolem vtero capiet, quam mente.
Stupente rerum Natura
Tam fœtam, quam fœtum extrà suas leges.
Adde nouam inter fœminas laudem,
Citrà Sobolis crimen Matrem fieri.
Nam cæteræ, Carnifices antequàm Matres,
Partum conficiunt, dum concipiunt.
Vnoque momento,
E Cælo demissam Animam Orco exponentes.

Vi-

Vitam largiuntur, & lethum.
Sola Maria Parentis honos, non onus,
Maternum vterum condecorabit intrando,
Nec deerunt puerperio præsagia.
Renascente enim Templo nascetur Virgo.
Alteram Dei Domum parabit Anna, alteram Herodes reparabit.
In altera Numini fient Victimæ,
In altera victima fiet Numen.
Crescet cum Prole Parentum felicitas.
Nam mutuo repignerati amoris officio,
Filia ex Parentibus, per Filiam Parentes viuent.
Ita Ioachimi Penates alterum Cælum meritò voces:
Vbi Sacra Familiæ Trias,
Corporibus tripertita, Animis vna,
Genitor, Genitrix, Genita,
Beabitur, & beabit.
Omnia denique in vnum vota colligent
Longæui Coniuges;
Cùm sese Numinis Auos mirabuntur,
Tanta gaudia,
Nec illi ferre, nec tu fari potes. Tace.

S. IOSEPH

Iacobi Filius : Virginis Sponsus.

TITVLI.

Sanctis huius magnitudinem, tergemino metire Titulo.
Vir MARIÆ fuit.
Solus nimirum toto Orbe selectus
Viragini Vir, Virgini Virgo.
Fortunatum Coniugium,
Cui dexter Ales Angelus,
Diuinitas Pronuba, Flameum Flamen, Dos Verbum.
Vnica hæc Hymenæi teda fumo caruit,
Virgineo candore non denigrato.
Iugalia hæc vincula nihil strinxere præter Animos,
Nec vltrà amorem iuere amantium vota.
Nec nouum Iosepho, Dominæ nolle misceri.
Dubito nuptialem cælibatum, an cælibes nuptias vocem.
Nam Sponsæ contubernio, Sponsi virginitas geminatur;
Nouóque miraculo, forma pudicitiæ suffragatur.
Denique sic Palmæ nubunt:
Hinc alter ille, maiorque Titulus:
Pater IESV fuit.
Quippe natura Patruus, coniugio Vitricus, officio Pater:
Priuignum Numen educauit, erudijt, aluit;
Et vitam si non dedit seruauit:
Deumque oculis genuit custodiendo: toties Pater.
O quanta dignitas! Filium participare cum Deo!
Et vlnis Alumnum regere Orbe maiorem:
Qui vel parendo Parentem facit.

O gra-

O gratas educationis vices;
Ille seruat, hic seruit: & Altorem suum Alumnus alit;
Orant alij Numen, hic cogit,
Nam Patris vota, imperia sunt.
Adijce postremum Titulum.
Filius DAVIDIS fuit, & FABER.
Quis credat?
Regia Dauidis linea in Materiario finitur.
Nouæ nimirum nobilitatis Fabro,
Nam retrograda generis claritas
A Deo in Fabrum, à Fabro in Reges Auos, refunditur.
O nexa Prouidentiæ opera!
Regalis Genealogiæ princeps Adam, postremus Ioseph.
Ille Agricola hic, Faber.
Nam lignum, peccati materiam, ille sæuit, hic secuit.
Haud alienum à Christi Patre ministerium.
Quid enim Deus, nisi Faber?
Tornare Orbem, inspicare montes, dolare campos,
Excidere Homines, fabrilia sunt.
Verè vt dicas, Fabrum Deum, & Fabri Filium.
Respondent verò morienti Christo hi natales;
Vt inter eandem artem viueret, & occumberet.
Malleus, forfex, terebræ, claui, ligna:
Vitæ ministeria, Mortis instrumenta, fuere.
Eademque domestica arte cunæ dolantur, & cruces,
Suæ igitur neci nascendo proludit,
Dum ex Fabro nascitur,
Nec minor Danide Iosephus
Auitum Regnum gerit in officina,
Stant illi sua Imperij signa,
Fabriles secures, & lignei fasces, quos Puer alligat.
Summa illi authoritas,
Mortalibus imperat Puer, Puero Mater, Matri Sponsus.
Nec imperij nomen abest:
Quid enim Ioseph, nisi Augustus?
Itaque vno tempore suum Roma Augustum iactat,
Naza-

Nazareth suum.
At quanto dignior hic Magistratus,
Rerum Dominum Domi possidere?
Solus igitur Mortalium, Iosephus
Cælum non imperauit, sed exegit.
Nam quæ alijs diuina donaria sunt,
Iosepho isagogicum fuit, & nutricia.

SANCTA

Templis etiam colenda Maria, Templum coluit,
Cum trimula castis Aris admota,
Ipsa Deo, ipsi Deus, Virgineum florem seruauit:
Munusque impetrauit, offerendo.
At quòd Fabrili materiæ nubilis adhæret forma:
Speciosum cum Fabro coniugium refert:
Immò in coniugio cælibatum.
Nam si Statua nuberet, sic nuberet.
Cernis eodem trunco
Exculptam cum Filio Matrem, cum Matre Filium
Gemino, & vno corpore:
Vt dubites vtrum ex alio nascatur?
Habes prodigium illud maximum,
Cùm Deum genita Deum genuit:
Nouoquæ reciprocæ cognationis vocabulo,
Dei Filia, Filij Sponsa, Sponsi Domina, Domini Ancilla.
Cælestia humanis, humana cœlestibus, compaginauit.
Sed heu breuis voluptas! Vide vt Christifera Imago,
Infantem gremio stringit, atque scalpenti porrigit.
Sic Filium, Simonis gladio scalpendum, obtulit Mater.
Miraris Ægyptium Statuæ cultum, colorem, solutum crinem?
Non alia specie profuga hæc Astræa,
Herodianam Vulpeculam latuit inter Ægyptios;
Gemino Sole felices.
Sic rerum Arbiter, ne Tyrannum perderet, Filium proscripsit;
Insigni documento, executiendos malos Principes,
Non cædendo, non cedendo, sed recedendo:
Hoc ipso miseros, quòd Iustitiæ desertores Iustitia deserit.
Mirum potius; cur dextera Puerum sustinente,
Vix dexteræ fidens læua medium amplectitur.
Nam pia Genitrix, in Templo recuperata Prole,
Rapaces adhuc Sinagogæ manus formidat;
Et inter voluptatem, & timorem.
Amplexus geminat, vt affectus.
Quæris diuino vt Amore flagrauerat?
Habes calorem ex colore.

Fuliginosum hoc lignum, Amoris torrem ostendit,
Silentium quæris? Statuam taciturnam interroga,
Verecundiam? nil suis oculis ampliùs indulsit,
Quàm Statua suis.
Clementiam? suspice prolatam Christi dexteram,
Veluti miseris benè precantem.
Hanc rogauit Parens; quicquid rogauit, irrogauit,
Sanè primum ac postremum Christi miraculum,
A Parthenia Matre impetratum constat.
Vt peruicacia sit dubitare de cæteris.
Refert iam Opificem scitari,
Cur discriminatis vt in funere crinibus,
Dolentem dolauit, sed erectam,
Certè sic stetit iuxtà Crucem, Cruce altior, & solidior;
Callidè igitur fœmineam Statuam sculpsit Lucas.
Nam Filij mortem vt Fœmina sensit, vt Statua tulit;
Quin etiam Cedro ectypam Virginem elaborauit:
Simili cum Cruce ligno:
Nam Crucis instar, Cruci opposita;
Et altera alteri patibulum fuit.
Quid? vltima eius fata nil argutius exprimat,
Quàm incorrupta è Cedro Statua,
Examinati, sed incorrupti corporis typus,
Æterna hæc sanctio, vt omnia pereant vel immerentia;
Damnata, quia nata.
Post omnium mortes, Mors ipsa morietur.
Adeò Parcæ, ne sibi quidem sunt Parcæ.
Sola Dei para perijt, non putruit; & in scrobe refloruit,
Restabat erudito operi labor extremus,
Triumphalis ad Cælum Heroinæ cursus.
Hunc denique Imago refert,
Erecta, paludata, auro corusca,
Tali siquidem pompa
Ad illum veniens, qui ad ipsam venerat,
Cælum addidit Cælo,
Quin oderi coronam imposuit Sculptor,

Dùm

Dùm sacrum Simulacrum coronauit.
Nimirum, Cæli Augusta Terras dispiciens,
Regia semper munera
Optantibus donat, ignaris ingerit, ingratis obtrudit.
Neminem relictura miserum, nisi qui esse velit.
Dubitas? Statuam do testem.
Ante hanc nemo vacuus rogauit;
Ne Turca quidem.

SANCTVS

IOANNES BAPTISTA

Virginis ex Cnosobrina Nepos.

PRÆCONIVM.

Iamiam Numen aderit.
Adest iam Numinis Præco.
Hoc Pracone,
Nemo maior, nemo minor,
Prophetarum postremus, Martirum primus;
Solis Lucifer, Luciferi Vesper,
Messiæ magnitudinem ex sua imagine expressit.
Immò Messiæ Mystes, & Christi Christus,
Mundi Lustratorem lustrali aqua sanciuit.
Ambigente Iordane, lauaret an lauaretur.
Nobilis fluuius, cælesti Eridano minimè inuidus.
Nam ille in Cælum translatus, huic Cælum delatum.
Hem quantus: at quantulus fuit?
Tantam sanctitatem ad nihilum redegit,
Cum se *Neminem* dixit.
Tantòque se diminuens quàntò cælitùs auctior,
Cum Omnipotentia certauit.
Hic ne vinceretur, augentem vicit, se minuendo;
Illa vt vinceret, imminutum vicit augendo;
Adde, hoc Pracone
Nemo taciturnior, nemo vocalior.
Vix conceptus, silentium Patri indixit;
Vix formatus, Deum hospitem nutibus excepit;

Vix

Vix vtero egressus, solitudinem ingressus,
Hirtus, ieiunus, vigil,
Cum Angelis Angelus Mutus cum Mutis viuens;
Quod loqueretur, tacendo didicit.
Nemo diutiùs infans fuit nemo altiùs fatus;
In deserto disertus.
Et iam nihil nisi vox,
Rudes instruxit, auios reduxit,
Peccantes increpuit, Reges terruit;
Trunco etiam capite clamosus,
Viuum se morti approbauit:
Et ad Mortuos vitæ Præco descendit.
At at, procumbito Viator;
Præco siluit, Messias adest,

IESVS CHRISTVS

Dei, ac Virginis Filius.

M E T A.

Sistimur, ò tandem tibi Clementissime Assertor,
Sacri Voluminis Alpha & Omega:
Non longiùs vagaturi; te contacto
Quo enim procedat qui te accedit, vltimam rerum Metam?
Tu Auiti Generis Meta:
Matris annos in Patauis numeraturus;
Trium, & sexaginta Patriarcharum Stemma claudis:
Omnium nobilissimum, quia notissimum.
Nam Patritij Stipites reliqui,
Quà commendantur vetustate cariosi;
Simul eduntur, & exeduntur.
Tu antiquorum antiquissimum; nouissimorum nouissimus;
Maioribus maior, posterior posteris
Sensisti nobilitatem tuam & meffuisti
Verè tuam, qua à te fluxit, in te redijt.
Tu diuinorum Operum Meta.
Cælesti satu mortalia cælestibus nectens,
Ex Deo Homo, ex Virguncula Deus,
Quòd vnum deerat vniuersitati miraculum expleuisti.
Tu Temporum Meta:
Summo solstitio, nocte media, anno extremo, natus;
Sollis fugam, vmbrarum incrementa, anni lapsum, inhibuisti,
Et geminus verè Ianus;
Antiqui nouique Sæculi intercalaris Spectator.
Pacem, vti terminales Ferias, Orbis indulsisti.
Tu Dignitatum Meta:

Qua

Quà in Stabulo contacta Purpurati Astronomi retrocessere.
Nam quis vltra Bubile illud fastus explicet,
Vbi superbiæ frænum est fœnum?
O nouæ Astronomiæ sectanei Reges!
Cæteri Præsepe inter Stellas, hi Stellas in Præsepi obseruarunt.
Scit igitur capitum decora ante tuos pedes proiecere;
Gnari, dignitates desinere vbi incipiunt.
Tu Mosaica legis Meta:
Durissima iura circumcisus circumcidisti,
Et inamœna Synagogæ spatia metasti.
Lapideo illo gladio pro limitaneo lapide, infixo.
Tu Sapientiæ Meta.
Pharisaicam Templi Exedram duodennis euertisti.
Nam te audito, qui omnia docebant, nihil se scire didicerunt.
Et Infante Magistro, se nouerunt Infantes.
Tu Inferna Potentia Meta;
Spectante Solitudine cum Lucifero congressus,
Auidum esuriendo strangulasti;
Et inceftam illam naturam, æternæ flammæ custodem;
Malarum Vestalium supplicio de rube impellens,
Hesperum fecisti ex Lucifero.
Tu Peccati Meta:
Iordanem intrando abluens, vt aliorum sordes elueret.
Herculeæ instar columnæ, fluctibus demersus,
Vndarum & scelerum cursum progredi vetuisti.
Tu Votorum Meta:
Patrium orbem benemerendo discurrens.
Fatigato sæpiùs pede, numquam manu,
Supplicia à supplicibus auertisti.
Tu Mortis Meta:
Arboris eiusdem paxillo, quo Mors Adamum transfixerat;
Æqua talione Mortem confixisti;
Quæ funestissimo exacto stadio,
Ad eundem stipitem vndè mota fuerat, stetit:
Et Adamo altero absorpto, priorem vomuit.
Tu Gloria Meta:

Æneos Orci potest cruenta dextera eluctatus:
Gementem sub Terras Patriarcharum Populum;
Ab Tartareis ignibus ad Empyreos euexisti
Relictisque in Monte vestigijs, quæ insisteremus;
Tam faciles ad te aditus pandis, vt volare sit velle.
Te igitur Beatissimam omnium rerum Metam
Ex destinato assequutus; exacti operis cursum siste
Hoc vno rectum, quòd ad te peruenit.
Is enim errat, qui à te deerat.
Hic festiuo celeusmate Stationem occupáns,
Foliorum carbasa complico:
Et pro anchora, emeritum calamum figo,
Anno tuo MDCXLIII.

IN-

INSCRIPTIONES ADSTRICTÆ NVMERIS.

HORTI
RACONISII

IN Hortis Serenissimi Emmanuelis Philberti à Sabaudia Cariniani Principis, fabulosa Cælestium Imaginum Simulacra in areolarum angulis solido opere conficta sunt: & cuique Simulacro hexastichum subscriptum, moratam aliquam sententiolam emblematica venustate continet: vt in vno Viridario Cælestem simul Astronomiam, & humanam Philosophiam deambulantes Principes contemplentur, nec tàm flores legant, quàm documenta.

PLANETÆ.

I.

Saturnus, siue Tempus.
Falcatus Senex, Infantem mandit.

Annorum dirus Pater. Annorumque vorator,
Quæ priùs ediderat Tempora, tempus edit.
Magnarum largitor Opum, largitor Honorum,
Omnia quæ donat, deuorat iste Senex.
Heu, quid Opes? quid Regna? tuum nihil est, nisi Virtus.
Deuorat illa Senex, deuorat ista Senem.

II.

Iupiter.
Nudus Fulmen torquet, astante Aquila.

Splendida cùm toto diffundat munera Mundo
Rex Superum, nudus Fulmina sola tenet.
Et licet archetypa tot pinxerit arte Volucres,
Fulmineam tantùm diligit vltor Auem.

Nam

Nam pauci officijs, plures terrore mouentur;
Fac vt amet Populus, fac tamen vt metuat.

III.
Mars.
Armis horridus acinacim rotat.

Hic licet infestis nusquam penetrabilis Armis,
Securus propria conditione Deus.
At caput Ætneo munit, pectusque metallo;
Ceu Mortem impauidus terreat, & paueat,
Consilio cauto, Princeps, à Principe sume.
Sint tibi cuncta licet prospera, cuncta time.

IV.
Sol, siue Apollo.
Radiatus Lira ludit.

Vna Chelys Cælum est, septenaque fila Planetæ
Lux plectrum, numeri Tempora, Vita melos.
Hanc Sol concordi Cytharam modulamine solus
Tangit; & Astrorum ducit in Orbe Choros.
Vna nequit gemino tangi Lyra Cælica Sole;
Vnica nec Reges perferet Aula Duos.

V.
Venus.
Cupidinem complexu fouet.

Deciduum alternis reparat quid fœtibus Orbem?
Fertilis hæc Cælo nata fauente Venus.
Quid mentes viresque Virum lethaliùs haurit?
Hæc eadem Pelago nata furente Venus.
Quid Venus est igitur? Lethalis vita, lucrosus
Iactus, barbaries blanda, bonumque nocens.

VI.
Mercurius.
Caduceo instructus, & auolaturo similis.

Quadruplici excellit quem cernis dote Minister;
Velox, Facundus, Callidus, atque Latro.
Huius ab ingenio Regum fluxere Ministri,
Quos & Mercurios Aula diserta vocat.
Tres poterant solidum dotes formare Ministrum;
Sed rarò, si adsit Tertia, Quarta aberit.

VII.
Luna.
Dianæ instar, lunata fronte.

Candida Fraternæ sectatrix Cynthia Lucis;
Non eadem, atque eadem, nunc fugit, inde redit.
Hæc procul à Phœbo, pleno micat integra vultu:
At propior Phœbo, Cornua fronte gerit.
Virginibus speculum: splendent si splendida vitant.
Si dant se in lucem, deficit integritas.

SIGNA ZODIACI.

Aries.

Lanigerum insidet Phryxus.

Impia clamosæ fugientem Regna Nouercæ,
Auratus Phryxum per mare vexit Ouis.
Post vbi consedit securo in litore Phryxus;
Velleris vt pretium vellat, Ouem iugulat.
Qua potes arte stude cupido seruire Tyranno:
Talia seruitij premia crede feres.

II.
Taurus.
Europam rapuit.

Lætus Agenoreo ludit dum litore Taurus,
Taurus furtiuo qui locat ora Ioui.
Insidet hunc, redimitque rosis Europa Iuuencum:
Nescia Raptorem se redimire suum.
Quid tibi, Raptor, opus Taurinos sumere vultus?
Literulam a Tauro dettrahe, plus rapies.

a *Auro.*

III.
Gemini: siue Castor, & Pollux.
Mutuo complexu impliciti.

Hi sunt Tyndarides fidissima pectora fratres,
Qui duo Corporibus; Corde sed vnus erant.
Vnanimi Regnum studio rexere Paternum:
Turbauitque piam nulla querela Domum.
Sic olim gemino Cor vnum Pectore Fratres:
Nunc vno gemina in Pectore Corda gerunt.

IV.
Cancer.
Retrogradus à Nymphâ tenetur.

Syluestrem Proteus Driadem per aprica petebat;
Ast auidum pauido fugerat illa pede.
Versus ad insidias, refugus fit Cancer: & illa
Retrogradum sequitur: dumque capit, capitur.
Nouerat ingenium Protheus. Hoc Fœmina more est,
Si sequeris, fugiet: si fugias, sequitur.

V Leo.

V.
Leo.
Super Aram immolandus.

Africa Sidereo squalebat huilca vapore:
Non imber miseræ: non dabat amnis aquas.
Horribilem Phœbi monitu mactare Leonem
Consulitur, Populi qui Leo terror erat.
Consilium sapiens: letum vis copia Regnum.
Atque quies recreet? talia monstra quate.

VI.
Virgo, siue Astræa.
Alata, spicam laua dextera gladium tenet.

Impia cùm Superis inferrent Arma Gigantes;
Vna omnes Virgo perdidit aligera.
Hinc eadem Virgo fixis numeratur in Astris,
Fida laboranti quòd tulit Arma Ioui.
Non mirum est, Mulier quod tantos perdidit; at quòd
Fixa stet in Cælo res volucris Mulier.

VII.
Libra, siue Bilances.
Venus ancillari specie, Libram & Poma defert.

Ridebat Venerem Iuno, *Tu florea semper*
Serta geris: Frugum nulla canistra geris.
At Venus assumpta Famulæ simulamine Libra;
Poma Deæ rapuit; vendidit illa Deæ.
Quot modo se frugi didicerunt fingere Serui,
Qui Domino vendunt, quæ Domino rapiunt?

VIII.

Scorpius, siue Nepa.

Mars eius caudam flammis armat.

Diffisus Getico Titanas figere Ferro,
Hanc Stygio Mauors imbuit igne Nepam.
Sic Genus indomitum quondam ferroque, manuuque;
Dissipat exiguæ flammea cauda Feræ.
Silicet, in Superos vbi perfida turba rebellat:
Parcendum Gladio, bella gerenda Face.

IX.

Sagittarius, siue Chiron Centaurus.

Biformis, alatus, arcum dirigit.

Cur humeris alæ? *Quod mente ad Sidera surgit.*
Missile cur telum? *Mentis acumen habet,*
Cur Equus est partim? *Franis obtemperat æqui.*
Cur & Homo? *Humanum docta Minerua facit.*
Talem igitur magni Reges meruere Magistrum,
Quos non esse Feras edocet ista Fera.

X.

Capricornus, siue Capripistrix.

Pallas hoc monstrum irritat.

Prælia Phlegræi Cælo indixere Tyranni,
Queis Hominum ceruix, cauda Draconis erat.
Obijcit hoc Monstris Monstrum ingeniosa Minerua:
Capreæ cui ceruix, caudaque Pristis erat.
Nimirum extremis extrema pericla periclis;
Atque Malum pelles deteriore Malo.

XI.

XI.
Aquarius.
Et vrna fluuium fundit.

Hunc Iuuenem Capulo fundentem Flumina prono;
Constituit summo summus in Axe Pater.
Vt cùm Diluuij trepidet formidine Tellus,
Obruat innocuus crimina sola pauor.
Sic ostentatis Clementia Fascibus insons,
Vt mala deuitent hac monet arte malos.

XII.
Pisces Gemini.
Venus maritimæ Bigæ alligatos regit.

Vt Venerem veherent Triton Auriga subegit
Hæc duo cærulei lubrica Monstra Maris.
Hos Dea Vectores exacto Cypria cursu
Grata per ætherias ludere iussit aquas.
Præmia rara; duos tantùm Venus alma Ministros
Dat Cælo: reliquos Tartara in ima trahit.

IMAGINES BOREALES.

Vrsa Minor.
Iouem lactat.

Hirsutos effœta sinus, scabramque papillam
Gnosia lactenti præbuit Vrsa Ioui.
Hinc tenuit primam prima inter Sidera Sedem;
Nauibus irato suspicienda mari.
Sit vilis; sit inops; sit agresti agrestior Vrso:
Quem Regum extollit Gratia, Sidus erit.

II.

Vrsa Maior. Callisto. Helix.

Nympha pragnans, erecta: Vrsino capite, ac plantis.

Me castam castæ sacraram sponte Dianæ;
Sed mea furtiuus vota fefellit Amor.
Sensit, teste vtero, miserandum Cynthia crimen;
Sensit; & ex Nympha protinus Vrsa fui.
Discite vel nulli quicquam spondere Potenti;
Vel quam spondetis, non violare fidem.

III.

Draco.

Circa pomiferam Arborem contortus: erecto capite.

Circuit Hesperidum flauos Draco peruigil Hortos.
Ne cupidæ rapiant Aurea Mala manus.
Pascitur ipse tamen seruati frugibus Horti:
Quasque alios prohibet mandere, mandit opes.
Quàm similes vigilant Angues? Quàm sæpè seuerus
Raptorum plectens crimina, Raptor erit?

IV.

Cepheus.

Rex Æthiops, ingens, deformis.

Mempheos hic fuerat, nigrique Dynasta Canopi;
Ore niger, vastus corpore, crine breuis
Pulcræ igitur Sobolis turpis Pater, atque perosor,
Innocuam Monstris obtulit Andromeden.
Hos caue Deformes; nam respondere vicissim
Mos ori; os mori, nomine reque solent.

V. Bo-

V.

Bootes, siuè Arcas.

Bubulci figura, cum stimulo.

Quid facit iste boum sacra inter Sidera ductor?
  Aula Deum Caula est? Arua per Astra colit!
Callisto hunc Pellex genuit: rigidumque procaci
  Custodem Matri præposuere Dij.
Lubrica res Mulier. Rigido custode remoto
  Casta nec in Cælo viuere posset *a* Helix.

a Helix & Callisto, eadem est.

VI.

Corona Ariadnæ, siue Borealis.

Ariadna Coronam gemmis insignem Cælo offert.

Forentem baccis, crebroque adamante Coronam
  Hanc Bacchus Sponsæ, Sponsa dat ipsa Dijs.
Fronte puellari nimis ambitiosa supellex,
  Dignior est Diuum cingere visa comas.
Sola decet castos pudibunda Modestia vultus,
  Sed Gemma est gemmis rarior Inde tuis;

VII.

Hercules.

Quiescenti similis, inuersa Claua.

Hic habet Alcides quam nesciit ante quietem:
  Quæque humeris tulerat, nunc premit Astra pede.
Nempè, quod infestum Iunonis Numen haberet;
  Supra Iunonis hunc tulit Astra Pater.
Principis egregia est Virtutem attollere Virtus,
  Surgat vt inuisus celsior inuidia.

VIII.

Lyra vel Vultur.

Orpheus Lyram tractat Vulturi formem.

Hæc Lyra Caucasei quæ ficta est Vulturis instar;
Sitne rapax Vultur nescio, sitne Lyra.
Orpheus hac rapuit Neptuno Monstra, Leones
Saltibus, Astra Ioui, Manibus Euridicen.
Quam similes habet Aula Lyras? Quam sæpe suaui
Qui tibi blanditur carmine, Vultur erit.

IX.

Cychnus.

Ledam rapit.

Se Cychnum simulans Aquila insectante fugacem;
Lædeum refugit Iupiter in gremium.
Candidulum rapuit Virgo: sed candidus illi
Candorem rapuit Luxuriosus Olor,
Quid satis est cautum! quem non præsentia fallet?
Si niger in niueo Coruus Olore Latet!

X.

Cassiope, siue Sedes.

Æthiopis Cephei Coniux, mire ornata sedet.

Hic sedet illustris luxu, radiata pyropis;
Nigrior at nigro Cassiopæa Viro.
Praua Virago quidem, potiusque inferna Vorago;
Sed quia diues erat, Diua repentè fuit.
Turpibus insignes turbe est conscendere sedes.
Fœdius ascendit Simia, quàm iaceat.

XI.

Perseus, vel Caput Medusæ.

Eques, anguineum Medusa Caput ostentans.

Protinus horrendæ prætendens ora Medusæ,
Frigida spectantum Perseus ora facit.
Squammigera hoc Monstro lapidescere Monstra coegit;
Nexuit hæc viuos mortua forma Duces.
Rex fuit hic sapiens; armis iura omnia cedunt;
Omnibus at Sapiens imperat Armigeris.

XII.

Auriga, siue Mirtilus.

A Pelope præcipitatur.

Proditor hic Domini, currusque Auriga dolosi,
Nomina Myrtoo liquit, & ossa Mari.
Nec satis: in Cælum raptus, raptatur in orbem;
Vt quoties Cælum vertitur, ille ruat.
A Pelope hanc retulit, Dominum cui vendidit, arrham.
Proditio grata est; proditor est odio.

XIII.

Serpentarius, vel Phorpas.

Rex Lyra conceptu Serpentes excantat.

Thessalus hi dulci docuit modulamine Princeps
Ad sua vipereos currere iussa greges.
Vidisses humili crista, positoque veneno,
Sibila Regales lambere Monstra pedes.
Mollia verba domant Angues: pariterque feroces
Blanda Viros, plusquam verbera, verba domant.

XIV.

Æſculapius, ſiue Serpens.

Barbatus, togatuſque, Serpentem tenet.

Regia Phœbigenam Iuuenem cur cingit abolla?
  Eſt Medicus: vitæ ius habet, atque necis.
Docta veneniferum cur dextera porrigit Anguem;
  Eſt Medicus: miſeros ſæpè medela necat.
Cur pater imberbis, barbato Filius ore.
  Eſt Medicus: plures qui necat, eſt Medicus.

XV.

Sagitta, vel Prometheus.

Aquila Promethei iecur depaſcens, telo figitur.

Iupiter exardens rapti ſibi fulminis ira;
  In mea mordacem viſcera miſit Auem.
Sed quia me nimia vindex feritate ſecabat,
  Herculeæ meruit cuſpidis eſſe labor.
Namque Reos auidè nimium qui vlciſcitur, æqua
  Vltio ſit quamuis; vltor iniquus erit.

XVI.

Ganymedes.

Ab Aquila rapitur.

Olim fida Iouis nectar liberauerat Hebe:
  Hoc Iuuene accito, pulſa Miniſtra fuit.
Hunc tulit Empyream rapidus Iouis Ales in Aulam
  Cœpit, & ignota fundere mella manu.
Delicias cupidi ſitiunt, mutantque cupitas.
  Vita ſed heu citiùs, quàm ſitis illa perit.

XVII.
Delphin, siuè Arion.
Cytharedus Delphinum inequitat.

Ionium diues Pelagum dum sulcat Arion,
Arma miser Comitum perfidiosa pauet.
Confugit ad Cytharam: Cytharæ modulamine captus;
Per medias Delphin de nece seruat aquas.
Diuitiæ damno; Virtus fuit vna saluti:
Qua sine, sunt inopes quas colit Orbis opes.

XVIII.
Equus minor, siuè Cyllarus.
A Polluce insessus.

Fraterno vt iunxit Pollucem Iupiter Astro,
Te quoque Sidereis, Cyllare, iunxit Equis.
Atque ibi, tot fessum stadijs, bellique cruentum
Puluere, cum Domino te quoque nectar alit.
Turpe est emeriti Senium non pascere Serui:
Non eget hoc Dominus, ast eget hic Domino.

XIX.
Equus maior, siuè Pegasus.
Cum Bellerophonte præceps.

Argolica tumidus palma, domitaque Chymæra.
Summa per Isthmiacus Sydera saltat Eques.
Iupiter in præceps Equitem deturbat, & Astris.
Sacrilegi testem criminis addit Equum.
Sic auidos sua sæpè Duces Victoria perdit,
Qui cum vicerunt plurima, plura petunt.

XX.

Andromede.

Vinculis à Perseo exuitur.

Hæc inuisa nigro Genitori candida Proles,
  Irreparanda Feræ præda natantis erat.
Perseus hanc summo delapsus ab æthere soluit,
  Atque sibi vinclo nobiliore ligat.
Scin miseris quando sint allatura salutem
  Numina! spes quando nulla salutis erit.

XXI.

Delta, vel Triangulus.

Ægyptius cum Triangulo Stellis angularibus illustris.

Æthereum triplici radiatur Sidere Delta,
  Insula Niliacæ quod fuit alma plagæ.
Omnibus hoc Delta felices influit auras:
  Omnis ab hac triplici lampade vita calet.
Astra suum Delta, sed habent quoque Tartara dirum
  Delta: Diuitias, Dæmona, Delicias.

IMAGINES AVSTRALES

Balena, siue Pristis.

Andromeden Scopulo alligatam voratura.

Hanc quoque in Andromeden vetito fruadatus amore
  Rex Pelagi, vndiuago misit ab Orbe luem.
Sed neque blanditijs, neque Monstro Virgo mouetur:
  Vt scopulum in scopulo dixeris Andromeden.
Dum Deus ille Feram mittit, dum Virgo resistit,
  Digna Deo Virgo est; & Deus ille, Fera.

II. Orion.

II.

Orion.

Venator, cuius talum figit Scorpius.

Tot mihi montiuagæ perierunt Monstra Dianæ.
Pretulerim telis vt mea tela, Deæ.
Vsa perexiguo Dea vindice, Scorpion armat:
Qui mihi vix calcem pungit, & intereo.
Heu quàm magnorum veneranda potentia Regum;
Tam facilis quibus est vltio, & ira grauis!

III.

Phaethon, vel Eridanus.

E curru deciduus.

Frigida dum vitat, summa inter Sidera torret
Hic Iuuenis, media nescius ire via.
Hinc subito lapsu Taurinum fusus in Amnem,
Scultitiam flebit dum fluet vnda suam.
Summa vel ima fuge: extremum deflebis vtrumque.
Sors nimis alta ruit, sors nimis ima iacet.

IV.

Lepus.

Castor Leporem iaculo configit.

Vnica fœta Lepus tot fœtibus implet Hyeram,
Vt pauidos Lepores insula iam paueat.
Visa est magnanimo victoria Castore digna,
Tam Viles iaculis exanimasse Feras.
Nil magis est audax timidis denso agmine iunctis;
Oprime diuisos, Castore maior eris.

V.

Canis Maior, ſiuè Lelapa.

Cephalum Venatorem ſequitur ſolutus.

Non minus hic Aſtris Catulus, quàm nomine clarus;
Auroræ in Cephalum pignus amoris erat.
Non iaculi non retis egens? quemcumque ſagaci
Nare procul legeret, dente tenebat Aprum.
Tam fidos trabeata Canes ſi Curia paſcat,
Nullus Aper Populi depopulabit opes.

VI.

Canicula, vel Syrius, ſiue Procyon.

Flammas expirans, ab Ori ne loro tenetur.

Patria veſanus ſuper Aſtra vocatus Orion,
Hoc ſine veſano noluit ire Cane.
Teſiphone hunc aluit, facibuſque impleuit Auerni
Quas vomit, & rauco territat Aſtra ſono.
Nimirum ſimiles ſociat ſibi quiſque Miniſtros:
Talis erit Catulus, qualis erit Dominus.

VII.

Iaſon, ſiue Argonauis.

Erectus, nautico gubernaculo innixus.

Vt trucibus raperet pretioſa pericula Colchis,
Per non tentatas primus hic iuit aquas.
Hinc vbi victrici contraxit vela Carinæ,
Fulſit in æthereo ſacra Carina Tholo.
Mergi dignus erat, docuit qui primus Amicos
Quærere tam fragili non ſua Regna trabe.

VIII.
Chiron.
Centaurus cum flagello, Achillem puerum docet.

Diua Tethys puerum Chironi misit Achillem,
Vt mores docili flecteret arte feros.
Strenuus hic igitur, pariterque disertus Alumnus,
In labris nectar, fulmen in ense tulit.
Est Quadrupes Puer: inde bipes Vir: postque tripes fit.
At sine Chirone, semper erit Quadrupes.

IX.
Patera, vel Demiphon:
Rex, tria Filiarum capita in patera tenens, exhorrescit.

Quòd Famuli sobolem Rex iste necarit iniquè,
Nequior hanc plectit nequitiam Famulus.
Nam Regis sobolem lauta inter fercula Regi
Condijt, & vultus obtulit in Patera.
Vel memor illatæ non est mens Regia noxæ,
Vel Rex ante epulas ebrius iste fuit.

X.
Coruus.
In arbore sessitat.

Quòd malè commissos Dominæ vulgarit amores
Hæc Auis, ex niuea, nigra repente fuit.
Debuerat teneræ Catulum memorare Corinnæ,
Qui Dominæ fidus, Furibus asper erat.
Vera quidem narra, sed non narra omnia vera.
Vel lauda Domini facta, vel illa tace.

XI.

XI.
Hydra.
Erecta, septemplici capite.

Colla quot extulerat Lernæo fordida cæno,
Herculea toties concidit Hydra manu.
Nunc Cælum rediuiua tenet: quam proximus Hostis
Communi sociam non vetat Axe frui.
Herculis est vicisse Feros: at parcere victis,
Herculeo est maior quoque labore labor.

XII.
Ara.
Flore ac lemniscis redimita, gliscente flamma.

Anguipedes postquàm periura caterua Gigantes,
Montibus exuisti succubuere suis.
Hanc Aram statuere Dijs, cùm mutua pacti
Fœdera, iuratas conseruere manus.
Si prius in Superis concordia tanta fuisset:
In Superos nullus verterat arma Gigas.

XIII.
Lycaon, siuè Lupus.
Rex, Lupino capite, corona decorato.

Iste per Arcadios irato Numine Lucos-
Rex ferus vt fuerat, fit ferus ecce Lupus.
Ausus hic humanis fœdare cruoribus Aras:
Terruit horribili religione Iouem.
Qui malus est, vbicunque mali vestigia signat;
Erumpet media de pietate scelus.

XIV.
Corona Australis.
Hanc Auster Ventus complectitur.

Cum Polus induceret Boreus Borealia Serta,
Ambijt Australis Austria Serta Polus.
Sic Polus insigni decoratur vterque Corona;
Nomen & à Ventis bina Corona tulit.
Ah misera ambitio? Quid sunt Regalia Serta,
Pro quibus arma moues? Ventus, & Aura leuis.

XV.
Piscis Notius, siuè Memnon.
Memnon Rex cum Pisce colludit.

Vltima Memnonij sunt credita Sidera Pisces;
Non Homines vltrà viuere, nonue Feras.
Vt tamen Australem Raris Austria repetit Axem;
Perdidit ignauam fabula prisca fidem
Nostrâ hæc errores Priscorum sæcula rident;
Ridebunt nostros postera: nemo sapit.

IMAGINES IN AVSTRALI POLO A NEOTERICIS REPERTÆ.

XVI.
Pauo.
Iunoni adhæret.

Hæc Stellas cauda Solem alis, vertice Lunam;
Collo Irim, Cælum pectore, gestat Auis.
Iure Auis hæc igitur Cælæstis, reddita Cælo,
Auxit prisca nouis Sidera Sideribus.

V. Cæ-

At pede turpatur fœdo tam pulcra Volucris ;
Vltima ſunt cœptus vt mala ſæpè bonis,

XVII.
Indus.
Indico more nudus , cum telo & arcu.

Abdidit aurifero Natura hæc Aſtra ſub Orbe :
Magnaque pars Orbis merſa latebat aquis.
Cuncta ſagax vaſtò numerauit Sidera gyro ;
Et dum querit opes , inuenit Aſtra Ligur.
Ipſa ad Virtutem (quis credat ?) crimina ducunt,
Sola tot Aſtronomos fecit Auaritia.

XVIII,
Manucodiata , ſiuè Auis Cæli.
Sine pedibus : ſupra nubes volitans.

Hæc quoque ad Aſtronomos alio venit Ales ab Axe,
Syrmate fulua humeros , ſtemmate flaua caput.
Nec ſomno pedibuſque carens ; non ocia pennis,
Non oculis requiem , non capit ore dapes.
Conſimilis Regum Volucris : quorum integra laus eſt,
Cura vigil , Fiſcus ſobrius , haud requies.

XIX.
Phœnix.
Stellata ſuper Ard , radijs flagrans.

Illa Arabum Phœnix frangranti gramine nidum,
Nidum ex Sideribus conſtruit iſta ſibi.
Illa redit Phariam poſt ſingula ſæcula in Vrbem,
Hæc procul ignoto ſemper in Orbe latet,
Illa vbi cunſpicitur , felicia Secla reducit ;
Conſpecta hæc Seclo deteriore fuit.

XX Piſcis

XX.

Piscisvolans.

Iupiter auolantem arripit.

Et Pelagum pinnis, & pennis aera findo:
  Aer me Piscem, me Mare credit Auem.
De me inter geminum lis est contermina Numen:
  Iuno suum dicit, me Tethys imma suum.
Me intereà Cælum rapuit; nam sæpè minores
  Dum certant, prædam tertia dextera rapit.

XXI

Camæleo.

Viridi super ramo, viridi colore imbuitur.

Hæc quoque in opposito comperta est Axe Volucris,
  Quæ præter Ventos pabula nulla capit.
Vna colore carens, omnes trahit vna colores:
  Candorem tantùm dissimulare nequit.
Sic & Adulator, vento nutritus: in omnem
  Se vertit speciem. candidus esse nequit.

PICTVRARVM;
SCVLPTVRARVMQVE
VARIARRM
INSCRIPTIONES.

IVLII CÆSARIS
Statua corrupta, integro Nomine.

BIs delusè peris gemino discrimine, Cæsar,
Bis tua diuerso Vita sub Hoste cadit.
Quam dederat Genitrix, Ferri tibi sustulit ira;
Quam dederat Ferrum, Temporis ira necat,
Viuis parte tamen, Cæsar meliore superstes.
Perdere nam Nomen vis nequit vlla tuum.

Filius Patrem pingit.

VIuifica extinctum restauras arte parentem:
Munus & alternum reddit amica manus.
Qui sine te perijt per te, Pater ipse resurgit:
Et Vitam Iuuenis quam dedit, æger habet,
Ergo Patris Pater es: Nati Natusque: creatur
Qui genuit: Patrem Filius ecce parit.

Pictor

Pictor seipsum pinxit.

VEraue forma fugit, durat si ficta superstes;
Sorteque nobilior deteriore perit?
Seruat adoratam contusa forfice telam,
Et tabulæ Auctorem terica Parca secat.
Si facit Ars firmos Homines, Natura Fugaces;
Ars facere, hæc dici fingere debuerat.

In Effigiem S. Brunonis Cartusiensium Patriarchæ.

NOn fucata leui minio te ludit Imago,
Nil fictum lepida hæc forma, nil artis habet
Adspicit; ac spirat: sed tanta Modestia motum,
Supprimit: & circum lumina ferre vetat,
Rumperet ore sonos etiam: sed sancta silendi
Regula, composito non sinit ore loqui.

Gigantomachia in pariete imbribus obnoxio.

IMpia Phlegræi renouant periuria Fratres,
Et noua compositis Montibus Orsa parant.
Sulphureis rursum minitatis Iupiter Armis;
Nec valet Anguineum perdere flamma genus.
Pone faces: rident renouatis viribus ignem,
Hæc dirimet gelidis prælia tempus Aquis.

In Iudæ effigiem argenteos eycientis.

PRoijcis infames effusor Prodige Numos:
Nec fugit extentam Numus Auare manum.
Exosum refugit contingere terra metallum;
Iactaque contigua copia pendet humo,
Siccine vos postquam tetigit fera dextra, profanæ
Et pretium, & pondus demeruistis opes?
Fallor: furacis sunt hæc miracula dextræ:
Dum reijcit Numos, attrahit illa manus.

Eiusdem suspensi Imago.

NOn mea me poteris Tellus haudire nocentem?
Non Tethys innocuas sæpiùs vlta rates?
Non tumidæ Nubes igni mulctare caduco?
Non terere infidum stella reuulsa caput?
Me refugit Cælum, refugit Terra, Ignis, & Vnda;
At mediam inueniet Spiritus iste viam.
Dixit; & infami se Proditor Arbore librat,
Nec terris, nec Aquis, neuè Polo immoriens:
Restant contiguis Fœdandæ tactibus Auræ,
Ast animæ assuetas denegat Aura vias.
Ergo Anima obsessi antico illuctabilis Oris,
Postico solitum lapsa fefellit iter.

In Effigiem D. Ambrosij Theodosium Templo arcentis.

CErnis vt in vetitos Princeps irrumpere postes
Nititur, & fixo vi parat ire pede.
Vana coloratæ non est, hæc forma tabellæ;
Quæ Spirat, habet nostras viuus ab Arte animam,
In etiam foribus Victor se immitteret altis,
Ni Sancti obstaret Præsulis Imperium.

In Effigiem Assumptæ Virginis, non absolutam.

FVlgida dùm raptæ pingebas Virginis ora,
Raptus inexpleto munere Pictor obis.
Non tibi crudelis, non inuida Parca labori,
Sed Populi Votis officiosa fuit.
Nam si, qui tantùm deerat, motum arte dedisses,
Egressa è Tabula viuida Virgo foret.

In S. Vrsulæ Statuam, cum Lictoribus.

VIbrat, non vibrat: replicat, non replicat ictum.
Penniferas Lictor datque negatque neces
Perge: quid ambigui cunctaris lucra pericli?
Damnant ignauas pectora nuda moras.
Vera est hæc Pallas Virgo: nam candida dirus
Pectora dum spectat, fit lapis Arcitenens.

In Effigiem mendacis Fœminæ.

VIuis adhuc? ſpiras fallendi callida Priſtis:
Et fida infidos recreat aura ſinus:
Mene putas falſæ rapturam in retia linguæ:
Saga, tuos noui Parthenopea dolos.
Finge oculos, mentire genas; tu falleris ipſa.
Si poteris rurſum fallere, diſperiam.
Cui loquor, heu picta deceptus Imagine? viua
Quid faciet, quæ vel fallere picta poteſt?

De Zeuxi.

MEntitam Tabulis Zeuxis formauerat Vuam:
Atque ea deceptas pabula traxit Aues.
Poſt diræ miſer ipſe famis diſpendia paſſus.
Non niſi quas tabula finxit, habebat Aues.
Silicet illuſæ muctam petiere Volucres:
Suppliciumque Auibus quod dedit, ipſe tulit.

In Effigiem Chriſti Patientis à Gaulo male expreſſam.

LAnguentem nemo diuinum expreſſit Amorem:
Hactenus egregiæ deſipuere manus.
E grege te Pictor primum ſecerno: ſapiſti
Veris Gaule modis exanimare Deum.
Namque illi non forma fuit, non gratia vultus:
Pinxiſti informem ſolus, & exanimem.

In malè pictam à Gaulo Venationem.

RAra colorato finxit solertia Lino
Et Leporem, & Libycum per iuga picta Canem.
Hoc mirum est; nullis Leporem quòd cursibus Vmbet
Vrget; & irriso non fugit Hoste Lepus.
Hasce Feras etenim retinet discordia formæ,
Quæ velit esse Canis, quæ velit esse Lepus.
Ergo Feras si Gaule cupis per inane fugaces
Cernere; Subscribes, *Hic Canis, ille Lepus.*

In Effigiem Promethei à Gaulo malè redditam.

CAucasea lacerum sub Rupe Promethea Caulus
Mancipat, & rapto vendicat Igne Reum
Tam miseris tortum exemplis si cerneret Vltor,
Quas petijt flammas, Iupiter ipse daret.

In Effigiem Leonardi Gambaranæ

QVam spectas mitemque Toga, Galeaque micantem;
Bis Clari gemina est, vnaque Imago Senis.
Humanam gerit hic speciem, Nomenque Leonis;
Fortior, vt dubites, Doctior an fuerit,
Nam Belli, & Pacis gemina simul inclytus Arte;
Et Martis Lauros, & Themidis meruit.
Tutatus Calamo Ciues, Ferro vsus in Hostes:
Arces æquè acriter, Iuraque sustinuit.
Doctorum Senior, Senior simul Armigerorum,
Exemplum Doctis, Armigerisque fuit,
Solus hic ergo suæ geminauit Stamina Vitæ:
Nam Docti Vitam vixit, & Armigeri.

Marci Antonij Gambaranæ eius Filij,
Regij Aduocati Generalis;
Heroicum Symbolum pictura expressum.

CAndida nocturno latitans sub Gurgite Lotos,
Surget ab Arcanis, Sol vbi surgat, aquis.
Obruat ingenuam terebrosa Calumnia Laudem:
Hanc tamen è tenebris *extrahet vna Dies.*

Lotos sub Euphratis vnde pernoctans, surgente Sole Consurgit Solemque sequitur.

S. FRANCISCI XAVERII HEROICA GESTA.

Ad Indons soluit.

NAuis, soliciti iucundos Orbis Amores
Per vada quæ Zephyro læta ferente vehis
Marmora festiuo tranquilla celeusmate rumpe;
Humida terribilis comprime terga Sali.
Hyblæas depasta rosas tibi flamina dulces
Adspirant Animæ, suppara tensa canunt.
Cedunt Monstra Maris, Venatricesque Phalanges,
Sarcina Securam te pretiosa facit.
Inuidet Argoæ Puppis tibi lucida prædæ;
Illa vehit stellas, tu vehis vna Deum.

Peregrè, se funiculis adstrictum cruciat.

ARctata duris membra nectit Vinculis.
Nudosque Diuus implicat nodis toros.
Hospes remotam destinat Viam: Omnia
Vult ferre secum, colligat Pauper quæ habet.

Acerbissimis dumtaxat Pomis diù alitur.

FAucibus Autumnos ægris indulget acerbos,
Tantalea Xauier pallidus, ora fame,
Compar supplicium, dispar tibi Tantale causa est;
Hic veniente cibo, tu fugiente doles.
Tam mala si paterent Sylvæ tibi Tantale Mala.
Supplicium maius si fruere foret.

Sacra faciens excedit sensibus.

PRonus adoratas rem confecturus ad Aras.
Durior Alpino Xauier it silice.
Hunc puer audaci tardantem viuere dextra
Vellicat; immemorem, prærigidumque vocat.
Siste Puer; quem cernis abest. Deus aduenit Hospes;
Obuius en vacuam deserit iste Domum.

Verminosam bibit.

DEficit illimis, Xauier dum nauigat, vnda;
Deficit in medio quam bibat Vnda Mari.
Haurit soligenis animatum Vermibus æquor,
Et tumulat viuos visceribus latices.
Es tibi causa mali Xauier. Te viuere cuncta
Præsente incipiunt; ipsæ animantur Aquæ;

Sin-

Singulis sua Idiomata pro concione referens, Angelus creditur.

PErcitus Empyrei Franciscus Pneumatis æstu,
Tergeminum Monadis Concilium memorat.
Concio Pennigera propter Malabarica Mitra:
Et breuis intorto vertice Pumilio.
Vncæ Sinus adest, & pressæ Naris Iapon:
Durus Taprobanes, mollior astat Arabs.
Thrax pallam, faciem pictus Canarinus adustam;
Et tereti hirsutus cum Patagone Scytha.
Pendulus vnam Orbis linguam miratur vterque,
Lingua refert Patrios omnibus vna sonos.
Hoc alij potuere, Sacer cum diceris Ales.
Plus est vno omnes quod facis ore loqui.

In ora Piscaria lachrymatur.

CAndida Piscosam Baccarum copia Terram
Fecerat, è gelidis copia diues Aquis.
Traijcit Hesperias temeraria turba Columnas,
Roscida quo lacero pignora lintre legat.
Linquite Aquas; Xauier quò luget pergite Nautæ:
Quod medio petitis gurgite, litus habet.

Nutibus Indus erudit.

SI loqueris, quocumque libet fera pectora pellis;
Atque Aures Populi viuida verba vident,

Si vibras Franciſce manus, tua dextera fatur;
Atque oculis audit ruſtica Turba manum.
Quis credat? manus eloquitur; promptiſſima geſtit
Lingua, vident Aures, audit iners Oculus.
Non ſunt hæc Hominum Miracula: Numinis inſtar
Eſt quiſquis mutat ſenſibus officium.

Negata Naui, Pedibus Mare decurrere aggreditur.

FRige pugnaces ſcopulos, Mare Montibus abde:
Inuia Xauerio non erit vlla Via.
Tolle Rates, erit ipſe Ratis: Terram Æquore ſterne;
Æquora calcabit dura, natabis Agros.
Quid non poſſit Amor? legem dedit omnibus Idem,
Legem qui potuit condere, ſoluet Amor.

Vna tempore duabus inſiſtit Nauibus.

VNa duas cæco Naues rotat Orbe procella,
Vnaque fit geminis Nauibus Vrna Mare.
Vnus adeſſe cupit gemina Franciſcus in alno:
Velle habuit pretium; Quò cupit eſſe, fuit.
Et fugit, & remanet: puppi ſe partit vtrique:
Fit duo, nec duo ſunt: diſtat, & vnus adeſt.
Miraris? quid tam facile eſt quàm pluribus vnum
Stare locis, geminus quo minor Orbis erat?

Sacco indutus Aulicis miſcetur.

PReſſerat Heſperias armata ſuperbia terras,
Atx Aula infelix Ambitionis erat.
Lumina quicquid amant, Poſtes, Laquearia, Menſæ,
Omnia pro telis explicat Ambitio.
Arcus erat Diadema: arcus fedata cruentus,
Purpura: & hæc oculis cernere, vulnus erat.
Xauier at lacera velatus membra lacerna,
Loricam dixit, ſi potes, hanc penetra.
Quæ nullæ poterant Arces perfringere Tela,
Tela hæc Xauerij frangere fracta poteſt.

Indijs peragratis emoritur.

MAgnus, vt exiles Macedo peruenit ad Indos
Sanguine iam lacrymas deficiente dedit.
Ex alijs alios ſuſpirans Orbibus Orbes,
Virtutis Metas meruit eſſe breues,
Xauerio inuideat Macedo. Poſt Indica Regna;
Cæleſtes Orbes inuenit; & ſuperat.

VARII CASVS

Eridani exundatio, Anno 1629.
Regnante Magno Carolo Sab. Duce.

CErnis vt Alpinæ indignans Cunabula ripæ,
Patrius immodicis cursitat Amnis Aquis?
Impositos liquido Pontes pede calcat inultus,
Et super euersa sibilat Vnda Domos.
Lanigerum nat turba: Greges stabulantur in vndis;
Aduena per cultam Piscis anhelat humum.
Cælicus Eridano Eridanus procul influit imo;
Pronaque fraternis Sidera mersat Aquis.
Prodigiosa pauent læui spectacula Mystæ.
Et tumor ille Padi, corda timore quatit.
Magnanime insanos deride Carole Vates;
Augurium Fato dexteriore traho.
Itala diffidijs Regio Regalibus ardet.
Vt flammam extinguat dat tuus Amnis Aquas.

Latinum hoc Vaticinium Italicè recinuit ingeniosissimus nostri Æui, Philippus à Sancto Martino, Alladÿ Comes.

ROtti i ceppi d'argento il Fiume altero,
Freme torbido d'ira, e senza sponde,
Fatto immenso ne'campi si diffonde;
Emulando del Mare il vasto Impero,
Oue lieto l'Augel volò leggiero,
Guizzan veloci i Pesci, e giù per l'onde
Van le Selue, e le Piante più feconde;
E con le sue capanne il Gregge intero.

Questi

Questi è (Carlo) il tuo Fiume, che cotanto
Minaccioso ne corre, e gonfio sorge,
Ma de gli Auguri spregia il flebil canto.
Già di bellico ardor fiamma si scorge:
Arde l'Italia, ed egli versa il pianto:
E à spegner l'ardor; l'Acque ti porge.

Sitiente exercitu.
oblatam aquam respuit Catô.

AFrica belligeros amburit arena Quirites,
Nullaque iam querulæ subuenit vnda siti.
Forte breuesgalea legit vdo è punice lymphas,
Demeruitque leui munere Lixa Ducem.
Delicias oculo spectant sitiente Phalanges.
De nihilo Princeps inuidiosus erat.
At Cato, defectis quanquam trahit ilia venis;
Attonito intactas Agmine spargit Aquas.
Principis exemplo dolet ægrum mitiùs Agmen;
Nulla sitim culpat, nulla querela Ducem.
Augebat spectata sitim procul omnibus vnda,
Iam sparsa excussit omnibus vnda sitim.

Attritis Arcuum neruis;
Romanæ Capillos sufficiunt.

VIctor Agenoreos Tybris dum vendicat Hostes;
Vulnificum neruus deficit Indus ebur.
Irrita securus dederit spicula Pœnus,
Et sua felici spargi t inulta manu.

At

At non Ausonidum latuit solertia Matrum:
Nimirum Ausonidum sat fuit esse genus.
Cornibus attexunt sibi quos minuere Capillos;
Martia fœmineis munera crinis obit.
Spicula luxuriant tenero vibrata Capillo:
Spicula tam crebras nulla dedere neces.
Sœminei sedenim lethalia tela Capilli
Semper erant: quid cum spicula, & arcus erant?

Flammam pudicitiæ testem
Nupta impunè tractat.

TEstatura fidem iuratæ Lælia Dextræ,
Pronuba magnanima fert elementa manu.
Attonitas inopina tenet reuerentia flammas;
Castaque supplicium Dextera versat iners.
Si tibi læua fuit mea credule Dextera, Marite,
Sit rogus ista mihi Teda iugalis, ait.
Testis mira fides. Propriæ qui Crimina Nuptæ
Non tacuit. Castam Mulciber esse probat.

Seruatorem suum seruat Leo.

TAbentem leui traiectus cuspide plantam
Flebile Marmaricus personat Antra Leo.
Fors ea Venator Instrat iuga; tùm Fera prodit;
Is pauet: hæc subitam saucia poscit opem.
Tractat fulmineos medicus iam certior Vngues,
Et Medicum pauidæ se stupet esse Feræ.
Inde Theatrali captus dum seruit Arenæ,
Appositum memori protegit vngue Leo.
Mites esse Feras Homines docuere; vicissim
Vt sit Homo Humanus hæc Fera capta docet.

Illæso Filio, Serpentem circumuolutum perimit Pater.

ADspicit amplexum nati peritura Draconem
Colla Pater: mors est, quæ libet acta mora,
Protinùs in viridem iaculo collineat Hostem.
Et læso illæsus prosilit Angue Puer.
Figitur in solo docilis Serpente sagitta,
E præscripta Patris lumine, signa tenet.
Numquam synceri iaculum mentitur Amoris:
Id mallè collimat, quod malus vrget Amor.

Patrem fami deuotum lactat Filia.

FOemina per densas intrat generosa Phalanges,
Qua Pater est lenta iussus obire fame.
Arida per vacuas numerat ieiunia venas;
Ossaque diducta prospicit alba cute.
Ah dolor! affectare dapes cauet arduus Hostis,
Iamque fame Genitor, Nata dolore perit.
At malè femineo dùm verberat vbera planctu,
Quid queror hoc, inquit, Pectoris aucta penu?
Ergo Patri lautas impendit Nata papillas:
Fitque Patris Genitrix ingeniosa sui.
Expugnat rigidum pietas deprensa Tyrannum,
Corpora non passum tam bene pasta mori.
Quam non vincet Amor causam? mouet ecce Tyrannos
Et mites legem transgrediendo, facit.

Mater Hebrea filio vescitur.

QVam Patriæ peperit, miseram sibi deuouet escam;
Cognatis dapibus luxuriata Parens,
Ingestus materna puer per viscera currit,
Cuna idem venter qui fuit, vrna fuit.
Plaudunt exemplo Furiæ. Iam vicimus, aiunt;
Inuidiam; populus nos facit iste pias.

Periclitante Patre, loquitur impeditur Crasi filius.

SEgnia Regalis, vegeto iam firmior æuo,
Non poterat vocis soluere vincla Puer.
Proditor ecce neci Patrem cum posceret ensis;
Exmouit facili verba reperta via.
Extremis Natura malis est prouida. Primos.
Seruarat Patria pro pietate sonos.

Auarus superstitiosus.

QVando diues ero? secum quærebat Auarus;
De ramo coruus *cras*, ait: & tacuit.
Augurijs firmata bonis sua vota moratur:
Cras populaturus quas malè condat opes.
Ergo auro ingentem misero dum præparat Arcam
Cras perit: atque Arca conditur ipse sua.
Nec malè fatidicus volucris mentitur. Auarus
Cum moritur, Diues incipit esse alijs.

Durante Spina, perit Rosa.

AVroræ ſoboles, Auræ pulcerrima Rore
Paſcitur, atque perit cum Genitrice Roſa;
Spina ſed in longum ridens felicior æuum,
Hæres deciduæ viuit acerba Roſæ.
Hoc natura licet: Spinam ſeruare nocentem;
Atque hilarem ſubita plectere morte Roſam:
Eſt Roſa flos Veneris: Veneriſque ſimillima flori;
Quod cruciat longum eſt: quod placet, exiguum.

ODARVM

In Patriam reducit Votum.

HÆc, cum sequentibus duabus, Chori sunt Tragadiæ Hermenegildi, quam latinè panxit hic Author; sibi raptam frustrà questus: communi cum plerisque alijs laboribus iacturà. Hoc interim habe fragmentum: ex quo reliquum iudices. Atque hic est Chorus Primi Actus, quo Hermenegildus Patriæ restituitur.

QVàm dulce lassis Isthmia Nauitis
Pressisse conto litora cùm Notus
Feruore dediscit supino
Cæruleis equitare Campis.
Quàm dulce collo nectereo patrio
Dextram ferocem, quæ prius aspero
Stridens metallo, fulguranti
Horrendum tonuit Sarissa.
Nil est Paterno Sole beatius,
Certisque noti finibus Oppidi;
Seu inuit errantes Volucres,
Seu genus vndiuagum tueri.
Olim paternis indita fontibus
Arcana visest, quæ latet Aduenam,
Ad nota dulcis labra serpit,
Et Patriam monet esse lympham.
I quà Rogali sol perit Æquore;
I quà recenti se reficit satu:
Scrutare Getùlos recessus:
Non Patriæ fugies Amorem.

Merge

Merge hunc sub vndis transfuga Caspijs,
Emerget ardens. Ad tua litora
Mentem resorbebit fugacem
Et tacitos feret ore Morsus.
Spreuit placentes Ogygiæ minas,
Spreuit decoras Alcinoi fores.
Et cælibem numquam racemum,
Præ Scopulis Ithacus Paternis.
Tauro implicatus litora Patriæ
Natiua duræ quò repetat Schyta:
Querceta Gargani dolebit.
Et trepidas habitare Baias.
Ille ò beatus, cui vice Consulis,
Progne's paternam dum relinit trabem,
Distinguit Annos; atque auito
Herculeum Mare finit agro.
Et qui coæuæ dum videt Arboris
Pendere crines, se meminit Senem.
Campisque lentis, atque adulto
Se Nemori videt esse Patrem.
Felix volantem cui proprij datur
Metare Vitam limite Prædij.
Miscere cui prodest sepulcra,
Et cineri cineres Paterno.
Felix Parenti qui sibi creditum
Multo resignat fœnore puluerem;
Quem terra postquam fruge pauit.
Cuna eadem fuit, & sepulcrum.

Chorus Tertij Actus.

Hominum nequitiam Fato non imputandam.

ANceps solicitat cura
Humanasque regat

Fati consilium vices;
An nostri aliter consilijs eant.
Hanc cerne causarum Catenam;
Dices, Agit Fatum omnia.
Vt fata iubent stabilis rerum
Lege tenaci reſtitur ordo.
Turbinat vitas Lachesis, necesque;
Sub rapido pendent Regum fastigia fuso;
Ac si nefastus figitur clauus semel,
Prospicies mala, non cauebis:
Venturam quoties cladem
Prescia mens cecinit,
Quam vitare nefas fuit!
Ex Vrbe monitus dum procul Æschilus
Vitat ruinas; subdialem
Testudo protriuit cadens.
Canibus votum dum vouet ignibus
Ascletarion Domitianus,
Imbribus flammæ pereunt rogales;
Preuisique Canes madidum rapuere Cadauer.
Stat ergo fixo Fata quod ponunt loco;
Et moueant licet, haud mouentur.
Quid cùm prodigijs Numen
Aut Natura cluet?
Nunc cæco vagus æthere,
Depectit rapidis prælia crinibus
Terror Tyrannorum Cometa.
Nunc Præco Mortis Regiæ,
Regia Fulmen limina pulsans,
Mortem propiùs astate monet.
Inclyti nuber 1 Ducis ante cladem
Eridanum fracta bacchantem vidimus Vrna.
Quid ergo pendens proloqui Fatum iuuat.
Vt mala bis noceant timenti;
Vinci si subeant Fata;
Milite Cecropio,

1 *Magni Caroli Sab. Ducis.*

Cri-

Crimissus lateat licet,
Hos fundet modica classe Tymoleon,
Si Fata Sceptrum destinarunt:
Sæuis necandum Gargoris
Monstris puerum tradat Abydum:
Ad Sceptra tamen rapet Abydus.
Fata si vinculum fabricant iugale:
Carcere diuisi Thalamo iungetur amores,
Vocante Fato denique, ad Fatum vocans
Quæ fugitur via sæpè ducit.
Quem Fortuna premit læua,
Nauiger, vnda furit.
Appellat, residet Mare.
Mercetur, spolium comparat Æquori,
Ludat, fritillus vota fallet.
Aret, putris languet Ceres.
Agat, ah melius cessasse foret,
Cesset, melius egisse foret.
Quicquid aggressum citò pœnitebit.
Consulit hic illinc aptè, decernit ineptè
Quod si benigna riserit Fatum vice,
Cuncta cadent benè, dormienti.
At si Res Hominum certis
Nexibus Astra ligat:
Rebus quid dubijs iuuat
Votum purpurei quærere Consulis?
Centumuirales quid moratur
Ferale longæuos Forum?
Cur tergemino verbere fractum
Infausta Reum cruciat arbos:
Quidue Machaoniæ solertia proficit Artis
Peiora morbis gramina ad morbos legens,
Si statuunt tibi Fata metas?
Annon in solidis regnat,
Libera vis Animis:
Quam nec Fata rudentibus,

Nec contumegemina compede mancipant;
Hanc tolle; cur vindex Auernum
Intentat horrendum Deus?
Quidue calenti thure calentes
Mulcere iuuat Vindicis iras:
Nulla si vis est Animæ imperatrix?
Ergo nulla leues Animos Prudentia frænat:
Ergo ferinis Animus est Animis Comes.
Post cineres nihil ergo restat.
Ah mentes Hominum cæcæ!
Qui fera fata pauet;
Se tantum paueat; decet.
Vis nulla ingenuis mentibus imperat:
Nos imus in præceps volentes:
Prospectat ituros Deus,
Et quæ spectat mente reponit;
Nullis vnquam delenda notis.
Quæ semel spectat, venient; quid inde?
Non animi tamen arbitrium Mens præscia cogit:
Tua ergo scripta Scelera si Fatum vocas;
Quisque sibi sua Fata scribit.
Sic cùm Trinacriam vecors
Scyllam Nauta petit,
De summo excubitor loco
Mergendam Pharius si videat Ratem?
Certumque prædicat periclum:
Author pericli non fuit.
Igitur frustrà Mortale Genus
Conscia Fati Numina; & altos
Siderum lapsus, Geniumue culpat.
Ni malus esse velit, nemo malus esse iubetur?
At scelere Victor surgit ex nostro Deus;
Fine regens mala gesta recto.

Cho.

Chorus post Actum Quartum.

De sera Gentilium Conuersione.

Res est Religio nota.
Anne ignota magis.
Numen Religio patens.
Quas non conspicuis verberat Ignibus?
Terras? quod Æquor Belluosi
Tranare Bosphori pauet;
Hospes inhospitis lucida Lucis:
Constans trepida ludere in vnda:
Ingredi cæcos animosa Calles.
Solis vtramque Domum liquidis fulgoribus implet?
Obliqua si quam deserit Plagam dies,
Hæc terricas radiat per Vmbras.
Numen Religio vastum,
Pandi vbique Deum.
Doctor consileat licet
Nouit Nauta fero prensus in Icaro;
Cælo supinas ferre palmas.
Cæsurus astreges opes
Tornat solidum si Notus imbrem.
Properat Diuos mulcere Sator.
Hosticas Victor minuat Phalanges.
Tardet Aprum Mersæ Venator arundine Prædæ;
Ille graue sacro ferculum appendit Tholo,
Horrificos dicat iste rictus.
Auroræ croceos Currus.
Aurea fræna vide.
Audi turbine consono
Intercalatum sideribus Globum;
Longoque non fessum rotatu
Astrum videto Præsidem.

Condam lucis Promamque bonæ:
Aliam ſemper, ſemper eandem
Progredi cernas minuique Phœben.
Syluarum, Pelagique Pecus, pictaſque Volucres
Varioſque Florum cerne ridentum Choros;
Cuncta Deum ſine voce clamant.
Securis trabibus fixum
Aduena Hyrundo larem
Quo Doctore linit; Deo.
Quis mœſtam Cythara pangere plumea
Carmen ſub Vmbra luctuoſum
Prognem Choragus erudit?
Quo dictante Gens Florifera
Stipat cereis Nectara thecis;
Quo celer netis Opifex medullis,
Argutos Culici laqueos prætexit Arachnes?
Aut quo penum Formica parcit frigori?
Tam minimi t Duus eſt Magiſter.
Cur vel ſoliuagis Culpam
Horret Virgo locis?
Teſtem Virgo timet Deum.
Vmbras crudus adhuc quid per auias
Motumque Virgultum tremiſcit;
Numen Puer ſentit latens
Cur algentes tangere vitat
Cari cineres Nupta Mariti;
Quidpiam ſenſit ſupereſſe Morti.
Nocturne Lemurum facies, & præſcia veri
Somnia, Poetis entheum Pectus ſacris,
Eſſe Deum, ſuperoſque clamant.
Olim ſanctum Animal, viuax,
Humanumque ſuo
Sculpſit de Ingenio Faber.
Libratis teretem partibus indidit
Statuque, & inceſſu figuram.
Huic Dædalas finxit manus

Lin-

Linguam præpetem; tùm Sideribus
Nata ruendis sidera frontis:
De suis tandem radijs fauillam
Excussit, claræque dedit sanctum icona menti,
Ac, ni Cupido nostra nos cæcos facit,
Artificem è speculo videmus.
At si multigenos cultus
Mistaque sacra vides
Res est Religio abita.
Hic truncam salicem stare Deum iubet.
Edace quem finxit dolabra,
Blattis futuram mox dapem.
Hic colit Vndæ lene caput sacræ.
Sarculo amicas colit hic fruges:
Et suum hic mandit, bibit ille Numen.
Quondam etiam Numen pauida sterit Hinnulus ara;
Bipartiendum Capreæ ac Viro decus:
Illa Deos parit, hanc precatur.
Quantæ Vatibus hau nugæ!
Thura quid alba crepent
Sacris imposita ignibus.
Quo fulgur sonitu Nubila dirimat:
An dextrum, an obliquum lacessat
Oscen volatu Dædalum,
Seruat Aruspex: Fataque Principum
Volucrum pennis fatuus alligat.
Consulit Mutas alius Bidentes,
Viua cruentata scrutatus viscera dextera,
Quid plura? sanguine Rodus humano litat:
Et similem sibi Mysta cædit.
Caligo sed enim maior
Quos arcana iuuat
Scitari Superum, implicat.
Hi vera è Cathedris dogmata ventilant,
Verumque perdunt ventilando.
Raptatur hac illac Deus.

Scpm;

Scommata ludit alter in alterum:
Et ridetur alter ab altero.
Veritas falsis petitur duellis.
Iam calamus gladio mutatur, pagina pelta.
Sanguis rebellat sanguini: scandit furor
Per scelera ad Pietatis arces.
O lucis Faber alternæ,
Et lux certa animis;
Tandem nubila disijce:
Te nosci Dominum si nihil interest;
Quò Templa, & Aras tot moramur?
Te nostra si tangunt sacra,
Quid consortem pateris Orcum?
Aut quæ Saganis tanta potestas,
Vt tuas dirus ruat ignis Ædes:
Interea impunes Phlegeton contaminet Aras;
Audis: micabit luce Religio sua,
Et dubius requiescet Orbis.

Lu-

Ludouici Pij
Romanorum Regis & Imperatoris laudes

NOn ſemper Vmbris miſtus inertibus,
Lethæa propter litora luridas
Sorbebis vndas, ò canori
Cura prior Ludouice Tybris.
Tybris ſuperbi, quem liquidam tui
Prædam 1 Parentibus, finibus auium;
Vndaque raucum lacrymante
In patrias reuocaſſe Ripas. *1 Caroli Magni.*
Te Roma ſenſit; cùm propè Sequanam
Læto renidens Nominis omine,
Romanus Auguſtum Paterna
Te implicuit 2 Stephanus Corona. *2 Pontifex Max.*
Quos non triumphos hæc ſacra preſcijt?
Deditque Laurus; Dacus; & algidi
Nouere Cimbri, quo cruenti
Detonuit Rhodani procella
Nouit rebellis in Patrum 3 Nepos. *3 Bernardus Italiæ Rex; à Ludouico exoculatus.*
Quem Signa Signis Itala Gallicis
Iam triumphantem, luce captus
In ſcopulis oculus moratur.
Decentiori non poterat probro
Libido plecti cæca. Piaculum
Agnoſcit Orbus: ſed rogate
Deſtituunt lacrymæ dolentem,
Sat hoc fuiſſet. Silicet heu nefas!
Nepote victo, 4 ludibrium Pater *4 A Filijs depoſitus & exauthoratus.*
Natis vagaris, ſede motus.
O proprium Genitor dolorum.
Huc vſque Fortunæ licuit; tua
Vt expiatam laude reponeres,
Regiſque, Patriſque in Nepotes *5 Reſtitutus, Filijs ignouit.*
Dulce 5 Pij Ludouice Nomen.

Horum carminum sensa facilè percipies ex eiusdem Ludouici Vita, quam in Italiæ Regno Author exscripsit.

In aduentum
Principis Peretti Braydensis Præpositi,
Ex Gentilitio Stemmate Vaticinium.

QVis te Virorum, quisue Deum Lyra,
Iam dedicatam prouocat impetus:
Quæ fęta Delos, quisue Pindus
Per tumidum mihi pectus errat.
Fauete linguis: hic Genium loci
Astare certum est. Huc Puer infulam,
Indos Vapores, cumque Vesta.
Assyriam properato lænam,
Bis bina torto iam lituo Polum
In Templa findo, Iam decumus notat
Postica, & antica trames
Quem bifido secat axe limes.
Spectatis: an me de solido furor
Mentis recellit: Stella sororibus
Curuum sepultis inuidendo
Zodiacum ferit Alba cirro;
Heros litasti. Te Patruus suo
Phæbus nitori sufficit Hesperum,
Phębum repones, cùm Piropo
Canicies triplici calebit,
O quantus olim Threicio cruor
Instat Tyranno. Tum Tyrium Mare
Bis purpurasset: Stella pessum
Barbaricam ruet ista Lunam.
At quale Monstrum: Primus inutiles
Surgit per iras Herculeus labor,
Tergum flagellans: Num præusto
Axiferum bibit ore Sidus;

Odisse

Odisse bruto Fulmine longius
Læuos Leones Augur agens solet.
Tunc hoste Matres, tunc inultas
A Borea negat ire Syluas.
Fallor, Quirini quatinus Imperi
Natale Sidus fertur hic Aureus,
Qui victor Autumnum micante
Incolumem Leo versat vngui.
Dedisce fletum Roma: quid vtiles
Circa ruinas fœmineum latras:
Non vana Phœnix Fabulosi
Supplicijs recreanda busti.
Hic, cui Cleonæ se Fera temperat;
Ponumque discors afferit: Artibus
(Pacemque, terroremque miscens)
Romuleis, Popolum beabit.
Sed quanta textis Machina Montibus
Offendit auras: num genus Anguipes
Stridente Centauris Olympo
Pelion instituunt, & Ossan?
Heheu ruinæ materiam struis.
Permitte Diuis sidera. Quid Iouis
Ignem lacessis iam quietum
O propria tumulande Matre!
Agnosco; Diris Augurium vacat.
Ni fata peccent, iam Capitolio
Te Roma fundato superbis
Verticibus super Astra tollet.
Quo te insolentem proripies, Lyra;
Iam parua magnis pone modis.
Hæc alta Minei plectra poscunt:
Parthenopen melius sonabis.

Dira

In pluuiam perennem.

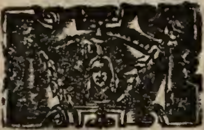
AT quis Nigrantum Verna, plus nimio potens,
Spirabilis compendium ingressus viæ,
Mundi Ruinis Tartari ingluuiem beat?
Vel quæ repulcris altilis Venefica
Torto labellum concrepans carmen labro.
Caduca Cælo sidera orbato rapit.
Et hunc sereno Turbinem flatu vides
Vltor Mulierum Iupiter? num te ligat
Enode Pellex brachio? aut vdus grauem
Stertis cicutam? sortis aut primæ incapax,
Dum seminale cuncta confundit Chaos,
Exosa pessùm arbitria, & sceptrum iacis?
Nullusne causæ cognitor? nullus Forum
Mundi Clientis Rabula, vel Rhetor terit?
Quid tu Pupilli tarde Curator Iouis,
Falcate Senio? quid satellitio frequens.
Apparitor Maiugena? quid Acinace
Gradiue inermem siderum terrens Gregem?
Et lucis ille Circitor, mens Æteris,
Dynasta Phœbus, ille tum Pedaneus
Tum Consularis Ordo Stellarum, potens
Mundum rotatis regere pupillis tacet?
Vides vt alto pensilis Aquator loco
Ambas supinat frigidus capedines,
Vlnisque nitens stiriam presso negat
Hærnere fundo; Cernis vt spurius, iners,
Semigenitus, proiectus, incestam putris
Glebam renidens, municeps Cæli nouus,
Ceu ciuis, atque Indigena stellatæ Domus
Geniale niuibus conspuit Orion solum;
Superque cilio ductat humanas vices;
Hinc quæ prolari dote venalem Ioui
Dedit Pudorem, Baiulum Cæli Patrem

Ingra-

Ingrata proles vexat, & liquidam necem
Infundit Vrnis. Hinc gemella Numina
Recens probroso cortice exutas manus
Edita ruendis Ratibus, Oceanitidum
Inefficaces irritant risu preces.
Valete liquidis fertiles quondam Plagæ
Mersæ sepulcris, Montium limbus Plagæ,
Nusquam Niuosa dente vos vltra leui
Tondebit Agna: vomere aut acri, pius
Promota fundo germina in palàm trahet;
Sulcisue edaces Cultor inhibebit Vepres,
Saquammosa flexo Monstra per sulcos gradu
Errare Pastor cernet; ac vestris penum
Piscator vnca quæret in glebis acu:
Tritasque Aratro, trabibus vrgebit vias.
Ite, ite quondam Nobile Hortorum decus,
Animæ Virentes. Flammeum merges Caput
Superba Cuicus, Fœbus illæsam fugit
Caltham sequacem: tuque Pæoni potens
Arcere virus fonte, non abs te potes
Arcere Fontem: teque sumerget tua
Narcisse Lympha: Lympha quæ vitam dabat,
Succoque teneros viuido implebat toros.
Et vos valete Vota Virginibus Cohors,
Flores adulti, flosculiquo puberes,
Valete florum Candidati Lilia,
Stolatus ordo Niuibus: ah quale Niuium
Per astra vobis inuida sepulcrum venit!
Terræ Cadauer languida rependet Rosa:
Collum Hyacinthus ponet: algebit Crocus
Satiua tristis Sidera Occasus bibet.
Quid hoc ruinæ? Quassa dum Questus tero
Stridescit Æthra. Nam grauida nubes cauo
Imugientes Viscere Leones parit?
Vertigo Cæli nutat? an lassum Gigas
Stellare fractus exigit onere latus?

Nun

Nun quid bibaces nimia perpessæ vada
Valles anhelant : tota vel Mundi senis
Anima laborat : Proh Deum atque Hominum fidem ;
En quanta sulco rima serpenti scidit
Nubem dolentem distrahi . An tantas valet ,
Incendiarium parere flammas gelu .
Animam calentem frigido eiectat sinu
Irata nubes : moxque pertæsa impium
Scelus , flagranti liquida se impendit Solo:
Nimium nocenti mœsta pœnitentia ,
Flammis præustum , lacrymis Mundum obruit :
Fatisce Cœlum :. Vertice emoto rue :
Confunde Terris Astra ; nec summo Inferum
Lunaris orbe fibula hunc mundum liget.
Iam Sole vulso Cæcus Ingemitet Cyclops:
Et Regna in vnum terna Neptunus legat ;
Argoa rursum syrtibus stridat ratis ;
Per nostra Delphin Maria stellatus abeat ;
Tandem veneno tabidos artus liqua ;
Et rupta molli latera syntexi fluant:
Orbis ruinas Vertice infracto feram.

ILLVSTRIVM VIRORVM
ELOGIA ADDITA.

IOANNIS PISAVRI
VENETORVM DVCIS
Mausoleum.

CVm Serenissimi Principis huius Gloriam, magnificentissimo extollere *Mausoleo* Leonardus Nepos, Reipublicæ Procurator, statuisset: humanissimè interpellatus noster Author, vt ingenti operi, ingenij operam conferret: argumentosam meditatus est molem, in qua paludatam *Ducis Imaginem* in Solio sedentem sua ipsius gesta, symbolicis expressa Emblematis, Trophæisque, circumdecorant: Virtutes verò duæ, quas præcipuè colebat *Religio* atque *Constantia*, intercipiunt. Ad Principis pedes, quasi è Tumulo rediuiui, Lanificæ *Fati Sorores tres*, exarmatæ, penèque exanimatæ: fracta colu, atque forficibus, integro Stamine inanem Tumulum insidentes, sublimen exemptumque Fatis, mirantur Heroem; subscriptis Claudiani versibus de Phenice:

Non Stamina Parcæ
In te dira legunt: nec ius habuere nocendi.

Mausolei fastigium tubicina insidet *Fama* laudum Præco: infra verò in substructione, quam *Barbarici* fulciunt *Atlantes*, geminæ ingentes Tabulæ hinc illinc, eximias Principis Laudes complectuntur. Nam vnica inscriptione complecti, nec gestorum multitudo, nec bipartita loci dispositio patiebatur.

PRIOR INSCRIPTIO,
Ad dextram.

IOANNEM PISAVRVM
VENETIARVM DVCEM
Optimum Patriæ Patrem, vides.
Qui nondùm natus,
Cùm Partui, aut Parienti, lethale Puerperium timeretur:
Satagente Empiricorum Turba,
Vt lucem amitteret quàm nondum viderat,
Obstetricante Prouidentia, Per Mortes ad Vitam prodijt:
Matremque seruauit nascendo,
Idem Patriæ auguratus, cui nascebatur.
Proinde Patriæ totus viuens, nullus sibi:
Florentem iuuentam, quam plerique feriatam effœminant,
Laboriosis pro Patria Legationibus, extra Patriam fatigauit.
Primùm, in Subalpina magno tunc Europæ Theatro:
Cùm veterano Duce Carolo, arcanam illam molitus Machinam,
Qua Tellinæ Valis inuasores, fœderatis armis depulsi sunt:
Impactas Venetæ libertati compedes fregit.
Deinde in Gallia,
Contra Ludouicum Iustum, iniustis armis debacchante,
Inermus inter Arma, Pacator inter impacatos;
Gallicanæ Quieti,
Maximo Regi glorioso: Orbi Catholico necessariæ:
Venetis rebus maximè opportunæ, allaborans:
Vulgare dictum redarguit, Gallis inimicum esse Leonem.
Tùm in Anglia,
Prematurum Iacobi Regis amicissimi obitum,
Mira calliditate cœlatum, mira sagacitate rimatus:
Cauit, ne antiqua Regni Beneuolentia,
Nouis maleuolorum artibus refrigesceret.
Romæ verò,
Cùm nouum Titulorum Decretum Principes omnes attonuisset:
Vni

Vni Pisauro debuit Respublica, quòd maximis æquata Regibus:
De Maiori suorum consuetudine nihil deminuit,
Denique ad ardua Reipublica negotia natum dixisses Oratorem;
Cùm suauissima Suada; facundis innata labris,
Legati eloquio legatos Principes, quò lubebat adduceret.
Mercurius videri poterat,
Nisi Militaris prefectura Martem ostendisset;
Haud segniore manu, quàm lingua.
Nam Romanis Armis finitimas Prouincias territantibus;
Hostiles Eridani ripas, Armis & Arcibus repentè insedit:
Vt bellica conflagratio in Authorum finibus deflagraret,
Quàm id nauiter ac tempestiuè, Calumnia docuit:
Quæ Veri facem, & Viri famam vt extingueret,
Clariorem fecit ventilando.

ALTERA INSCRIPTIO

Ad læuam.

Hoc verò vel inuita fatetur Inuidia,
Quòd desperatis Cretæ rebus,
Cùm turbissimam Pacem, Pulcerrimi Regni iactu,
Paciscendam contenderetur:
Solus contrà innumeros, cunctanter ac constanter obnixus,
Voce, Calamo, publico Ferro, proprio Argento,
Cretensem Veneris Coronam.
Et Venetam Italis Gloriam, conseruauit.
Tantam igitur Virtutem.
Singulos per Honorum gradus experta Patria:
Emeriti Senis labores, maximo remunerauit labore, Principatu.
Dignum planè Principo Republica Principem.
Cui tanta Maiestas;

Vt Reipublicæ Caput, de Vultu nosceretur;
Tanta Comitas;
Vt Dignitatis Serenitatem, supercilij seueritas non infuscarit;
Tanta Magnificentia;
Vt Principatus Splendorem auxerit suo.
Tanta Authoritas;
Vt pro Verbis Oracula de Throni Cortina funderit;
Tanta Prudentia;
Vt nihil sibi nouum, nihil perplexum ratus,
Æui sua Salomo passim salutaretur.
Tanta denique, tamque constans Religio,
Vt RELIGIONEM atque CONSTANTIAM
Pro Heroica sibi Tessera in Clypeis proposuerit.
Testis illa, contra Christi Hostes hostilitas implacabilis:
Et Religiosa Ignatij Familia, quam ignito Religionis instinctu;
Ad fouendam cum Ingeniorum eruditione Animorum Pietatem.
Postliminiò Reuocauit.
Omnium tamen Operum, celeberrimum fuit, ideoque postremū,
Christianorum Principum optata, non expectata Concordia.
Quam transmissa per caduceatores ad vtrumque Regem Suada,
Omnibus persuasit.
Hinc acceptis Pecuniarum ab Hispano;
Et copiarum ab Gallo Rege, suppetijs?
Frugiferæ Pacis primitias, Pacifera Respublica prægustauit.
Sic, nimis heu breue, Principatus spatium, extendit Pisaurus
Gestorum granditate.
Atque vt Reipublicæ suæ, etiam post fata, prodesset:
Florentissimam Sobolem Patriæ oppignerauit:
Ex Leonardo Fratris Filio.
Qui Opum hæres, sectator Operum, Reipublicæ Procurator,
PATRVVM AMANTISSIMVM,
Qua debuit Pietate, Viuum coluit.
Qua potuit, Rediuiuum restituit.
Vixit Annos LXX.
Deuixit, Anno MDCLIX.
Hic reuixit Anno MDCLXVI.

Elo-

Elogium Sepulcrale

ANDESENNI COMITIS.

O impenetrabile Fatorum Penetrale!
1 ANGELVM FELICEM GABALEONEM,
Felicem planè publicæ securitatis Angelum cernis,
Hunc ingenito ad Iurisprudentiam pellente Genio,
Æui adhuc acerbum præmatura decorauerat Laurus,
Et illustriores Senaculi Exedræ, maturiori parabantur:
Sed humanis Decretis contraria Cæli decreta,
Cùm Iuuenis manum, seruando Principi, destinassent?
Belligeram Virtutis pacatis Artibus hebescere noluere,
Magnanimus igitur Musarum desertor?
Palladio de Lyceo, ad Martiam 2 Palæstram repentè migrans?
Ex inermi Iurisperito, 3 Principis Armiger, authoratur.
Nec siuè Fati prouisu, 4 Scæuola natus?
Læuam gladio, dextram calamo exercuit,
Vt in vtraque Fortuna, Principi Ambidexter assisteret.
O Fatorum arcana!
Felix Angelus non erat, solam si Iuriprudentiam coluisset:
Præuiderat Numen 5 inuictam Principis indolem,
Periculis interritam: imò pericula irritantem,
Itaque dùm frementi 6 Eridano, Regius insultat Puer è cimba,
Profundo repentè gurgite absorptus, & omnium oculis ereptus,
Nouus Phaethon, suo in Flumine naufragus,
7 Veriores lacrymas trementibus elicuisset Populis,
Nisi Armigerum suum, cælestem quasi Aligerum, habuisset.
Hic enim vnus vndis immersus, perduelle flagellans Flumen,
Voraci è vortice semianimem eripiens Prædam,
Regiæ Regnoque restituit.
Multis ab Augusta Parente, multis à Rege Patruo,
Felicis Seruatoris fidelitas, 8 muneribus pensata fuit.
Sed continuatis obsequijs, plura ipse præstitit quàm acceperat.

Nam intrepidus Peditum Tribunus.
Insomnis Vercellensis Arcis Præfectus,
Regius Gallicarum Legionum Malischalus:
Omnibus in belli fluctibus; vt in Eridano,
Immersabilem testatus Fidem:
Ac demùm in sanguinolenta Tridini expugnatione;
9 Ternis ignitarum glandium fulminibus persossus;
Vulnera muneribus cariora,
Ad partæ Pacis solatium; conseruauit.
Sed heu Fatis ipsis contraria Fata!
Hic ipse fulminum & fulminum Victor;
Totiesque sibi superstes;
Securis iam rebus, emeritus, dulcique Coniugio Felix,
In ipso Ætatis ac Fortunæ Auge, inuida Mortis falce sublatus;
Grauem quidem Principi, ac Patriæ dolorem attulit:
Sed Victori Amedeo Sarmatoris & Baldicherij Comiti;
Cæterisque 10 Fratribus,
Insolabilem consternationem perpetuò reliquis.

Decessit die XXIX. Augusti.
Anno Ætatis XXXVII. Salutis MDCLX.

1 *Ioannis Michaelis, Comitis & Generalis Peditum Commissarij, ex Nobilium Cariensium Ordine Filium.* 2. *In Nobilium Equitum Academia Parisiensi.* 3. *Caroli Emmanuelis II. Regij Sabaudiæ Ducis Armiger, siuè Scutifer.* 4. *Scæuolæ dicuntur, qui læua tantum vtuntur manu: hic vero ad gladium sinistram, ad calamum dextram exercuit.* 5 *Intrepidam huius Principis Pueritiam, infinita pericula ostenderunt* 6. *Sub Valentinum, vbi profundior Eridanus.* 7. *Nam Phaetontis naufragium Populeas Arbores deflere fabulantur.* 8 *Etiam à Francorum Rege annuos aureos quadringentos, & Malischallatus diploma, muneri accepit.* 9. *Guicenonius pag.* 24. *idem narrat; in vulnerum numero fallitur.* 10. *Balthassari, Andesenni Comiti; & Ioan. Bapt. Priori.*

Elo-

Elogium Sepulcrale

FRATRIÆ AVTHORIS.

Oh insyncera Hominum gaudia?
IOANNA THESAVRIA.
Ioannis Balbi Varnoni Comitis, & Mariæ Costæ;
Clarissimo vtrinque Genere nata:
Cum Specie atque decore, Vnica Seculi sui Phœnix vocaretur;
Obitum Phenici similem experta:
Perit dùm 1 Vnicam parit:
In simili rediuiua:
Philibertus Thesaurus, Sarmatoris Comes,
Inter amissæ dolorem, & Natæ gaudium diuisus:
Coniugii suauissimæ
Ponit.

1 *Ioannam, Mombasilij Marchioni Nuptam, nomine, vt pecie; Matri similem.*

Elogium Sepulcrale

ANTONINI THESAVRI

Aui Sui.

SARmatoris Domini; eodem in Sacello legitur infra marmoreũ ipsius Simulacrum: qui ante Sacri Senatus Pedemontani exordia, iam 1 Senator: & ex 2 Primario Senatore deinde Præses: *Pedemontanas Decisiones*: hoc est, subtiliores Senatus Disputationes, atque Oracula elucidauit: Septuagenar

maior mortuus. Sed quoniam Elogium: ſanè illuſtre, non de Authoris Noſtri, ſed alterius ingenio fluxit; hic non immiſceo.

1 *Ex Emmanuelis Philiberti Ducis Diplomate, ſub 28. Aprilis 1555. Bruxellis. 2 Ex eiuſdem Ducis Diplomate, ſub 26. Septembris. 1577.*

Elogium Sepulcrale

ABAVI SVI.

O qui egregiam Familiam tegis?
Vt pacatè regas,
FRANCISCHINVS THESAVRVS
Foſſanenſis Patritius,
Hoc è Monumento, nobile Monimentum præbet.
Hic auitis opibus locuplex; ſed ſeptena ditior Prole:
Cùm ex antiqua Theſauriæ Familiæ 1 Teſſera
BELLO, & PACI?
Alios Belligeræ, alios Pacatæ Palladi, Liberos deuouiſſet
Vt quiſque Fortunæ ſuæ faber eſſet,
Ratat ſingulis Fortunas, viuens vigenſque, 2 diuiſit.
Itaque bonus æquuſque Bonorum Deripitor,
Filios ſibi omnes Amore mancipauit, emancipando:
Et Vnionem, diuidendo, conſeruauit.
Felix Familia; Septemplex & Vnica;
Inexpugnabili Hydreſcens robore,
Nam dùm ſinguli per diuerſos calles ad Gloriam contendunt:
Nec Fratris felicitatem fraternus ſupplantat liuor:
Irrupta ſeptem Fratres Concordia fouebat, quæ rarò 3 duos
Septies igitur Pater, de nullius Liberi inſequela;
Septies Socer, de nulla Nuruum peruicacia.
Nec vlla Nurus; de viuaci Soceri Senecta conquerebatur.

Itaq;

Itaq; dum omnia ferme Reipublicæ Negocia canus sustinet Pater
Et 4 Liberorum, alij bellicas Adoreas:
Alij Iurisprudentiæ, alij Philosophiæ Laureas referunt;
Et vna ex Domo omnia Patriæ præsidia petuntur:
Septies Felix Genitor,
Tot Filiorum Coronas dum suo colligit sinu,
Mortis felicitatem 5 Diagoræ non inuidit.

1 *Antiquum Galeæ gestamen in hac Familia* Pallas, *cum Inscriptione*, BELLO ET PACI, 2 *Ex Instrumento Diuisionis, & Donationis inter viuos, sub die* 16. *Iunij* 1515. 3. *Rara est Concordia Fratrum* 4. *Franciscbini Filij Michael, Columellus. Villemus Iureconsultus, Iuuenali, Comes Palatinus, Antonius Senator. Ioannes, in Belgio Peditum Ductor. Petrus, & Stephanus strenuissimi Patriæ propugnatores, sed vltimus pro Principe in acie occisus.* 5. *Diagoras senio grauis, cum vno die trium Filiorum, qui in ludis vicerant, Coronas gremio accepisset, ex ingenti lætitia expirauit.*

INSCRIPTIONES, ET MONIMENTA ADITA:

HORTORVM RACONISIORVM *Inscriptio exterior.*

DIGNIOREM HANC ÆDIVM FORMAM,
QVAM THOMAS PRINCEPS A SABAVDIA;
BELLIS IMPLICITVS ANIMO TANTVM CONCEPERAT:
EMMANVEL PHILIBERTVS AMEDEVS,
PATERNI PRINCIPATVS, ATQVE ANIMI SVCCESSOR
TRANQVILIORE TEMPESTATE PERFECIT.

Inscriptio interior.

HÆC AMOENITAS
DELICIAS ALIT, NON DESIDIAS.
NAM MAXIME OPEROSVS CVM OTIOSVS
PHILIBERTVS PRINCEPS,
IVCVNDA SOLICITVDINE
HÆC OTIA PARANS, OTIVM FVGIT.

Verrucanæ Molitionis Inscriptio.

HÆC EST ILLA EXIGVA SED CELEBERRIMA
VERRVCA.
QVAM PRIMVS CAROLVS EMMANVEL
IMMVNI-

IMMVNITAM FORTISSIME DEFENDIT,
CAROLVS EMMANVEL SECVNDVS,
VT IPSA SE DEFENDAT, COMMVNIVIT.

SANCTI PROSPERI EPISCOPI,
Regij in Æmilia.

Magnorum Hominum Nomina, futuri esse Oracula,
PROSPERI, REGIENSIS EPISCOPI,
Fatidicum Nomen docet.
Quid enim egit, scripsit, cogitauit nisi prospere?
Prospere hoc primum quòd in Aquitana Prouincia nascitur.
Celebri Doctrinarum, & Christianæ Fidei Gymnasio.
Nam Religionis præsidium, Sapientia est; Sapientiæ, Religio,
Prospertime verò,
Quòd Euangelium, Sacræ Philosophiæ Epitomen, reuoluens,
Breuissimam ad Virtutum culmen semitam inuenit;
Opes inopibus largiri, & Christum sequi.
Itaque, ex Discipulo, repente Magister:
Quod oculis didicerat; profusa præstitit manu:
Et auri pondere degrauatus: ab Ligeri ad Tybrin aduolans,
Vt Christum sequatur, Christi Vicarium petit.
Quàm id prospere atque opportune,
Nouit Pontifex; Nomine, strenuitate, Vigilantia, Leo.
Ab Ecclesia igitur Pastore,
Contra Iulianum Campaniæ Pseudopastorem missus,
Pelagianam Sectam, toties resectam, & rediuiuam,
Semel totam radicitùs deruncinauit.
Tum in Calcedonia, Portentorum feraci,
Nestorium, & Priscilianum;
Duo dira Monstra, vna manu, suo nempe Chirographo,
Præfocauit,

Deni-

Denique deformissimam multiformium Hæresum Hydram,
Remotas latè Nationes Tartareo spiritu corrumpentem,
Missis, quo pergere non poterat, Epistolis, contriuit:
E Calamus, Claua fuit.
Tot ergo Prospera Prosperi promerita
Pontifex Munerauit Episcopatu.
Graues nimirum Labores, grauissimo Labore.
Difficilius enim est, Animorum vitia suæ Vitæ exemplis,
Quam Ingeniorum mendacia, ingeniosis rationibus emendare
Nam Ratio ratione vincitur; Nequitia rationi reluctatur.
Nec emeritæ tamen dextræ, scribendi vacationem concessit.
Nam vel humana Vitia increpando,
Vel Diuina encomia concinendo,
Eodem Calamo ad modulandum: quo ad feriendum, vtebatur
Quatuor igitur ampliùs Lustris enisus Prosper,
Vt se Christo conformem redderet. Populos sibi:
Cùm omnia prospere expleuisset, propter quæ vixerat.
Prosperrimè Cælum adijt, cui natus fuerat.
At ne Regiensibus Prosper esse desineret, cùm desijt viuere,
Hac in Basilica, Miraculorum Officina,
Implorata Prosperi Ossa, Prospera fuerunt imploranti.
Huius ergo Templi Religiosissimo cultui Præpositus
Franciscus Calcaneus Comes
Regiensi Patrono, atque Protectori suo,
Æternum deuotissimi obsequij testimonium
Sacrat.

INDEX
RERVM NOTABILIORVM.

Quæ in hoc Opere continentur.

A

Aaron, eius Inscriptio. pag. 412.
Abel, eius Inscriptio. 356.
Abias, eius Inscriptio. 444.
Abiud, eius Inscriptio. 486.
Abraham, eius Inscriptio. 386.
Academicorum Fulminalium Stemma. 255.
Achas, eius Inscriptio. 255.
Achim, eius Inscriptio. 492.
Adam, eius Inscriptio. 353.
Adinaton. 434.
Ædium Regiarum ornamenta. 147.
Ænigma. 353.
Admiranda. 487.
Admonitio. 473.
Amedai Sabaudie Ducis Elogium. 283.
Amon, eius Inscriptio. 467.
Amoris mutui Monimentum. 324.
Anathema. 377.
S. Anna, eius Inscriptio. 425.
Apparatus Funebres, pag. 1. &c. Philippi III Hispaniarum Regis Mediolani celebrati 1. Francisci Thomæ à Sabaudia 17. Christinæ & Franciscæ à Francia Sabaudiæ Ducissarum 22. Caroli Emmanuelis 1. Sabaudiæ Ducis. 26.
Argumentum. 425.
Arphaxad, eius & septem filiorum Inscriptio. 384.
Asa, eius Inscriptio. 446.
Augurium, à Iulio Cæsare spretum. 197

Augu-

Augustus Cæsar, eius Inscriptio 99. Ipsi comedenti panem Aquila rapit 100 Dei nomen sibi vsurpat; ibid. Dolet ob ciuium cladem, ibid. Veneno ab vxore trucidatur. ibid.
Aulica Letitia, in natalitio Francisci Hyacinthi Sabaudiæ Principis. 56 &c.
Aulicismus. 407.
Aulus Vitellius Cæsar 113. eius Inscriptio, ibid. Mendax fuit 114 eius capiti Gallus insedit, 16. occiditur, & in Tyberim proijcitur. 114.

B

Balthassar Dominicus Hispaniarum Infans, nascitur, eiusque Nanalitiæ Pompæ Mediolani celebrantur 46. 47. illarum descriptio. 522.
S Bapanther, eius Inscriptio. 522.
Boez, eius Inscriptio. 424.

C

Cæsares seu *xij. Cæsarum Inscriptiones.* 98 & vsque 123.
Cain, eius, Inscriptio. 355.
Caiman, eius Inscriptio. 369.
Caligula, vide *Claudius Caligula*.
Carolus Emmanuel I Dux. Sabaudiæ, eius extremi honores 28. eius Elogia 29. Acta & virtutes 30. eius mira natiuitatis 29. eius acta bellica, 31. &c Inscriptiones Mausolei funeris, cum Symbolis, &c. 42 &c. eius singulare Elogium. 272.
Carolus Emmanuel II. Dux Sabaudiæ, eius, & Francisce à Francia coniugum publica Taurini Receptio 127. Moles festiuæ describuntur, 137. Inscriptiones, & symbola ipsis affixa cum titulis, & insignis 144. &c. 137. 138. &c. eorum explanatio, ibid. Monimentum publicum erectum ob Ducem ipsum è præcipiti loco incolumen emerum 225. Matri piè non obsequitur. 26.
Casus Fortunæ varij descripti. 336.
Catalogus. 334.
Celebritates sacræ 69. Taurini factæ in beatificatione S. Francisci Xauerij 69. Miraculi sæcularis Hostiæ consecratæ, 81. Beatificationis S. Francisci Salesij. 90.
Cenotaphium. 372.

Cen-

Cenfura. 358.
Cham, eius Infcriptio. 379.
Chriftina Suecia Regina, Taurinum ingreffa, 124. Apparatus Triumphales eius ingrefsui erecti, 124. &c Infcriptiones, & Symbola arcubus triumphalibus eius receptionis appenfa 124.
Chriftina à Francia Sabaudia Ducifsa, eius Funebria 24. Infcriptiones cum Symbolis, & eorum explanatione, ibid. Dux eius filius matris piæ voluntati, piè non obfequitur. 33.
Claudius Caligula, eius Infcriptio 103. In caftris natus, 104. Primus diadema geffit ibid. à Milite occifus, ibid. Saturnalibus diebus addit Iuuenalem. 105.
Cludius Tiberius Nero, 101. eius Infcriptio, ibid. noctu videt, 102. fame nepotes occidit, ibid. dum tonat lauro fe cingit, ibid. fame perit. 102.
Claudius Tiberius Cæfar, eius Infcriptio, 105. in latebra creatus Imperator, 106. vitam inermem ducit, ibid. Aquæductus condit. 107.
Claudius Nero, vide Nero.
Claufula 431.
Concio. 498.
Confolatoria. 496.

D

DAuid, eius Infcriptio. 434.
Dedicationes facrorum Locorum. 330.
Dei nomen ab Augufto Cæfare vfurpatum. 100.
Dialogifmus. 489.
Diploma. 516.
Digreffio. 381.
Dira, 379. in pluuiam perennem. 588.
Domitianus, vide *Flauius Domitianus*.

E

ECho. 491.
Edictum. 444.
Eleazar Eliudi filius, eius Infcriptio. 496.
Eleazar Protomartyr, eius Infcriptio. 498.
Eleazar Machabæus eius Infcriptio. 514.
Eliacim Iofia filius, eius Infcriptio. 470.

Eliacim Audi filius, eius Inſcriptio. 489.
Elud, eius Inſcriptio. 496.
Ellegia Illuſtrium Virorum 259. & 570. Vrbani VIII. Pont. Max. Innocentij X. Pont. Max. 260. Caroli Emmanuelis I. Sabaudiæ Ducis 262. Amedæi VII. Sab. Comitis, 70. Iulij Card. Mazarini, 260. Vide *Inſcriptio*, *Appratus Funebres*, & *Cæſares*.
Elogia Sepulcralia, plurium Virorum Illuſtrium, 270. &c. & 557. plurium Authoris Parentum, Maiorumque, 299. & 509. Philippi III. Hiſpaniarum Regis, pag. 1. Franciſci Thomæ à Sabaudia. 21.
Emblema. 514.
Enoch, eius Inſcriptio, 358.
Enot, eius Inſcriptio. 367.
Encomium. ibid.
Enthuſiaſmus. 360.
Epilogus. 514.
Epinicium. 560.
Epithalamium. 525.
Epitaphium. 355.
Epitheta. 436.
Eſdra, eius Inſcriptio. 490
Eſron, eius & filiorum Inſcriptio. 416.
Etopæia. 417.
Etymon. 508.
Eucharisticon. 370.
Eulogium. 329.
Exegeſis. 409.
Exemplar. 413.
Exomologeſis. 459.
Expoſtulatio. 379.
Ezechias, eius Inſcriptio. 460.

F

Flauius Domitianus Cæſar, eius Inſcriptio 115. Muſcas venatur, 115. vites, reſcidit, ibid. Cornix ante eius obitum loquitur. ibid.

Fla-

Flauius Vespasianus Cæsar, eius Inscriptio, 115. Amphitheatrum condit, 116. Comicos restituit, ibid. Portentum videt, ibid. viso Cometa iocatur.
Francisca à Francia Sabaudiæ Ducissa, eius Funebres honores, 27 Inscriptiones & Elogia. 27. &c.
Franciscus Thomas Princeps à Sabaudia, eius extremi honores 25. Inscriptiones Funebres in eius honorem, ibid. eius Elogium Sepulcrale. ibid.
Franciscus Hyacinthus Sabaudiæ Princeps, eius Natalitiæ Pompæ cum Inscriptionibus, Symbolis, Ignibus Festiuis, Auspicijsque letitijs. 62 &c.
S. Franciscus Salesius, Beatis ascriptus ab Alexad. Papa VII. 91. eius Beatificationis festiuitas Taurini celebrata, ibid. Clementis VIII de eo dictum, 93 Duæ Inscriptiones cum Symbolis in eius honorem. 93.
S. Franciscus Xauerius à Paulo V. Beatis annumeratus, 73. eius Beatificationis celebritas acta Mediolani, ibid. illius Elogia, 78. &c. eius ortus & Apostolica vocatio, 73. mare conscedit, 75. ad columnas Herculeas peruenit, 76. labor in Oceano, 77. 78. Goam peruenit, 79. eius expeditia in ora Piscaria, 81. in Regno Trauacoridis, 81. in Molucho, 82. in Sinis & Iapone, 83. Sinis moritur, 54. eius Heroica gesta versibus adstricta. 558.
Funebres Apparatus, 1. &c. vide *Apparatus Funebres*.

G

GAlba Cæsar, vide *Sergius Galba*. 425.
Gedeon, eius Inscriptio. 486.
Genethliacon. 416.
Gratulatio.

H

HEnoch, eius Inscriptio. 341.
Historia. 458.
Horti Raconisij, Inscriptiones. 536. & 596.
Hostia consecrata miraculum Taurini patratum, 51. Festiuitatis illius descriptio cum inscriptionibus & Sympolis. 36. &c.
Hypotiposis. 364.

I

Iabel, eius Inſcriptio. 362.
Iacob Patriarcha, eius Inſcriptio, 392. & eius filiorum. 393.
S. Iacob, eius Inſcriptio. 323.
Iapheth, eius Inſcriptio. 382.
Iared, eius Inſcriptio. 370.
Icon. 550.
Idæa. 421.
Iaconias, eius Inſcriptio. 480.
Iephtes, eius Inſcriptio. 428.
Ieſſe, eius Inſcriptio. 431.
Ieſus Chriſtus, eius Elogium. 536.
Ieſus Siracides, eius Inſcriptio. 495.
Ignis nocturni feſtiui deſcriptio in natalitijs Franciſci Hyacinthi Sabaudiæ Principis. 56.
Index. 44.
Innocentius X. Pont. Max. eius Elogium. 276.
Inſcriptiones, Rerum variarum 330. & 590. Cæſarum 92. &c. Patriarcharum 347. Fontis in lingua priſca, 337. V. *Elogia Funebres Apparatus Natalitia pompa*, & paſſim.
Hiſtoricæ, 347 &c.
Adſtrictæ numeris, 537. Hortorum Raconiſiorum, 536.
Diuerſarum ſculpturarum, & picturarum. 562.
Emblematicæ, appoſitæ Imaginibus ex Diuina Scriptura. 336. Sub fabuloſis Imaginibus 341. Iambico carmine, 341. Hiſtoriæ emblematicæ, 347. Picturarum ſculpturarumque variarum ſacrarum, & prophanarum. 561.
Funebres Philippi III. Hiſpaniarum Regis, 2. Franciſci Thomæ à Sabaudiæ, 19. Chriſtinæ, & Franciſcæ à Francia Sabaudarum Duciſſarum. 24 &c.
S. Ioannes Baptiſta, eius Elogium. 534.
Ioannes Hircanus, eius Inſcriptio. 518.
S. Ioachim, eius Inſcriptio. 525.
Ioachas, eius Inſcriptio. 470.
Ioathan, eius Inſcriptio. 456.
Iob, eius Elogium. 405.

Ionathas Machabæus, eius Elogium 510.
Ioram, Inscriptio. 450.
Iosaphat, Inscriptio ipsius. 448.
S. Iosephi, Inscriptio. 517.
Ioseph Iacobi filius, eius Inscriptio. 400.
Iosia, eius Inscriptio. 468.
Iosues, eius Inscriptio. 418.
Irad, eius Inscriptio. 370.
Isaac, eius Elogium. 393.
Isagoge. 481.
Iubal, eius Inscriptio. 363.
Iudas Iacobi Filius, eius Inscriptio. 339.
Iudas Machabæus, eius Elogium. 508.
Iulius Cæsar, eius Inscriptio 97. Commentarios scribit 98. secum in bello eos gerit, ibid. Augurium spernit, ibid. eo mortuo sydus nouum apparet. ibid.
Iulius Cardinalis Mazarinus, eius Elogium, 285. ab Vrbano VIII. missus ibid. pactum init pro vrbe Casalensi, 273. conflictioni Gallorum cum Hispanis obstat, 262 eius labores pro pace Europæ. 274.

L

LAmech Mathusaelis filius, eius Inscriptio. 360.
Lamech Mathusale filius, eius Inscriptio. 374.
Legatio. 456.
Locorum sacrorum Dedicationes, 322. Inscriptiones, & Monimenta. 214. & 600.
Loth, Inscriptio, 357 eius Vxoris. 388.
Ludouici Pij Romanorum Regis laudes. 587.

M

MAchabæorum mater, eius Inscriptio, & filiorum, 500. &c.
Malaleel, eius Inscriptio. 369.
Manasses, eius Inscriprio. 469.
Maria Virgo Christi Mater in Elogium. 530.
Mathan, eius Inscriptio. 525.
Mathatia, Inscriptio. 506.

Matusael, eius Inscriptio. 358.
Mathusales, Inscriptio. 374.
Mazarino, vide *Iulius Card. Mazzarinus*.
Membroth, Inscriptio. 380.
Memoria. 495.
Meta. 423.
Metamorphusis vxori Loth. 390.
Mina. 448.
Monimenta publica, Rerum locorumque. 315. &c & 603.
Monimentum erectum ob Carolum Emmanuelem II. Sabaudiæ Ducem è loco præcipiti incolumen emersum. 325.
Mutui Amoris, ibid. Genuæ incisum 310. Portus Niciæ. 320.
Monimentum. 428.
Monita. 400.
Monomachia. 404.
Moses, eius Inscriptio. 405.
Mysterium. 424.
Mytologia. 483.

N

NAason, eius Inscriptio. 414.
Nama. 463.
Narratio. 395.
Natales pompa, vide *Pompa natales*.
Naufragium. 523.
Nemesis. 505.
Nero Claudius, eius Inscriptio, 104 Vrbem inflammat, & cythara canit, 105 Matris ventrem lacerat, ibid. se ipsum occidit. ibid.
Niciæ Portus munimentum. 318.
Noes, Inscriptio. 379.

O

OBed, Inscriptio. 424.
Ochozia, eius Filiorum, Inscriptio. 452.
Odarum, Inscriptiones. 576.
Opposita. 369.
Ornamenta Regiarum Ædium. 147.
Otho Siluius Cæsar, eius Inscriptio, 112. Liti sacrificans litat, 111. Rapax est aliani, ibid. oculum sibi confodit, & se ipsum occi-

occidit. 112.
Ozia Inscriptio. 454.

P

Palatium Taurinense, eius Regia ornamenta, cum descriptione, & explanatione Picturarum, Sabaudiæ Duces & Heroinas epræsentãtium simul cum Inscriptionibus, Elogisj, Emblematis, Symbolisque innumeris. pag. 150. vsque 202.
Palatium Regium Campestre venationum commoditati eius Inscriptiones, cum Elogijs, Symbolis, &c. Principum Sabaudiæ, &c. 150.
S Panther, eius Inscriptio. 523.
Paranesis. 412.
Parallela. 442.
Paraphrasis. 454.
Parerga Thesium Publicarum. 24. vsque 236.
Partitio. 523.
Patriarcha, seu Patriarcharum Inscriptiones Historicæ, & Genealogia. 458 vsque 530.
Phares, eius Inscriptio. 403.
Philippus III. Hispaniaurm Rex, eius Funus Mediolani celebratum 1. Descriptio Funebrium, Ibid. &c. Inscriptiones diuersæ Elogia, & Symbola in eius honorem, ibid. eius virtutes cum Symbolis 4 &c.
Picturarum Inscriptiones. 562.
Polyticon. 510.
Pompa Natales, 56. &c. Balthassaris Dominici Hispaniarum Principis, vide *Baltassar*. Francisci Hyacinthi Sabaudiæ Principum, vide *Franciscus Hyacinthus*
Principum Receptiones, vide *Receptiones*.
Pratorij Vrbani Taurinensis ornatus cum Symbolis, Inscriptionibus, &c. 230 &c.
Prodigia. 403.
Prosopaia. 361.

R

Razias, eius Inscriptio.
Receptiones Publicæ Principum, 123. Christinæ Reginæ

Sueciæ Taurinum ingressæ, ibid. Caroli Emman. II. Ducis Sabaudiæ, & Franciscæ à Francia coniugum. 127.
Reuolutio. 471.
Ripularum aulæ Regiæ Taurinensis ornamenta cum Inscriptionibus, Elogijs, Symbolis, Picturis, &c. &c. 207.
Roboam, Inscriptio illius. 56.
Rogus. 343.

S

SAdoc, eius Inscriptio. 491.
Salatiel, eius Inscriptio. 481.
Salma, eius Inscriptio. 416.
Salomon, eius Inscriptio. 439.
Samson. eius Elogium. 421.
Samuel, eius Inscriptio. 436.
Saxifragium. 452.
Sculptura. 530.
Sculpturarum variarum Inscriptiones. 562.
Scylla. 455.
Sedecia, Inscriptio. 472.
Sem., eius Inscriptio 381.
Sententia. 450.
Sergius Galba, 109. eius Inscriptio, ibid. Victima ad eum fugit, & puer sacrificulus canescit, 110. Fortuna in somnis illi se offert, ibid. caput ipsius hastæ infixum saxis petitur. ibid.
Seth, eius Inscriptio. 366.
Sidus nouum, apparet post mortem Iulij Cesaris. 99.
Simon Machabaus, eius Inscriptio. 517.
Similitudo. 366.
Somnium filiorum Iacob. 395.
Sortitio. 472.
Statua. 382.
Susanna, eius Elogium. 473.
Symbolum, vide *Inscriptio*, & per omnes titulos passim.
Amonis. 467.

The

T

THesium Publicarum Parerga. 243. vſque 264.
Titus Veſpaſianus, 117. eius Inſcriptio, ibid. Imperio accepto fit melior, 118. Templum Ieroſolymitanum inflammat, ibi bis venenum bibit, & tandem obit. ibid.
Tituli. 527.
Tragœdia. 391.
Triumphus. 418.
Trophæa. 508.
Tumulus. 356.
Tubal, eius Inſcriptio. 364.
Typographia. 388.

V

VAuiael, eius Inſcriptio. 358.
Veſpaſianus Flauius, vide *Flauius Veſpaſianus*.
Veſpaſianus Titus, vide *Titus Veſpaſianus*.
Vitellius, vide *Aulus Vitellius*.
Vrbanus Octauus Pont. Max. eius Elogium. 273

FINIS.

Noi

Noi Rifformatori dello Studio
di Padoua.

HAuendo veduto per fede del Padre Inquisitor nel Libro intitolato. Emanuelis Thesauri Comitis stampato in Roma l'Anno 1667. non esser cosa alcuna contro Principi, e buoni costumi, concediamo licenza à Iseppo Prodocimo di poterlo Stampare, osseruando gl'ordini, &c.

Dat. dal Magist. li 6. Settemb. 1678.

Leonardo Pesaro Proc. Ref.
Piero Mocenigho Kau. Ref.

Lodouico Franceschi Segret.

